Ebba Brahes ring. En stockholms-roman af J–y Brn

Bokutgåva

Stockholm. Boken tryckt hos Iduns Kungl. Hofboktr. filial 1902. Titel och omslag tryckta hos Beijers Bokförlagsaktiebolag 1903.

I.

Ett fattigbarns julfröjd.

Det är julafton med snö och bjällerklang.

Hur liflig och grann en sådan kväll är i Stockholm!

Inte i stadens utkanter eller på aflägsna gator och gränder, där samma mörker och tystnad råda som alltid i fattigkvarteren, utan på de breda gatorna och stora, öppna torgen. Där stråla de höga butikfönstren af bländande ljus från gaslågor tätt i rad eller från hängande lampor med kupor i alla färger och fasoner eller förgylda kandelabrar med slipade, glittrande glas.

Slädar korsa hvarandra och glada människoskaror mötas och trängas vid boddiskarne för att byta bort sitt guld mot lyx och öfverflöd, hvaraf hemmen äro så öfverlastade förut. Ingen, åtminstone få, har tid att låta sig hejdas i brådskan af någon tiggare eller litet barn, som begär endast en fattig slant. Hvar och en måste skynda hem i kretsen af de sina, innan julgranen tändes och för att hinna lacka in sina julklappar. Det är sant, att de flesta ha långt förut gjort sina uppköp, men i sista minuten finna de, att ett och annat blifvit glömdt, och därför måste de skynda ut för att skaffa det. Ingen har tid att uppehålla sig af något hinder. De fattiga ha ju också fått sin skärf genom välgörenhetsanstalter och almoseutdelare, så att allan rättfärdighet är uppfylld – tror man.

Men man besinnar inte, eller orkar ens tänka därpå, att de »smulor som falla från rikemans bord» äro alldeles otillräckliga för att mätta en hufvudstads alla hungrande och arbetslösa. Det finnes mången, som inte tigger af sin lyckligt lottade nästa, utan svälter hellre i tysthet, fryser och försakar, människor, som äga lika mycken rätt att lefva som andra, och hvilka samhället vore pliktigt att gifva sitt beskydd utan undantag, men som lida utan knot – *än så länge*.

Gifven en julgåfva mindre, I alle, som ändå hafven fullt af »klappar», och samlen i stället den kostnaden tillhopa allesamman! Och du skall häpna öfver, hur mycket den ringa försakelsen kan åstadkomma åt din verkligt behöfvande nästa. En rätt mindre på ditt af mat och dryck dignande ”julbord, och bryt i stället »den hungrige ditt bröd», åtminstone på den kvällen – julaftonen, om du nu inte är böjd därför någon annan dag på året. Därför att I alla fröjdens, då ni fira »världsförsonarens födelse», liksom hedningarna vintersolståndets fest, det vill säga ljusets annalkande. »Den högsta möjliga lycka för så många som möjligt!»

Där stå bleka, af nöden utmärglade varelser och skåda in genom de upplysta bodfönstren. Silfverdalrarne rulla på disken, medan de knappt äga kanske ens den tarfligaste kopparslant i fickan. Deras ögon stirra bländande på grannlåten, som retande och lockande ligger utbredd, och vända de sina blickar endast till fönstret näst intill, så kittlas gommen vid åsynen af charkuteriets rariteter eller konditoriets läckerheter. De behöfva ju endast räcka ut handen för att taga hvad som bjudes på väldiga fat och skålar, om inte glaset vore emellan, en blank, färglös, klar skifva, som om den krossades af en knytnyfve, blefve böter eller fängelsestraff. Nej, bara se får den fattige, som intet har, bara se och inte röra! Undergifvet skåda, hur de

rikes fickor fyllas, svälla ut, liksom deras börsar, under hela året om, af det guld, som pressas ut just af desse ringaktades, försmåddes och glömdes svett och möda.

»Men andra tider stunda väl en gång för dessa arbetarutsugare, då inte ett fåtal längre behärskar penningemarknaden!»

Det är en grof, sträf röst, som yttrar detta midt i människohopen, som trängdes utanför ett af de större butikfönstren på en af de förnämligare gatorna.

Han hade fört ett långt samtal med en kamrat och glömde i ifvern, att denne endast skulle höra det.

En liten blek, stackars gosse blir ofrivilligt tämligen illa knuffad, när de begge arbetarne röja väg för att komma därifrån. Men det hade det goda med sig, att han kommer ända fram invid rutan, så att han nu får se allt lull-lull, som blänker och skimrar på röd sammetsbotten, hvarmed fönsterbrädet är öfverklädt. Armband, broscher, ringar och juveler gnistra, så att det riktigt skär i ögonen. Och konstgjorda blommor i kulörta vaser eller korgar och försilfrade ställ, blommor, som om de voro lefvande och nyss plockade i trädgården. Åtminstone tror lille Per, att det är verkliga rosor, konvaljer och tulpaner; men hvarifrån de kommit midt i vintern, begriper han ej. Det var för underbart! Och fjärilarne, med de utbredda, purpurfläckiga och guldstänkta vingarne, voro bestämdt också lefvande. Och de uppstoppade fåglarne sågo precis ut, som om de kunde flyga, bara de ville sträcka på vingen.

O, så vackert alltsammans var, så obeskrifligt vackert! Lille Per kan inte slita sig från all denna härlighet. Han står kvar på en och samma plats, som om han vore fasttrollad, och glömmer allt annat i världen, först och främst sin egen tillvaro och att han borde skynda sig hem, där far ligger sjuk och väntar på honom. Men ack! att gå från allt detta strålande ljus, hvars sken värmer honom, till den kalla, ensliga kammaren i vindsvåningen! Han måste dock, han måste slutligen göra det. Han går lätt och raskt framåt på den snöiga gatan och ser upp mot fönstren i de stora husen. Många hålla där på att tända julgranen, och rullgardinerna ha liksom med flit blifvit glömda att nedsläppas, för att de utanför gående skola få se glansen och prakten därinne. Lille Per kan omöjligt annat än stanna och beskåda de tindrande små, kulörta ljusen i höga granar, hvilka gå ända upp till tak, somliga med en stor, gyllene stjärna i toppen. Den skulle bestämdt vara en påminnelse om stjärnan i Betlehem, tänkte Per, som kunde väl sin bibliska.

Tänk ändå, hvad det fanns många lyckliga barn i världen! Men också många, många små fattiga stackare, hvilka hade ingenting att glädja sig åt på julkvällen, inte en julkuse ens. Lille Per till exempel! Inte hade han något högtidsmål att vänta sig i hemmet. Sen far blifvit sjuk och urståndsatt att förtjäna en styfver, så fanns det hvarken sötgröt eller lutfisk eller den trearmade pappersstaken, som han eljest brukade få på julaftonen. Den hade utgjort hans glädje, och de tre ljusen, smala talgdankar, hvilka voro för sex styfver köpta på magasinet, hade han själf fått tända. De föreställde »de tre vise män», som kommo till Jesubarnet med sina gåfvor, hade lille Per sagt, som alltid öfverraskade mor och far med liknelser. Ack! om det också fanns sådana där »tre vise män» i den tid, som nu var, och som kommo till alla små fattiga barn med skänker ock till lille Per också, förstås. Men det kom nog ingen med julklappar åt honom, om inte faster Lotta. Ingen människa i hela världen brydde sig om eller ens kände lille Per, annat än mor och far, som inte hade något att gifva.

Nej, det där fönstret kunde han då rakt inte gå förbi. Så mycket leksaker! Åh, om han haft en enda af dem bara den där trumpeten! Han kramade hårdt om tolfskillingen, hvilken liksom brände honom i handen, så hårdt, så hårdt ... Det var slanten, som han på apoteket fått tillbaka på riksdalern, där han hämtat fars medikamenter. Den var ju inte hans – den tillhörde far.

Men om han skulle narras och säga hemma, att medikamentet kostade en hel riksdaler, så att han kunde behålla tolfskillingen och köpa den där trumpeten, som hängde i leksaksboden? Han trycker näsan platt mot

fönsterrutan, och ju mer han stirrar på trumpeten, som blänker honom i ögonen som det rödaste guld, desto starkare blir frestelsen. Att få blåsa i den – hur kan det månne låta? Om han ändå skulle? ...

Men så sluter han till ögonen, riktigt blundar, ty alla dessa leksaker, som stå uppställda i ett så grant virrvarr, göra honom yr i hufvudet. Då försvinner på samma gång all den bedårande härlighet, och han tycker sig i stället se hemmet, den torftiga kammaren, halft upplyst af en bit ljus i staken på bordet, där mor sitter och lappar hans egna, trasiga kläder, och hur far, sjuk och eländig, ligger i sängen, en vanlig träbrits, sen allt bohag pantsatts för födan. Han ligger där och våndas i plågor, och väntar på det där rogifvande läkemedlet, som lille Per gått för att hämta på apoteket. Och han tycker sig höra, hur mor hostar. Hu! denna tomma, skrällande hosta, som skrämt honom midt i natten. Stackars mor! Stackars far! O, hur kunde han vilja stjäla af dem den enda fattiga slanten, som de säkert ägde! Hans lilla hjärta började klappa och bulta af ånger i bröstet på honom. Nej, han ville inte bli någon tjuf – inte skaffa sig den där trumpeten genom stöld. »Den som börjar med en knappnål, slutar med en silfverskål», hade mor så många gånger sagt, och nu förstår lille Per, hvari meningen af dessa ord ligger. Uh! ...

Han springer bort och låter inte af någonting vidare hindra sig på vägen till hemmet.

De bo längst uppe på vinden vid husets gafvel. Det var mörkt, men lille Per har så många gånger gått där förut. att han inte behöfver trefva sig fram.

Mycket riktigt, där sitter mor vid bordet och lappar hans slitna jacka, och far ligger i sänghalmen och våndas. Mor hostar – alltsammans precis som han såg i inbillningen där borta utanför leksaksfönstret.

»Nå, ändtligen kommer du, kära barn!» säger far och räcker ut handen efter medikamentsflaskan.

»Ja, ändtligen,» infaller mor mellan hostanfallen. »Du har dröjt bra länge.»

Lille Per kunde ha ursäktat sig med, att han fått vänta på apoteket. Men äfven den frestelsen öfvervinner han, ty *lögnen* är början och grunden till alla synder, »roten till allt ondt,» har mor också inpräntat hos honom.

»Det var så mycket grant att se på i bodfönstren,» svarar han därför uppriktigt, om också beredd på bannor.

Men mor säger ingenting och far orkar inte.

»Nog hade svägerskan kunnat komma ihåg min lille gosse i kväll som förut,» tänker hon, men hon säger det inte, då hon ser, hur lille Per plockar fram sina pappersgubbar, hvilka han själf klippt af bladen ur en af sina fullskrifna skrifböcker.

Lille Per tänker nog detsamma och lyss på hur steg gå därute på vinden. Förra julafton kom fastern med både nisse och nasse och ett litet munspel till på köpet. Om det ändå vore hon, som kom och inte hade glömt den lille brorsonen? Båda lyssna, mor och barn. Lille Pers hjärta klappar af fröjdfullt hopp och hans kinder rodna af en anad glädje. Ingen säger något, utan lyss ...

Nej, det var hos grannens, rummet bredvid, som man gick in. Mor stiger då upp, litet häftigt kanske, ty hon vill inte se tårarne, som stiga upp i lille Pers ögon. Det var en bitter missräkning, det stackars barnet led af. Hon visste nog, hvarför inte svägerskan kom. De hade haft en träta, de båda, för några dagar se'n och svägerskan hade gått sin väg i vredesmod. Lille Pers uteblifna julgåfva skulle vara en slags hämnd – lumpna själar likt att vältra förargelsen på ett oskyldigt barn.

»Se här, min gosse, får du,» mor räckte honom en ostkant och en skifva hvetebröd, skalken af en bulle, en af de

sista hon har kvar af det gamla brödet, som bagaren säljer skålpundsvis ut åt – de fattiga.

»Tack, mor,» lille Per sväljer gråten och går fram till fönstret.

Där sätter han sig på en pall och ser ut öfver de snöiga taken och på månen, som lyser full och blank i rymden.

»Där finnas bestämdt inga små fattiga gossar,» tänker han, »som ha stygga fastrar. Där uppe i månen finnas bara änglar med silfvervingar och med trumpeter af riktigt guld,» han tänker på de förgyllda änglabilderna i kyrkan. »Dit kommer jag också en gång, om jag är snäll, i himlen, till stjärnorna och till den vackra månen, som lyser så vänligt.»

På taket till det stora huset midt öfver gatan ryker det väldigt ur den breda skorstenen. Lille Per betraktar rökmolnen som skocka sig fram i ringlar, mjuka som bomull. De dansa så lustigt högt mot skyn, blifva allt tunnare och dunsta slutligen bort. Men så tänker han också på, att röken kommer från elden i spiseln hos den rike kryddkrämaren i huset. Där kokas och stekes nu bestämdt den läckraste mat till julbordet, lutfisk, skinka och gröt och fågel, och alla kakor, som gräddas där, sedan! Lille Per vet nog, han, hur det går till i rikemans hus, då han någon gång fått göra en titt därin. Det vattnas i munnen på honom vid föreställningen om hur allt det där goda skulle smaka, medan han äter sin torra skalk och gnager på ostkanten.

Då – plötsligt, liksom ett trolleri, lyser honom i ögonen den stora, granna julgranen hos grannens, den rike kryddkrämaren, två trappor upp i det stora huset. De ha dragit upp rullgardinerna. Visste de kanske, att ett par barnaögon stirrade där uppe i den mörka vindskupan midt öfver gatan, på all deras härlighet därinne i salen med förgylda taklister och oljemålningar på väggarne? Säkert inte. Men lille Per gladde sig och höll på att se sig rakt blind på de otaliga, små kulörta vaxljusen. Det var *hans,* fattigmans barns julfröjd – åskådandet af andra barns glädje, rikemans barns, endast åskådandet, ty inte den minste del däraf tillföll honom. Och han ser det grant dukade bordet, högar af äpplen, russin och mandel och konfektyrer. Och hur den tjocke, stinne patron själf går fram och tillbaka och klappar sin lille gosse och flicka på hufvudet, då de komma fram till honom. Och hur frun, också trind och välmående, står och ordnar med silfret, som ligger utbredt på skänken.

Lille Per har så roligt, så roligt att se på all grannlåten där nere i våningen, att han alldeles glömmer bort sitt torftiga kvällsmål. Han fröjdar sig utan afund, då hans lilla barnahjärta ännu är obesmittadt af en dylik känsla.

Han sitter länge kvar på pallen, så länge, att mor slutligen går fram och stöter på honom.

»Nå, Per, ska du inte gå till sängs? Det är dags till det nu.»

Men han svarar inte. Med hufvudet sänkt mot fönsterbrädet och med brödbiten och ostkanten ännu i handen, har han somnat.

II.
Juldagsmorgonen.

Förliden höst hade lille Pers far, grufarbetaren Knutsson, blifvit genom en olyckshändelse svårt skadad i bröstet. Det var vid grundläggningen af en rik mans hus. Ett större stenblock hade nämligen råkat att falla ur linan, med hvilken man hissade ner den från en ganska försvarlig höjd, och därvid träffat Knutsson så hårdt, att han förlorade medvetandet och måste föras till lasarettet. Han hade helt visst en bröstkorg af järn, då den icke genast blef krossad. Men fastän han länge sväfvade mellan lif och död, repade han sig dock småningom

och kom hem igen till hustru och barn, men med bruten hälsa. Hans starka arbetskraft var bräckt, förbi för alltid. Och hoppet att lifnära sig och sina kära var alldeles ute. Han hade visserligen gått uppe en tid och försökt sig med något lättare arbete, men bristen på sådant blef känbarare för honom, än andra, svag och sjuklig som han blifvit och med en hustru, som led af mångårig lungsot. Till slut blef han för det mesta liggande och hela veckan före jul hade han varit bunden vid sängen.

Han hade af de sorgliga omständigheterna tvingats till att anlita fattigvården, men hjälpen därifrån vet man ju, hur otillräcklig den är. Litet ved hade han visserligen fått till jul, några matpoletter också, så att hustru och barn inte precis behöfde svälta.

»Nog hade man kunnat ställa till litet bättre för oss stackars arbetare,» hade han sagt, »då det är vi, som få dra det tunga lasset. Herrarne åka de, de rika penningematadorerna, menar jag, och vi äro slafvarne, piskade af fattigdom att arbeta. Ett knappt bröd och ständiga bekymmer för kläder och skodon. Och våra barn? Ja, de ska ta i efter oss med samma släp och slit och sluta, som vi, på fattigbaracken eller i rännstenen. Jag ser ingen annan lott för dem och för oss arma.»

»Jo, jag ser,» han hade rest sig upp i sänghalmen och knutit den grofva, förr så kraftiga näfven, »jag ser framtiden, en kanske inte så aflägsen framtid, då vi också får vår naturliga rätt att lefva, utan att bara skaffa lyx och öfverflöd åt dem som hafva makten! – Men vi lämna det åt det yngre släktet, åt våra barn, som ska kräfva ut den stora skulden till oss. Och du med, gosse,» sade han och ryckte lille Per, som stod bredvid sängen, till sig, »du med ska göra't.» Därpå hade han sjunkit samman igen och hustrun hörde honom mumla: »Åh, de penningbrackorna! De penningbrackorna, de ska en gång få betala det åt våra barn!»

Ingen hjälpsam hand, åtminstone mycket sällan, sträckes mot den fattige, utslitne arbetaren, och de vänner, han har, äro ej mycket bättre lottade än han själf, och släkten, om sådan finnes, stadd i samma slafbundna träldom. Knutsson hade visserligen en syster, som ibland kunde ha en styfver öfver på de dagliga utgifterna, därför att hon ej hade några barn att dela med. Hon hade aldrig varit gift, utan försörjt sig själf, först som tjänstflicka i »bättre hus», och sist med finstrykning. Hon hade en slags strykinrättning med sju à åtta flickor, hvilka betalade för sig, för att få lära konsten, och somliga fingo veckopenning som medhjälperskor. Hon tog in rätt vackra slantar, Lotta. Brodern hade hon verkligen mycket hållit af, men då han gick och gifte sig, blef förhållandet stramt mellan dem. Om han hade valt någon annan flicka, skulle hon kanske låtit försona sig, men att taga Lina, det våpet, till hustru, förlät hon honom aldrig. Lina var en oduglig stackare och tillika sjuklig, och Lotta fick rätt, då lungsoten bröt ut på fullt allvar.

Men inte kunde väl Knutsson älska hustrun mindre för det. Inte rådde hon för sjukdomen och inte heller rådde hon för, att hon ej var så flink och rask, som en frisk människa, eller som Lotta själf. Men något våp var hon visst inte, som systern sade, det var orätt; men Lotta kallade henne väl så där, för att hon var så tyst och sluten och hellre trifdes hemma än sprang till skvallrande kaffesystrar. Knutsson höll hjärtinnerligt af sin hustru, och systerns försök att reta honom mot henne lyckades aldrig. För gossens skull, när denne kom till, så blef Lotta litet vänligare stämd mot svägerskan, ty hon var ändå hennes brorsbarns mor, det var ett faktum, som icke kunde bestridas.

På julaftonen brukade alltid Lotta komma med litet namnam och några små »klappar» åt lille Per. Men den julkväll, som nu hade varit, glömde hon det med flit. Några dagar förut hade hon kommit ihop sig med svägerskan om gossen. Då nu Knutsson låg så där ständigt sjuk och Lina själf just inte orkade stort att arbeta, så var det väl bra oförståndigt att låta gossen gå och slå dank, när han inte var i skolan, menade Lotta. Många barn, yngre än lille Per, kunde förtjäna en slant. Gossen fyllde ju snart tio år.

Men på det örat ville inte den ömma modern höra. Lille Per hade så svåra läxor att läsa öfver på eftermiddagarne, svarade hon mildt som vanligt, men bestämdt. – Hela förmiddagen sitter han ju i skolan

och jag får inte se en skymt af honom. Skulle jag då inte få behålla honom hemma hos mig om eftermiddagarne heller, då det gör mig så godt att se på honom och han är min ögonfägnad, tänkte hon tyst. Då far var så klen och sjuk, så behöfdes gossen för att passa på honom, om det hände, att hon var upptagen med tvätt, eller vistades borta i »hjälphus». Och dessutom – hvad skulle väl lille Per kunna uträtta, som inbringade några penningar?

»Åh, det vet jag visst,» knyckte Lotta på nacken. »Han kan väl bli springpojke i någon bod eller borsta skodon, om inte annat. Jag ska höra åt hos kryddkrämare midt emot, som jag stryker åt, eller hos portiern på hotell *Göta,* där det finnes så många resande och alltså många par stöflar att borsta. Det kunde ju vara bra för dem att få en handräckning af lille Per. Man kunde ju åtminstone höra efter.»

Men det gick inte modern in på och svarade, att det säkert var ingen förtjänst med det där arbetet, utan åstadkomme endast ytter värre slitning af både kläder och skodon. Och så borde väl svägerskan tänka litet på hans skolgång. Hur skulle lille Per kunna orka med något annat bredvid läxorna? Det var minsann ingen så lätt sak att plugga i sig bibliskan och katekesen, både den stora och den lilla. Det kunde väl hon själf minnas från barnaåren.

»Nå, gör hur du gitter då!» fräste Lotta till, »men kom inte och gnäll hos mig öfver er fattigdom!»

Den stackars Lina hade aldrig beklagat sig för svägerskan eller någon annan och ämnade helt visst aldrig göra det. Visserligen hade hon någon gång af omständigheterna tvingats till att låna en slant, men aldrig tiggt och alltid lämnat redligt tillbaka.

»Någon julklapp ska pojken inte heller ha,» beslöt Lotta. »Få se, om det kan böja högmodet.»

Hon trodde verkligen, att det endast var af högmod, som svägerskan inte tillät gossen att arbeta. Det var kanske ursäktligt hos Lotta, som inte själf var mor och kunde fatta den kärlek, som i så hög grad besjälade Lina.

»Han ska bli en riktig herreman, förstås, men jag undrar, hur det ska komma att gå till. Emellertid så slipper lille Per julklapp, för det gör svägerskan ondt, och det skadar inte. Jag hade tänkt köpa en trumpet, – tänk, om lille Per vetat det! – men nu så ... Det är visst synd om pojken, men barnen få ju lida för föräldrarnes missgärningar, står det i själfva bibeln. Nästa gång så ger hon nog med sig och låter mig få råda.»

»Per,» ropade Lina i gossens öra tidigt på juldagsmorgonen. »Per, vakna! Du ville ju, att jag skulle väcka dig för att följa med mig till julottan.»

»Ja, mor, ja!» Lille Per satte sig upp i bäddan och gnuggade sig yrvaken i ögonen.

Hej, hvad det gick fort att kasta på sig kläderna! Och så gingo mor och han genom den mörka, långa vinden ner utför trapporna och ut på den snöiga gatan. De hade först sakta tagit afsked af far, som tycktes sofva. Mor nändes inte väcka honom, emedan han haft en mycket orolig natt. Fram på morgonen hade han först somnat in.

Då lille Per vid moderns hand trädde in i kyrkan i juldagsmorgonens stund, brusade härligt genom det af hundratals ljus upplysta templet mot honom: *Var hälsad, sköna morgonstund!*

Där stodo människorna packade på gångarne, och alla bänkar voro fullsatta, så att lille Per och modern inte fingo någon sittplats. De stodo under hela gudstjänsten, men Per tröttnade inte, så vackert tyckte han det var att se på de tindrande ljusen, hvilka löpte i rad utefter läktarne, brunno i de stora, förgyllda sexarmade kandelabrarne och i ljusstakarne på altarbordet, där ofvan oljemålningen *Kristi förklaring,* glimmade femuddiga stjärnor af blänkande glas med ljuslågor bakom.

Prästen talade något vackert öfver Kristi födelsedagsfest, om tacksamheten, ödmjukheten och bönen, som alltid borde hållas vid makt i allas hjärtan. Talade om, att förlossaren från världens synder kommit till den vrångsinta mänskligheten för snart ett par tusen år sedan. Och så vidare i oändlighet och *Lofvadt och prisadt vare Herrens namn!*

Lille Per följde inte med predikan. Men mor stod andäktigt, med knäppta händer, och då och då pärlade en tår ner för kinden.

Hon tänkte inte på, att alla dessa Guds ord, som runno likt en utanläxa öfver prästens läppar, inte gåfvo någon

annan behållning än en inbillad känsla af lycksalighet. De hvarken mättade eller fyllde hennes tomma mage, eller tryggade henne från nöd, gjorde inte hennes lif det minsta ljust eller förbättrade hennes öde. Det enda, som hade någon verkan med sig var den sköna värmen från de strålande ljusen. Den fattige slapp åtminstone att frysa så länge gudstjänsten varade.

Lina Knutsson gick hemåt sedan, så säker och förtröstansfull på Herrens barmhärtighet, hvilken hon anropat af sitt fullaste hjärta. Hon hade så innerligt och varmt bedt om hälsa och krafter åt den sjuke mannen och att allt måtte gå väl för lille Per. Hon kunde inte annat än bli bönhörd.

En half dager föll in genom det trånga fönstret i vindskammaren, då hon och gossen trädde därin. De gingo så sakta öfver tröskeln och lyssnade om far var vaken. Nej, bestämdt sof han, efter han höll sig så tyst och stilla. Men hustrun hörde inte hans andhämtning, som eljest var så tung och rosslig. Hon lyssnade och gick allt närmare sängen steg för steg. Slutligen stod hon alldeles invid bädden. Hörde hon så illa att hon inte förnam en enda andpust? Hon böjde sig ner, djupt ned öfver den sofvande. Nej, hon hörde ändå ej något. Men hon såg i morgonens halfdunkel, hur blekt hans ansikte var, hemskt blekt, och en blodstrimma, som hade runnit ur mungipan ner på skjortlinningen och stelnat. Förskräckt lade hon sin hand på hans panna. Den var kall som is och hjärtat klappade ej mer. Han var död och befriad från alla plågor och lidanden.

»Per,» ropade hon under frambrytande, hejdlös gråt, »du är nu faderlös – far är död! Och jag som bad till Gud så innerligt – hvarför blef jag ej bönhörd?»

Lille Per kunde ej få fram ett ord till klagan eller tröst åt den förtviflade modern. Han bara grät och snyftade tillsammans med henne. Och sedan blef ett bekymmer att få liket i grafven. Ett spring hit och dit, ett förödmjukande och tiggande för att få kista och svepning, så att han kunde komma i jorden som »en ordentlig kristen», uttryckte sig den sörjande hustrun. Visst lämnade Lotta, svägerskan en slant till hjälp, men hon var nog njugg, så att den hjälpen räckte inte långt.

Emellertid stod nu den sjukliga änkan alldeles vilse och värnlös med sitt faderlösa barn. Hon hade inte ett öre till hyran och hade svårt att skaffa sig någon förtjänst, då hennes arbete icke längre var eftersökt, så kraftlös och långsam som hon var med sysslorna. Hvad skulle hon taga sig till? Inte var hon heller i den åldern, att hon kunde söka sig in på fattighuset, och hvart skulle hon då ha gjort af gossen, som hon inte kunde skilja sig ifrån.

Tröstlös, satt hon andra dagen efter begrafningen och grät bittra tårar. Hon kunde åtminstone gråta, hvilket ändå var en lättnad för hennes beklämda bröst.

»Kära mor, var ej så ledsen!» sade lille Per och smekte henne. »Jag blir väl en gång stor, och då ska det bli bättre för mor, det lofvar jag.»

»Men till dess, Per, till dess?»

»Ja, det är långt dit,» suckade gossen.

Då går dörren upp och in träder Lotta, rak och stel, men trots det strama i hållningen, ser hon bedröfvad ut. Brodern hade hon hållit af på sitt sätt; nu sörjde hon och saknade honom.

»Lina,» säger hon och lägger sin hand på den tröstlösa änkans axel, »om jag kunde göra något för dig i din bedröfvelse! Du kunde ju få komma till mig, och alltid duger du att hjälpa mig med något, t. ex. att hålla snyggt omkring mig, koka stärkelsen och annat smått och godt. Men jag säger bestämdt ifrån, att Per kan jag inte dra försorg om. Du svarar inte? Hvart ska du då ta vägen, då värden i huset redan sagt upp dig?»

»Ack, om jag det visste,» snyftar Lina.

»Ja, om du löde mitt råd, skulle allt bli bra, så bra det kan bli för dig, Lina. Jag har redan talt med kryddkrämarn här midt emot, och han var inte ovillig att ta lille Per till sig. Gossen får både gå i skolan och får mat, kläder och husrum till på köpet. Kan du mer begära?»

»Men hvad ska då Per göra för nytta för det?»

»Det får han se, alltid blir det väl något.»

»Men man säger, att kryddkrämarn är en sån dryg herre.»

»Man pratar så mycket. Att patron håller sig för god till att umgås med hvem som helst, tycker jag är ingenting att klandra.»

»Men han ska ju vara så sträng mot bodbetjänterna och ...»

»Inte lyssnar du väl till skvaller, Lina? De där slynglarne behöfva nog att man håller tummen på ögat på dem ...»

»Ja, ja, du har kanske rätt. Och jag har också sagt lille Per, att han aldrig ska ta emot något, som de ibland velat stoppa i händerna på honom. Det är en oärlig gåfva, tagen från husbonden, tror jag, ty inte handlar jag där så mycket, att de behöfva ge mig något på köpet.»

»Nej, nej, men, Lina, du ser själf, huru de äro.»

Lille Per står tyst och hör på. Ja, nog minns han, när han en gång kom hem med ett stycke bröstsocker, som en af bokhållarne hos kryddkrämaren stuckit i handen på honom, då han köpt ett mått brändt kaffe åt mor.

»Se här du, din lille parfvel,» hade han sagt och klappat lille Per på hufvudet.

Han hade gifvit honom sockret i god mening, det var sant, men mor skickade Per genast tillbaka med den skänken. Bokhållaren var ju inte annat än en tjänare, och hade ingen rätt att gifva bort ens en knappnål, ty det var en stöld från husbonden. Aldrig glömde lille Per, hur nedslagen han kände sig, då han kom in i boden igen och lade sockerstycket ifrån sig på disken.

»Tack, snälla herrn, för det han gaf mig det,» stammade han, »men jag får inte ta emot det för mor.»

Bokhållaren hade blifvit röd ända upp till hårfästet.

»Jaså, var kanske för litet,» svarade han och slängde sockerstycket i en låda, som Per såg var bräddfull af dylik vara. »Nej, nej,» inföll Per öppenhjärtigt. »Men mor tror, att ni inte har fått patronens lof till att ge mig det.»

»Hälsa din mor och säg henne, att jag står för hvad jag gör. Säg henne också, att det där är bara ett slags högmod i hennes fattigdom, och är det på det sättet hon visar sig tacksam, så kommer nog ingen att hjälpa henne i alla hennes dar.»

Det var hårda ord, och de gjorde ondt i lille Pers hjärta. Sedan hade aldrig bokhållaren visat sig vänlig mot honom utan snäst honom och låtit honom onödigtvis vänta, då han kom i något ärende. Gossen hade klagat för modern, men hon hade tröstat honom och sagt, att ärlighet varar ändå längst. Det var dock för besynnerligt, tänkte lille Per, att han då skulle få lida därför.

»Ja, Lina,» fortfor svägerskan, »nu ska du inte vara dum och förkasta ett så'nt tillbud, som kanske aldrig kommer igen mer. Gå du till kryddkrämarn med Per, han kan ju alltid försöka, vet jag ... »

»Ack, Lotta, om du visste, hur svårt det är, så grufligt svårt ...»

»Hva' är det, som är svårt, om jag får fråga?» Lottas röst blef litet hvass.

»Att skiljas från barnet! Ack då man intet äger annat i världen att hålla kärt, så känns det så hårdt ...»

»Men du kan väl inte svälta ihjäl heller med gossen. Och hvart skulle ni ta vägen? Nej, Lina, var nu förnuftig och följ mitt råd, det är det klokaste. En fattig stackare, som du, får se bort från allt ...»

»Ja, det är just det bittra. Far hade nog rätt, då han sa, att samhället gör så litet eller intet för oss, då vi göra så mycket för det.»

»Bror min hade så konstiga idéer han. Inte har du väl gjort samhället någon så stor nytta heller, att du kan pocka på någon ersättning tillbaka?»

»Nej, inte jag, Lotta, men Knutsson, gossens far?»

»Puh, jag vill just veta, hvad han har uträttat för storverk? Det är somliga människor, som ha löjliga funderingar, och Knutsson var en af dem han med.»

»Knutsson sa alltid,» fortfor Lina, »att jag kunde vara stolt öfver att ha gifvit samhället en man också, han menade att jag födt lille Per till världen. Det var ändock ett par armar till ...»

»Jo, jag undrar just, hvad lille Per kommer att uträtta för storverk? Åh, Lina, vore jag inte så bedröfvad, så skulle jag skratta. Men inte var det om så'n strunt, vi skulle tala. Det var ju om Per och att du i morgon dag går till kryddkrämaren och tackar honom för att han vill ta gossen.

»Men nog behöfver jag litet andrum först, för att tänka på den saken.»

»Nej, du ska bestämma dig nu genast.»

»Om jag det bara kunde.»

Lille Per kom nu fram. Han ansträngde sig för att inte falla i gråt.

»Mor, jag tänker också, att jag kunde få säga något. Gör som faster säger. Du flyttar till henne och hon blir nog snäll emot dig. Och jag ... jag är tacksam för att få komma till kryddkrämarn.»

»Ja, se nu tycker jag riktigt om dig, Per,» utbrast Lotta. »Se, så ska det låta! Tänk, så förståndig du är. Du riktigt skämmer ut din egen mor.»

»Och så kommer jag att hälsa på dig, mamma, det kan patron inte neka.»

Modern tryckte gossen till sitt bröst, men hon sade aldrig ett ord, ty hon kunde det inte af rörelse.

»Alltså är det afgjort?» säger fastern och stiger upp.

»Ja,» svarar lille Per bestämdt i moderns ställe.

Om någon haft en aning om, hvad som utkämpades den aftonen i ett älskande modershjärta! Men mycket händer och sker bakom de stora husens väggar, hvarom världen inte tager någon notis. De, som gingo på gatan förbi den fyra våningarsbyggnaden, sågo inte ens upp till den lilla vindskupan på gafveln. Det var också mörkt i fönstret, ty inte ens en bit ljus fanns att upplysa den kalla, fuktiga kammaren. Lina satt i mörkret och lille Per hade slagit sig ned bredvid hennes fötter och lagt sitt hufvud i hennes knä.

Hon hade så mycket att säga sin gosse, många förmaningar och goda råd om ett hederligt uppförande och att aldrig låta locka sig eller tubbas till det som ondt var, hvarken af andra eller af egen frestelse. Ja, hon talade så länge och vackert, och alla hennes ord gömde lille Per i sitt hjärta.

III.
Den faderlöses första steg ut i världen.

Albert Everus – namnet stod präntadt i stora, gula oljemålade bokstäfver på skylten öfver handelsboden – hade blifvit rik på sin speceriaffär. Det var i den gamla, goda tiden, då konkurrensen ännu inte var så stor som i våra dagar, då ett fåtal skördade betydliga summor mest på dåliga varor, som minuterades ut åt den fattige, med god profit åt handelsmannen, förstås. På kredit såldes ingenting, endast mot kontant, undantagandes de förmögne köparne, som handlade »på bok». Men af de mindre bemedlade måste slantarne läggas fram vid köpet, och det var just dessa kopparskillingar och styfrar, som kommo Albert Everus' guldhög att hvarje dag växa och förstoras.

Och nu var han en tät man, ty han hade affärsgeni och förstod att sätta in sina penningar i företag, som räntade af sig. Han var både husägare och stadsfullmäktig samt hedrades med en mängd andra förtroendeposter, så att han var hvad man kallar en ansedd man. Men icke förty var han en äkta »penningbracka», som folket kallade honom i dagligt tal, en dryg och stursk »patron», såsom han titulerades för, skrytsam och vräkig i eget ekipage, men snål och gnidig, då det gällde dem, som dag ut och dag in, bittida och sent nötte ut sina krafter i hans tjänst. Så voro bokhållarne illa aflönade, och fanns någon, som hade mod att knota och begärde litet påökt på månadspenningen, så vips afskedades han. Det fanns ju så många stackare att välja bland, ja, som man kunde få för så godt som intet, under sken af att ingen lön kunde utbekommas förrän de första lärospånen voro gjorda, det vill säga, att man skulle sätta sig riktigt in i affären och visa prof på, om man dugde därför, hvilken tid kunde räcka länge nog. Principalen hade alltid ögonen med sig och upptäckte ögonblickligt, om det fanns något geni hos lärlingen, om han kunde prata för varan och purra bort det sämsta, för att bli först af med det, nappa kvickt och obemärkt ur påsarne eller strutarne, innan han lämnade dem, och på ett behändigt sätt lägga två fingrar på vågen, för att vikten skulle bli jämn, förstås. Och om kassan, som räknades in för dagen, var större eller slog in på skillingen med de föregående dagarnes, var allt godt, men var den minskad, så var det bokhållarens fel, och då blef det skrubbor af. Men för sin egen familj var han mycket svag. Ingenting var godt nog åt den, och frun gick klädd i sammet och siden som en grefvinna och barnen utstyrdes, som vore de en liten prins och prinsessa. Algot var äldst och Camilla två år yngre, elaka och odygdiga som alla bortskämda barn.

Det var i detta hus som lille Per kom, jämngammal med kryddkrämarens son. Han fick ingen lön, förstås. Hur kunde väl någon begära, att en sån där pojkvasker på tio år skulle få någon lön, då han fick både mat och husrum och dessutom begåfvades med sonens aflagda kläder, så att Per tog sig riktigt fint ut i deras

moderna snitt? Den rike kryddkrämarn gjorde ju ett rent barmhärtighetsverk, ty hvad kunde väl en sådan där parfvel göra, som ginge i skolan alla förmiddagar? Så talade de, som inte kände till saken längre än till ytan, och berömde patronen, som, komme allt omkring, ändå var bättre än sitt rykte.

Hvad gjorde då lille Per? Innan han gick i skolan, måste han stiga tidigt upp för att hjälpa tjänstflickan borsta herrskapets skodon och bokhållarens med för resten, som också hade bostad i huset. Och så när han kom hem och hade läxor att plugga med, fick han, i stället för att läsa på dessa, bära vatten från gårdsbrunnen åt kokerskan, ty vattenledning fanns inte på den tiden i Stockholm. Han fick pumpa sig trött och kånka med de stora vattenämbaren, och gud nåde honom, om han spillde någon skvätt i trapporna. Och så allt annat, som Per måste göra, både likt och olikt, för att patron skulle dra större nytta af boddrängen. Ja, mången gång fick han sopa både gård och gata. Men med läxorna gick det smått och trögt, ty lille Per var så trött, då han kunde få någon ledig stund. Skolläraren började klaga på honom, att han blifvit så lat och slö till förståndet. Och som patron Everus stod i ett slags ansvar för gossen, så anmälde läraren sitt klagomål till denne. Ja, se patron kunde då rakt inte begripa det, eftersom Per visat sig så rask förut i skolan.

»Men han är en snäll gosse,» sade han och klappade i lärarens närvaro barnet på hufvudet, »så snäll och har inga olater för sig. Men det är väl ändå litet klent beställdt med förståndsgåfvorna och det rår han ju inte för.»

Den rike patrons ord togos till godo och hädanefter hade läraren öfverseende med den stackars, lille gossen. Men Per han visste nog han, hvarför han alltid kom efter kamraterna och blef sämst i klassen, allrahelst då det gällde att klart som ett rinnande vatten läsa upp utanläxorna i katekesen och bibliskan. Rörde det däremot hufvudräkning eller annat, där hans eget förstånd finge göra sig gällande, då var kanske Per primus i kvickhet och snabba svar. Men egendomligt nog och betecknande för folkskolan, så lades största vikten på kunskap i kristendomen. Och därefter mättes lille Pers förtjänster, och då blefvo de inte värst stora.

Stackars Per, han stod där med skammen i klassen. Men bara inte mor finge veta det, så skulle han nog härda ut, tänkte han och dolde sina små bekymmer för henne, visst inte små, ty de voro tillräckligt stora för att göra hans barnalif dystert och sinnet tungt. Och mor visste ingenting, ty Per kom alltid till henne glad och nöjd och var ju så nätt i patrons sons aflagda kläder. Så hon trodde, att gossen hade det så bra som möjligt och kände sig tacksam mot svägerskan, som skaffat honom i patron Everus' hus. Det var för att inte göra mor ledsen, som lille Per aldrig klagade eller talade om, hur han verkligen hade det i det rika, präktiga huset. Talade aldrig om, hur hans krafter öfveransträngdes, hur han fick stå på tå för alla från patron, hans fru och barnen och tjänarne ända till gårdsdrängen, som skulle hålla gård och gata ren. Och hur han frös sedan om nätterna, där han inhystes i en tom garderob, där man gifvit honom en sängplats, och som var belägen i ändan af en lång korridor, dit värmen från köket icke trängde så långt och tillräckligt som till Pers krypin. Hur fattiga än far och mor hade varit, så var det ändock bättre hos dem, men det teg Per med. Och hvem hade han att meddela sig med och förtro sig åt? Ingen. Hvem hade tid med den pojkvaskern, och till patronens släpptes han aldrig in. Tycker någon det. Hans sällskap var alldeles för simpelt för dem, förstås. Och likväl var lille Per bättre uppfostrad, än de, och hade både renare seder och ett varmare hjärta. Men ingen gjorde den upptäckten. Per kom och gick som en god liten tomte i huset, och tycktes, liksom den i sagan, vara obemärkt och synlig för alla.

En dag mötte han patrons barn i självfva trappuppgången. Han hade väl mött dem flere gånger förut, men de hade aldrig talat till honom och inte ens hälsat på honom en gång.

»Du har det allt bra, du, hos oss, riktiga go'dar,» sade Algot, som hade hört några tanter, hvilka varit på besök, berömma modern, patronessan, för hennes utomordentliga hjärtegodhet att ha upptagit lille Per i sitt hus. »Och så får du ståta i mina kläder. Det ska du tacka mig för,» han spärrade vägen för Per, som ville komma fram i trappan.

»Jag har tackat frun,» stammade Per, mycket förlägen.

»Mamma, ja! Men inte är det mammas kjolar, du har på dig, det är mina byxor och min jacka och mina stöflar, du.»

»Ja du, det är Algots stöflar, jacka och byxor,» upprepade systern, en liten täck unge med mörkt, långt, vågigt hår, utslaget öfver axlarne.

»Jag vet det.»

»Du vet det, säger du, och ändå tackar du mig inte,» skrek Algot.

»Nå, så tack då!» Per rodnade öfver hela ansiktet.

»Jo, jag ska lära dig vara artig, jag,» och han slog Per med leksakspiskan, som han höll i handen. Ett enda slag bara, men det sved Per in i själen, om det också inte smärtade hans kropp, ty snärten var mjuk och fin och träffade honom endast i ryggen.

Per var ytterst finkänslig och tårar stego därför upp i hans ögon.

»Jag tror, du tar till lipen! En tocken stackare, som inte kan tåla så litet!»

»Ja, en tocken stackare,» – upprepade Camilla, som tycktes ha för vana att härma brodern.

»Du heter ju Per?» Algot böjde sig fram, där han stod och höll sig i ledstången, för att riktigt kunna se Per i ansiktet. »Vår gumse på landet heter också Per, det vill säga Pelle, som är detsamma som Per.»

»Ja, du skulle allt bli glad, om du finge se Pelle, som är så lustig,» inföll Camilla.

»Men du får allt dra vefven, ty aldrig får du komma till vårt vackra landställe,» retade Algot.

Per kom nu fram och sprang uppför trappan.

»Pelle!» ropade de efter honom. Och Pelle fick Per sedan heta af alla i huset, eftersom patrons barn kallade honom så.

Men det var inte den enda och sista gången, som Per råkade ut för Algot och Camilla, och alltid voro de lika kitsliga och hade stickord åt honom. Per fick erfara, att barn kunna vara riktiga tyranner mot hvarandra. De blifvande despoterna och folkförtryckarna göra sig märkbara redan i de unga åren och karten mognar.

Dag efter dag förflöt vintern. Drifvorna smälte och solstrålarne bräckte isens bojor. Små fina grässtrån började att sticka upp ur marken och mossan skiftade i grönt. Sippor kommo, blåa och hvita, och därefter violer, guldvifvor och konvaljer. Och nu var det vår med knoppar och löf fullt utslagna i skog och lunder.

Men det dröjer dock ännu en tid, innan patrons flytta ut till sitt sommarnöje. Det kan icke ske förrän skolterminen är slut och barnen fått sommarlof. Men då blir det fröjd och gamman i herrskapet Everus' barnkammare. Hvad som där passerade hittade ut i köket, där lille Per åt sina mål. Han visste således, att man höll på att packa och rusta sig i ordning till resan.

»Du får bli hemma du, Per,» sade Algot, då han en gång träffade honom ute på gården, där han stod och pumpade vid brunnen. »Hörde du inte, hva jag sa? Du får bli hemma, du, och kånka vattenämbaren och sopa trapporna, men vi få vara ute på landet och ha roligt, vi!»

Per hörde nog, men hvad hade han väl att svara därpå? Han kände heller ingen afund, ingen alls, ty han var

ju så van vid sitt glädjelösa lif och hade heller ingenting att hoppas på, som kunde befria honom ur hans träldom.

»Vi fara nu snart, Camilla och jag.»

Och de foro. Per var behjälplig med att bära ut alla de saker, som skulle fraktas med ångbåten till sommarnöjet. Och herrskapet själf åkte ner till stationen.

Patronen kunde dock för affärernas skull ej vistas oafbrutet på landet, utan reste dit ut en gång i veckan, på lördagsmorgonen. Det var en lång väg dit, några timmars färd.

Sommarnöjet låg vid yttersta Björkfjärden på en mark, som blifvit skild från det präktiga herresätet *Ekholmen,* fordom tillhörande De la Gardieska och Oxenstjernska släkten. Patron Everus hade fått köpa ett stycke jord, så stort, att han där kunnat uppföra en sommarvilla och anlägga en liten täck trädgård med bersåer och rabatter. Det vackra stället prålade med det storståtliga namnet *Amalienborg,* efter hustrun, fru Everus.

Det var där, som de båda syskonen, Algot och Camilla, lefde ett riktigt röfvarlif med barnen till underhafvandena på det stora godset. Dessa små stackare voro de, som alltid blefvo underkufvade, och stryk fingo de orättvist af föräldrarne på Algots och Camillas skvaller. Inga barn voro så hatade af sina jämnåriga som patron Everus' barn. Och stort folk tålde dem slutligen inte heller, då man kom underfund med, att de ställde till bara förargelse och förtret.

En dag öfverraskade patron Algot och Camilla med att han förde Per med sig. Han hade af någon nyck sagt åt gossen, att han skulle få följa honom till Amalienborg. Först trodde inte Per, att det var sant, utan att det endast var ett gyckel, men då han öfvertygades om, att det var allvar, så hoppade hans lilla hjärta af fröjd, och då han fick tillstånd att underrätta modern om den stora nyheten, gjorde han det på sådant sätt, att hon också blef glad däråt på hans vägnar.

»Du är lycklig du, Per,» sade hon och strök vänligt luggen ur hans panna, »och då är jag lycklig också. Tänk, så roligt för dig att få resa med patron och hälsa på hans barn.»

Hon förstod icke annat, än att det var därför gossen var bjuden att få följa med. Per svarade ingenting, men tänkte i tysthet, att just *de* skulle komma att störa hans nöje. Det var själfva resan, som gladde honom mest af allt. Han hade aldrig i sitt lif farit på någon ångbåt, det var allra första gången det nu skulle ske, och han gjorde sig de mest underliga föreställningar om en dylik färd. Också njöt han i fullaste mått däraf.

Bror och syster fingo stora ögon, då fadern kom med Per traskande efter sig. Han bar patrons öfverrock och på andra armen en inte så liten korg, hvari lågo alla möjliga läckerheter för fruns och de smås räkning.

»Jag tror, Per är med?» sade Algot, sedan han kysst fadern.

»Ja, jag tror det,» inföll Camilla och såg på gossen med sina stora, mörka ögon.

Per hälsade och visade sig så höflig, han kunde, mot alla och bockade sig djupt för patronessan, som gaf honom en liten nick. Men så blef han snart glömd igen och gick till köket, där han visste, hvar hans plats var vid dörren.

»Det var bra, att du kom, Per,» hälsade kokerskan honom, »riktigt bra, så att du kan hjälpa mig få hem litet källvatten. Källan är inte långt härifrån, bara ett par steg däruppe i backen» – hon pekade ut genom dörren.

Det var inte värdt annat än att lyda för Per. Men han tänkte, att han åtminstone kunde få vara i fred den korta

tid, han skulle få stanna på landet, endast öfver söndagen. Men narrad blef han. Han skulle gå efter ved också och borsta skodonen åt allesamman morgonen därpå. Ingen, ingen frågade honom, om han inte ville ut och springa i skog och backar, som han längtade så mycket efter.

Han satt på trappan utanför mangelboden, som låg litet afsides från själfva villan och skymd af en hög syrenhäck. Han vågade inte aflägsna sig längre, ty ifall man ville honom något, så måste han genast vara till hands. Han satt och tänkte, att det ändå var tungt att vara så fattig, som han, skild från mor och därtill faderlös. Det kunde aldrig bli för honom annorlunda, nej, bestämdt aldrig – hela hans lif skulle bli slafvens, hvilket far så många gånger hade sagt och som fastnat djupt i hans minne. Han satt och lyssnade på fåglarnes kvitter i träden. Ack, att han hade varit en liten fågel i stället, hur mycket lyckligare i sin frihet, eller fjärilen, som fladdrade bland blommorna, visserligen ett kort, men ett härligt lif!

Då kom Algot och ställde sig att betrakta honom.

»Jag tror du sitter och gråter, säg?»

»Nej.»

»Åh, narras inte, jag såg nog, att du torkade bort en tår. Men hvarför gråter du? Äh, sitta och grina som en flicka! Kom du med mig i stället. Ja, det vill säga, om du är snäll ...»

»Men om man vill mig något?»

»Prat, då *jag* vill, så ...»

Per följde Algot upp i skogsbacken.

»Per du, jag vill, att du ska hjälpa mig med att ta fågelägg. Jag vet så präktiga bon.»

»Men är det ej synd om de stackars små fåglarne?» drog sig Per.

»Synd? Hvad menar du? Är det ej bra att ha en äggsamling? Hur ska man då få en sådan, om man inte tar dem ur fågelbona?»

»Ja visst, men inte kan jag komma upp i det där höga trädet, och så kunde jag rifva sönder mina bästa kläder, och då skulle patron bli ond.»

»Ja, vet du, jag tror, att du har rätt. Inte därför att jag är rädd för pappa, men jag menar, att vi måste skaffa oss en stege ... Och nu har drängen tagit bort stegen, som jag såg i morse i trädgården. I morgon kommer han nog igen med den.»

»I morgon är jag inte här,» inföll Per, och hans ansikte ljusnade, ty han hade inte hjärta till att beröfva de små fåglarne deras ägg.

»Pyttsan, det ska du få se, om jag inte kan ställa om. Jag vill, att du ska stanna här hela veckan, tills pappa kommer nästa gång.»

Ja, nog ville Per stanna kvar på det vackra landet. Men han hade en aning om, att Algot skulle med pockrätt begagna sig af honom till sina elaka streck, och det ville han inte; därför teg han och såg betänksam ut.

»Du står och funderar på den saken, tror jag? Men du ska få se, att jag ändå får min vilja fram.»

Och Algot fick rätt. Inte kunde patron stå mot sin lille sons böner. Både han och modern beundrade Algot, som visade sig så godhjärtad mot den stackars Per. De visste inte, att pojken hade sina uträkningar därmed

och att det alls inte var för att bereda Per någon glädje, som Algot bad så vackert och enträget för honom. Nå ja, Per skulle då få stanna en vecka. Liggplats fanns på vinden, så att inte gjorde han heller stort besvär.

»Och nu Per, så ska vi gå efter stegen,» uppmanade Algot, då de blefvo ensamma.

Per vågade ej motsätta sig den lille vildbasaren. De släpade stegen med sig, men den var tung, så att de flere gånger måste hvila och pusta ut under vägen. Camilla hade också kommit och var med.

Ändtligen voro de vid målet och efter mycket besvär blef stegen upprest mot trädstammen och räckte ända upp till trädets krona.

»Nå, gå upp du, Per!»

»Nej ...»

»Jo, visst ska du gå upp och se efter, om där inte finns något fågelbo med ägg, då *jag* vill det.»

Per klättrade långsamt upp på stegen. Jo, där upptäckte han det behändigaste lilla bo midt i löfverket. Fem små de allra näpnaste, gråspräckliga ägg lågo där, och modern flög skrämd bort från dem och satte sig på en gren högt upp och utstötte underliga klagorop. Det gjorde ondt i Pers hjärta, ty han var så blödig och ömsint, och mor hade ju ständigt predikat för honom, att han inte skulle göra någon illa, som hade känsla för smärta och lidande, inte ens den ringaste mask skulle han skada. Och nu – nej, han ryckte handen tvärt tillbaka. Hade inte den där lilla fågeln, som satt och ropade och flaxade med vingarne, ett litet hjärta, som kunde känna sorg? Jo, helt visst hade hon det. Han kunde inte vara så grym och så elak att beröfva henne äggen. Algot fick göra det själf. Nej, han ville äfven hindra honom från att utöfva en så stygg gärning.

»Jag ser inga ägg,» sade han därför, »boet är tomt,» han ljög, men den lögnen var ingen synd, då han ej på annat sätt trodde sig kunna förhindra det tillämnade dådet.

»Det är inte möjligt ...»

»Jo, Algot, jag ser inga ägg.»

»Då är du blind, din dummerjöns! Jag vill själf gå upp och se efter.»

Per måste ner från stegen igen och Algot svingade sig upp i stället, ty han var vig och djärf.

»Camilla vill ha ett ägg, om det finns några.»

Men innan Algot kommit så långt, att han kunde se fågelboet, slant stegen häftigt åt sidan och han störtade med den till marken. Till all lycka var det dock ej någon fara med Algot, där han låg och storskrek i gräset. Han hade endast fått några blånader i pannan, men det var alldeles tillräckligt för att skrämma upp honom och försätta honom i vildt raseri. Hans ilska vände sig naturligtvis mot Per. Det var han, som hade ruskat på stegen, för att Algot skulle falla, det var tvärsäkert, och däri höll Camilla med honom på sitt vanliga vis.

»Men jag är oskyldig,» förklarade Per. »Jag skall säga dig, Algot, att det var en ängel från himlen, som rörde vid stegen,» tillade han i sin barnsliga oskuld, viss på att det så var.

»En ängel? Ha ha ha!» skrattade Algot och sprang upp. »En ängel ... Såg du någon sådan, Camilla? Såg du den verkligen, Pelle?»

»Nej, man kan inte se änglarne. Men nog var det en ängel, som lät stegen falla, därför att det är synd att beröfva de stackars små fåglarne deras ägg. Det har mamma sagt.»

Nu fick Algot ändå roligare. Han skrattade ut Per och gjorde narr af honom, som trodde på sin mammas tokprat.

Men då Algot kom hem, skyllde han Per för allt, att det var Per, som gjort upp förslaget att plundra fågelbon och att det var han, som släpat bort stegen ur trädgården, och han som på ett kitsligt sätt knuffat till stegen, för att Algot skulle falla ned. Patronessan trodde hvarje ord af sin vanartige son, och då Camilla höll med brodern, så fanns ju intet tvifvel på, att ej Per burit sig illa åt.

»Ja så,» sade patronessan strängt, »det är på det sättet du visar din tacksamhet, Per, för att du skulle på Algots begäran få stanna här en hel vecka.»

Per stod alldeles handfallen. Han visste inte, om han skulle gråta eller förklara sin oskuld. Han valde det sistnämnda först och brast sedan i tårar. O, hur han grät, så hela hans lilla kropp skakade, ty ingen trodde honom, ingen, och där fick han gå och skämmas hela dagen inför alla, hvilka tyckte, att han var en bra elak pojke, som kunde handla så. Hur såg inte Algot ut med sin uppsvällda panna!

Världen var ändå allt bra underlig att lefva i, tänkte Per, djupt bedröfvad. Voro då alla människor sådana, då hade han minsann inte mycken glädje att vänta sig.

Den veckan var Algot som allra värst med sina elaka upptåg, och för att ej vidare få bära upp skulden för hans odygder, höll sig Per från honom så mycket som möjligt. Men det hjälpte inte. Per fick ändå kläda skott för att hönsen skrämdes från äggen, som de lågo och rufvade på, och för att boskapen släpptes in på olofligt bete, enär stängslen blifvit bortryckta, och all annan förtret, som just inträffade de dagar, Per var ute på landet. Han hade narrat Algot till det, blef domslutet, då Per kunde bevisa, att han inte varit i sällskap med denne.

Hvad skulle nu patron säga, då han kom på lördagen? Per beredde sig på något rysligt och kunde ej ens sofva om nätterna. Ack, att denna landtresa aldrig blifvit af! Den hade ju inte haft någon glädje med sig. Men besynnerligt nog blef det ingen så stor förargelse af för Per, endast litet snubbor.

Den som andades lättare var Per, och han blef verkligen storögd, då han på söndagen fick följa herrskapet till kyrkan, det vill säga sitta på kuskbocken bredvid kusken.

»Det har du att tacka mig för, Pelle,» hviskade Algot åt honom. »Jag bad mamma inte skvallra för pappa,» och det var sant. Samvetet hade slagit Algot, och han hade tänkt efter, att Per kunde få lida mycket, om fadern fått den öfvertygelsen, att Per var skyldig till allt, som Algot pådiktat honom.

Per svarade ingenting. Han hade ju intet att tacka Algot för.

Denna färd på söndagsmorgonen till kyrkan var obeskrifligt vacker. Ängar och fält badade i solljus och den härligaste doft kom ifrån skog och lunder och alla små blommor på marken. Per riktigt njöt och inandades vällukten i fulla drag. Så ung han var, hade han ett öppet sinne för naturens skönhet.

Den lilla kyrkan skymtade snart fram mellan de gröna träden på kyrkogården, omgifven af sin stenmur. Icke långt därifrån låg kyrkoherdebostället, komministergården, kyrkvaktarens och dödgräfvarens lilla stuga.

Här såg så hemtrefligt och fridfullt ut, att Per tänkte, att det bestämdt vore den största lycka att få vistas här hela sitt lif. Mor skulle säkert trifvas bättre ute på landet än i den stora, bullrande staden, tänkte han också och önskade i tysthet, att hon hade en sådan där liten stuga.

Per fick inte sitta bredvid patronens i kyrkan under gudstjänsten, tyckte någon det. Han tog först plats nere vid dörren, men sedan funderade han på, om han inte kunde komma upp på orgelläktaren. Så tog han litet

mod till sig, försökte och lyckades. Visst satt han andäktigt under predikan, så andäktigt han kunde, men hans ögon gledo esomoftast till orgeln. Han betraktade de stora, blanka piporna och lutade sig tillbaka, så att han kunde se orgeltramparen, när denne gjorde sig i ordning, så fort prästen sade amen. Det var det roligaste af hela kyrkogången att få höra orgeln spela, tyckte Per. Visst talade prästen många vackra ord, det var sant, men Per förstod inte mycket af innehållet och hade svårt för att följa med i längden, då predikan blef så lång, att den söfde honom. Han var så rädd, att han skulle somna, och en gång nickade han betänkligt till, men for hastigt upp, som om någonting stuckit honom i den böjda nacken. Skamsen såg han sig omkring, om någon hade märkt, hur bortkommen han var. Men, gud ske lof, ingen gaf akt på honom, där han satt hopkrupen och undangömd.

När sedan psalmen var sjungen och allmänheten började att troppa ut ur kyrkan, dröjde Per så länge han kunde på orgelläktaren. Slutligen stod han där alldeles ensam i stilla betraktande af orgeln. Den tog hela hans uppmärksamhet i anspråk.

Då kyrkvaktaren kom, märkte han genast den lille gossen. Pers fina kläder – det var ju Algots aflagda jacka och byxor, som modern putsat upp – gjorde, att kyrkvaktaren tog honom för ett så kalladt bättre mans barn.

»Jag tror lille herrn skulle vilja kunna spela på orgeln.»

Lille herrn! Inte var det till Per han talade, bestämdt inte, ty aldrig hade någon kallat honom *herre* förr. Därför vände han sig om för att se, om någon var där mera än han och kyrkvaktaren. Nej, han var ensam och det var således han som blifvit tilltalad på detta sätt.

»Jag är ingen herre,» svarade han blygt, »jag är bara Per Knutsson, jag.»

»Per Knutsson,» upprepade kyrkvaktaren. »Jag kände en person med det namnet i Stockholm, men inte kan ni vara hans son, fast han skulle ha en gosse just ungefär vid er ålder.»

»Jag är också från Stockholm.»

»Men den Knutsson, jag menar, är död.»

»Far är också död, men mor lefver.»

»Det ena ordet gaf det andra och resultatet blef, att lille Pers far var den person, kyrkvaktaren menade, och som han varit god vän med i forna dar.

»Då äro vi just som litet bekanta med hvarandra. Åh, herre gud, så underligt det kan bära till ibland. Att vi skulle träffas, Per! Jag bad så många gånger din far taga sin hustru och gosse med sig och komma och hälsa på mig samt stanna några veckor i Veckholm. Men det blef aldrig af ...»

»Far var så fattig och hade nog inte råd att resa på ångbåten, eljes hade han nog kommit.»

»Ja, ja, det var nog orsaken. Men nu kommer du och hälsar på mig i stället ...»

»Det kan nog inte gå för sig. Jag är i tjänst hos patron Everus.»

Och så berättade Per, hur han fått den tjänsten, men yttrade inte ett ord om, att hans dagar inte vore så värst glada. Mor hade också inpräntat hos honom, att han aldrig skulle tala illa om någon människa, och om han hade sagt sanningen, så skulle det nog kommit att låta så.

»Men här törs jag inte stå och prata längre, ty patron ska väl åka hem ...»

»Åh, du kan ge dig god tid, min gosse. Klockaren håller på att visa dem *Ebba Brahes graf.*»

Ebba Brahes graf? Det namnet var honom bekant, tyckte han. Och så erinrade han sig, att mor hade en bok, i hvilken stod någonting mycket vackert om Ebba Brahe och Gustaf II Adolf. Men inte kunde det väl vara den Ebba Brahe, som låg begrafven här? frågade han. Jo, det var just hon, upplyste kyrkvaktaren. Det tyckte Per var så märkvärdigt. Och han fick veta, att hon blifvit gift med en de la Gardie och att de la Gardieska grafven var just här i Veckholms kyrka. Den skulle Per också bra gärna vilja se. Han hade aldrig i sitt lif varit inne i en graf. Han hade ingen föreställning om, huru en graf såge ut, som man kunde gå in i och där lik kunde förvaras i århundraden. Det måste vara något mycket underbart.

Men då han kom ut ur kyrkan, stängde just klockaren grafven, hvars ingång gick direkt från kyrkogården.

»Du fick inte vara med, du,» sade Algot åt Per.

»Ja så, den lille gossen hör ju också herrskapet till,» inföll klockaren.

»Åh nej, det är bara min dränggosse,» det var patron som sade detta.

Nå ja, då vore det ju ingenting att lägga vikt vid, om Per fick bese grafven eller inte.

Kyrkvaktaren hade emellertid närmat sig Pers husbonde och stod framför denne, ödmjukt bugande med hatten i handen.

»Det har burit så underligt till,» sade han, »att jag i lille Per funnit en gammal bekant. Ja, det vill säga, att jag kände hans far, som nu är död. Jag skulle därför ödmjukt fråga patron, om gossen kunde få lof att stanna tills i morgon bittida hos mig? Jag ansvarar för att han skall komma riktigt ned till ångbåten.»

Patron kunde inte gärna neka det. Och Per gjorde ju ingen egentlig nytta vid Amalienborg. Ja, Per fick följa kyrkvaktaren hem. Och han var så glad däråt, att han knappt förr känt en sådan glädje.

I den lilla stugan, där kyrkvaktaren bodde tillika med dödgräfvaren, var så fint och hemtrefligt. Blommor stodo i fönstren, balsaminer i alla färger, golfvet var granrisadt och friska löfruskor voro stuckna ofvanför spiselkransen.

Man och hustru voro ett barnlöst folk, och därför var lille Per en välkommen gäst hos dem. Han fick nu berätta om allt hvad han upplefvat, om far och mor och alla sorger, ty inte var det någon glädjefull historia, han hade att tala om. Men inte ett ord af klagan kom öfver hans läppar och ej heller fingo de veta annat, än att han hade det bra och trifdes hos patron Everus. Hvem han mest talade om, var modern, huru sjuklig hon var, och att han ville bra gärna göra något för henne, om han bara kunde. Han satt där så stillsam och allvarlig som en gammal människa och lade sina ord så ovanligt förståndigt, att han väckte kyrkvaktarens och dennes hustrus beundran.

»Ja, käre Per, hade jag inte så smått själf, så skulle du och din mor få komma till mig. Men det vore nog icke någon framtid för dig, du, som kanske själf blir en gång lika så god som patron Everus.»

»Åh nej, tycker någon det,» inföll Per. »Men det är nog bäst, att jag stannar där jag är, än så länge. Men se, om mor kunde få komma på landet, det skulle bestämdt göra henne mycket godt, som jag hörde doktorn säga en gång.»

»Ja, bed mor komma och hälsa på oss samt stanna här några veckor!»

Pers ansikte strålade af glädje. Det vore något det och väl inte så värst omöjligt heller, bara faster Lotta ville kosta på resan, och så mycket hjärta skulle hon väl ha mot svägerskan. Per trodde det åtminstone och

tackade på moderns vägnar.

En sådan snäll och välartad gosse hade aldrig kyrkvaktarfolket sett förr. Och så vacker han var med det ljuslockiga håret i pannan och de stora mörkblå ögonen, som beskuggades af långa ögonfransar. Visst var ansiktet litet blekt och hade ett lidande uttryck, men det var kanske det, som gjorde honom så tilldragande.

Per hade inte på länge, om någonsin, känt sig så fri och glad som nu. Här behöfde han hvarken frukta bannor eller snäsor, utan kyrkvaktaremor var så snäll och vänlig och plockade åt honom allt möjligt i mat och dryck af hvad huset kunde förmå. Sedan sprang han in på kyrkogården och läste namnen och versen på korsen. Men hvad betydde pålen bredvid stigen, som gick från ena kyrkporten till kyrkoherdebostället, undrade Per. Det var bestämdt ingen vanlig graf, med pålen så djupt nedslagen i marken. Där var fastspikad en i kors slagen brädlapp, så gammal, att den var mossbelupen.

»Ja, det där märket må du väl undra på, Per,» sade kyrkvaktaren, som var road af att följa honom, hvart han gick. »Det är en historia om den, som lefver än i dag.»

»Ah, berätta mig den!» bad Per.

»Det skall jag göra, och den är dagsens sanning. För öfver tvåhundra år sedan fanns här i Veckholm en kyrkoherde, som hette Melcher, och hvars porträtt hänger i sakristian, som du också skall få se. Denne präst var en mycket gudfruktig man och förrättade alltid sina morgon- och aftonböner vid altaret i kyrkan. Men hans hustru var af ett helt annat sinnelag, säges det; åtminstone tyckte hon, att en sådan där kyrkogång var alldeles onödig och att mannen lika så väl kunde förrätta sin andakt inom hus. Men han lät inte störa sig, utan fortsatte att bedja i kyrkan. Då tänkte hustrun, att hon väl skulle hitta på någon råd för att förmå honom att sluta med den kyrkovandringen. Hon sade därför åt sin dräng: *Käre Lasse, om du vill taga ett hvitt lakan öfver dig och ställa dig i vägen för far, när han går ur kyrkan, och skrämma honom, så skall du få ett stop öl*. Ja, det ville drängen och gjorde det också en kvällstund. När så prästen kom och fick se, hvad han trodde vara ett spöke, så började han bedja till Gud, och då tycktes drängen sjunka ned i jorden. Nu tänkte prästen, att spöket skulle säga hvem han vore, men det gjorde icke drängen, utan molteg ändå. Då fortsatte prästen sin bön, och se, drängen sjönk ända till midjan. Men då ropade han förskräckt: *Det är jag! Det är jag!* Men då svarade prästen, att det var för sent. Och drängen sjönk lefvande ner i jorden. Och till en åminnelse af denna händelse, så sattes denna påle hit på platsen, där det skedde.»

»Det var märkvärdigt,» inföll Per, »riktigt hemskt, tycker jag,» och han såg sig spejande omkring, som om han trodde sig få se skymten af den olycklige drängens vålnad. »Men jag tycker, att det var prästfruns skuld. Hvarför kunde ej hennes man få bedja i fred i kyrkan?»

»Ja, ser du, Per, det där kan jag inte svara annat på, än att kvinnfolken ställa alltid till så mycket otyg i världen. Emellertid fick hon nog sitt straff, kan jag tro. Och ännu efter döden så låder vid hennes stoft en viss förbannelse, har jag hört sägas. Hennes kropp, som ligger begrafven i Håtuna kyrka, förruttnar aldrig[1], hvilket är ett bevis på, att hon inte ens har någon frid efter döden. Så nu har du hört den historien, Per.»

»Men eftersom kyrkvaktaren är så snäll emot mig, så kanske jag ock kunde få se den där grafven, Ebba Brahes graf, menar jag?»

»Åh ja, det kunde väl gå för sig också, eftersom jag har så ledigt i kväll.»

Och Per fick först göra en titt i kyrkan och beundrade allt hvad som där fanns, kronorna i taket och den stora förgyllda kalken, fullsatt med dyrbara stenar, som blifvit tagen som krigsbyte i Ryssland, alltså en stulen relik, men hvilken icke var behäftad med någon skam, och som begagnades vid den »heliga nattvarden». Och så fick Per skåda den s. k. munkbänken, ett minne från något kloster, tillika med en mängd altarskåp

med de allra kostligaste figurer af måladt trä, hvilka föreställde personligheter från Jesu tid och frälsaren själf, från det han var ett litet barn och låg i sin moders knä, tills han hängde på korset med törnekronan och de blödande såren i händer och fötter. Men nu kom det bästa af alltsammans: Ebba Brahes graf.

Per kände sig riktigt högtidlig stämd och vågade knappast andas, då han trädde därin. Det var en grafkammare ofvan jord, ljus och rymlig. Dagen föll in genom gluggarne å ömse sidor om muren. På båda sidor om ingången stodo kistor i rad af olika fasoner, somliga breda, andra smala och med rundade lock. Vid en af dessa fäste sig genast Per. Den till vänster längst uppåt, som hade en förgylld ängel med fackla i alla fyra hörnen på locket. Att få ligga så grant och vackert efter döden, tänkte Per, måste vara något mycket lycksaligt.

På mellersta väggen stodo tvenne kistor af sammet med förgyllda ornament och dubbla handtag på lockens båda sidor. De voro ytterst praktfulla och tillhörde Jakob de la Gardie och hans grefvinna, den fordom sköna och mångbesjungna Gustaf II Adolfs tillämnade brud. Det var hennes kista, den som stod till vänster, och det var den, som Per nu tog i betraktande. På den stora hufvudplåten af silfver stod inristadt Ebba Brahes namn och alla de gods, som en gång hade tillhört henne.

Men då kyrkvaktaren drog locket, som inte var fastspikadt, åt sidan, så mycket att Per kunde få se det balsamerade liket, blef han först förskräckt. Var det Ebba Brahe, som han hört modern läsa om i en vacker dikt? Han såg en skymt af ansiktet, ett grått pergamentlikt ansikte med höga kindkotor och djupt insjunkna ögon och på hufvudet någon klädsel, stickad med pärlor och stenar i olika kulörer. Hon var svept i sammet, hvars färg inte kunde urskiljas af ålder och damm. Men på händerna, små, hoptorkade och grå, som om de buro handskar, blänkte ringar med juveler. En af dem strålade klar, den som satt på högra handens lillfinger, en slät ring med en enda stor diamant. Per stirrade på den, utan någon aning om, att den ringen skulle en gång komma att ingripa i hans eget öde.

»Nå, hvad säger du, Per, om allt hvad du fått se?» sade kyrkvaktaren och drog igen locket på Ebba Brahes kista.

»Jag tycker det är så underligt och hemskt ...»

»Det är därför, att du är så ovan vid det, min gosse. Men se här, de små kistorna, du ser, inte större än att dockor kunna ligga i dem, tillhöra Ebba Brahes små döttrar, hvilka dogo i späd ålder. Hon hade fjorton barn; det var inte små smulor, hon blef välsignad med.»

»Är ni inte rädd att gå här ensam?» frågade Per och tog hårdt om hans hand.

»Rädd? Åh, nej, hvad skulle de döda kunna göra mig? De ligga nog stilla; värre är det med de lefvande, de äro farligare. Det ska du nog få pröfva på, du också, som alla andra.»

Ack, Per hade nog pröfvat på det redan, fast han teg. Och han gaf kyrkvaktaren i tysthet rätt, ty om nu Algot låge död här i en kista, kunde han ju inte längre ha makt att förorsaka honom någon förtret, men nu lefde han och var farlig nog för Per.

Innan han gick ut ur grafven, såg han sig om. Plåten blänkte på Ebba Brahes kista, och de fyra förgyllda änglarne på kistlocket till vänster liksom vinkade åt honom, tyckte han.

IV.
Efter många år.

Då Per träffade sin mor, bar han fram hälsningarne från kyrkvaktarns och berättade, hur roligt han haft och allt det underbara, han fått se i Veckholms kyrka.

»Ja, där ser du,» inföll fastern, som var tillstädes, »hur rätt jag hade, då jag öfvertalade din mor att låta dig komma till herrskapet Everus. Kan du ha det bättre, gosse, så snäll som patron är mot dig, att han till och med tog dig med till sitt sommarnöje?»

Per svarade med ingenting annat än en nick.

»Och nu vill kyrkvaktarn, att mor ska komma ut till landet och stanna där några veckor.

»Hur ska det väl kunna gå för sig, kära Per?» svarade modern.

»Jag tänkte, att faster Lotta ...»

»Tror du kanske, att jag ska bekosta resan?» afbröt Lotta vresigt. »Man plockar inte pengar på gatan, och för resten behöfver jag Lina. Om hon nu fore sin väg, skulle jag ju få betala en annan för att göra hennes sysslor. Du är bra dum, Per, som kan inbilla dig något sådant ...»

»Men mamma är så sjuk och klen. Nog skulle det göra henne godt alltid, att få komma ut till landet, hörde jag doktorn säga.»

»Ja, det vore godt för mig också, om jag bara kunde det.» Lotta knyckte på nacken. »Men jag får stå bunden vid strykbrädet från morgon till kväll, jag, och ändå vara nöjd.»

»Kära Lotta, inte är jag missnöjd och inte menade Per heller något illa med, att han framförde kyrkvaktarns hälsning. Vi ska inte tala om det där mer,» sade Lina saktmodigt.

Hon gaf Per också en vink att tiga, men det kostade på honom och tårar stego upp i hans ögon. Hvad det kändes tungt att vara fattig! Om han ändå själf kunde förtjäna en slant, men han fick ju ingenting annat än mat och kläder hos patronens, och det var mycket det, sade man. Ett ögonblick funderade han på att bedja patronen bekosta mors resa, det var ju endast några kronor, men när skulle han kunna betala igen den skulden? Mor hade ju så många gånger sagt, att när han en gång blef stor, skulle han aldrig sätta sig i skuld och ännu mindre låna penningar, om han inte hade utsikt till att återgälda dem. Att vara skuldfri, var rikedom nog. Således vågade han inte. Men hvad det kostade på honom, att inte modern fick komma ut på landet och inandas den friska luften, som skulle bekomma hennes sjuka bröst så väl, och att få fröjdas åt de gröna ängarne med sina doftande blommor och de susande skogarne och allt hvad som var så vackert i naturen!

Han kom också att tänka på den där ringen, som han aldrig kunde glömma, utan ständigt tyckte sig se i sin inbillning, ringen på Ebba Brahes hand. Det var en verklig diamant, hade kyrkvaktaren sagt, och som var mycket dyrbar, och alla de andra smyckena sedan, som liket var prydt med. Värdet af dessa kunde göra mer än en människa lycklig, tänkte han, och kyrkvaktaren hade också talat om, att de flesta af de döda, som lågo där i sina kistor i de la Gardieska grafkoret, voro begrafna med många dyrbarheter. Per funderade mycket riktigt på, om detta var rätt. Hvad hade de döda för nytta af alla dessa kostbarheter? Hvarför icke gifva dem åt de lefvande, åt sådana, som förvandla guldet och de äkta stenarne till bröd och mycket annat, som tillvaron i lifvet kräfde? Världen var allt bra underlig, grubblade han. Komme allt omkring, så var det inte roligt alls att lefva, åtminstone för den, som var så fattig som han. Glädjen fanns endast för de rika.

Han gick tyst och sorgsen många dagar därefter, ty det gjorde honom så ondt om modern.

»Ja, hade jag bara Ebba Brahes ring,» tänkte han hvarje stund och somnade om kvällarne med den tanken:

»hade jag bara den ringen, så ...»

Emellertid förgick tiden år från år, och trots alla de förtretligheter, patrons son, Algot, ställde till för honom, så fick likväl Per stanna på sin plats. Han hade blifvit till sådan nytta i huset, att ingen tycktes kunna undvara honom. Han var gårdsdrängens hjälp, boddrängens, bokhållarens, pigornas, patronens och patronessans och äfven barnens – han räckte till för alla och uträttade sina uppdrag med ett förstånd och en klokhet, som ingen fullvuxen hade kunnat göra bättre. Och detta utan att knota eller klaga, då göromålen blefvo alltför många och ansträngande.

En djup och stor sorg träffade likväl Per, innan han ännu konfirmerats. Modern dog nämligen helt plötsligt af en svår blodstörtning. Han hann icke ens få taga afsked af henne, ty då han kom till henne, efter att fastern skickat bud till honom, så var hon redan död och ögonen brustna för evigt. O, hvad den smärtan var stor! Och hans förtviflan var så vild, att han skrämde faster Lotta, som med våld måste slita honom från liket.

»Jag tror du mister förståndet, gosse,» sade hon. »Vi ska ju alla dö förr eller senare, ingen slipper ifrån det. Tacka Gud, att du fick behålla din mor så länge!»

»Jag skulle ha tackat Gud mera, om hon fått lefva, tills jag kommit mig så pass för, att jag kunde ha blifvit henne till en hjälp.»

»Så syndigt du klagar, Per.»

Den gången var patron snäll, tyckte Per, som bekostade moderns begrafning och gaf honom splitter nya kläder, så att han på ett anständigt sätt kunde få bevista jordfästningen. Och patronessan hade gifvit honom pengar att köpa en krans för till moderns kista. Per tackade dem också med varmt hjärta.

»Ja, ja,» svarade patron och klappade honom på hufvudet, »du har alltid varit en snäll gosse och förtjänar det. I en framtid kan du återgälda den skulden.»

Det var således ingen gåfva, utan endast ett förskott på den lön, som han en gång hoppades få af patron, ifall han fortfarande komme att stanna hos honom. Han hade således råkat i skuld, men utan egen förskyllan. *En skuld* – det tyngde honom att tänka därpå. Men han skulle nog komma ur den, var han viss på.

I sista stunden hade Camilla, som då var tolf år, stuckit en liten blomsterbukett åt Per.

»Den här ska du sätta i din mors hand från mig,» hade hon sagt och såg för första gången med medömkan på honom. »Och så ska du inte vara så ledsen, Per, och gråta så mycket.»

De orden från henne grepo och rörde honom så djupt, att han tog hennes händer och kysste dem. Hon hade inte ryckt sig undan eller visat honom denna förnäma öfverlägsenhet, som eljes var vanlig hos henne.

»Stackars Per,» sade hon i stället mycket vänligt.

Hon var dock inte alldeles utan hjärta, tänkte han, som annars tyckte, att hon var så elak, och detta med rätta, då hon liksom brodern, ständigt plågade och retade honom. Och så kallade hon honom för Per och inte för Pelle, som förargat honom så mycket.

Från den dagen tänkte han på Camilla mera försonligt och urskuldade hennes fel, för hvilka han sköt skulden på Algot. Och var hon sedan stygg, som nog ofta hände, så fattade han aldrig humör eller lade det så tungt på sinnet. Han hade gifvit henne ett slags privilegium på att få handskas med honom hur hon ville. Hennes lynne var ytterst ombytligt och ibland kunde hon befalla Per att verkställa de största orimligheter,

hvilka aldrig blefvo orimliga för honom. Men om det inte stod i hans förmåga att uppfylla hennes önskningar, så hånade hon honom och slog honom till och med, i fall humöret var sådant.

Han suckade endast och teg.

»Du tål då vid allting, Pelle,» kunde hon någon gång säga, förargad öfver att han inte klagade.

»Jag glömmer aldrig den lilla blombuketten, Camilla gaf mor, jag glömmer det aldrig,» och han såg på henne med ett par så tacksamma ögon, att hon blygdes öfver sin elakhet.

Att vara så tacksam för så litet, att man utan minsta klagan lät sig behandlas sämre än en hund, det var något, som Camilla ej kunde förstå, men som gjorde henne en lång tid vänligare stämd mot den stackars Per. Ack, hon visste inte, hur mycket han höll af henne sedan modrens begrafningsdag och hur stor hans glädje var, då hon sade ett godt ord åt honom. Hon hade blifvit vacker i hans ögon, ja, Camilla var verkligen vacker och lofvade att bli en strålande skönhet.

* * *

Per var nu nitton år och hade genom sin punktlighet och sitt ordningssinne höjts ur sin ringa ställning till patrons förnämste och bäst aflönade bokhållare. Det hade skett så småningom. Och Per bevisade, att affären kunde existera lika bra med ärlighet som med fuffens och de små bedrägerier, hvartill hans föregångare gjort sig skyldiga. Sedan han kom innanför boddisken, växte kundernas antal. Alla ville handla af den hygglige och fine herr Knutsson och många tyckte, att han såg bra ut och gingo också dit för den skull. Och Per var allt en fager yngling med sina klara, blå ögon och sitt blonda, vågiga hår tillbakastruket öfver den breda, öppna pannan. Han hade inga vanliga knoddfasoner eller pratade en mängd strunt med kunderna, men var ändå alltid språksam och vänlig mot alla.

»Han blir nog en riktig grosshandlare med tiden,» hviskade beundrarinnorna sinsemellan.

Per hade dock helst velat välja en annan lefnadsbana, men fattigdomen hindrade honom därifrån. Och han fick som så många andra vara nöjd med sin lott och böja sig under nödtvånget. Men han försökte dock att själf hjälpa upp bristerna i sin bildning. Söndagarne tog han enskilda lektioner i språk och andra ämnen samt gjorde verkliga framsteg i allehanda kunskaper, hvilka förvånade patronens familj, då han någon gång blef inbjuden till dem. Per gaf prof på, hvad en god vilja förmår att åstadkomma.

Algot var nu kadett vid Karlberg och såg naturligtvis faderns bokhållare öfver axeln. Men det hindrade honom inte att anlita ficklån af Per, små summor visserligen, som ibland betalades och ibland inte. Algot kunde också titta in i boden, utan faderns vetskap förstås, och fråga, hur stor summa det fanns i dagens kassa.

Per försökte att undvika detta spörsmål, men han slapp inte så lätt från unge herr Algot. Och då denne slutligen tvingade sig till att få veta, hur stor kassan var, så tyckte han, att Per gärna kunde lämna honom ett litet ficklån utan faderns vetskap.

»Men jag vågar sannerligen inte, herr Everus,» – det gick inte längre för sig för bokhållaren att kalla principalens son för *du*. »Jag skall ju lämna kassan från mig lördagskväll ...»

»Det betyder ingenting, ty till dess så har ni pengarne igen.»

»Men vore det inte bäst, om ni direkt bad patron,» invände Per, som inte kunde lita på Algots ordentlighet i dylika fall.

»Gubben behöfver inte veta något därom,» afbröt Algot tvärt. »Har jag inte lånat pengar förr af er kanske?

Visst är jag skyldig er litet, det är sant ...»

»Det var ur min egen portmonnä, så det gör mindre, men patrons pengar står jag i ansvar för ...»

»Men jag är ju patronens son. Se så, bråka inte längre, utan tag hit tjugofem riksdaler! Ni skulle komma att ångra er annars ...»

»Jag tror, man aldrig kan ångra, att man varit trogen på sin post.»

»Alltid kommer ni fram med er vackra moral. Liksom den skulle bita på mig,» skrattade Algot och slog handen i bordet, där han satt inne i bodkammaren, uppspetad på en hög pulpetstol och pojkaktigt dinglande med benen. »Om ni visste, hur snål gubbfar är mot mig, så skulle ni inte neka mig, hvad jag begär. Jag *måste* ha pengar, emedan jag skall betala en hedersskuld i morgon.»

»Men jag kan inte, herr Algot, jag försäkrar det ...»

»Prat! Ni vill endast visa er morsk, det är alltihop. Men reta mig inte, det säger jag er nu vänligt ... nästa gång kan det bli ett annat ljud i skällan.»

»Ja, inte därför att jag är rädd,» slapp det modigt ur Per, »ty ni kan inte lägga mig något till last. Gärna vill jag tjäna er, men inte på något orättrådigt sätt.»

»Är då det något orättrådigt? Ni har pengarne igen om lördag morgon – på min heder!» han räckte Per handen.

»Om jag skulle lita på honom denna gång,» tänkte Per. »Nå ja, jag tror er då,» han slog sin hand i Algots. »Men kom ihåg, att det är med stor motvillighet, jag gör det, och med en känsla af att jag inte handlar rätt.»

»Slidder sladder för fattiga tjugofem riksdaler!»

Per gick ut i boden och drog ut penninglådan. Sedlarne brände honom i handen, tyckte han.

»Se här!»

Den unge kadetten stoppade pengarne på sig och gick med ett gladt afsked.

»Det här får ej upprepas mera,» tänkte Per nedstämd. »Han har tillräckligt med mynt för att ej behöfva begagna dylika utvägar. Hvar gör han af sina pengar på annat än nöjen?»

Emellertid beredde Per sig på att af egna medel få lägga tillbaka i kassan de felande tjugofem riksdalerna, i fall Algot skulle svika sitt hedersord. Han kunde inte riktigt förlita sig på den unge vinglaren, lättsinnig och karaktärslös som han funnit denne. Men till Pers stora förvåning betalade Algot honom på den utsatta tiden.

»Den gången kom er misstro på skam,» sade han, då han skrattande stack pengarne i Pers hand. »Ty erkänn, att ni trodde mig vilja bedra er.»

»Inte bedra, herr Algot, men ni kunde möjligtvis glömma ...»

»Nej, nu är ni inte uppriktig, ni var *öfvertygad* om, att jag skulle lura er.»

»Ni begagnar för starka uttryck.» Per rodnade, i medvetande om att Algot hade rätt.

»Nå ja, inte är jag förargad på er därför. Världens gång är sådan – man kan inte alltid vara uppriktig, det har ni nu fått lära er. Och bevara oss väl, om vi skulle säga, hvad vi tänka om hvarandra. Då skulle vi bestämdt

få hvarje nästa till fiende. Inte sant, kanske?»

Per svarade ingenting. Men inom sig gaf han Algot till en del rätt.

Från den stunden var Algot en längre tid mycket nedlåtande emot Per. Han kunde till och med vända sig direkt till och samtala med honom vid middagsbordet, då Algot någon gång kom hem till middagen. Per åt numera alltid vid patronens bord, då det inte var någon särskild bjudning eller festlighet. Ja, han kunde få deltaga i sådana också, emedan hans tysta och städade väsen aldrig störde eller oroade någon. Så nu hade Per stigit i graderna, utan att därför högmodas och visa sig öfverlägsen mot dem, som stodo under honom.

Patronen hade börjat att slappas i sin affärsverksamhet och ville helst lefva ett goddagslif på gamla dagar. Han hade förvärfvat en tillräckligt stor rikedom därtill, och då han hade Per, förlitade han sig alltmer på honom.

Camilla hade växt upp till en ung, blomstrande dam med ovanlig fägring, bortfjäsad och firad af unga kavaljerer, som täflade om hennes ynnest. Men hon hade ännu icke fästat sig vid någon, inte ännu utmärkt en enda eller blifvit förälskad. Hela hennes lifsuppgift bestod endast i nöjen och hon tog dagarne på ett sätt, som voro de blott till för att kläda sig, göra promenader eller åkturer och att utfundera nya förströelser. Hon hade ingen aning om eller tog någon notis om, att det fanns så mycken sorg och bedröfvelse till i världen. Bekymren trädde aldrig in öfver hemmets tröskel, där det endast var idel solljus och glädje. Hennes hjärta hade aldrig blifvit berördt af andras nöd, emedan ingen vände sig till henne med någon bön. Hon var kall och liknöjd för allt annat i världen utom sitt eget jag.

Och Per dyrkade henne dock af sitt varmaste hjärta. Hon visste icke, hur mycket han tänkte på henne och hur hon lyckliggjorde honom, om hon någon gång kom att tala med honom, hvilket dock sällan hände. Han kunde betrakta henne i smyg, då han visste sig obemärkt, och fråssa vid anblicken af hennes skönhet. Hennes stora, mörka, brännande ögon lyste som solar och bländade honom, hennes rosiga kinder, högröda läppar och bruna hår i fladdrande lockar långt öfver skuldrorna, allt bedårade honom. Men sin kärlek gömde han i djupet af sin själ och förrådde den aldrig eller vågade göra det, för att inte visa sig vara en narr eller dåre.

Huru många gånger gick han inte utanför hennes fönster, sedan han stängt boden, och såg ljusskenet därinne sila sig på båda sidor om rullgardinens springor! Och huru passade han inte alltid på att få se en skymt af henne, då hon åkte bort eller gick ut på någon promenad. Han ställde sig då i boddörren och stod där tills hon hade försvunnit. Han kände sig så obetydlig och ringa mot principalens dotter, som en undersåte i tillbedjan för sin drottning. Och hon bevärdigade honom knappt med en vänlig nick. För henne var han ingenting annat än hennes fars tjänare, inte stort bättre än hvilken dräng som helst. Det kände och såg han tydligt, och det gjorde honom mycket ondt.

Ibland kunde han vara nog dåraktig att hängifva sig åt drömmar om en framtid, då han blifvit en mäkta rik man och således var hennes jämlike. Han kunde då få umgås med henne på samma sätt, som hvarje annan ung man, hvilken mottogs som gäst i principalens hus, få dansa med henne, språka ogeneradt och gladt och uppvakta henne på namns- och födelsedagar med vackra blombuketter och slutligen få lägga sitt hjärta för hennes fötter. Så dåraktig kunde han vara i sina drömmar. Och så hånlog han åt sina illusioner, han måste göra det, ty *om* en tid verkligen komme, då han blefve oberoende, kanske rik, så var nog Camilla redan gift och förlorad för honom. Dessutom skulle hon helt visst aldrig försona sig med tanken, att han en gång varit hennes fars tjänare och kommit i huset som en fattig gosse, den där fick göra gårdsdrängens sysslor. Hon hade ju sett honom sopa gatan. Nej, det skulle aldrig gå att bli en utmärkt man i *hennes* ögon, visste han, så stolt och högmodig som hon var. Hans *föregåenden* skulle hon rodna öfver; det var visst och sant, om han uppfattade henne rätt.

Hur kunde han älska denna flicka eller svärma för henne? Det förstod han inte själf, men han gjorde det likväl, och den kärleken blef starkare för hvarje dag. Hörde han tjänstfolket klandra henne, tog han alltid hennes försvar och tydde allt till hennes bästa.

»Ni säger, att hon är hjärtlös, det är inte sant,» sade han bestämdt; »hon är endast tanklös i somliga fall, emedan hon inte blifvit pröfvad. Och om hon snäser er, är det inte ondt menadt. Hon är endast otålig och van vid att alla ögonblickligt efterkomma hennes befallningar, då är det också naturligt att hon inte tål, att ni säger emot. Vanan, ser ni, är människans andra natur. Om ni vore i hennes ställe, så ...»

Och så fortfor han i oändlighet att medla godt för den bortskämda, unga damen. Men det kom en gång fram till hennes öron och gjorde en alldeles motsatt verkan mot hvad den hade tänkt, som hade talat om den unge, vackre bokhållarens beundran för henne.

»Hvem har bedt honom berömma mig?» sade Camilla, tydligt förnärmad. »Jag hoppas att slippa vara något samtalsämne vid boddisken.»

Och då hon träffade honom en gång allena, spände hon sina brännande ögon i honom med ett uttryck, som vållade honom den största smärta. Hon var vredgad på honom – men hvarför?

»Tror ni, att ni gör mig någon ära med att berömma mig?» sade hon högdraget; »då misstar ni er, min herre. Helst vill jag slippa vara något samtalsämne mellan er och de andra tjänarne.»

De andra tjänarne! Hon hade sagt det med eftertryck och vände honom kallt ryggen.

När de sedan träffades vid middagsbordet, hade hon helt flyktigt mött hans blick, en djupt sorgsen blick, som retade henne ännu mer än den väckte hennes medlidande. Kanske att den blicken förrådde något af hans hjärtehemlighet, eftersom hon rodnade häftigt och fattade ett beslut, som hon redan denna dag ämnade verkställa.

Det skedde äfven, så snart hon blifvit ensam med fadern.

»Jag har tänkt på en sak,» sade hon och slog sig vårdslöst ned i en djup hvilstol, »att din bokhållare gärna kunde äta ensam för sig själf. Hvarför skall han intaga sin middag tillsammans med oss?»

»Ja, det har nu skett en gång och kan väl inte så lätt ändras,» sade fadern, som var till ytterlighet svag för sin vackra dotter.

»Åh, det vet jag visst!» Camilla knyckte på nacken.

»Men Pelle är ju en städad ung man och hans uppförande är ju oklanderligt.»

Man kallade honom ännu sinsemellan Pelle, en vana, som inte kunde läggas bort.

»Visserligen, men jag finner det högst obehagligt att se en främmande person dagligen vid vårt bord.»

»Du vill väl inte räkna honom för främmande heller?»

»Hvad är han då annat? Du räknar väl inte honom till vår familj, pappa? Du är, som vore du litet svag för honom, och han blir därigenom bortskämd.»

»Pelle är en förträfflig ung man, och jag vet sannerligen inte, hur jag skulle kunna reda mig utan honom.»

»Det är en annan sak, men härefter vill jag, att han äter vid ett särskildt bord.» Camilla talade bestämdt och i en ton, som inte tålde någon motsägelse.

»Men hur ska' jag kunna framställa något sådant?»

»Det var löjligt.» Camilla skrattade kallt. »På det enklaste sätt i världen: du säger honom endast din önskan. Du betraktar ju honom som din kompanjon och ej som din fattige tjänare. Jag finner det verkligen inte passande, att han ständigt kommer och går, som om han hörde till vår familj. Många gånger har jag känt mig generad i hans sällskap, då vi haft någon gäst hos oss.»

»Men Camilla ...»

»Se så, pappa,» afbröt hon tvärt, »nu har jag sagt min mening, och du vet, att jag genomdrifver den också. Jag kan ej tåla den där bokhållaren, som sitter där så blyg och försagd som en flicka. Och när han kommer åt, så spänner han ögonen i mig, som ville han äta upp mig.»

»Det är af pur beundran öfver din skönhet.»

»Jag betackar mig så mycket för en dylik närgångenhet. Jag känner mig alls inte smickrad. Vår för detta drängpojke beundra mig! Åh, det är rent af förnedrande! Finner du det inte själf, pappa?»

»Det är ju ingenting att lägga vikt vid, Camilla. Men efter du inte vill se honom i din närhet, så får jag väl rätta mig därefter.»

»Och det är bäst för dig, käre pappa, för husfridens skull. Ty jag lämnar dig ingen ro, förrän jag får det som jag vill.»

»Att duka ett särskildt bord åt Pelle, sedan han suttit vid vårt, skulle se allt för galet ut inför tjänstfolket. Man skulle tyda det, som om han hade begått något fel.»

»Nå, än se'n! Hvad bryr man sig om hvad pigorna tänka? Jag har hört, att han pratar om mig inför dem och vill uppträda som min riddare. Det där vill jag göra ett slut på genom att visa honom afståndet mellan oss båda.»

»Då vore det vida klokare att låta honom äta sina middagar borta och, för att han ej ska' fatta misstankar eller bli sårad, låta honom inte alls ha sin bostad i mitt hus.»

»Ja, så mycket bättre! Det var verkligen ett godt påhitt af dig, pappa, så slipper man honom alldeles. Men att tala om att göra det därför att han ej ska' känna sig sårad, är rent af löjligt. Du tycks vara mycket rädd om honom.»

»Ja, Camilla, Pelle är sannerligen en skatt för mig. Hans ärlighet är makalös och han sköter handeln på ett sätt, som inbringar mig mer än hvad jag haft före hans tid. Och så behöfver han endast ett biträde. Jag förstår inte, hur han kan sköta sin plats så utmärkt, som han gör. Den rättvisan måste vi göra honom.»

»Det är en helt annan sak, än den som var i fråga.»

»Jag skulle, som sagdt, inte vilja såra honom. För mig är han omistlig för sin ärlighets skull ...»

»Hvem vet, han är kanske bara litet mera slug än de andre.»

Det var den välsignelse och tack, som kom Per till del för allt det goda, han ville tänka och tro om Camilla. Han ansågs icke allenast för simpel att äta vid samma bord som hon – hon bjöd äfven till att kasta en skugga på hans heder.

»Så'nt där slags folk vet man aldrig så noga, hvar man har,» sade hon halft föraktligt. »Men du kan gärna få värdera honom hur mycket som helst, pappa, bara jag slipper honom i min närhet.»

Patron Everus gjorde sig ett ärende ned i boden och bläddrade i böckerna på kontoret därinnanför. Då han suttit en stund, sade han några berömmande ord åt Per, som kom in. Han kunde aldrig komma på honom med något fel, hade aldrig skäl till någon anmärkning och fann allt i sin bestämda ordning. Han ville nu öka på hans lön ytterligare och göra Per så själfständig som möjligt, sade han. Att bo så där i hans hus i en liten kammare på vinden och äta vid hans middagsbord kunde inte vara precis angenämt för en ung man.

»Eller hur, Pelle?» han slog Per på axeln. »Vore det inte trefligare för dig att hyra ett rum och äta din middag på källare?»

»Jag har aldrig tänkt därpå.»

»Nej, jag tror nog det, eftersom du är så blygsam. Emellertid så betalar jag din hyra ...»

»Jag rättar mig naturligtvis efter patrons vilja,» svarade Per med en aning om sanna förhållandet. »Det är Camilla, som inte tål åsynen af mig,» tänkte han. »Jag är för simpel, kan jag tro,» han rodnade starkt.

»Nå ja, då är den saken uppgjord. Du kan ju börja i morgon, Pelle.»

Han behöfde inte fortsätta. Per förstod honom alltför väl. Han var så godt som förvisad från husbondens bord, fastän det skedde under en finare form. Ack, att principalen hade vetat, hur djupt detta sårade honom! Om Per haft en annan anställning i kikaren, skulle han ögonblickligt sagt upp sin plats, så bittert stämd blef han. Hans enda glädjestunder hade just varit dessa, att få sitta så nära Camilla. Nu skulle det aldrig komma att ske mera och helt visst skulle han heller inte bli inbjuden någon afton i familjekretsen. Det var Camillas verk, misstänkte han, och sörjde däröfver. Men han hade ingenting att förebrå sig, ingenting. Han hade ju hållit sig på ett så vördnadsfullt afstånd från henne och aldrig med en enda blick förrådt, hvad som föregick i hans inre.

Och ändå kunde hon vara så grym. Han hade ingen aning om, att hans blickar ofrivilligt tolkat hans hjärtas känslor. Men Per var af ett lugnt och stilla temperament, eljest skulle han utbrutit i klagan, då han kommit för sig själf. Han endast kastade sig på sin bädd, då han på aftonen kom upp på sitt rum, och låg och grubblade på, hur framtiden skulle gestalta sig för honom. Om han bara kunnat slita Camillas bild ur sitt hjärta, så vore allting lättare för honom, men denna kärlek frätte och gnagde honom. Hvad älskade han då hos denna flicka, som genom sin rikedom trodde sig stå så högt öfver honom? Det visste han inte själf. Kärleken är en makt, som tager själen med våld och behärskar allt. Den låter inte heller så lätt kufva sig eller jagas på flykten, allrahelst hos en så trofast natur som Pers. Han ville inte tänka på Camilla, han ville det inte, men rådde inte öfver sina känslor. Han såg henne framför sig fager som en ros och med de mörka, strålande ögonen, hvilka kunde taga ett så styggt uttryck, då hon ville det. Och likvisst ville han tjäna henne till sin död och skulle skatta sig lycklig, om han kunde blifva hennes slaf. Ett trognare hjärta än hans skulle aldrig komma att klappa för henne, aldrig! Och det förtrampade hon, sårade och hånade. Han led djupt däraf.

På morgonen, då han vaknade, klädde han sig mycket fort, rädd för att komma för sent ned i boden. Han hade sofvit längre än vanligt, icke somnat in förrän långt efter midnatt och drömt om Camilla en plågsam dröm, däri hon marterat honom på alla möjliga sätt och vis. Hans hufvud var tungt och värkte och vid en blick i spegeln fann han, att han såg blek och förstörd ut.

»Lifvet är ändå bra tungt,» tänkte han, »och likväl har jag ju ingenting att klaga öfver. Jag förtjänar mitt dagliga bröd och borde som en fattig ung man inte ha några vidare önskningar. Men när är människan nöjd, när? En ständig åtrå efter något bättre ... Nej, det går inte an för dig, Per» tillade han efter en stunds tystnad, »du gör dig onödiga bekymmer.»

Därpå gick han ur rummet och utför trapporna. I förstugan utanför patrons våning hittade han en liten mörkgrå handske. Han tog upp den. Ingen kunde ha så små händer som Camilla. Den tillhörde säkert henne. Men han ringde inte på tamburdörren för att lämna in handsken, utan stoppade den på sig i bröstfickan. Det var den första stöld, han hade begått i sitt lif.

När han sedan skulle gå och äta sin middag på en källare i närheten, ämnade han på samma gång se på det rum, som i tidningen stod annonseradt till uthyrning. Det var beläget i huset midt emot patrons egendom och i vindsvåningen. Om det vore just den kammare, där hän bott med sina föräldrar och i hvilken hans far dött? Kanske. Och mycket riktigt var det just samma rum. Men nu var det på ett helt annat sätt möbleradt och tapetseradt, enkelt, men snyggt och propert.

Då Per trädde in öfver tröskeln och stod under detta tak, hvarunder han sofvit så många nätter i sin barndom, öfverväldigades han af en nästan helig känsla. Han tyckte sig se sin far där borta vid väggen, där han låg sjuk och våndades så mycket, innan han fick dö. Och modern sedan! Han inbillade sig se henne framför sig. Med en djup suck for han med handen öfver ögonen.

Den tarfliga frun, som visade honom rummet, som hon hyrde ut, emedan hon inte behöfde mera än en kammare för sig och sin dotter, såg på honom litet förvånad. Hon undrade, om han var sjuk, men gjorde ingen fråga.

Per gick fram till vindskupan och såg ned till patron Everus’ våning. Ack, hur ofta hade han inte som liten gosse legat här på knä för att få se en skymt af Algots och Camillas leksaker, som de radat upp på fönsterbrädet! Och särskildt mindes han en julafton.

Hur han hade gått efter fars medikamenter och uppehållit sig på vägen med att se in i de granna butikfönstren och särskildt utanför en leksaksbod, där han stannat så länge, fasttrollad af en trumpet, som han önskade sig framför allt annat, som han såg innanför rutorna. Och då han kom hem, hur han väntat i glad förbidan på att faster Lotta, som vanligt julkvällen, skulle komma med någon julklapp åt honom. Men hur besviken han blef och hur smärtsamt det kändes – allt kom han så lifligt ihåg och lefde upp i sitt minne. Och hur han hade satt sig i vindskupan med ostbiten och brödskalken i handen, hur han sett på rökhvirflarne i grannens skorsten, på månljuset öfver det snöiga taket, och hur han skådat ned i det granna rummet hos patron Everus, där julgranen brann i all sin härlighet, och hur han somnade från alltsammans. Det var ett sorgligt minne, det var sant, men det låg dock något ljuft däri, då far och mor voro inblandade, dessa föräldrar, hvilka han höll så kära.

Aldrig kunde Per tro, då han flyttade ur detta rum med modern efter faderns död, att han skulle komma under detta tak igen. Just här ville han bo, i den anspråkslösa vindskammaren med alla sina heliga minnen. Redan andra dagen flyttade han dit. Men han saknade dock principalens hem, och han kände sig liksom utstött därifrån och nu riktigt ensam i världen.

V.
Maria.

Per fick nu mycket sällan se en skymt af Camilla. Aldrig annars än då hon åkte ut och ekipaget stod utanför porten. Han vågade visst inte ställa sig i boddörren, utan först då han hörde vagnen rulla bort, gick han dit och fick inte se annat än floret på hennes hatt. Han visste så väl, att det var hon, som orsakat hans aflägsnande ur hennes närhet, men ändå kunde han ej känna någon bitterhet mot henne och han till och med försvarade henne inför sig själf.

»Hon kunde nog inte göra annorlunda,» tänkte han i sitt goda hjärta. »Jag är ingenting annat än hennes fars tjänare, och det är nog genant för henne att i sina väninnors sällskap nödgas se mig som en gäst i sitt hem. Jag undrar inte på det ... en simpel bokhållare är allt för tarflig.»

Aldrig blef han numera ombedd att tillbringa någon afton i principalens familj. Så fort han stängt boden, och det skedde inte den tiden förrän klockan tio på aftnarna, fick han vandra hem till sin lilla tysta vindskammare. Han kunde då sitta till långt in på nätterna och förbereda sig till de språklektioner, han skaffade sig på söndagarne af en skicklig lärare. Tråkigast var det för honom detta källarlif, han nödgades föra. Alla sina mål måste han ju äta ute, så billigt som möjligt, då han sparade hvarje styfver.

Ibland hände det, att han släckte lampan och satte sig i fönstret och såg ned till Everus' våning midt emot. Hans ögon gledo utför hela fönsterraden och stannade på det sista – Camillas rum. Där lyste lampan, såg han mellan rullgardinens springor, och därinnanför fanns *hon*. Att han inte kunde slå bort tanken på henne! Omöjligt, hur mycket han än bjöd till. Så kunde han sitta till långt in på natten, med pannan tryckt mot den kalla rutan, och bara stirra på hennes fönster, där det hade blifvit mörkt och där hon säkert för länge sedan somnat och drömde helt visst allra minst om honom.

Per hade inte så noga gifvit akt på sin värdinna, den medelåldriga frun, som höll hans rum så propert och snyggt. De hade inte bytt många ord med hvarandra. Men en kväll, då han kom hem, steg hon in till honom och lämnade hans tvätt, fin och nystruken. Hennes pris var så billigt, att Per trodde sig ha hört orätt. Men hon upprepade den låga summan.

»Hur är det möjligt, fru Lund, att ni kan begära så litet? Jag förstår mig visserligen ej på priset, ty min tvätt har jag förr haft hos patrons, men jag tycker ändå ...»

»Se så,» afbröt fru Lund, »ni ska' inte oroa er för att jag förlorar något. Jag är inte dyr, däri består hela hemligheten.»

»Tack, fru Lund, ni är allt för god,» svarade han, där han stod och granskade sitt linne. »Och sannerligen märker jag inte, att ni gjort er besvär med att laga mina skjortor.»

»Nå, inte ska jag väl ha lämnat dem trasiga ifrån mig. Tror ni, att jag är en sådan slarfva?»

»Visst inte, jag tror er vara den ordentligaste människa i världen. Det har jag nog erfarit, men ...»

»Jag hoppas, att ni är belåten, herr Knutsson.»

»Tack, fru Lund,» för första gången tog han hennes hand och tryckte den.

Från den stunden kommo de litet oftare i samspråk med hvarandra. Han fick veta, att hon var änka efter en postvaktmästare och att hon och hennes enda barn, en nittonårig dotter, försörjde sig med linnesöm. Det var ett träget arbete, som betalade sig litet, frestade ögonen och tog bort många nattimmars sömn.

»Men vanan, herr Knutsson, vanan blir andra naturen, och jag knotar inte öfver vår lott. Vi sakna, Gud ske lof, inte arbete, vi måste till och med afsäga oss nya kunder.»

Och så fick hon slutligen veta, att Per bott här i vindskammaren i sin barndom och att hans far hade dött här. Men efter som de blefvo så bekanta, ville fru Lund också spörja honom, hvarför han inte längre bodde hos patrons och åt vid hans bord. Per försökte att ge undvikande svar, men det är inte så godt att slippa undan en enträgen, nyfiken kvinna.

»Ja, ursäkta mig, som frågar, men det förefaller mig så besynnerligt ...»

»Rummet, som jag bodde i, behöfver herrskapet själfva, och så är deras mattimme alltför sen för mig. Jag vill gärna ha min middag klockan två eller tre.»

»Ja, det kan verkligen vara skäl nog för denna förändring. Men inte kan det vara något särdeles angenämt att springa och äta på källare. Merendels är maten si och så ... Ni borde inackordera er hos någon, vore det inte bättre? Jag menar inte, att ni skulle flytta härifrån, ty jag vill inte mista en sådan hygglig hyresgäst, utan att ni borde laga så, att ni fick äta hos någon familj.»

»Ja, om jag kände någon.»

»Jag ska' försöka skaffa er ett bra matställe.»

»Men billigt, fru Lund. Jag är så enkel i maten och har inga stora pretentioner.»

»Jag förstår, jag förstår ... ni ska också bli nöjd, tror jag.»

När hon sedan talade med sin dotter om saken, rådgjorde de med hvarandra, huru de skulle kunna ställa till det bästa för den hygglige, unge bokhållaren. De hade fästat sig båda, mor och dotter, vid honom för hans stillsamma och allvarliga väsen, hans sedesamma lif och inte minst för hans vackra utseende, som gjorde honom till en icke vanlig kryddbodbokhållare. Maria hade, liksom alla andra flickor, i tysthet beundrat honom, då hon haft ärende in i boden och han betjänat henne på ett sätt, som vore hon en fin dam och inte en fattig, obetydlig sömmerska. Modern anmärkte alldeles detsamma. Han gjorde ingen åtskillnad på någon, och det var därför, han var så omtyckt och drog så många kunder till boden. Han hade ett så märkvärdigt, makalöst sätt att ta folk utan slisk eller någon slags kurtis. Man kände aktning för honom och litade på, att han alltid lämnade ärliga varor och inte begagnade några vanliga handelsknep.

»Vet du, mamma, hvad jag tänker på?» sade Maria och hvilade på nålen ett ögonblick, där hon satt och sydde vid bordet i vindskupan.

»Nej, hur skall jag kunna veta det, kära barn?»

»Jo, om vi kunde erbjuda honom att äta hos oss, skulle det vara så tokigt?»

»Vi ha alltför tarfligt, Maria, för att bjuda honom på vår kost. Han har nog blifvit bortskämd hos patron.»

»Det går ju an att fråga honom. Kanske att han kunde vara nöjd, och så behöfver han ju inte betala så mycket. Han är bestämdt mycket sparsam.»

»Ja, tror du, Maria, att det går för sig, så kan jag ju fråga honom ...»

Den aftonen bjöd fru Lund Per in på en kopp té. Och det var med verklig glädje han gick in till sina grannar. Det var dock ett hem, om ock af det allra enklaste slaget, som öppnades för den ensamme. Han var så tacksam för deras vänlighet mot honom och visade sig munter och språksam.

Maria var ingen vacker flicka, snarare tvärtom. Men hennes ansikte var mycket tilltalande genom sin mildhet och de uttrycksfulla, goda ögonen. Hennes sätt var mycket stillsamt, ärbart och utan minsta koketteri. Med det slätstrukna, blonda håret bakom öronen och sin enkla klädning och sitt lilla spetsförkläde, såg hon så hemtreflig ut, att det verkligen gjorde Per godt att se på henne.

Maria gjorde ingen nyfiken fråga om patron Everus' familj, men fru Lund tycktes inte gifva sig någon ro med att få veta ett och annat om dem.

»Se, fru Everus tycker jag ser så stram och stolt ut,» sade hon, »att jag inte kan lida henne, fastän jag ju

ingenting har att beställa med det där herrskapet. Hon har ju bara varit en uppkomling, och de bli allra värst, besynnerligt nog. Hon ska' ju både gräla på och slå sina pigor. Är det sant, herr Knutsson?»

»Jag har hvarken hört eller sett något sådant,» svarade Per, som dock verkligen varit vittne till dylikt. »Man ska' inte tro elaka tungor, fru Lund. Den människan är inte född ännu, som inte blifvit häcklad eller förtalad.»

»Ja, ja, det är nog sant, herr Knutsson. Men fasligt stursk är hon. Ni har minsann inte haft för goda dagar där, tror jag, fastän de berömma sig af, att de togo er till sig som liten gosse.»

»Jag har intet att klaga öfver. Och jag ska' alltid känna mig tacksam mot min principal. Hvem vet, hur jag kunnat haft det, om jag ej kommit till honom ...»

»Åh, det hade nog gått er bra ändå, ni som är så ordentlig och sköter er så väl.»

»Säg inte det, fru Lund! Det var nog en stor tur för mig att komma till Everus.»

»Men nog tycker jag, det får ni ursäkta mig, att de kunde vara litet artigare mot er. Aldrig ser jag er åka i deras ekipage, fastän de bjuda många andra med sig, och inte är ni heller bjuden på deras storståtliga fester. Eller är ni det?»

»Jag är ju endast en tjänare, fru Lund, hur skulle jag då kunna ha sådana anspråk? Jag har verkligen varit bjuden till dem ibland ...»

»Det är inte nog, herr Knutsson, ni skulle ha blifvit behandlad som en son.»

»Ni öfverdrifver, min bästa fru Lund. Hvarför skulle jag ha mera anspråk än andra?»

»Emedan ni bestämdt är oersättlig för patron. Han kan inte vara utan er ...»

»Jo, det finns så många fattige unge män att välja ibland.»

»Men dock ingen enda såsom ni. Nej, herrskapet Everus är ett sturskt folk, det har jag hört från säkert håll och det ser man nog på dem. Och dottern se'n! Hon är ju grann som en prinsessa och gör inte ett skapande grand, utan roar sig från morgon till kväll. Är någon människa till blott för sådant?»

»Men, mamma, hvad ha vi med dem att göra?» inföll Maria, blygt rodnande öfver moderns skarpa utfall.

»Det är mycket rätt, deras görande och låtande har jag ingenting med att göra. Men det kan reta en fattig, syndig människa, som får arbeta och knoga för brödbiten, att se, hur så mycken lättja och oduglighet finnes till i världen. Och sådana ska' lefva i öfverflöd, medan många svälta! Och hvad ha de blifvit rika på, undrar jag? Jo just på de fattiga. Deras slantar, som de lägga ned på patrons disk, ha vuxit och svällt ut till guldhögar i patrons kassaskåp. Nej, pengar skulle aldrig finnas till i världen, aldrig! De äro människosläktets förbannelse och åstadkomma mera ondt än godt. Samhället skulle vara inrättadt på ett helt annat sätt, utan pengar, menar jag, och där hvar människa måste arbeta, hvar och en efter sin förmåga och ingen fattig eller rik finnas till ...»

»De där åsikterna påminna om min far. Så yttrade han sig också, och han trodde så fast och visst på, att penningen inte skulle komma att existera, när människorna blefvo mera upplysta, det vill säga om några tusen år härefter. Så långt tänkte han in i tiden.»

»Och han får nog rätt, herr Knutsson, fast vi inte få vara med på den förändringen. Men hvad var det, vi nu talade om? Jo, mamsell Everus. Är det sant, att hon är en så stygg nippertippa?»

»Bästa fru Lund, jag ber er, tro inte allt hvad folk pratar. Ingen människa böra vi döma efter elaka tungor, ingen. De veta ju ingenting ...»

»Men tjänstfolket, vet jag ju ...»

»Allra minst tjänare, som tala illa om sitt husbondfolk. Det är dåliga tjänare, som ha elaka ord om dem hvars bröd de äta och, bara det kommer en liten fnurra på tråden, springa omkring och sprida ut fula rykten.»

»Ni talar så sant, herr Knutsson,» inföll Maria. »Och jag har sökt öfvertyga mamma därom.»

»Ja det låter kanske illa af mig att tala, som jag gör, om patrons, men se, jag känner ett oblidkeligt hat mot alla rika och lata människor. Jag rår inte för, att upprorsandan sitter i mig. Det finns så många, många fattiga till i världen, som inte kunna arbeta sig till födan för dagen, och då skall man se en ung frisk människa roa sig. Jag menar mamsell Camilla ...»

»Men hon är nu uppfostrad på det sättet, fru Lund, och vet ingenting annat af. Hon är oskyldig därtilll. Tänk inte så hårdt om henne! Hon är en god flicka i grund och botten ...»

»Säger herr Knutsson det?» Fru Lund stirrade på honom förvånad. »Hon, som ser så impertinent ut.»

»Det tycker fru Lund bara i sin afvoghet mot de rika.»

»Jag håller med herr Knutsson,» det var Maria, som talade, »mamsell Everus ser god ut, om man riktigt betraktar henne. Och så vacker hon är sedan! Hennes like har jag aldrig sett.»

Per gaf Maria en tacksam blick, men så uttrycksfull, att den unga flickan anade, att han inte hade något vanligt intresse för Camilla; det måste vara en varmare känsla, som manade honom till att taga hennes försvar. Den upptäckten stack Maria i hjärtat, hon visste inte själf hvarför, hon kände sig nedstämd däröfver. Och hon satt tyst och hörde på allt beröm, som Per slösade på principalens dotter.

»Ja, efter herr Knutsson säger det, så måste jag väl tro därpå, hur svårt det än är,» sade fru Lund, sedan han slutat. »Men jag har ändå min tanke för mig, jag, om det där herrskapets plikt mot er, men det rör mig inte. Jag skulle i stället fråga, om ni inte ville hålla till godo med att äta era middagar hos oss, herr Knutsson? Men det är kanske för tarfligt?»

»Kära fru Lund, ni gör mig verkligen förlägen öfver så mycken vänlighet. Visst vill jag det. Ingenting kan vara tarfligt för mig.»

Därmed blef den saken afgjord. Och fru Lund lofvade att gifva honom kaffe om morgnarne och komma ned i boden med frukost, samt inbjöd honom att äta hos dem om kvällarne. Priset blef också uppgjordt och på båda hållen kände man sig nöjd och belåten. Så nu hade Per fått ett slags hem hos de båda fattiga och arbetsamma linnesömmerskorna. Det var just ett hem, han var i behof af, ty utelifvet hade han ingen smak för.

Visst hade fru Lund en skarp tunga, men ett godt hjärta ägde hon, det kom Per snart underfund med. Ingen kunde vara mera öm och hjälpsam än hon mot sin nästa. Det var endast mot öfverklassen, hon kände ett oblidkeligt hat, något som påminde Per om hans aflidne far, ett minne, som långt ifrån plågade honom. Hennes revolutionära sinnelag tvärtom roade och piggade upp honom. Och han skaffade sin värdinna en mängd böcker, där hon fann näring och upplysning om de frisinnade idéer, som banade sig väg genom en betryckt värld. Franska revolutionens historia slog naturligtvis mest an på fru Lund. Den kunde hon sitta och läsa i till långt in på nätterna. Och då Per kom hem från sitt arbete, diskuterade de tillsammans hvad hon hade inhämtat.

»Ja, så ska det gå till,» sade fru Lund tvärsäkert. »Hugg nacken af dem allesammans, så blir världen rensad från de eländiga förtryckarne!»

»Jag tror dock inte, att mänskligheten blir bättre genom dylika våldsamheter,» försäkrade Per lugnt. »Af tyrannerna får man ej göra martyrer, ty då väckes medlidandet för dem och medlidandet framkallar nya härskare – det blir hela vinsten. Ondt kan ej med ondt fördrifvas, det är med det goda världen skall besegras. Jag menar, att det är upplysningen, som en gång kommer att dana om människorna. När alla få åtnjuta samma bildning och uppfostran, då blir mänskligheten lycklig och inga herrar och inga slafvar finnas mera.»

»Men hur ska det gå till, att folket, massan, ska få denna upplysning, hvarom ni talar, herr Knutsson, med mindre än att vi först ha bort herrarne?» Och de lära inte maka åt sig utan våld.»

»Hm, det där går af sig själft, lita på det, fastän det inte kan ske i morgon dag och vi inte få upplefva det.»

»Ja, det är just det förargligaste ...»

»Vi få glädja oss åt, att människorna en gång komma att bli lyckligare än vi.»

»En skön tröst! Nej, just i morgon dag borde det ske,» fru Lund slog handen i bordet och uttalade sig på ett sätt, som var samhällsvådligt.

Maria satt alltid tyst under dessa diskussioner, som fördes så hetsigt af modern, men så lugnt af Per. Han gaf skäl och bevis för att ingen förbättring kunde ske genom våld och ytterligheter, och talade så väl, att Maria föll i djupaste beundran. Han var en frihetsälskande ung man, och ett varmare hjärta än hans kunde ej klappa för de olyckliga och betryckta. Hans fars ande hade blifvit ingjuten i honom, men mera förädlad genom de kunskaper och den självbildning, han vetat att förskaffa sig.

»Och hans lif skulle förflyta bakom boddisken?» tänkte Maria vemodsfullt. »Han är ämnad till något helt annat och skulle bestämdt bli en utmärkt man under andra förhållanden.»

Det sade modern också. Och det harmade fru Lund att veta, hur många unga odugliga män blefvo påkostade lärdom, som aldrig blef dem självfva och andra till någon nytta, medan Per gick dag ut och in och släpade bort sina krafter i en tjänst, ovärdig hans begåfning. Men det var nu så en gång, och Per fick taga lifvet som det var.

På alla upptänkliga sätt gjorde emellertid de båda fattiga kvinnorna det angenämt för honom. Han skulle alltid ha det bästa och ingenting var godt nog åt honom. Han uppfattade det så väl och visade dem i gengäld den största tacksamhet. Själf kunde han göra så litet, men han försummade icke att bevisa, huru mycket han värderade deras omtanke för honom. Ibland kom han med små gåfvor, som öfverraskade fru Lund, ty de voro alltid nyttiga för hushållet. Att han hade en sådan blick för dylika småsaker! Och det kunde också hända, att han någon gång bjöd dem på teatern och gjorde dem sällskap, hvilket var högtidsstunder. Så de hade slutligen blifvit som en familj, dessa tre, som stretade och arbetade för sitt dagliga bröd. Per betraktade fru Lund som en mor och Maria som en syster.

Men den unga flickan älskade honom mera än en bror, fastän hvarken han eller modern hade någon aning därom. Denna kärlek kastade solljus öfver hela hennes lif, fastän den ej var besvarad eller någonsin skulle bli det, det visste hon, men den gjorde henne ändock så lycklig.

Då Per gått ut, kunde hon ibland gå in i hans rum och stanna där länge. Hon var inte nyfiken, och det skulle aldrig ha fallit henne in att draga upp hans lådor för att forska efter, om han gömde någon hemlighet, som kunde bekräfta hennes misstanke, att han hade principalens dotter kär. Han kunde ju äga ett litet minne eller – ja, hvad visste Maria. En gång fann hon dock en liten damhandske på hans bord. Säkert hade han glömt

den framme. Hon betraktade denna handske, som han så många gånger kysst och brukade bära vid sitt hjärta. Den tillhörde säkert den vackra Camilla, gissade Maria och erfor en namnlös svartsjuka. Med en suck lade hon handsken tillbaka och gick ut ur rummet.

»Stackars Per,» tänkte hon, »du älskar, liksom jag, förgäfves. Så underlig den kärleken är, som inte låter kufva sig!»

Per hade inte på länge sett Camilla eller någon af familjen Everus utom principalen, hvilken dock allt mera sällan kom in i boden. Endast på lördagskvällarna syntes han på kontoret, då Per öfverlämnade veckans kassa i hans händer. Per öfverraskades därför mycket, då Algot inträdde i boden till honom, det vill säga att han kom bakvägen från gårdssidan in i bodkammaren.

»Ja, ni må se förvånad ut Pelle,» skrattade det unga krigarämnet och kastade sig ned i den skinnklädda soffan. »Det var länge se'n vi träffades. Hur lefver världen med er, gamle gosse? Och här står ni vid disken från morgon till kväll. Är det inte ett tråkigt och enformigt lif i längden ...»

»Då man uppfyller sin plikt, blir ingenting ledsamt,» svarade Per. »Jag har aldrig varit van vid annat ...»

»Ja, ja, däri ligger det, eljes skulle ni dö af ledsnad. Ni synes aldrig till hos oss mera. Det är Camilla skulden till ...»

»Jag förstår nog det.» Per rodnade upp öfver ögonen.

»Och det är ju inte underligt. En simpel bokhållare tar sig illa ut i hennes fina krets.»

»Nå, inte kan det heller vara så roligt för er att bli sedd öfver axeln af både den ena och den andra. Eller hur? Emellertid har jag beslutat, att ni ska få vara med på en liten danstillställning, som Camilla har i öfvermorgon.»

»Utan hennes tillåtelse?»

»Nej, med hennes tillåtelse, ty eljes lär ni väl inte komma, tänker jag.»

»Naturligtvis inte. Dessutom, hvad har jag väl där att göra? Jag skulle, som ni själf säger, bli sedd öfver axeln ...»

»Åh, prat! Ni ska vara med och därmed basta? Om min far stöter på er, så kan ni inte säga nej, begriper ni.»

»Jag blefve mycket tacksam.» Pers ögon strålade, ty han skulle allt känna sig bra lycklig, om han finge komma i Camilias närhet. Men han undrade mycket öfver, hur det kom sig att Algot inbjöd honom till den tillämnade festen. Det måste ligga något därunder.

»Och jag lofvar att också ställa till, så att ni får en dans med min vackra syster.»

Per stirrade på Algot. Han trodde, att han rent af drömde. Aldrig hade han dansat med Camilla, sedan hon blifvit en fullväxt dam. Som liten flicka hade det skett, att hon nådigt tillåtit honom det.

»Ni ser så häpen ut, Pelle, att jag inte kan annat än skratta åt er. Ni måste bra mycket hålla af min syster? Åh, neka inte, sådant märkes alltid. Emellertid har jag lofvat, att ni ska' få en glad afton. Men under ett villkor».

Per spratt till. Han kunde just tro, att det låg något under all denna vänlighet. Nu skulle det komma.

»Pelle,» Algot hade stigit upp och lagt sin hand på Pers axel, »jag är illa däran, – ni måste hjälpa mig. Ni

vet, att far är litet gnidig mot mig ...»

»Nej, det vet jag inte ...»

»Jo, det har jag ju sagt er flere gånger. Han ger mig en alldeles otillräcklig kassa, och nu har jag råkat i en skuld, som skulle vålla mig mycket obehag, om jag ej likviderade den på dagen, det vill säga i morgon. Det gäller fattiga tre hundra riksdaler.»

»Fattiga tre hundra riksdaler!» upprepade Per, »det är inte litet det.»

»Puh! En sådan bagatell! Jag får af pappa pengar om fredag, och då har ni igen dem ...»

»Men jag har ej så mycket pengar nu genast till hands. Mina insatta besparingar på banken kommer jag ej åt så fort ...»

»Det är inte meningen, att jag vill låna af era pengar, utan af pappas, hvilka äro så godt som mina.»

»Men jag vågar inte, jag kan inte taga så mycket ur kassan ...»

»Vågar inte? Kan inte, säger ni? Hvad är det där för undanflykter? Gubben kommer ju inte förrän om lördag för att taga kassan af er. Innan dess har ni lånet tillbaka på skillingen.»

»Jag tror nog er, men jag handlar inte rätt. Vore det ej skäl, att ni vände er till er far?»

»Jag vore väl då galen, Pelle! Min far får inte veta en knyst om denna skuld, förstår ni. Det angår ingen. Det är endast *er* jag har förtroende till.»

Men detta smickrade på intet vis Per. Han stod och funderade och kände sig verkligen het om öronen.

»Stå nu inte och grubbla på, hur ni ska' göra, Pelle! Det är ju en småsak att lämna mig de där pengarne.»

»Jag har föresatt mig, att aldrig låna ut ett öre af principalens kassa.»

»Såå, ni vill då rakt förklara krig oss emellan. Tror ni inte, att det skulle kosta er plats och mycket annat till? Men jag vill inte onödigtvis göra er ledsen.» Algot sänkte den höga tonen. »Tänk i stället på, att ni kan ha nytta af att vara min vän! Ni får dansa med Camilla, lägga er arm omkring hennes lif och se in i hennes vackra ögon. Är det inte värdt något detta, hvasa?»

Det gick rundt omkring i Pers hufvud. För en sådan lycka ville han gärna gifva den där penningesumman af sina *egna* besparingar, om nu Algot inte kunde betala in på den bestämda dagen. Frestelsen var verkligen för stark för hans unga blod. Om han skulle våga göra en uppoffring för en stunds lycka? Ja, det vore futtigt att betänka sig längre. Han skulle offra sina pengar, om det gällde, och det skulle bli ett ljuft minne för hela lifvet att få dansa med *henne*.

Algot hade under tiden observerat, hvar penningskrinet stod, den lilla blecklådan, där han visste, att Per lade in de stora sedlarne, medan han hade växelpengarne i lådan under boddisken. Innan Per hann hejda honom, var han framme och öppnade skrinet, i hvilket nyckeln satt.

»Åh, så mycket pengar!» Algot bläddrade i sedlarne.

»Rör dem inte!» Per sade detta med skälfvande röst.

»Jag är väl ingen tjuf heller. Med er tillåtelse, Pelle, så anammar jag dessa tre långschalar,» – han skakade öfver sitt hufvud de tre papperssedlarna. »Med er tillåtelse ... Tänk på Camilla! Är det inte en storartad ränta

kanske att få dansa med henne?»

»Fresta mig inte,» bad Per vekt.

»Ni är en riktig narr! Se så, jag stoppar nu pengarne på mig, och ni har igen dem på mitt hedersord.»

»Jag tror er då ...»

»Tack! Ni ska' inte ha gjort det för intet. Ser ni, att det gick ändå för ett par vackra flickögons skull. Har jag inte gissat rätt: ni svärmar för min syster? Det är skada, att ni bara är en fattig handelsbokhållare, Pelle, ty eljes hade jag ingenting emot att bli svåger med er,» skrattade och skämtade Algot, »Tack och adjö!» Därmed var han utom dörren.

Men Per stod skamsen inför sig själf. Han hade inte handlat korrekt och samvetsgrant. Men gud ske lof, han kunde betäcka skulden, om det gällde. Tre hundra riksdaler för en dans med Camilla! Det är värdt tusenden, tänkte han, som gifvit vika för frestelsen. Men om Algot endast narrade honom? Om han nu hvarken blef bjuden till patrons eller fick dansa med dottern i huset? Hur skulle det också kunna ske, då hon så afgjordt visade sin motvilja för honom?

Men Algot ville verkligen inte narra Per. Han gick för den skull direkt till systern och började slå omkring med henne om ett och annat, som rörde Per. Först ville hon inte höra på honom. Hvad angick henne faderns tjänare? Om det var synd om honom, som stod där bunden vid disken från morgon till kväll, som Algot sa', så hade han ju sin lön därför, menade hon.

»Jag förstår mig inte på dig, Algot,» sade hon och kastade sig själfsvåldigt bakut i soffan, där hon satt; »hvarifrån har du fått en så plötslig sympati för Pelle?»

»Jag har ingen sympati för honom alls, fastän jag vill unna honom en smula glädje. Jag menar, att vi gärna kunde låta honom få vara med i öfvermorgon på vår lilla fest. Det är ju ingen större bjudning, och Pelle är ju en riktig kavaljer.»

»Men, Algot, hvad kommer åt, dig? Pelle passar inte längre i vår krets. Du vet ju, hvilka vänner vi ha inbjudit. De flickorna skola inte vilja dansa med bokhållaren ...»

»Det vet jag visst. Pelle är ju vår fars skyddsling, och de ska' nog visa sig vänliga mot honom.»

»Nej, Algot, då känner jag mina väninnor bättre. De ska' rynka på näsan åt en sådan där kavaljer, som står bakom disken och väger upp såpa och ... Ja, de kunde möjligtvis af medlidande dansa med honom, förstås ...»

»Nå, så låt det då ske af medlidande. Men min vilja är, att Pelle bjudes.»

Camilla såg på brodern. Han lät så bestämd och befallande, och Camilla brukade aldrig annat än gifva vika för honom, emedan hon tyckte mycket om honom.

»Du döljer något för mig, Algot. Det är inte för ro skull, som du lägger dig ut för Pelle.»

»Du gissar rätt. Pelle har gjort mig en stor tjänst».

»Aha!»

»Du ska' också få veta *hvilken*. Han har lånat mig pengar ...»

»Algot! Åh, att du vill stå i tacksamhetsskuld hos din fars bodbetjänt!»

»Bättre det än hos någon annan. Men du tiger, förstår du, Camilla.»

»Jag har aldrig förrådt dig, Algot.»

»Det är ur kassan han lånade mig tre hundra riksdaler.»

»En så'n lumpen summa ...»

»Men inte för mig, som är skuldsatt upp öfver öronen.»

»Du gör dig olycklig, Algot. Om vår far visste ...»

»Han får ingenting veta. Och nu, Camilla, får du ej säga nej eller sätta dig emot, att vi bjuda Pelle.»

»Nå, jag måste väl då för din skull.»

»Och så visar du honom en smula vänlighet. Han skulle kunna gå i döden för din skull, Camilla.»

»Har han låtit förstå det?» svarade den unga damen missnöjd.

»Nej, men jag vore väl blind, om jag ej märkt, hur han suckar i hemlighet för dig.»

»Föga smickrande!» Camilla ryckte på axlarne. »Jag har misstänkt det också, och det var därför som jag ställde om, att han inte längre fick sitta vid vårt bord. Men för guds skull, tyst därmed, Algot, jag skulle blygas, om någon visste, att jag hade en sådan tillbedjare.»

»Stackars gosse ...»

»Åh, Algot, han borde skämmas att gå med dylika tankar ...»

»Men han rår ju inte för sitt hjärta.»

»Du har blifvit så ovanligt vekt stämd för honom. Är det därför att han stått dig till tjänst med det där penninglånet?»

»Ja, Camilla, kanske är det därför,» skrattade Algot lättsinnigt. »Och du måste vara vänlig mot honom ... jag menar, att du ska' förunna honom en dans, bara en enda, för *min* skull, Camilla.»

»Men det blir mycket svårt för mig. Ska' *jag* dansa med *honom?* Är det verkligen din mening?»

»Ja, jag har lofvat honom det ...»

Camilla blef purpurröd af vrede. Hon kunde inte tala på en lång stund.

»Du håller ju af mig, Camilla, jag, din ende bror, och du gör mig nog till viljes?» Ja, hon höll verkligen öfvermåttan af sin bror. Men det stred ju mot hennes principer att visa minsta vänlighet mot någon af sin fars tjänare, och därtill en sådan ynnest som att dansa med Per Knutsson.

Och det var *därför* han gaf dig pengarne,» hon darrade på rösten. »Du *vågade* att lofva honom något sådant utan min tillåtelse?»

»Var lugn, Camilla, jag vet nog, hur jag lade mina ord. Du behöfver ej alls känna dig sårad.»

»Jag vet just inte det.»

»Det där lilla vänskapsbeviset ska' snart vara glömdt».

»Men han går kanske sedan och skryter därmed och tar sig höga tankar.»

»Hur litet du känner Per, Camilla! Jag bryr mig visst inte mycket om honom, men vi måste väl ändå medgifva, att han är en ytterst finkänslig natur, ja, en verkligt bildad ung man ...»

»En sådan där självbildning är alltid så ytlig. Han är och blir ändå bodbetjänten.»

»Jag skulle önska, att jag i mångt och mycket ägde hans kunskaper.»

»Åh, hvad du är uppriktig, Algot. Nå ja, jag, ska' väl dansa med honom för *din* skull.»

»Tack, Camilla, jag visste, att du inte kan neka mig något.» Algot kysste systern på handen.

»Men lofva mig att aldrig vidare låna pengar af honom! Du nedsätter dig därmed, Algot, nedsätter dig ohjälpligt.»

»Jag ska' försöka ...»

Per öfverraskades verkligen med att bli bjuden till festen. Det gjorde honom yr af glädje och då han berättade det för fru Lund och hennes dotter, sågo de, huru hans ögon lyste af fröjd.»

»Det är väl inte för mycket,» sade hans värdinna.

»Men betänk, fru Lund, att jag är ju ingenting annat än en underordnad person i huset.»

»Ni borde inte tala på det där sättet, till mig, då ni känner mina jämlikhetsprinciper. Och ni själf, herr Knutsson, är ju en man, som delar mina åsikter.»

»Ni har rätt, fru Lund. Men då man nu vet, hurudana människorna i allmänhet äro och särskildt mamsell Camilla, så måste jag betrakta denna bjudning såsom något synnerligen hedrande för mig.»

»Åh, skäms, herr Knutsson! Ni är vida för mer än någon af dem! Om den tjocka penningbrackan, som låter kalla sig för 'patron', och hans högfärdiga hustru ...»

»Tyst, tyst, vi ska' inte låtsa om det. Jag äter ju deras bröd och är således ledsen att höra något fult tal om dem.»

»Det är vackert af er, och jag ska' också tiga.»

»Herr Knutsson får nog mycket roligt på balen,» hördes Marias röst plötsligt falla in.

Den ton, i hvilken hon sade detta, darrade sakta, men undgick Pers öron, så öfverfylldt som hans hjärta var af sällhet. Han hade inte minsta aning om, att denna unga flicka älskade honom så varmt och innerligt.

»Och jag unnar er all möjlig glädje,» tillade hon, »ni behöfver det så väl. Och då ni därtill tyckes sätta ett så stort värde på er principal, så förstår jag så väl, hur lycklig ni nu känner er, herr Knutsson. Är det inte så, är ni inte mycket lycklig öfver att ha blifvit bjuden på balen?»

»Jo, mamsell Maria, och hur ska' jag kunna vara annat? Till er kan jag säga det,» hviskade han, sedan fru Lund gått ut i något ärende. »Jag har förtroende för er, mamsell Maria, därför att ni är ung ... de unga förstå hvarandra bäst. Är det inte så?»

Maria nickade ett stumt svar.

»Jag tror att jag får dansa med mamsell Camilla ...»

»Och det gläder ni er åt?» Maria såg inte på honom och litet visste han, hur det stack i hennes hjärta, en smärta, som hon likväl behärskade.

»Ja, jag tillstår det. Hon är mitt ideal, jag rår inte därför.»

»O, jag förstår er så väl,» nu såg hon på honom med ögonen fulla af tårar.

Men han begrep inte de tårarne, han förstod dem inte på annat sätt, än att Maria grät öfver, hur litet han hade att hoppas genkärlek af en sådan flicka som Camilla.

»Ja, gråt öfver mig, Maria,» han tog hennes hand i sin och tryckte den sakta, »edert goda hjärta känner medömkan med mig, förstår jag. Jag måste ha någon att meddela mig åt, att utgjuta mig för, och kan jag ha en bättre vän än i er, Maria? Ja, jag kallar er vid namn, jag gör det, ty jag betraktar er som en syster. Och jag hoppas, att ni gör sammaledes med mig?»

»Tack, Per, jag ska' alltid hålla af er som en bror. Men då äger jag också rätt att säga er allt hvad jag tänker. Har jag inte det utan att ni blir missnöjd med mig?»

»Maria, jag ger er alla en systers rättigheter öfver mig, och kom ihåg, att jag alltid är tacksam mot er. Hur skulle jag kunna bli missnöjd på en sådan vän?»

»Försök då, att inte tänka så mycket på Camilla. Detta är ett godt råd, ty aldrig ska' hon hålla af er, såsom ni håller af henne, Per.»

»Jag vet det, och gud gifve, att hon vore ur mina tankar!»

»Ni måste ändock försöka, ty denna kärlek, Per, förstör ert unga lif. Ni sörjer? ...»

»Det är sant. Jag sörjer öfver min ringa beroende ställning och grubblar natt och dag på att kunna bli en rik man.»

»Ser ni, att jag gissat rätt. Men blefve ni också en rik man, så vore *hon* redan förlorad för er, var viss därpå. Hon blir nog snart gift, rik och vacker som hon är och firad i de kretsar, som hon lyckats komma in i.»

»Jag vet nog det. Hon ska' aldrig fråga efter mig ... Hon är stolt och högmodig – till er, Maria kan jag säga det.»

»Så mycket värre! Glöm henne – glöm henne!»

»Ack, att jag *kunde!»*

»Hade ni det minsta hopp om genkärlek, då, Per, skulle jag inte tala, som jag gör.»

Maria var uppriktig, trots sin svartsjuka. Hennes kärlek var af alltför ädel natur, för att tänka och säga annat, än hvad som var till Pers egen lycka. Han kunde aldrig få en aning om, hur kär hon hade honom – aldrig. Och hade hon förmått, så skulle hon själf ha velat åstadkomma en förbindelse mellan honom och Camilla, om ock hennes hjärta brustit därvid. Det var *hans lycka,* hon ensamt tänkte på, och inte *sin egen* – sådan var hennes kärlek, själfuppoffrande och storsinnad.

Fru Lund kom nu och störde allt vidare förtroende. Per yttrade genast, att han och Maria lagt bort titlarne, och frågade, om han inte skulle få kalla fru Lund för tant.

»Tant? Nej, det brukas inte i min klass, om jag nu ska' tala om klasskillnad. Säg *moster,* det låter bättre för oss tarfligt folk, och det bruka vi vara vana vid.»

»Nå, moster då!» Han gaf henne ett handslag, som lika kraftigt besvarades.

Från den stunden kommo de närmare hvarandra alla tre.

Den aftonen Per kom hem för att kläda sig till balen, fann han, att hans kläder voro framlagda och ordnade i bästa skick. Inte en mor och en syster kunde ha gjort det med mera omsorg. Och då han sedan kom in till sina kvinnliga vänner, för att bedja Maria hjälpa honom att knyta den hvita halsduken i en vacker rosett, så gjorde hon det, men darrade sakta på handen, utan att han gaf akt därpå.

Fru Lund satt i beundran öfver hans ståtliga, smärta gestalt. Han såg så fin och nobel ut, att han bestämdt blefve hjälten för aftonen, försäkrade hon. Maria sade inte ett ord, men så vacker tyckte hon, att hon aldrig sett Per. Hans blonda, vågiga hår var struket tillbaka, så att den hvita, breda pannan syntes i hela sin klarhet. Och hans mörkblå ögon sågo så hjärtinnerligt goda ut, hela hans ansikte för öfrigt afspeglade en ädel själ.

»Hvem kan tro, att han är en vanlig handelsbokhållare,» sade fru Lund, sedan han gått.

»Ingen,» svarade Maria och gick till fönstret för att draga upp rullgardinen.

Patron Everus' charmanta våning strålade af ljus. Man hade inte fällt ned rullgardinerna, så att Maria kunde se de samlade gästerna, som i brokiga toaletter vimlade i de stora rummen. Och hon såg Camilla i blekskärt flor, vacker som en dag. Maria suckade, satte sig på en låg pall och stödde armbågarne mot fönsterbrädet och stirrade, bara stirrade dit ner.

VI.
Balen.

Innan Per slutat sitt arbete för dagen, stängt boden och hunnit kläda sig till festen, var det redan ett godt stycke lidet på kvällen. Dansen var nu i full gång, då han blygsamt trädde in i salen. Ingen gaf akt på honom, där han stod obemärkt vid en dörr och betraktade de dansande. Då Camilla gick förbi, nickade hon halft och glömde att presentera honom. Han var så van vid detta, att det inte borde ha sårat honom, men i afton gjorde det det. Han kände en plötslig smärta och drog sig bort till ett af fönstren, där de tunga, mörka gardinerna till hälften skymde honom. Han hade blifvit flyktigt hälsad af principalen och dennes fru.

Hvarför hade man då bjudit honom hit, efter som man inte tog minsta notis om honom? Han förstod nu, att Algot med denna bjudning endast hade frestat honom för att så mycket lättare komma åt de trehundra riksdalerna. Det syntes ju tydligt, att han icke brydde sig om honom och säkert hade glömt sitt löfte att ställa om, att han fick dansa med Camilla. Det gjorde Per mycket ondt att känna sig så besviken. Han, som så säkert trott, att han skulle få denna dans, och hade invaggat sig i ljufva drömmar därom. Att få valsa med *henne!* Att få lägga sin arm omkring hennes smärta midja och hålla henne tryckt intill sig och sväfva med henne efter musikens toner omkring i den stora salen, hvarf efter hvarf! En sådan lycka skulle ha gjort honom så säll och försonat alla andra vidrigheter. Han hade säkert blifvit narrad ...

Hur litet anade han, där han stod, att Marias vänliga ögon där uppe i vindskupan midt emot hade upptäckt honom och hvilade så innerligt kärt på honom. Han var bedröfvad öfver att ej få den där utlofvade dansen, men hon gladde sig åt att han ej fick den. Hon såg tydligen, hur han stod där stilla på en och samma plats, och det kändes liksom en tröst för henne, där hon satt ensam och glömd.

»Så elak jag är,» förebrådde hon sig, »som inte unnar honom att dansa med henne! Ack, hvad nytta har jag väl däraf – han ska' lika litet tänka på mig, om än Camilla behandlar honom illa. Nej, må han få dansa och roa sig och dansa med henne, eftersom det gör honom så lycklig.»

Och i nästa minut såg hon verkligen, hur Camilla stannade framför Per. Hon hade bra gärna velat höra, hvad denna hade att säga honom.

»Min bror har bedt mig, att jag ska' skänka er denna vals, herr Knutsson,» sade Camilla i nedlåtande ton och sökte att le litet smått. »För Algots skull, så ...»

Det var således icke för sin egen skull, utan för att göra brodern till viljes, som hon önskade att få dansa med honom, lät hon honom tydligt förstå. Alltså var det en uppoffring. Per kände sig förolämpad och hade svårt för att dölja det. Men han bugade sig dock för den unga vackra flickan, som stod där så bedårande, men kall framför honom.

»Jag tackar er för den ära, ni vill visa mig, mamsell Everus,» sade han dämpadt, »men inte ska' ni dansa med mig därför att er bror önskar det.»

»Ni säger således nej, herr Knutsson.» Camilla drog ihop de fina, penslade ögonbrynen. »Och jag, som själf kommer och bjuder upp er! Ni är sannerligen mycket oartig.»

»Mamsell Camilla,» stammade Per, rodnande, »jag vill inte att ni ska' göra någon uppoffring.»

Camilla gaf honom en medlidsam blick och vände honom ryggen, men i samma ögonblick mötte hon Algots ögon. De sade henne, hvad hon hade att göra, och hon vände sig hastigt om igen mot Per.

»Jag hoppas, att ni inte är stucken, därför att jag sade, att det var för min brors skull jag vill dansa med er denna vals? Ni är mycket barnslig, herr Knutsson. Då en dam kommer och bjuder upp er, så har ni intet annat att göra, än att taga emot denna bjudning.»

»Och vara tacksam,» inföll Per. »Ja, ni har rätt, jag är barnslig och ber er ursäkta min oartighet.»

»För den här gången skall jag göra det,» log Camilla.

Åh, hvad detta leende gjorde Per godt? Han tyckte att det låg en så obeskriflig vänlighet däri, och han blef genast bedårad.

Musiken hade redan spelat upp introduktionen till en förtjusande, lockande vals. Blygt, nästan darrande förde han Camilla några steg fram i salen och därunder låg hennes arm i hans, denna vackra hvita, runda arm, som han skulle velat gifva sitt lif för att få kyssa. Han lade nu sin arm omkring hennes lif och valsade ut. Hvilken dans! Det svindlade för hans ögon af lycka och berusning. Och han såg ingenting annat än henne, som han höll i sina armar så nära sitt klappande hjärta, hennes sänkta ögon, det lätt böjda hufvudet, och han kände öfversäll hennes andhämtning. Han ville aldrig sluta, men måste göra det, då hon tvingade honom därtill.

»Ni dansar ypperligt, herr Knutsson,» sade hon för att göra honom en smula glad, efter som hon lofvat Algot det.

»Ert beröm gör mig mycket lycklig,» svarade Per, utan att våga se på henne.

»Vill ni dansa med någon annan ...»

»Förlåt», afbröt Per häftigt, »denna vals har ni lofvat mig och ...»

»Ja, det var inte min mening, att jag skulle öfverlåta min kavaljer åt en annan dam. Jag menar, om ni vill dansa mera i afton, så skall jag presentera er för ...»

»Tack, mamsell Everus, jag är nöjd med denna dans. Jag dansar inte något mera i kväll,» afbröt han henne.

»Ni är då inte road af att dansa?»

»Jo, jag, liksom all ungdom, men,» han hejdade sig. Han skulle inte ha vågat att säga, hvad som låg honom på hjärtat, emedan han då helt visst skulle ha blifvit visad på dörren. »Jag ... ,» han stammade en lögn, »jag mår inte riktigt väl ...»

Camilla såg på honom och förstod, att han inte talade sanning. Han kunde således ljuga henne midt upp i ansiktet, han, som eljes var så sanningskär. Men detta räknade han visst för en nödlögn, tänkte hon, en undflykt för ... ja, hon visste nog, hvarför han inte ville dansa med någon annan; hon gissade, att han ville hafva minnet af denna vals med henne orubbadt och heligt bevaradt. Skulle han då aldrig dansa härefter i hela sitt lif? Hon tänkte fråga honom därom, men så erinrade hon sig, att det kunde föranleda till någon slags frispråkighet, och därför teg hon och låtsade tro på hans ord.

»Mår ni inte riktigt väl, så skulle ni inte alls ha dansat. Jag visste inte af det, herr Knutsson, eljes så skulle jag ej ha bjudit upp er.»

»O, jag ber!» ... Hans ton lät verkligen så ömklig, att Camilla inte kunde annat än le, men tillika vredgades hon öfver, att han tillbad henne. »Tillåter ni, att vi fortsätta valsen?»

Camilla svarade ingenting, utan lät honom föra sig ut igen i dansens ringar, men endast ett par hvarf. Därpå satt hon den återstående delen af valsen, satt tyst och fläktade med sin solfjäder. Per stod bakom henne och följde hennes minsta rörelse. Det fanns väl ingen, som inte tyckte, att Camilla var mycket vacker, men så vacker, som hon var i Pers ögon, kunde väl dock ingen finna henne. Hon var för honom det skönaste, jorden ägde, det härligaste, ljufligaste, och en enda blick från hennes ögon kom hans hjärta att skälfva. Att han kunde älska henne med en sådan styrka och lidelse, det var ofattligt för honom själf, då hon behandlade honom så snäft. Men kärleken är outgrundlig.

»Tack, herr Knutsson,» sade Camilla, då musiken slutade, och reste sig upp.

Per gjorde en djup bugning och drog sig tillbaka.

Camilla mötte brodern på halfva vägen tvärs öfver danssalen.

»Nå, är du nöjd nu, Algot?» sade hon skrattande och slog honom ett lätt slag med solfjädern på axeln. »Jag har nu infriat ditt löfte ...»

»Var det då så påkostande?»

»Det vet du väl.» Hon höjde litet föraktligt på axlarne.

»Säg mig, Camilla,» hördes plötsligt en glad flickröst bakom henne, »hvem var det, du dansade med? En så’n charmant kavaljer! Du har glömt att presentera honom för oss.»

Camilla rodnade lindrigt, då hon sade Pers namn. Det lät ju så simpelt ...

»Knutsson?» upprepade väninnan. »Hvem är han då, den unge, vackre mannen?»

»Han är endast min fars bokhållare,» nödgades Camilla svara, smått generad. »Vi bjuda honom ibland, emedan han växte upp hos oss. Min far tog honom som liten gosse i huset ...»

»Således så godt som en fosterbror?»

»Nej, visst inte.» Camilla syntes förnärmad. »Han är rätt och slätt min fars tjänare och ingen person således att visa någon särskild uppmärksamhet mot.»

Hon såg så stolt och kall ut, då hon sade detta, att väninnan förstummades.

»Men, Camilla, det hindrar väl inte, att *jag* önskar att bli presenterad för herr Knutsson? Jag kunde då aldrig tro, att han var en vanlig bokhållare. Han för sig så charmant, och så han valsade! Vi afundades dig, vi alla flickor.»

»Han vill säkert inte dansa mer i afton, men du kan ju försöka. Algot, presentera Elvira,» – Camilla vände sig till brodern.

Algot förde den unga, ganska täcka flickan fram till Per, som stod kvar på samma plats, där Camilla lämnat honom.

»Mamsell Elerth önskar att bli presenterad för er, herr Knutsson, och kanske lyckliggöra er med denna dans.»

Per kom alldeles af sig vid denna plötsliga presentation. Men hastigt återhämtade han sig och blef en fulländad kavaljer. Han bugade sig och förklarade, att han var mycket tacksam och smickrad af den ära, som bevisades honom, men han vågade icke vidare dansa, emedan han led af en svår hufvudvärk.

Algot såg på honom forskande, mer Per förrådde icke någon förlägenhet öfver sin lögn. Mamsell Elerth däremot beklagade honom och satte sig på stolen, som stod närmast henne, och började en konversation med Per. Och sannerligen blef hon icke förvånad öfver att finna så mycken bildning hos bokhållaren och fattade ett mycket lifligt intresse för honom. Och hvad han var vacker och ståtlig, tyckte hon, och nedlät sig till och med att smått kokettera för honom.

Men Per såg icke alla de vackra ögonkast, han fick. Den täcka flickans förtjusande småleenden undgingo honom alldeles. Hans tankar voro upptagna på ett helt annat föremål – Camilla, som skymtade då och då fram där borta i gruppen af de unga flickorna. Men han förde ändock en konversation med mamsell Elerth på ett sätt, som behagade henne till den grad, att hon i sitt hjärta önskade, att han hade varit något förmer än en vanlig simpel bodbetjänt. »Camilla,» sade hon sedan, stack sin arm under väninnans och drog henne afsides, »herr Knutsson är en högst intressant ung man.»

»Såå, tycker du det?» svarade Camilla likgiltigt.

»Jag hörde, att han har vistats hos din far, allt sedan han var en liten gosse. Han borde ha blifvit uppfostrad till något annat än handelsman. Tänk, att stå bakom disken ...»

»Han tycks verkligen ha gjort ett mycket lifligt intryck på dig, Magda?»

»Jag erkänner det.»

Camilla skrattade endast och afbröt tvärt samtalet. Under det de gingo där arm i arm i danssalen, hade Algot närmat sig Per, som stödde sig mot dörrposten.

»Ni har gjort en vacker eröfring, Pelle,» sade han och slog Per lätt på axeln. »Tror ni inte, att jag har gifvit akt på er och en viss ung dam? Jo, jo, men, knep ni inte hennes hjärta, och det i första taget! Nu beror det på er själf att hålla fast hvad ni fångat.»

Per rodnade upp öfver öronen.

»Jag unnar er allt godt, Pelle. Och har jag inte hållit mitt löfte, som ställde om, att ni fick en vals med min syster? Stå nu inte och dröm om det omöjliga ... Camilla är inte för er ...»

Därmed lämnade han Per, som drog en djup, lång suck. Ja, nog visste han, att det var omöjligt att vinna Camillas kärlek, och han hade heller inte ett ögonblick inbillat sig något sådant. Det vore ju detsamma, tänkte han, som att den simplaste undersåte vågade höja sina ögon upp till sin drottning. På Magda Elerth tänkte han icke ett ögonblick. Det fanns för honom ingen annan kvinna till i världen än Camilla Everus.

Då balen var slut och gästerna försvunnit, stod Per ännu kvar i den upplysta tamburen. Han hade tackat och tagit afsked af värden och värdinnan, och Algot hade skakat hand med honom i smyg, då ingen såg det. Men Camilla hade icke sagt ett vänligt ord åt honom hela den återstående kvällen, och han hade icke ens fått bjuda henne ett farväl. Det var därför han dröjde för att passa på ett ögonblick, då hon var ensam, och den stunden var nu inne. Han gick tillbaka in i våningen.

Camilla stod i salongen, bortvänd från den dörr, hvarifrån han kommit. Han stannade i hänryckt beundran. Den höga smärta gestalten i sitt rosenröda flor och med blomknippet i de nattsvarta lockarne var verkligen bedårande.

Han tog några steg framåt på den mjuka mattan. Hon hörde inte honom straxt, men så vände hon sig hastigt om, med känslan af att hon inte var allena. Deras ögon möttes – hans och hennes. Hans blyga och förvirrade, och hennes förvånade, men på samma gång sköto de en blixt af vrede. Hvad hade han här att göra? En sådan djärfhet, sade den blicken.

Per slog ned ögonlocken och tog ett steg tillbaka.

»Vill ni mig något?» frågade Camilla kallt och i en ton, som sårade honom.

»Jag önskade få tacka er för denna angenäma afton,» stammade han.

Camilla gjorde en snäf nick och vände sig hastigt från honom, till tecken att afskedet nu var gjordt. Han gick mot dörren, men plötsligt ropade Camilla honom tillbaka. Han stannade. Åter sågo de på hvarandra, men hennes blick var icke längre så hård, om ock stolt och tydligt talande om det afstånd, som fanns mellan dem.

»Ni har gjort min bror en tjänst, och jag tackar er därför. Men inbilla er därför inte, att ni kommit ett steg närmare för det!» Hon höjde stolt på hufvudet. »Och om Algot en gång till anmodar er om samma tjänst, så kom ihåg, att jag inte betalar den med några ynnestbevis. Det fick gå för denna gång, men det händer inte mera härefter.»

Per sänkte sin panna. Camilla såg mycket väl den tår, som rullade ned på hans kind. Men den bekom henne inte det minsta. Hennes hjärta veknade inte för den sorg, hennes ord gjorde honom. Den föreföll henne tvärtom mycket barnslig, löjlig, narraktig.

»Jag har ingenting vidare att säga er,» hon vände honom ryggen och gick in i våningen.

Ännu dröjde han ett ögonblick. Han såg sig omkring och inandades därunder i djupa andetag den doft, hennes klädning lämnat efter sig, en fin, liljekonvaljdoftande parfym. Hur onådig hon än var mot honom, kände han ändock ingen vrede, utan samma tillbedjan, samma hänryckande kärlek, och om han vågat, för att ej bli öfverraskad, skulle han gifvit vika för frestelsen att kyssa mattan, på hvilken hennes små fötter hade trampat. Men hastigt ryckte han till, där han stod. Han hörde steg och skyndade bort genom rummen och ut i tamburen. Nästa stund stod han ute på gatan i snön under den stjärnklara himlen.

Hvad är klockan? Han gick till gaslyktan och tog fram sitt ur. *Tre*. Tre på morgonen. Han kunde icke gå hem och lägga sig. Han var hvarken trött eller sömnig, utan gick gatan fram, vände om och så fram och tillbaka.

Däruppe hos patron Everus hade ljusen i kronorna blifvit släckta och våningen låg nu i mörker. Endast i Camillas rum brann lampan. Han såg skenet, som smög fram mellan rullgardinens springor. Han stirrade dit, stirrade så, att det slog flammor för hans ögon. Så släcktes lampan, ett tecken till att nu låg hon i sin bädd och snart skulle somna. Han inbillade sig se hennes förtjusande, lilla hufvud, med de böljande lockarne på örngottet, hennes vackra, hvita, runda armar, och de strålande ögonen, som föllo ihop af trötthet och sömn.

Så öppnade han porten till huset, där han bodde, och trefvade sig fram i mörkret uppför de låga trapporna. Men då han satte foten på första steget i den sista fjärde trappan, som ledde upp till vindsvåningen, fladdrade ett flämtande ljussken därifrån ned till honom.

Hvem kunde väl vara uppe så här sent, undrade han och såg dit upp. Där stod Maria med en ljusstake för att lysa honom.

»Maria!» utbrast han, öfverraskad. »Hvad betyder det, att du ännu icke gått och lagt dig?»

»Jag har passat på dig, emedan jag inte kunnat sofva i natt,» svarade hon litet skyggt och rodnade.

Men hon nämnde icke ett ord om, att hon suttit hela denna långa natt i vindskupan och sett ned på de dansande och superande hos den rike grannens. Icke ett ord om, huru hon gifvit akt på hans dans med Camilla, endast ett kort yttrande, att hon haft en olidlig tandvärk och därför inte kunnat sofva.

»Har du inte alls legat?» frågade Per och betraktade vänligt den unga flickan.

»Nej inte alls. Jag fann det mindre svårt att vara uppe. Och så tänkte jag: jag ska passa på Per, så att han slipper gå i mörkret upp hit på vinden. Jag har flere gånger varit ute och lyssnat ...»

»Tack, Maria, tack! Du är sannerligen en riktigt snäll flicka,» han kramade hennes hand, och hon försökte att le och se glad ut, fast det gjorde henne så ondt i hjärtat af svartsjuka på Camilla.

Hon följde honom till hans dörr och där togo de godnatt af hvarandra, fastän natten var förbi och morgontimmarne redan voro inne.

Så fort Maria kommit in i sitt och moderns lilla rum, böjde hon ned sitt hufvud och brast i stilla gråt, men de tårarne gåfvo henne en slags tröst och lisa.

Per hade ingen aning om, hvilken smärta utkämpades vägg om vägg med honom. Ingen aning om, hvilket trofast älskande och godt hjärta klappade för honom; och om han också vetat det, så kunde han ju inte framtrolla någon kärlek för Maria. Den känslan låter inte leda eller befalla sig i något fall. Men lyckligare hade han då varit, än att ägna alla sin själs tankar och begär åt den stolta och kalla Camilla, för hvilken han var en ringa nolla och af intet värde.

Per gick slutligen till hvila, men den fick inte räcka mer än ett par timmar. Fru Lund kom in och väckte honom med kaffebrickan. Han satte sig yrvaken upp i sängen.

»Jag riktigt skäms för all vänlighet mot mig,» sade han och gnuggade sig i ögonen. »Ska' jag nu äfven dricka kaffe på sängen! Åh, kära moster Lund ...»

»Jag tycker precis som om du tillhör oss, Per, och därför får jag väl sköta om dig på bästa sätt.»

VII.

Stölden.

Patron Everus hade allt mer och mer öfverlämnat sin affär åt Per. Hans förtroende till denne hade till och med sträckt sig så långt, att han icke vidare brydde sig om att hämta kassan för veckan, utan lät Per lämna honom den vid hvarje månads slut. Men Per yfdes icke därför det minsta, utan höll sig lika anspråkslöst på sin plats bakom disken. Hans göromål voro mycket vidlyftiga, enär han endast hade en yngre bodbetjänt till sitt förfogande. Patron hade dock lofvat att skaffa ett biträde till, men oupphörligt dröjt därmed, litande på, att Per skulle hinna med allt.

Algot hade icke varit inne i boden sedan den gången han frestade Per att låna sig de tre hundra riksdalerna. Han skämdes troligen öfver, att han brutit sitt hedersord att återbetala dem, så att Per af sina egna besparingar måst lägga pengarna tillbaka i kassaskrinet. Det blef således en dyr vals, han köpte sig till med Camilla – för honom var den dock värd millioner ...

Per blef därför mycket öfverraskad, då Algot en dag steg in i bodkammaren den vanliga vägen från gårdssidan, för att slippa bli sedd af kunderna i boden. Per hade emellertid icke straxt hört, att han kommit, emedan han var upptagen därute innanför disken. Han blef därför så mycket mera förvånad öfver att finna Algot sitta i soffan, då han tittade in i bodkammaren. Hade denne månne kommit för att betala sin skuld till Per?

»Ja, ni må bli förvånad, Pelle,» skrattade Algot på sitt nonchalanta sätt. »Jag hördes aldrig af sedan, men det kom sig däraf att jag blef mankerad på mynt. Jag visste ju, att ni kunde lägga tillbaka pengarne i kassaskrinet, så att min far ingenting märkte. Ni hade själf så mycket pengar, och ni ska’ nog få igen dem, lita på det!»

»Jag vill inte tro annat,» svarade Per, »men ni borde väl ändock ha underrättat mig därom? Tänk, om jag inte haft pengar ...»

»Men nu hade ni ju det, Pelle. Hvad tjänar det då till att säga *om*, alldeles som käringarna?»

I samma ögonblick hördes klockan pingla på boddörren därute, ett tecken till, att någon kund kom. Den yngre bodbetjänten var för tillfället sjuk, så att Per var ensam och därför måste skynda ut för att betjäna kunden. Klockan hördes pingla gång på gång. Algot förstod, att flere personer hade kommit in i boden och att Per således inte så snart skulle bli ledig.

Medan han satt där och väntade, fäste sig hans blickar på penningskrinet, som stod där på sin vanliga plats på skrifbordet. Han såg mycket väl, att nyckeln satt i låset. En stund höll han sig stilla och stirrade på detta skrin, som han visste, innehöll en hel månads samlade penningar. Slutligen steg han upp, mycket långsamt, strök håret ur pannan och lät handen dröja där, liksom han tänkte öfver något.

»Hm ... hvad gör nu det?» mumlade han. »Ett sådant tillfälle ska’ aldrig komma igen kanske. Och jag *måste* ha pengar, eljes är jag förlorad ...»

Tyst och försiktigt smög han sig på tå fram till bordet, vred med ett tag om nyckeln i låset på skrinet och öppnade ljudlöst locket. Så mycket pengar! Han bländades af de packade sedlarne. Sedlar på hundra och tusen riksdaler lågo där.

Per hade nämligen under denna månad fått in mera än eljes på en mängd räkningar af de familjer, som handlade på bok.

Det var inte tid för Algot att ett ögonblick besinna sig. Hastigt grep han med handen en tjock bundt och lät locket falla igen utan minsta ljud. Men hans fingrar skälfde likväl, då han stoppade penningarne på sig, och han var likblek, då han lämnade bodkammaren. Ingen hade sett, när han kommit eller gick därifrån.

En lång stund därefter kom Per in i kammaren. Han såg inte till Algot och trodde att denne ej haft tid att vänta tills han blef ledig.

»Han kommer väl igen,» tänkte han, utan någon aning om, att hans

principal var bestulen af sin egen son. Men Algot kom emellertid icke igen på hela dagen.

Mot aftonen gjorde patron en liten påhälsning hos Per. Det var länge sedan han varit inne i boden och tog därför en granskande blick öfver varorna. Han fann allt som vanligt ordentligt och väl skött och hade ett berömmande ord åt Per. Då de blefvo ensamma, klappade han Per på axeln och yttrade något om att han ville hjälpa Per att komma på egna fötter. Per trodde knappt sina öron. Hans hjärta hoppade af glädje och en hög rodnad färgade hans kinder. För allt ondt han slitit och för allt sitt trägna, trogna arbete skulle dock omsider belöningen komma! Åh, om hans mor, hans kära mor, hade lefvat och hört patrons ord! Men all lycka skulle komma för sent här på jorden, tänkte han. För sent? Nej, för honom var det tidigt nog, då han ännu var ung och hade ett helt lif framför sig.

»Ja, ja, jag menar, att det inte blir så i brådkastet heller,» återtog patronen. »Men med tiden, Pelle, med tiden, så kan du hoppas på min hjälp.»

Så enfaldig Per var, som kunnat tro, att han nu genast skulle få lyckan i sin hand. *Med tiden?* Det kunde minsann vara mycket långt dit. Per drog ett djupt andedrag, hvilket lät som en tung suck.

»Jag tror du suckar, Pelle? Är du inte glad öfver mittlöfte, eller tror du ej, att jag håller det? Jo, min gosse, det gör jag. Du har tjänat mig troget och ärligt, så jag kan unna, att något kommer på din lott. Jag är dessutom trött på den här affären, då jag är upptagen af så många andra, hvilka inbringa mig mer än tillräckligt. En sådan här kryddbod anstår icke längre den rike patron Everus. Eller hur?» skrattade han. »Det är småfnaskigt detta utminuterande af ett skålpund socker och ett halft skålpund kaffe eller mindre åt madamerna. Camilla har länge sagt mig det» ...

Åter igen Camilla, som bestämde öfver faderns handlingar. Hon måste ha en obegränsad makt öfver denne, som aldrig talade om Algot, sonen, åtminstone mycket sällan. Per visste också, att Algot förorsakade fadern många bekymmer genom sitt oordentliga och slösaktiga lefnadssätt.

»Och detsamma säger Algot. Jag får väl för de välsignade barnens skull sluta upp med den här affären. De tycka inte om den tarfliga kryddboden, och jag håller med dem däri. Jag slutar således en vacker dag, och du kan få öfvertaga handeln mot en viss årlig summa, förstås, så har jag ju ändå inte gjort någon nämnvärd förlust. Då min son nu snart blir en välbeställd löjtnant, så är han naturligtvis generad af sin far, kryddkrämaren, och då Camilla blir gift med en adelsman, så ... ja, du begriper nog, Pelle, att äfven mågen ska’ känna sig generad af svärfadern ...»

»Ska’ mamsell Camilla gifta sig?» undslapp det Per nästan ofrivilligt.

»Ja, ja, det är just frågan om det, men tyst därmed, Pelle, det är ännu en hemlighet. Löjtnant von Uhlén uppvaktar henne mycket träget och endera dagen så friar han.»

Per stod handfallen af öfverraskning. Och likväl borde han ej ha blifvit slagen af en sådan häpnad, som stod afmålad i hans ansikte.

»Du ser så förbluffad ut, Pelle, som skulle jag ha förkunnat något riktigt orimligt. Är den nyheten så förvånansvärd?»

»Nej, visst inte,» mumlade Per och drog efter andan.

Men denna nyhet kostade honom en obeskriflig smärta. Den stack till i hans hjärta och sårade honom. Camilla skulle snart bli brud! Ja, det var ju att vänta, och hvad rörde det honom egentligt? Men ändå, ändå, så sved det i hans själ, brände, pinade, som om en stor oförrätt kommit honom till del. Ah, hvad han led, verkliga slitande kval. Han hade blifvit blek, men principalen såg det ej, där han stod i rummets skugga.

»Vi ha inte den trettiondeförsta förr än i morgon,» sade patron plötsligt efter en stunds tystnad, »men det betyder ingenting, att vi i dag göra upp räkenskaperna för månaden, eftersom jag nu är här.»

Han sträckte ut handen efter det stora penningskrinet och drog det till sig.

»Jag borde ha skaffat ett kassaskåp, men det ska’ väl bli, det ska’ väl bli ...»

Per nämnde om att kassan var större för den här månaden, emedan han uppburit likvider för en mängd utestående räkningar och böcker. Han hade flere tusen riksdaler att lämna principalen och tycktes vara riktigt stolt däröfver.

»Godt,» svarade patronen och öppnade penningskrinet, medan Per slog upp den stora kassaboken, i hvilken han infört summorna.

Han började räknade upp dessa, då han tvärt afbröts af principalen.

»Det ser minsann inte mycket ut här. Några hundralappar,» han räknade, »ett, två hundra, femtio och tio, tio, tio, tio, fem ... Men tusenriksdalrarne, du talar om, ser jag inte till.»

»Jag har själf låtit växla pengarna i tusen riksdalers sedlar,» svarade Per förbluffad, »och bundtat ihop dem.» Han tittade i skrinet och ryckte häftigt till. »De finnas inte» ...

»Har du någon annan förvaringsplats kanske?»

»Nej, nej, visst inte. Pengarne lade jag in i morse.»

»Men de finnas ju inte!» skrek patronen och såg stinnt på honom.

»Jag ser det! Jag ser det!» skrek Per förtvifladt tillbaka, »Hvad betyder det?» Han var blek som döden och skälfde i alla lemmar.

De äro således stulna? Men af *hvem?* Har du varit ute härifrån och låtit penningskrinet stå oläst?»

»Skrinet har varit läst hela dagen utom sedan i middags. Och jag har ej sedan dess varit borta.»

»Och August är ju sjuk. Således kan inte han misstänkas. Väl inte boddrängen, ej heller springpojken?»

»Jag kan inte tänka mig det.»

»De kunna ha blifvit frestade och begagnat falsk nyckel.»

»Det vore förfärligt!» Per svettades af ångest. »Men jag kan ej misstänka någondera af dem. De äro ärliga som guld, och jag har aldrig förlorat ett öre ur kassan.»

»Hvem vet ändå, Pelle ... Jag har varit ett nöt, som inte skaffat ett kassaskåp, utan låtit dig ha pengarne i detta skrin. Har du mottagit något främmande besök?»

»Här har ingen varit mer än patrons son.»

»Algot?»

Det blef nu patrons tur att blekna. En förfärlig misstanke grep honom: månne hans egen son vore tjufven? Algots skulder, som han oupphörligt måste betala, och dennes lättsinnighet att handhafva penningar styrkte denna misstro. Men det skulle ju inte vara möjligt ...

Patron torkade sig med näsduken i pannan.

»Nyckeln satt i låset,» sade han dämpadt, »tjufven behöfde således inte ha begagnat någon falsk nyckel. Det är oförsvarligt att låta skrinet stå så här midt för de kommandes ögon.»

»Men ingen främling har varit inne,» förklarade Per bestämdt, men darrade på målet.

»Det hade ju kunnat hända i går eller någon annan dag.»

»Omöjligt. Jag såg penningarne i morse.»

»Puh!» patronen blåste ut andan långsamt. Har du skrifvit upp numren på sedlarne?»

»Nej.»

»Det var slarfvigt af dig, Pelle.»

»Jag erkänner det.»

»Hur många tusensedlar var det?»

»Fyra, som böckerna utvisa.»

»Fyra tusen riksdaler bortstulna,» pustade patronen allt ängsligare. »Det är minsann ingen småsak, det. Jag har aldrig under hela min tid blifvit bestulen. Men vi få nog reda på tjufven. Sådana sedlar växlas inte så lätt.»

»Men *hvem* kan han vara? Hvem kan han vara?» mumlade Per ångestfullt.

»Det få vi nog se.» Patron steg upp, dyster och med en känsla af obehag. »Då du varit ute i boden, så har du ju inte kunnat märka, att någon smugit sig hit ...»

»Omöjligt,» svarade Per bestämdt.

»Du ser nu själf, att det inte varit omöjligt.»

»Vi ska’ anmäla saken för polisen,» sade patron torrt och gick och lämnade Per i förtviflan.

Men innan den mystiska stölden anmäldes för vederbörande, tog patron sin egen son i förhör. Algot var nämligen i hemmet och tycktes uppsluppnare än någonsin. Han skämtade och skalkades med systern, då fadern kom in.

»Algot,» fadern stod på tröskeln till Camillas rum, »jag har något att tala med dig om.»

Algot spratt till och skiftade färg, men det var endast under ett ögonblick. Sedan var han sig alldeles lik.

»En glad nyhet, förmodar jag?» Han var nog fräck att se fadern i ansiktet.

»Det ska du få veta sedan, men inte här, min gosse. Kom in till mig!»

Tonen i faderns röst lät allvarlig, nästan sträng, så att Camilla fäste sig därvid. Hon såg litet förvånad upp,

där hon satt med sitt broderi borta vid fönstret. Hon blef verkligen nyfiken. Fadern skulle inte ha kommit så där, om inte något viktigt vore å färde. Men hon gjorde ingen fråga, utan såg endast huru Algot gick, glad och munter som vanligt, efter fadern in i dennes rum.

»Algot,» patron stängde dörren efter sig och sonen och talade lågt, så att inte ett ord kunde tränga ut genom väggarne, »du är i behof af pengar, mycket pengar?»

Algot stod först alldeles stum. Hade någon af hans björnar vändt sig till fadern för att af denne prässa ut pengar? Eller visste han redan af stölden och misstänkte honom, sonen? Men detta var nästan omöjligt, tänkte Algot. Dessutom brukade inte fadern mottaga kassan förrän sista dagen i månaden, och det skulle ju inte ske förrän dagen därpå. Algot kunde således vara lugn, trodde han. Här var nog fråga om något helt annat.

»Visst är jag i behof af pengar, det vet ju pappa,» sade han därefter i lätt ton. »Jag måste representera, vet pappa. Vi militärer ...»

»Ts,» vinkade fadern med handen. »Du har en tillräcklig stor kassa att disponera öfver, allt för stor fruktar jag.»

»Men som tyvärr inte räcker till,» svarade Algot och kastade sig ned i en af de djupa hvilstolarne.

»Du är alldeles för ung att förstöra så mycket pengar. Det går inte i längden, min käre Algot. Hvad ska’ det bli af i framtiden?»

»Åh, du ska’ ej vara så bekymrad, käre pappa,» log

Algot. »Jag får väl alltid fatt i någon rik flicka. Vi militärer ha alltid bästa utsikten därtill.»

»Gud gifve det! Men det var inte om det jag ville tala med dig, det var om något helt annat. Du har varit inne hos Pelle i dag?»

»Ja, var det något så underligt? Jag brukar titta in till honom ibland.» Algot lyckades verkligen att tala och uppträda som vanligt och som om han ingenting bar på sitt samvete.

»Jag kommer just från Pelle. Vet du hvad som händt?» fadern såg skarpt på sonen.

»Nej, hur skall jag kunna veta det? Hvad har då händt? Någonting mycket märkvärdigt, antar jag, efter som du, pappa, ser så dyster och besynnerlig ut.»

»Jag har blifvit bestulen,» svarade patronen doft.

»Bestulen?!» Algot sprang upp som en fjäder. »Bestulen!» Han sjönk ned igen, litet mindre morsk.

Stölden var således redan upptäckt. Nå ja, en dag förr eller senare betydde ingenting. Algot var redan väl beredd.

»Fyra tusen riksdaler i sedlar äro försvunna ur kassaskrinet, som Pelle har om hand.»

»Fyra tusen,» upprepade Algot. »Nå ja, det betyder väl inte så mycket för dig, pappa, att du ej med jämnmod kan bära förlusten.»

»Jag vill inte bli bestulen på en skilling, och det har aldrig händt förr.»

»Och nu vill du, förmodar jag, att jag ska’ hjälpa dig utfundera, hvem tjufven är?»

»Ja naturligtvis, men ...» fadern höll upp och stod stilla ett ögonblick, försjunken i tankar.

O, hvad denna förfärliga misstanke kvalde honom! Denne son, som han älskade och var så ytterst svag för, hade mången gång inte visat sig redbar. Om han nu fallit i frestelse och bestulit sin egen far? Kanhända han inte tyckte, att detta var något så orätt, att det på sätt och vis var en rättighet, då fadern på sista tiden förhållit honom så mycket penningar, som han begärt? Ja, hvem visste, hvad ungdom och lättsinne kunnat föra Algot till. Och var det inte faderns fel, som alltigenom varit så slapp för den ende sonen och för mycket sett mellan fingrarna med hans olater.

»Ingen har varit inne hos Pelle mera än *du* ...»

Algot lyfte tvärt upp hufvudet. En flammande rodnad flög upp på hans panna och hans läppar skälfde.

»Det där låter som en misstanke, pappa.»

»Förlåt mig, Algot,» fadern kom fram till honom, »men jag tänkte i första ögonblicket, att du, då jag nekade dig pengar här om dagen, tagit denna utväg. Det var din fars pengar och du trodde kanske därför, att du hade en slags rättighet till dem. Det skulle inte förundra mig ...»

»Åh, pappa, så fult du tänker om mig! Skulle jag i smyg plundra dig på fyra tusen riksdaler! Jag är således en simpel tjuf, tror du?» Han sprang upp och stod framför fadern med högburet hufvud, som den förnärmade oskulden.

»Jag tror ingenting ... jag bara tänkte ... Åh, Algot, om du visste, hur den tanken pinar mig ...»

»Och Pelle har ingifvit dig den?» Algot såg lömsk och hätsk ut. »Har han sagt, att jag, endast *jag,* varit inne i bodkammaren? ... Men förut, hvem har förut varit där?»

»Ingen, påstår han. Och pengarne funnos i morse i skrinet.»

»Har Pelle anklagat mig?» Algot höjde rösten i vrede och knöt händerna. »Det ska han stå till svars för.»

»Han har *inte* anklagat dig.»

»Det skulle endast fattas, att han beskyllde sin principals son för tjufveri! Jag ensam har varit där, säger han? Det är alldeles nog att *våga* säga det. Men *han* ... är du då säker på *honom,* pappa?» Algots hand föll tungt ned på faderns axel.

»Ja, som på mig själf.»

»Måtte du få rätt! Mig misstänker du, din egen son, men inte honom! I sanning hedrande för mig.»

»Algot, Algot, käre gosse,» fadern greps af den smärtsammaste ånger. »Åh, hur kunde jag så ha sårat dig!»

»Ja, hur kunde du ha gjort det? Din egen son – ditt barn en tjuf! Misstänkt af sin egen far!» Algot slog handen för pannan i väl spelad förtviflan.

»Förstå mig rätt, Algot! Jag tänkte dig inte som en vanlig tjuf. Nej, nej, min gosse! Du tog kanske pengarne i den öfvertygelsen, att det var din rätt. Och hade du gjort det, så kunde ju saken tystats ner ...»

»Tysta ner en sådan sak! Aldrig! Nej, låt polisen göra en undersökning, och vi få nog snart se, hvem som är den skyldige. Förr får jag ej upprättelse, och upprättelse *måste* du gifva mig. Jag skulle inte vilja stanna en dag i ditt hus, förrän jag blifvit aftvådd den vanhedrande misstanke, du fattat om mig. *Jag en tjuf!* Åh,

pappa,» han skylde ansiktet med sina händer och visade sig så öfver sig gifven, att fadern greps af de grufligaste kval.

»Du säger, att du är lika säker på Pelle som på dig själf?» fortfor Algot i samma hetsiga ton. »Men hvarför inte förr misstänka honom än mig?»

»Jag misstänker ingendera. Det är kanske bäst att lämna hela saken åt glömskan.»

»Nej, säger jag, nej! Här måste en undersökning äga rum.»

»Vill *du* det?»

»Ja visst, och jag ska själf anmäla stölden för polisen.»

»Nå ja, må ske! Det är kanske bäst, så att ingen misstanke må vidlåda någon.»

Algots ögon tindrade och hela hans ansikte blossade af en stark rodnad.

Det dröjde därför icke länge, förrän hela huset visste om, att fyra tusen riksdaler blifvit på ett oförklarligt sätt bortstulna ur penningskrinet i bodkammaren. Det var en händelse, som försatte alla i den största oro. Hvem som helst kunde ju bli misstänkt för att vara tjufven ...

VIII.
Oskyldigt dömd.

En sträng och noggrann polisundersökning försiggick. Tjänstepersonalen förhördes, men ingen af dem kunde misstänkas. Per blef slutligen åter förhörd, men hade samma svar, att han icke hade hört någon komma in i bodkammaren, och ansåg detta för en omöjlighet, då dörren till boden stått öppen, så att han ovillkorligen skulle ha märkt, om någon varit inne.

Huru hade då stölden kunnat bli begången? Ja, det var en gåta för alla. Polismannen blef allt skarpare i sitt förhör mot Per och frågorna allt närgångnare. Så fick han redogöra för sina utgifter och om han hade några skulder. Skulle *han* ha skulder, som lefde det mest indragna lif och som till och med satte af pengar på banken? Hvarför gjorde man honom dylika frågor? Misstänkte man *honom* för att vara tjufven? Hade då saken tagit en sådan vändning?

Per rodnade af skam och darrade på rösten, då han svarade. Han hade ingenting att dölja, men ändå, ändå kvalde honom detta förnedrande förhör. Slutligen lämnade polismannen honom för att uppsöka patron Everus.

»Er bokhållare, herr patron, har en ärlig uppsyn och intet enda af hans svar kan låta oss misstänka honom ... Men vi ha haft att göra med sådana, hvilka se lika oskyldiga ut och ändå ...»

»Håll! Det är omöjligt,» afbröt patron häftigt, »jag ansvarar för hans heder som för min egen.»

»Vi få väl se,» nickade polismannen och såg hemlighetsfull ut. »Det finnes inte mera än två personer, som våra misstankar hålla fast vid.»

»Och den andre?»

»Er egen son. Men detta är ju alldeles omöjligt, då han aldrig kan vara i behof af så mycket pengar, eller hur?»

»Nej nej, ingen af dessa två ...»

»Men er son har varit den ende, som varit inne i bodkammaren, efter er bokhållares uppgift. Och herr Knutsson visste ju själf, att han hade pengarne i skrinet, som han säger. Vi måste därför först undersöka alla hans gömmor, innan vi tala med er son.»

»Gud i himlen!» pustade patronen och torkade svetten ur pannan, »ska detta då vara nödvändigt?»

»Ja, alldeles nödvändigt.»

»Men gör det så grannlaga som möjligt! Stackars Knutsson ... han är så finkänslig och samvetsgrann, att detta ska komma att kosta mycket på honom.

»Åh, det betyder ingenting för den oskyldige.»

Polismannen gick åter ner till Per, men nu i sällskap med patronen.

Per stod där blek, lutad mot pulpeten, och såg sorgset upp, då de bägge herrarne inträdde. En aning hade gripit honom, att denna stöld skulle orsaka honom många bekymmer. Och då polismannen fäste sina ögon på honom, rusade blodet upp på hans kinder, och han slog ned sin blick för den misstanke, som tydligt mötte honom.

»För ordningens skull, min gosse,» sade patronen och klappade honom vänligt på axeln, »för ordningens skull ...»

Per såg förvånad på sin principal. Hvad menade denne?

»Du måste låta kommissarien se genom dina gömmor. Det är för ordningens skull, eftersom nu en undersökning kommit i gång.»

Per ryckte häftigt till. Begärde man att undersöka hans gömmor? Han var således misstänkt för att ha begått stölden och gömt undan pengarne? Det grep honom smärtsamt och hela hans varelse skälfde.

»Du har ingenting att vara rädd för.»

»Nej,» svarade Per och rätade upp sig. »Ni må gärna leta i mina gömmor hur mycket som helst. Se här nycklarne till min byrå- och skrifbordslåda!»

Han räckte polismannen nycklarne, men denne var nog artig att ej mottaga dem.

»Jag öfverlämnar åt er, herr Knutsson, att själf öppna edra gömmor för mig,» sade han i en nästan vänlig ton, då patrons sätt förmådde honom att iakttaga den yttersta grannlagenhet mot Per. »Var god och gå före och visa vägen till ert rum!»

Per ryckte af sig sitt blåa lärftsförkläde och tog ned sin mössa från spiken.

»Var så god,» sade han, »jag bor i huset midt emot.»

Patron Everus stod i boddörren åt gatan och såg efter Per och polismannen, hvilka försvunno i porten till grannens hus.

»Jag skulle önska, att jag aldrig drifvit det därhän. Visst vill jag inte förlora mina fyra tusen, men ... Nå, ja, Per reder sig nog och ska få upprättelse för hvad han får lida.»

Då Per kom upp på vinden, mötte han Maria, som var på väg till sitt rum. Hon stannade förskräckt, då hon i

den matta dagern från glasrutan i taket upptäckte poliskommissariens uniform. Hvad betydde detta sällskap, som Per kom med? Och hvarför hade Per så brådtom och syntes så upprörd?

»Per,» hon hejdade honom med att lägga sin hand på hans arm. »Per» ...

»Hindra mig inte, Maria,» sade han och sköt henne ifrån sig.

Därpå gick han med polismannen in i sitt rum. Men Maria stannade utanför och lyssnade. Bestämdt bådade allt detta en olycka, tänkte hon. Men *hvilken* anade hon icke. Hon hörde, huru Per bullrande drog ut byrålådorna. Därpå var det alldeles tyst. Men slutligen nådde ett rop, nej, ett skrik, hennes öron, som kom blodet att stelna i hennes ådror. Det var Pers röst. Per, som ropade till, och i den ton, som frampressades ur hans bröst, låg en förfärlig smärta. Hon ryckte upp dörren.

Byrålådorna hade varit låsta, utom den allra nedersta, som han endast skjutit till. Och där hittade polismannen under en hög smutsigt linne ett hopviket tidningspapper, som han uppvecklade. Och i det låg en af de förlorade tusen-riksdalerssedlarne. Per trodde icke sina ögon. Men då polismannen stack sedeln under näsan på honom, gaf han till ett skrik, som om man stött en dolk i bröstet på honom. Han raglade baklänges och föll ned på närmaste stol.

Maria störtade fram till Per och, glömmande allt, slog armarne kring hans hals.

»Per, Per!» utbrast hon i ångest. »Hur är det fatt? Hvad har händt? Säg, säg, hvad har händt?»

»Ingenting annat, än att den unge herrn blifvit öfverrumplad för tidigt,» svarade kommissarien barskt. »Han var inte beredd på undersökning ... men dumt har han burit sig åt, som inte bättre förstått att dölja sig. Men alla barn i början ... Se här, hvad jag hittat i hans gömmor!»

Maria såg den stora sedeln, men begrep ingenting. Hon stirrade på kommissarien och så på Per. Att Per hade så mycket penningar, var väl inte något brott heller?

»De äro *stulna,* om lilla nåden vill veta det.»

»Stulna?» upprepade Maria som i en dröm. »Stulna ... och af hvem?»

»Där finner ni tjufven,» pekade kommissarien på Per. »Jo, jo, jag hade således rätt i mina misstankar. Den, som ser oskyldigast ut, kan vara den brottsligaste. Sådant äro vi vana vid, men låta oss icke luras af en ärlig uppsyn. Nu följer ni vackert med mig, herr Knutsson!»

»Nej, nej!» skrek Maria och slog åter igen armarne om Pers hals. »Det sker aldrig!» ...

»Det ska' ni bli varse.»

»Maria, gå, lämna mig åt mitt öde», suckade Per, som ändtligen fått igen sitt målföre. »Jag är oskyldig! Vid den lefvande guden jag är oskyldig!»

»Jag tror det. Alla bevis för din skuld betyda ingenting för mig, Per.»

»Men säg mig, Maria,» Per reste sig upp, »har du ej hört, om någon varit inne i mitt rum, ty hur skulle sedeln eljes kommit i min låda?»

»Jag har tyvärr varit borta hela dagen,» svarade den unga flickan nedslagen.

»Men din mor?»

»Är också borta. Vi gingo tidigt ut på förmiddagen.»

»Således förlorad!» Per slog sig förtviflad för pannan.

»Nej, nej, Per» ... Maria hängde sig fast vid honom.

»Det vore mera skäl, att ni genast bekände, att ni gömt sedeln, i stället för att vilja inbilla mig, att någon skulle ha smugit sig in och lagt pengarne i er låda. En tjuf släpper inte sitt rof på det sättet. Och hvem skulle han väl vara, som kunde ha nytta af att välta skulden på er?»

»Ja, *hvem* är han?» mumlade Per, men inom sig visste han, att det inte var någon annan än Algot. Han vågade likväl inte säga det i den stunden, då han inte ägde några bevis.

Således hade Algot bedragit honom. Med ett vänligt, inställsamt sätt hade denne närmat sig honom för att passa på tillfället och bestjäla sin egen far. Ja, det kunde inte vara någon annan. Och så hade han, Algot, smugit sig upp på Pers rum och lagt i hans låda den ena af de stora sedlarne, för att inte själf misstänkas, enär Per sagt, att Algot varit inne i bodkammaren.

Per gissade rätt: så hade det gått till.

Då Algot hade fått penningarne i sin hand och kommit ut på gatan, erfor han en förfärlig rädsla. Skulle inte Per genast upptäcka stölden och misstänka honom, som varit inne i bodkammaren. Jo, helt visst, och vid det förhör, som ovillkorligen blefve följden, skulle han omnämna det korta besöket. Misstanken kunde ju falla på honom, Algot, och han bli visiterad. Men kunde man gå så strängt till väga med patron Everus’ egen son? Omöjligt. Algot lugnade sig snart och tänkte kallt på hvad han hade att göra för att sätta sig i säkerhet. En djäfvulsk tanke flög blixtsnabbt genom hans hjärna: stölden kunde ju vältras på *Per*.

Men då måste han också gifva polisen ett säkert bevis för dennes brottslighet. Om han skulle offra en af de stulna tusen-riksdalers sedlarne? Han måste göra det för att bli fullkomligt klar inför alla. Det var ju den enklaste sak i världen att smyga sig upp på Pers rum och stoppa sedeln i någon af dennes gömmor. Utan att längre besinna sig, det var ju ej tid därtill, rusade han uppför de fyra trapporna i huset midt emot och hade den turen att ingen märkte honom. Med smygande steg gick han till Pers dörr, men lyssnade först, om grannen bredvid hörde honom. Det var så tyst och stilla, att alla säkert voro borta.

Men huru komma in i Pers rum? Han profvade sin egen dörrnyckel och hade äfven den makalösa turen, att den fullkomligt passade i låset. Utan minsta buller fick han upp dörren och smög in på tåspetsarne. Hjärtats slag förmådde han dock icke dämpa, de voro oroliga och plågade honom, så att han hade svårt att andas. Så förhärdad var han likväl icke, att han ej kände en viss beklämning.

Men det var ej tid att lyssna till samvetets röst, som varnade honom för den grufliga synd, han åsamkade sig. Han hade nu kommit hit, och det var för sent att ångra det. Ångra? ... Hur kunde han komma på en sådan dum tanke, om han ville rädda sig själf.

Han såg sig hastigt omkring i det tarfligt möblerade rummet. Där borta vid ena väggen stod byrån. Algot hastade dit och kände efter, om lådorna voro låsta. Alla, utom den nedersta, voro det. Han drog varsamt ut den, slet af ett stycke af tidningen, som låg där utbredd öfver det smutsiga linnet. I denna papperslapp lade han in sedeln och stoppade den djupt ned på lådans botten. Därpå skyndade han ut ur rummet, stängde dörren och störtade utför trapporna. Ingen lefvande varelse mötte han.

Innan han gick upp i föräldrahemmet, tog han en promenad på måfå utåt gator och gränder. Han måste komma i jämvikt med sig själf, innan han träffade far, mor eller syster. Man kunde ju märka något ovanligt i hans sätt och röst, hvilken han kanske inte kunde fullt behärska, ty mot sin vilja kände han sig ytterst

upprörd. Han bar pengarne på sig i plånboken, de andra tre tusenriksdalers sedlarne. De brände honom in på bara bröstet, tyckte han. Inte vågade han växla dem, och han skulle inte heller göra det i Stockholm. Han ämnade i stället resa till någon annan stad och göra det, efter beviljad permission. Men tiden var därtill ännu icke inne. Talet om stölden skulle först hinna lägga sig, och det dröjde väl icke så fasligt länge.

Slutligen hade han fullt återhämtat sig; efter sin bedrift. Han kände sig i sin vanliga stämning och kunde hvilket ögonblick som helst börja ett lättsinnigt skämt. Det var endast att allt igenom vara djärf och fräck. Den minsta nedslagenhet kunde fördärfva allt. Och utan ringaste oro vände han mot föräldrahemmet och gick in till systern, där han slog sig ned och började skratta och skämta med henne. Den skarpaste fysionomist skulle inte kunnat upptäcka minsta spår af någon oro i hans anletsdrag.

Då fadern sedermera kom och bad honom följa sig till sitt enskilda rum, gick en kall kåre utefter hans rygg. Men han behärskade sig och skulle nog kunna reda sig, hvad helst det nu än gällde. Och det visade han också med särdeles talang.

Emellertid uppmanade, nej, befallde polismannen den stackars, så hastigt olycklige Per, att följa sig till polisvaktkontoret. Men denne svarade i första ögonblicket, att det skulle inte ske annat än med våld.

»Så få vi väl då begagna oss däraf,» svarade kommissarien och gick mot dörren.

Men Maria kastade sig mellan den och honom, störtade ned på knä och bad för Per, som om det gällde hennes eget lif.

»Han är oskyldig,» bedyrade hon och knäppte ihop sina händer.

»I hvad förhållande står ni till denne unge man?»

Poliskommissarien sade detta med en röst, som lät så hånande och misstänksam, att hon rodnade af harm och blygsel. Hon sprang upp och stod stolt, som den kränkta, sårade oskulden, och såg öppet och klart polismannen i ögonen.

»Per Knutsson och jag ha inte med hvarandra att skaffa på annat sätt, än att han är inackorderad hos min mor. Och därunder ha vi lärt oss att värdera och akta honom. Vi hålla af honom, som vore han en kär anförvandt till oss. Och han kan omöjligt ha gjort sig skyldig till ett sådant groft brott som en stöld från sin egen husbonde.»

»Men jag har ju beviset därför, min nådiga, i min egen hand,» log kommissarien kallt.

»Jag tror likväl inte det minsta därpå,» vågade Maria invända.

»Men hur har då sedeln kunnat komma i hans låda? Den har väl inte vandrat dit af sig själf?»

»Jag vet inte ... jag förstår inte det, men Per är oskyldig.»

»Det får han svara för inför domstolen.»

»Ja, och han ska’ nog också göra det.»

»Ni följer mig väl nu godvilligt» ...

»Nej,» svarade Maria modigt i stället för Per, »han stannar här under mitt beskydd.»

Den stackars förtviflade flickan visste inte själf, hvad hon yttrade. Men hon ville uppbjuda det yttersta för att försvara Per, glömmande därvid, att hon därigenom kastade en skugga på sig själf.

Polismannen såg ett ögonblick på henne och log tvetydigt.

»Om ni står i komplott med honom, så ta' vi nog reda på det också. Flickor kosta pengar ... de nöja sig inte med småsmulor, hm!»

Därpå gick han hastigt ur rummet.

Per stod som förstenad, med kallsvetten på sin panna.

»Jag slipper inte undan,» mumlade han. »Jag är förlorad för hela mitt lif! Maria,» han såg sig omkring i rummet, »härinne har jag upplefvat många bittra stunder, det vet du, som jag berättat. Här dog min far, här svalt och frös jag med min mor och härifrån ska jag gå som en fånge, anklagad för stöld. Men jag är oskyldig! Tror du inte mig?»

»Jo, Per.» Hon fattade hans händer och kysste bort tårarne, som började att rinna utför hans kinder.

»Men ingen ska tro mig och jag ska bli oskyldigt dömd» ...

»Det kan aldrig ske!»

»Jo, säkert ska det hända. Hvad hjälpa mina eder och försäkringar? Intet. Man har ju hittat pengarne i min låda, det är ett tillräckligt vittnesbörd om mitt brott. O, min gud, ska jag då sluta mitt lif inom fästningsmurarna!»

»Aldrig!» Maria bröt ut i snyftningar. »Aldrig!»

Per sköt henne sakta ifrån sig och varnade henne för att visa honom för stort deltagande inför andra. Hon hade ju själf hört den misstanke, polismannen så oförsynt slungat ut mot henne. Man kunde ju tro, att det fanns ett ömmare förhållande mellan dem.

»Världen är nu sådan, Maria. Människorna tro inte på någon ren vänskap mellan man och kvinna. Tag dig därför tillvara, om du inte själf vill göra dig olycklig! Och skulle så ske, att du finge lida oförskyldt för min skull, så blefve min olycka ännu större. Tänk på det ... Gå och lämna mig ensam!»

»Per,» hon såg på honom med ögon, som, om Per märkt uttrycket i dem, skulle förklarat, hur innerligt kär hon höll honom. Men nu anade han ingenting, visste inte annat, än att det var hennes goda hjärta, som manade henne till att försvara honom.

»Gå, jag ber dig därom,» uppmanade han henne. »Och glöm mig inte!»

»Aldrig, Per! Så länge jag andas, ska' min tanke vara hos dig. Och om man vågar döma dig till ett nesligt straff, så kom ihåg, att du alltid har en vän, en syster i mig. Och när du en gång blir fri, Per, från en orättvis fångenskap, så tag din tillflykt till mig och min mor, ifall du inte har några andra vänner i världen.»

»Farväl, Maria, tack och Gud välsigne dig! Skynda härifrån, innan någon kommer. Polisen är nog snart här för att hämta mig.»

Maria hade inte hunnit mer än att trycka hans händer och komma in i sin egen bostad, förrän kommissarien med två konstaplar infann sig.

»Jag trodde, att ni skulle ha flugit ur boet,» sade han åt Per, »men jag ställde om, att ni inte skulle ha kommit långt. Vakt står utanför porten, förstår ni. Följer ni med nu?»

»Jag är beredd därtill,» svarade Per undergifvet. »Men ännu en gång upprepar jag, att jag är oskyldig.»

»Det får ni göra vid domstolen. Emellertid har patron Everus varit nog artig att skaffa en vagn, så att ni slipper undan alla nyfikna ögon.»

Per svarade ingenting. Han gick tyst med polismännen utför trapporna, lämnande detta hus för alltid, hvarur hans far burits som lik och därifrån han så många gånger som liten gosse följt sin mor.

Då fastern fick veta den sorgliga händelsen med Per, trodde hon, som alla, att han var skyldig.

»Jo, det var den store man, som min svägerska drömde om att Per en gång skulle bli,» sade hon endast kallt och föraktligt.

IX.
Ärelös.

Fängelsets portar hade slutit sig om den stackars oskyldigt dömde Per. Det gjordes ju intet mer vittne behof för att fälla honom saker till stölden. Det hjälpte ingenting att han åberopade sin oskuld. Det fanns ingen, som trodde därpå, inte ens hans principal, hvilken blifvit öfvertygad om hans brott. Den stolta Camilla ryckte endast föraktfullt på sina sköna axlar och ägnade sedan den olycklige ingen vidare tanke. Och Algot undvek att tala om honom; han blef nästan skygg, då Pers namn nämndes. Ingen trodde på hans oskuld.

Jo, det fanns två, som, om än tusen bevis framlagts för att öfvertyga dem om, att Per var en simpel tjuf, dock tviflade därpå. Inför dem – Maria och hennes mor – stod han skuldfri och skulle alltid förblifva det. En mor och en syster skulle aldrig ha sörjt bittrare, än hvad de gjorde. De väntade endast på hans befrielsedag – om än hela världen öfvergaf honom, skulle deras famn städse stå öppen för den olycklige. De besökte honom i hans fängelse, fastän han bad dem, att de inte skulle göra det. Men ingenting afhöll dem därifrån, trots den misstanke, som började att vidlåda dem. Hvarför voro de så införlifvade med honom, brottslingen, tänkte och sade man, om inte de stodo i någon hemlig gemenskap med honom? Hvar funnos väl de öfriga tre tusen riksdalerna, som ingenting förmått Per till att bekänna, hvarest han dolt dem? Månne han inte lämnat dem åt fru Lund? – sådan var den allmänna tanken. Helt visst, och hon förstod nog att gömma dem så väl, att ingen kunde leta upp dem.

Men polisens ögon hade hon på sig och undergått förhör hade hon också, tillika med dottern. Naturligtvis tog ryktet om denna Pers »flamma» en sådan fart, att den unga flickan förlorade både arbete och aktning. Hvem ville ha något att skaffa med en tjufgömmerska? Ingen. Hade dessa aktningsvärda, arbetsamma kvinnor förut haft svårt att kämpa sig fram, blef det nu ytter värre. De både svulto och fröso, men blefvo likväl trofasta i sin vänskap mot Per. Och älskade Maria honom förut, så blef den kärleken allt starkare genom det oförskyllda lidandet.

Per hade emellertid ingen aning om, hvilket ädelt kvinnohjärta han hade eröfrat och som klappade för honom. Han var alldeles blind för hvad som tydligt stod att läsa i Marias ögon, då hon under sina besök på fästningen blickade sorgset upp till honom. Man tillät dessa besök, i hopp om att modern och dottern skulle förråda något af den hemlighet, som ovillkorligen band dem vid fången. Men ingenting yppade sig, som kunde bekräfta misstanken om, att de haft någon del i stölden. Med bittra tårar skildes Maria alltid från Per. Hans bleka, tärda ansikte förföljde henne sedan ständigt, ända in i nattens drömmar, och hon såg honom för sina ögon i den gråa rocken med *F. F.* på ryggen. Dessa ord betydde *Fästningsfånge* och de skimrade som eld för hennes själs syn.

Fri! Han var ändtligen fri efter ett orättvist straff, som genom hans undergifna och exemplariska uppförande blifvit af nåd förkortadt. *Fri!* O, hur ljuft detta ord klingade för hans öron, då det förkunnades honom och

han fick aflägga fångdräkten, dessa kläder, som brännmärkt honom. Han var då verkligen *fri!* Först trodde han, att det endast var en vacker dröm, en bedräglig villa, som förvillade hans sinnen. Men då fängelseporten öppnades för honom och han stod där utanför med rättighet att gå, hvart han ville, fattade han hela sanningen af den lycka som blifvit honom beskärd.

Fri! Han drog ett djupt andedrag för att inandas den sköna luften, så olika den kvalmiga, tunga i hans cell med galler för det lilla fönstret under taket. Han gick några steg, stannade och såg sig om på fängelseporten, som hade slagits igen efter honom. Han gick så åter förbi den höga muren och kom ned till Långholmsbron. Där stannade han ånyo och såg ned i det klara vattnet, som glittrade i morgonbelysningen. Det var tidigt på morgonen och tidigt på våren. Marken skiftade i grönt och fåglarne kvittrade mellan de halft utspruckna löfven i trädens kronor. Allt andades glädje och frid och grep honom mäktigt.

Han knäppte sina händer till bön och lyfte sina ögon upp mot den klara, molnfria himmeln. Han hade en bön på sina läppar, men hejdade sig. Hvad hade han att tacka Gud för, som tillstadt detta hans fleråriga lidande? Ja, *tillstadt,* ty han hade ju haft makten att afvända det från honom? Eller var detta en pröfning för hans själ, hälsosam och honom till nytta? Så måste han väl taga det som en undergifven kristen. Men han kunde det inte, omöjligt – allt hans lidande hade väckt tvifvel hos honom, och aldrig skulle han vidare bli en ödmjukt troende, det kände han.

Friheten var dock så ljuf för honom. Den fyllde hans bröst med outsäglig stormande glädje. Men ju längre han aflägsnade sig från fästningens område, ju flere tankar väcktes till lif inom honom. Hvart skulle han nu vända sig? Hvar skulle han få sitt uppehälle, hur och på hvad sätt? Hvem ville väl ha med honom att skaffa, den förre fästningsfången? Skulle man inte visa bort honom med hån, förakt, afsky och fruktan? Jo, helt visst skulle man det.

Han greps af en förfärlig ångest. Han var ju på det hela en stackars biltog människa, så godt som fågelfri. Om inte hans prästbetyg burit intyg om, att han var en f. d. straffad tjuf, så kunde han ju bytt ut sitt namn mot ett annat och på så sätt narrat sig till ärligt arbete; men där stod det inpräglad hvem han var: *förre fästningsfången Knutsson.*

Hvad människorna voro hjärtlösa, hämdgiriga! Dessa människor, som kallade sig för »kristna», voro elakare än vildarne, de där ingen »frälsare» visste af.

Per grät bittert. Hvart skulle han ställa sina steg? Han hade visserligen litet penningar, det var sant, så att han inte måste svälta ihjäl, åtminstone den allra första tiden, penningar, som han arbetat sig till under sin fångenskap och som lämnats honom, då han återfick friheten. Hans besparingar på banken hade man tagit ifrån honom för att till en del betäcka den påbördade stölden. Men hvar skulle han finna något skydd och tak öfver hufvudet – *hvar?* Till fru Lund ville han inte gå. Det vore ju att kasta ännu ytterligare misstanke på henne och dottern. Och likväl mindes han så väl Marias ord och upprepade dem:

»Om än hela världen öfvergåfve dig, Per, så har du en vän i mig, en vän som aldrig sviker.»

Säkert menade hon allvar med dessa ord, den godhjärtade, ädla flickan; det hade han ju intet skäl att betvifla efter all den trofasta vänskap, hon visat honom, men ändå, ändå vill han inte gå till henne, för hennes egen skull, för att bevara henne för skam och olycka. Skulle hon inte få lida af att beskydda en ärelös? Jo, helt visst, och han beslöt därför, att inte uppsöka modern och dottern.

De visste helt säkert inte, att han blifvit frigifven före strafftidens slut. Och därför kunde han undvika dem. Han ville inte mottaga deras välgärningar, emedan de skulle få ondt däraf. Han skulle försvinna för dem, det var bäst, och detta offer ville han bringa af tacksamhet för deras oändliga välvilja mot honom.

Ack, hur annorlunda hade han inte tänkt sig framtiden! Väl att hans mor var död och slapp bevittna hans skam och lidande! Och far också – det var en välsignelse, att de båda voro borta.

Per grät som ett barn. Ensam och öfvergifven i en värld, full af människor. Ingenstädes att taga sin tillflykt, ingen vrå att luta sitt hufvud mot och intet tak öfver hufvudet! Och likväl såg han alla dessa stora hus och palats i staden, dem han nu gick förbi, men i intet enda af dem kunde han söka skydd – man skulle visa honom på dörren. Nej, i något uselt näste finge han taga sin tillflykt, där man ej drog sig för en frigifven fästningsfånge.

Det var tunga steg han tog, gata upp och gata ned. Han gick utan mål, utan rast och ro i timmar, tills att alla bodar öppnades och folket började att strömma till sina göromål. Men, det var dock skönt, ljufligt att få röra sig i frihet, att inte längre vara bevakad af en rå knekt och arbeta samman med brottslingar af gröfsta slag. Han skakade på sig som om något af fängelsets ohygglighet fastnat kvar hos honom. Men nej, det var endast den bleka hyn, säregen för alla fångar, som vanställde hans ansiktes vackra drag. Af den kunde man ju ana, hvarifrån han kom, och då han tänkte därpå, rodnade han djupt. Han skyggade till, då någon förbigående såg på honom, och slog af blygsel ned sina ögon. Det skulle helt visst dröja mycket länge, innan han kunde röra sig fritt och ledigt, innan han skulle bli den han en gång varit.

Han började känna sig hungrig och valde det tarfligaste ställe, han fick tag i, för att där intaga sitt frukostmål. Han var ej längre någon herreman och kunde därför bäst dölja sig bland de simple, ringaktade.

X.
Återseendet

Efter att länge ha sökt efter ett logis, fann han slutligen ett sådant hos en fattig arbetare. Man hade icke frågat efter hvarifrån han kom och hvem han egentligen var, hvilket blef ett slags tröst för honom. I den tarfliga familjekretsen trifdes han inte illa, ty fast de voro obildade människor, upptäckte han snart, att de voro hederliga och redbara. Deras vänlighet kändes så ytterst välgörande och deras sätt mot honom var inte utan grannlagenhet. Han, som så länge saknat sådant, värderade det nu mer än någonsin. Och han kom därunder att tänka på fru Lund och Maria. Det fanns således ändå goda människor till i världen fast han börjat tvifla därpå. Dock hur länge skulle denna vänlighet räcka? Skulle de inte snart nog få veta att de hyste en frigifven straffånge? Och sedan – månne de sedan också skulle blifva desamma? Han oroades däröfver, men ännu lefde de i okunnighet därom.

Per hade fått arbete, ett simpelt arbete visserligen, men han behöfde åtminstone inte svälta. Han blef nämligen antagen som vedsågare vid en större vedgård och fick hjälpa till att lassa veden på kärrorna, som skulle ut till köparne i staden.

Hur annorlunda hade inte framtidsutsikterna blifvit för honom! Men det tjänade ingenting till att gräma sig däröfver. Hans lycka var en gång tillspillogiven och skulle visst aldrig mera förändra sig till något bättre. Han hade blifvit resignerad i sin sorg.

När aftonen kom, vände han tillbaka till hemmet, det hem, som hade upplåtits åt honom. Så trött han än var, kunde han ändock leka med de små barnen, hvilka smögo sig intill honom, instinktlikt anande, att han var en god människa.

Man hade i början fäst sig vid hans besynnerliga bleka hy och trodde, att han var sjuk. Men på alla frågor svarade han nej. Han var frisk och stark och hade sett bättre dagar, var allt hvad han yttrade. Men det låg något hemlighetsfullt i hela hans väsen, som ovillkorligen skulle väcka deras uppmärksamhet. Hans

sorgbundenhet och skygghet för främmande folk kommo hans värdfolk på åtskilliga funderingar. Slutligen fingo de reda på, hvem han var; sådant kan inte hållas hemligt i längden.

»En tjuf», sade hustrun och mannen sinsemellan, »en straffad brottsling. Kan man vara säker på en sådan?» ...

De öfverlade därom, förvånade öfver hans stilla, goda uppförande. Men huru de tänkte, så började deras uppfattning af honom att förändras.

»Det är bara spel alltsammans för att lura oss», påstod slutligen hustrun tvärsäkert. »Har man inte hört talas om dylikt? En vacker dag bestjäl han oss och rymmer sin kos».

»Hm ... jag tror inte det», inföll mannen, som tviflade i det längsta på Pers oredlighet. »Kan inte en människa förbättras?»

»Visserligen, men *om* vi ändå bli narrade och *om* han en vacker dag faller in i sina gamla vanor och stjäl hos någon annan, så blir nog äfven vi inblandade i saken?»

»Det vore ruskigt ...»

»Och så bli vi lika illa ansedda som han. Dessutom vill jag inte ha en fästningsfånge under mitt tak. För barnens skull måste vi tänka därpå.»

»Ja, ja, du har nog rätt, Fiken, barnen kunna få ondt däraf.»

»Ja, lita på det! Fattig, men hederlig är jag.»

»Men det är ändå synd om honom att bli visad på dörren. Vi ha ju intet skäl därtill.»

»Intet skäl säger du, Johan? Åh, vi ha skäl nog, det inser han nog själf och jag ska’ tala med honom.»

»Gör det, ty inte kan jag det.»

»Men jag *måste* ... Nu veta grannarne, hvilken logerare vi ha, och snart ska det löpa omkring i hela grannskapet, om de ej redan veta det. Vi bli utskämda och man ska peka finger åt oss och barnen. En straffad fästningsfånge! Hu, jag ryser, då jag tänker därpå.»

Då Per kom hem på aftonen, var allt sig så olikt. Mannen svarade så kort på hans hälsning och hustrun vände sig inte ens om, då han trädde in genom dörren. Barnen kommo inte honom till mötes, utan tryckte sig intill hvarandra, liksom skrämda, och stirrade nyfiket på honom, utom den allra minste, som inte förstod något. Han sprang som vanligt mot Per, och Per lyfte honom upp på armen, men då han släppte ned honom igen, ropade modern gossen till sig.

Det grep Per så smärtsamt och förklarade för honom *allt*. Man visste nu, hvem han vore, och skydde och föraktade honom. Och barnen visste det också och voro därför rädda för honom, förre fästningsfången. O, hvad det sved Per in i hjärtat! Tårarne trängde honom i ögonen, men utan att säga ett ord, gick han in i sin lilla skrubb, ty stort större var inte hans kammare. Han sjönk ned på den enda stol, där fanns, och med armen stödd mot bordet lutade han hufvudet i handen och försjönk i tankar, tunga, sorgliga tankar. Han led, han led ofantligt. Han kände sig som en biltog, en förbannad, som var utstött ur samhället och som ingen hederlig människa ville befatta sig med, hur fattiga och ringa de än vore.

Som han så satt kom hustrun in med hans kvällsmat på en bricka. Det hade aldrig händt förr, utan han hade alltid fått tillsammans med hela den hyggliga familjen deltaga i måltiderna. Men nu – inte ens det

förunnades honom. Hvem ville sitta till bords med en tjuf? Ingen. Och han, som hittills hade trott, att de hörde till de sällsynta goda människorna i världen!

Per fäste ögonen på hustrun, en djup, forskande blick. Han hade intet skäl för att skygga undan. Hon blef liksom litet förlägen och hennes morska, tvärsäkra sätt sjönk betydligt. Dessa ögon, som betraktade henne, tillhörde inte en skyldig man, utan en redbar, fast lidande människa. Men så tänkte hon strax därpå, att det var det fräckaste, hon i lifvet sett. Att se på henne med sådana trohjärtade ögon! Åh, en sådan förställning ...

Hon satte ned brickan på bordet.

»Det är nog bäst att ni äter för er själf, Knutsson,» sade hon. »Barnen bullra så mycket ...»

»Inte värre i kväll än eljes,» svarade han med en sakta, undertryckt skälfning i rösten. »Nej, madam, det är nog för *andra orsakers skull,* som ingen plats mera finnes vid ert bord.»

Han talade med tonvikt och tog icke ett ögonblick sina ögon från hennes ansikte.

»Ja, ja, efter ni själf säger det så, Knutsson ...»

»Hvarför inte då tala sanning, utan skylla på de små, oskyldiga barnen?»

»Ah, herre gud, i hvilken ton ni talar! Precis, som ni skulle vara en ann' än ni är.»

»Jag är en hederlig människa och skulle ha handlat bättre, än hvad ni är i begrepp att göra.»

Se så, nu kom fräckheten, tänkte hustrun. Hon hade väntat därpå.

»Kan ni jämföra er med mig?»

»Nej, tyvärr, det kan jag inte. Jag skulle ha handlat långt bättre.»

»En fästningsfånge? ... en straffad tjuf? ...»

»Jag har lidit oskyldigt, och jag har gått ur fängelset ofördärfvad. Gifve Gud, att det hände alla!»

»Ni har lidit oskyldigt, säger ni? Ja, förr i tiden kunde nog sådant hända, har jag hört, men inte sker det numera med våra lagar.»

»Jo, nu lika mycket som förr.»

»Så säga alla brottslingar. Jag skulle önska, att ni hade rätt och jag kunde tro därpå.» Hennes röst hade mistat sin skärpa, ty det var något hos den unge mannen, som gjorde ett djupt intryck på henne. »Jag beklagar er, Knutsson, och jag vill inte heller döma er, ty dömen inte, så varden I inte dömde, står det ju i skriften.»

Per log åt, att hon tog »Guds ord» till skydd. Ja, nog hade dessa kristna människor alltid bibelspråk till reds, men den goda gärningen låg alltid långt bakom dem.

»Ni förstår väl, hur obehagligt det är för oss att hysa en frigifven fästningsfånge. Inser ni inte det? Ingen skulle vilja det – hvarför då vi mer än andra?»

Per funderade ett ögonblick. Därpå böjde han hufvudet och svarade med dof stämma:

»Ni har rätt. Och jag ska inte besvära er eller förorsaka er och era barn någon skam för min skull. Tack för hvad jag haft! Ingen skulle vilja öppna sitt hem för mig, säger ni. Och däri har ni också rätt. För mig finnes

inte en vrå i hela världen.»

En skälfning skakade honom från hufvud till fötter.

»Men inte ska ni ta er så djupt af mina ord,» hon kände medlidande med honom nu, men det var för sent. »Ät nu litet och sof sedan lugnt!»

»Tack!» svarade Per endast och sköt maten från sig. »Låt mig betala, hvad jag är skyldig er för denna vecka.» Han räknade upp slantarne.

Hustrun smög sig skamsen bort. Hon kände liksom en samvetsförebråelse, men slog det snart ifrån sig.

»Inte kan man handla annorlunda mot sådant där folk,» sade hon åt mannen. »Men nog är det synd om honom. Ack, om man tordes vara barmhärtig!

Per hörde de orden genom den tunna brädväggen.

Ack, om man tordes vara barmhärtig mot honom! De orden förklarade för Per allt. De voro rädda för att bli illa ansedda, om de läto honom längre stanna. Och säkert hade de också blifvit det och fått röna mycket obehag af att ha en straffad tjuf som inneboende hos sig. Världen var nu en gång sådan – hätsk, bitter och oförsonlig.

Per drog en djup suck och steg upp. Han ville inte längre stanna under detta tak, på inga villkor, det var ju nästan hans plikt att lämna detta hem för att inte komma någon förargelse åstad. Med svidande hjärta plockade han ihop sina få tillhörigheter. De voro inte fler, än att de rymdes i ett knyte. Sedan gick han ut till värdfolket.

»Tack,» sade han, icke ovänligt, om än rösten lät litet sträf, »tack och farväl!»

»Nej,» sade hustrun och ställde sig i vägen för honom, »inte var det meningen, att Knutsson skulle lämna oss i kväll.»

»Hm, det är ändå så godt att jag gör det.»

»Men hvar i all världen ska Knutsson få något härberge i natt? Klockan är så mycket,» det var mannen som talade.

»Åh, det blir väl någon råd ...»

Per såg så bestämd ut, att de förstodo, att här lönade det inte mödan att göra någon invändning.

De små barnen lågo i sina bäddar, redan djupt insomnade. Pers ögon gledo vänligt öfver deras små hufvuden, hvilka lågo djupt nedborrade i kuddarne. Så oskuldsfullt hade han också en gång sofvit, beskyddad af älskande föräldrar. Nu hade han ingen ro, ingen sådan ostörd hvila mer. Och han skulle helt visst aldrig få det förrän i grafven.

»Farväl!» upprepade han ännu en gång.

Ingen hand sträcktes mot honom till ett vänligt afsked. Hvem ville trycka hans hand, som misstänktes för att ha begått en brottslig gärning? Han besudlade ju alla, som han komme i beröring med.

Dörren hade gått igen efter Per och hans steg hördes långsamt aflägsna sig.

Det äkta paret satt en stund, tyst, förstämdt. De kände något af samvetsagg inom sig, en anklagelse, att inte

ha handlat »kristligt». Slutligen steg hustrun upp och gick in i Pers lilla kammare. Hon såg sig där omkring, som om hon trodde, att han hade glömt något.

»Han har inte rört kvällsmaten,» sade hon, »inte en bit af den. Synd är det nog om honom, men vi kunde inte handla annorlunda.»

»Nej, nej,» sökte mannen att trösta sig.

Men den natten sof ingen af dem lugnt, och de somnade mycket sent. Det var ju ett bevis på, att de inte voro några förhärdade människor, men de *vågade* inte visa någon barmhärtighet, för att ej själfva få lida därför.

Hvart hade Per gått, nu då han stod husvill?

Han hade kommit ut på gatan och gått på måfå framåt. Kvällen var inte varm, men inte heller kall, en ljum, stilla vårnatt. Ett härberge kunde han väl alltid få, då han hade penningar att betala därför. Men han gitte inte höra efter något sådant. Han var trött, nedstämd och nästan liknöjd för hela världen. Det gjorde honom just alldeles detsamma, hvart han gick.

Han kom in på en bakgata med små, låga träkåkar och trädgårdstäppor. En af dem, den som låg mest afskild och inte tätt intill någon granngård, föll honom mest i ögonen. Skulle han gå dit, klappa på dörren och bedja om en vrå för natten? Nej, hur skulle han kunna tänka så enfaldigt, att någon människa på ett sådant sätt kunde bli emottagen som gäst? De skulle genast misstänka honom för en äfventyrare och öfverlämna honom i polisens våld. Det skulle ovillkorligen bli följden. Och i polisens händer ville han inte ännu en gång komma.

Han tryckte sig intill planket rädd för att bli bemärkt. Han kände sig verkligen, som om han vore en stackars brottsling, den där skydde och själf var skydd af alla människor. Plötsligt öppnade sig planket. Några bräder däri hade lossnat och fallit ned på gatan. Öppningen var tillräckligt stor för honom att krypa igenom. Han såg sig skyggt omkring, för att öfvertyga sig om, att han inte var upptäckt. Nej, gatan var folktom. Han böjde sig hastigt ned och kröp in i den lilla trädgårdstäppan.

Här såg så tomt och öde ut på denna plats med sina planteringar. Intet enda fönster på huset vette hit, och ett lågt lusthus, gammalt och murket fanns här. Dit gick han in och ställde dörren öppen. Han satte sig på golfvet och stödde ryggen mot väggen. Här hade han en fri utsikt, med Katarina kyrka i fonden.

Han försjönk i grubbel på sin framtid och de dagar, som härefter skulle komma. Hvad skulle det väl bli af honom? Han kände hat mot människorna och tvifvel på Guds tillvaro, tvifvel på allt hvad hans mor inpräntat i hans hjärta.

Ty ett oförskyldt lidande och människors obarmhärtighet göra inte hjärtat mjukt och vekt. Det kommer sinnet att hårdna till hat och kanske hämnd, om tillfälle därtill erbjudes.

Klockan i Katarina kyrktorn slog tio. Därpå hördes tornväktaren tuta i sin lur långa, skrällande toner, dem Per räknade en och en.

Slutligen sjönk hans kropp allt mera samman, hufvudet böjde sig allt djupare, ögonen slöto sig och han somnade. Drömmen var alltid hans ljufligaste del och han ägde ingen annan vederkvickelse, då all frid var honom beröfvad. Och han drömde, att han var en liten gosse, drömde om föräldrahemmet, visserligen fattigt, men lyckligt och rikt på kärlek. Han var outsägligt lycklig i denna sin dröm, där han ännu ägde far och mor och icke stod ensam i världen.

Så vaknade han af att solen stack honom i ansiktet. Han bländades af dess ljus och det var så skönt, så

obeskrifligt härligt. Fåglarne kvittrade och hoppade i träden i trädgårdstäppan.

Det var tidigt på morgonen. Men han vågade ej dröja längre, utan stod upp och begaf sig därifrån, ut på den tysta, folktomma gatan.

I vanlig tid kom han till sitt arbete, sedan han på ett tarfligt matställe hade ätit en knapp frukost, enär han måste spara strängt på sina slantar för att ej råka i någon förlägenhet.

Kamraterna, som arbetade i samma vedgård, hade aldrig egentligen sysselsatt sig med honom. Han var så tyst och sluten, att de inte funno något nöje af honom, ännu mindre sällskap. Men hans stillsamma väsen och hans fina hållning hade slagit an, väckt uppmärksamhet och ingifvit dem alla aktning. Men i dag, då Per kom till arbetet voro alla som förändrade mot honom, det såg han genast på ett påfallande sätt. De knuffade hvarandra i sidorna, hviskade sinsemellan och sågo på honom i smyg med misstänksamma och hånande blickar. Per förstod ögonblickligt, att de nu visste, hvem han var – *en straffad fästningsfånge*. Man undvek honom med flit, somliga rädda, andra föraktfulla.

Åh, hvad det kostade på honom att inte få ropa ut sin oskuld och tala om hela sin historia! Men om han också hade gifvit vika för denna ingifvelse, så – skulle någon ha trott honom? Ingen. Hans ställning skulle ha blifvit än värre, det var allt hvad han vunnit.

»Han tror, att man inte vet, hvem han är,» hörde han någon hviska. »Liksom man skulle ha glömt den där historien om patron Everus' bokhållare ..... bedragaren ... skälmen ... ett tusen riksdaler gömda i hans egen byrålåda,» – hörde han sedan i afbrutna meningar. »En så'n dumsnut, som inte gömde rofvet bättre!»

Hvad Per led, förstod ingen. Han utkämpade verkliga kval och tårar trängde sig fram i hans ögon. Vore det då alldeles omöjligt för honom att bli aktad och ansedd för en hederlig människa – alldeles omöjligt? Skulle han då förföljas med hån och smädelse, hvarthän han än vände sig? Fanns då ingen plats för honom i hela världen? Ingenstädes, där han kunde förtjäna sitt bröd? Hans hjärta bultade hårdt och svettpärlor bröto fram i hans panna. Detta var dock endast början, fortsättningen skulle nog bli ändå värre, tänkte han. Och han, som var så lycklig och glad öfver att ha återfått friheten! Detta var dock långt värre, än då han dvaldes på fästningen.

Under middagsrasten lyckades han skaffa sig ett tarfligt logis hos en fattig arbetare med hvilken han fick dela rum mot en viss veckopenning. Men på kvällen, då arbetet var slutadt för dagen, blef han inkallad på kontoret till arbetsgifvaren.

»Då jag gaf er arbete,» sade denne och granskade honom mycket noga, »så visste jag inte hvem ni var. Jag bedrog mig på ert hederliga ansikte. Är det sant, att ni är straffad för stöld?»

»Ja,» svarade Per doft. Han tänkte lägga till något om sin oskuld, och att han var en redbar människa. Men hvad gagnade det för honom? Man skulle endast skratta däråt, ty så påstå ju alla straffade brottslingar. Hvarför skulle man tro honom mera än alla andra? Därför stod han nu tyst, med sänkt panna.

»Mina arbetare vilja ej kännas vid er och ej heller vara i lag med er. Jag kan således inte behålla er här. Ni har ert afsked i kväll och se här er dagspenning!»

Han kastade åt Per de fattiga styfrarne på pulpeten, vid hvilken han satt på sin höga stol. Utan ett ord tog Per slantarne, men han rodnade djupt. Inte heller yttrade han ett ord till afsked. Han endast suckade tungt, då han gick mot dörren. Den sucken lät så klagande, att den ovillkorligen inte kunde bli obeaktad.

»Stackare,» mumlade arbetsgifvaren, då Per lämnat kontoret, »han kanske vill bli en hederlig människa, men jag kan ingenting göra däråt. Han är en af de förolyckade i världen.»

Så stod nu Per utan arbete och visste inte, hvart han skulle vända sig för att få sådant igen. Öfverallt skulle de stöta bort honom, anade han.

Med tunga steg gick han hem till sitt logis, kastade sig på den torftiga bädden och sof påklädd hela natten om, uttröttad och utpinad som han var.

Men det kom en morgondag och han måste skaffa sig arbete eller dö. Det senare öfvertänkte han. Det fattades honom icke mod att göra ett hastigt slut på sitt lif, vanäradt och sorguppfyllt – det tarfvades ju långt större mod att lefva. Men ändå afskräckte döden honom. Han var så ung, så lifskraftig och självbevarelsedriften därför stark.

Nåväl, han skulle ännu en gång försöka att få arbete. Han gick hela dagen lång och fick slutligen plats vid ett nybygge. Det var ett palatslikt hus, som en mycket rik man uppbyggde åt sig, och det fordrades många arbetare för att få det färdigt på bestämd tid. Per såg frisk och stark ut, och alltid kunde han göra någon nytta, tänkte byggmästaren och antog honom. Per var emellertid inte van vid något strängare kroppsarbete och därför gick det långsamt för honom. Kamraterna gjorde spe af honom för hans tafatthet och ovana, men han tog med jämnmod mot deras gyckel.

Men äfven här mötte honom detsamma som i vedgården. Hur man fick reda på hans föregående visste han inte, men det dröjde ej länge förrän han förstod, att man visste allt. Från den stunden blef det olidligt för honom. Man begapade honom inte allenast, man gaf honom till och med öknamn, som häntydde på hans fästningslif. Man var till och med så oförskämd eller rättare obarmhärtig, att man bad honom beskrifva, hur han haft det där borta på Långholmen och hur det kändes att bära den gråa kostymen med *F. F.* på ryggen. Per svarade icke ett ord. Men stickorden blefve honom så outhärdliga i längden att han i en förtviflad stund uppsade sitt arbete och gick sin väg. Han var icke nog härdad för att smälta all denna smälek.

Några dagar gick han nu sysslolös, allt nedstämdare och tyngre till sinnes. Åter igen ville han försöka – det blefve sista gången, tänkte han. Och slutade det åter olyckligt – då återstod för honom intet annat än döden, hur hemsk och afskräckande den än var.

Det var ett mycket simpelt arbete, som han nu fick, simpelt och tungt. Han hade ju ingenting att högmodas öfver och intet slags arbete var väl någon skam, men då han tänkte på sina forna framtidsdrömmar, sved det i honom att sitta och knacka sten och lassa på handkärrorna. Han skulle ju bli sin egen handlande och lika rik som patron Everus. Det hade han tänkt, och hans forne principal hade låtit honom hoppas det. Han, som en gång suttit vid samma bord som den vackra Camilla och som dansat med henne, gick nu som den tarfligaste dagakarl.

Camilla! Henne hade han aldrig glömt, och hennes bild låg gömd i hans hjärta. Kom hon väl ihåg honom? Helt visst aldrig. Och om hennes tanke någon gång riktades på honom, så sköt hon nog den bort med förakt. Säkert nämnde ingen af hennes familj hans namn. Han var glömd af dem alla. Och ändock led han för Algots skull, hennes brors brott. Det anade ingen, och han, Algot, tjufven, bedragaren, lefde aktad och för honom stodo samhällets alla kretsar öppna, då det däremot icke fanns en bit bröd åt Per.

En dag öfverraskades han af att någon slog honom på axeln.

»Se god dag, gamle kamrat? Skulle vi träffas här ...»

Per vände på hufvudet. Ett vidrigt ansikte grinade mot honom med ett slags vänlig förtrolighet. Han kände igen det. Han hade sett det många gånger på fästningen under gemensamhets-arbetet därstädes. Per vände sig bort igen.

»Åh, känner du inte igen mig? Eller är du för stursk att låtsas om den gamla bekantskapen? Jag kan tro om

dig, att högfärdsdjäfvulen ännu sitter kvar i kroppen.»

Per svarade ändå ingenting, utan fortsatte tyst med sitt arbete.

»Hör hit ni alla!» ropade då den förre fästningsbekantskapen till de öfriga arbetarne. »Se på honom där!» Han pekade på Per. »Han håller sig för god till att hälsa på en gammal kamrat. Hvad säger ni om det? Han är en stursk herre, men som dock är inte en bit bättre än jag. Ni *vet,* hvem jag är, och jag har inte dolt det heller. Men I veten inte, hvem *han* är? Har ni aldrig hört talas om Per Knutsson? Åh, tänk efter? Han som stal från sin husbonde fyra tusen riksdaler och som ertappades så godt som på bar gärning. Men han har nog de andra tre tusen gömda, var säker på det, fast han inte törs begagna sig af dem i brådbrasket, utan går här och knackar sten för syns skull. Men vi ska hjälpas åt att klämma ur honom, hvar han gömt sin skatt. Han ska inte slippa ifrån oss så lätt, eller hur, gossar? Vi gjorde bekantskap ute på Långholmen, så nu vet ni det.»

»Ja så, det är en sådan herre,» svarade några. »Men hvad fick han då för arbete där, eftersom han är en så'n stackare?»

»Åh, det var både ett och annat, må ni tro, men knacka sten slapp han.»

Per ville stoppa fingrarne i öronen, för att slippa höra mera. Men han kunde det inte, och hvad som sedan pratades, kom honom att rodna af blygsel och harm.

Dagen därpå syntes Per inte till vid arbetet. Och han kom heller aldrig dit mera.

Hvad gagnade det till att vidare försöka vara en ärlig och hederlig människa? Alla vägar voro ju stängda för Per – alla. Hvad skulle han taga sig till? Hvart skulle han väl vända sig? Öfverallt skulle han möta hån och förakt, och att hemlighålla sitt sorgliga lif tycktes vara alldeles omöjligt. Och likväl var han oskyldig. Vore ingen upprättelse möjlig? Nej, ty hur skulle det gå till? Inte ämnade väl Algot angifva sig saker till stölden. Men endast därigenom kunde ju Per vinna rättvisa.

Stackars Per! De tårar voro heta och strida, som han utgöt i sin ensamhet. Och ingen vän ägde han, för hvilken han kunde beklaga sig. Det fanns ingen i hela världen, som frågade efter honom. Men huru kunde han väl tänka så, då han visste, att Maria Lund varit honom trofast in i olyckans stund. Ja, henne trodde han på. Hon och hennes mor hade ju bevisat sin oföränderliga vänskap till honom, deltagit i hans sorg och uppsökt honom i fängelset. Han visste, att om han ginge till dem, skulle de icke stöta bort honom, utan mottaga honom som en son och broder, men likväl gjorde han det icke. Hans olycka finge icke drabba dem. De hade lidit nog för hans skull.

Trött till kropp och själ, kände han sig bruten som en gammal man. All hans ungdomskraft var borta, lefnadsmodet brutet och hoppet, som hittills hållit honom uppe, började att svikta. Det var en hård kamp, han hade att utkämpa: skulle han lefva eller dö?

Han gick och dref sysslolös på gatorna, utan tankar och mål. Han kände hvarken hunger eller törst. Och han hörde ej, huru klockan slog i kyrktornen, timme efter timme, tills det började skymma. Han visste icke själf, hur han kommit ned till Skeppsbron, gick den i ända, vände om och kom så återigen till Slussen. Där stannade han och såg utåt vattnet, där månen glittrade i en lång, bred strimma. Den ena ångbåten efter den andra gled förbi, och de stora fartygen lågo förtöjda vid kajen. Då grep honom en stark längtan att få resa långt, långt bort från fosterjorden till en annan världsdel. Hur mången olycklig hade icke brutit sig en bana i främmande land och skapat sig en lycklig framtid! Han ville försöka detsamma, men han ägde ju inga medel att förverkliga sin dröm. Åh nej, det var nog bäst för honom att komma undan, försvinna ur de lefvandes tal – sedan kunde inga vidare sorger nå honom. Det var nog bäst ...»

Med tungt sinne gick han framåt några steg, öfver Slussen och vek af nedför trappan till Fiskargången. Han gick ut på flottbron och ställde sig att stirra i vågorna. De plaskade och plaskade och han tyckte precis, att de sjöngo en lockande sång, som inbjöd honom att kasta sig i deras famn. Där skulle han finna ro och frid. Kampen kunde väl inte räcka så länge, pinan var nog icke så lång, förrän hjärtat stannade för alltid. Men han kunde icke, han kunde omöjligt göra det ...

Han vände sig tvärt om och såg utåt staden, där allt var lif och rörelse. Människorna vimlade om hvarandra ... dessa människor utan hjärta och barmhärtighet! En tår pärlade fram i hans öga, han krossade den och ännu en till. Han kunde icke häjda sin gråt, han grät som ett stackars litet öfvergifvet barn.

Då han kommit upp på gatan, stannade han först, men gick slutligen åt norr och trädde så in på den gata, där hans forne principal hade sin egendom och den bod, i hvilken han stått innanför disken. Boden var borta, men huset var sig alldeles likt, oförändradt. Han ställde sig i portgången midt emot och såg uppåt patron Everus' våning. Bodde de där ännu? tänkte han. Han såg ingenting annat än de hvita, luftiga gardinerna innanför de bleka fönsterrutorna. Men plötsligt ryckte han till. Patron Everus hade kommit fram till fönstret och stod där och såg ned på gatan. Han var sig alldeles lik, om ock ansiktet blifvit äldre och hufvudet än mera hade grånat. Bakom honom kom en annan gestalt, en ung vacker, ståtlig man i uniform. Det var Algot. Lycklig och glad stod han där, som om han ingenting bar på sitt samvete. Hur kunde en människa se så ut, som hade syndat så mycket, undrade Per. Ingen af de bägge däruppe i fönstret märkte honom, där han för resten dragit sig långt in i portgången. Och hade de sett honom, skulle de helt visst icke känt igen den forne Per. Per knöt näfvarne i krampaktig förtviflan och suckade smärtsamt. Därpå gled hans blick utefter våningens hela fönsterrad för att upptäcka, om icke *hon* skulle uppenbara sig, – *Camilla*. Men han såg ej en skymt af henne.

Det var mer än halfmörkt då han åter gick ut på gatan. Plötsligt stannade han vid att en vagn kom körande och höll utanför patron Everus' hus. En betjänt hoppade ner och öppnade vagnsdörren för en dam i siden och sammet, som steg ur. Hon kastade floret på hatten tillbaka från ansiktet, och Per kände igen dessa svarta lockar i pannan och dessa ögon, hvilka sågo rakt på honom. Han studsade, men hon gaf ej akt därpå, utan trippade förbi honom med frasande klädning och lämnande en doft af parfym efter sig. Han var nära att rusa efter Camilla, ty det var hon, men han häjdade sig lyckligtvis och drog sig tillbaka. Han vågade ej heller rikta någon fråga åt kusken eller betjänten, som stodo kvar vid vagnen och väntade på henne. Men han gissade, att hon var gift och nu kom på besök hos föräldrarne. Camilla gift – med *hvem?* Säkert någon förnäm och rik man, eftersom hon åkte i ett elegant ekipage med betjänt i livré.

Hon hade icke känt igen honom, det såg han tydligt, ty då skulle hon alltid synts öfverraskad. Och hur skulle han väl begära det, aftärd som han var och säkert mycket, mycket åldrad!

Han stod alldeles bredvid vagnen, tåligt bidande att hon skulle komma. Och hon kom. Samma frasande ljud, samma ljufva parfymdoft och så försvann hon i vagnen, som rullade bort.

Allt föreföll Per som en dröm, en mycket lycklig dröm. Alldeles yr gick han gatan utför och gaf ej akt på, att någon följde efter honom. Det var en kvinnlig varelse, enkelt klädd, som hade gifvit akt på honom och följt honom steg för steg. Hon var ung, icke vacker, men tvänne klara blåa ögon lyste mildt och trohjärtadt upp hennes ansikte. Hon kom honom närmare, ända in vid hans sida och lade slutligen sin hand på hans arm.

»Per? Är det inte Per?» sade hon med låg, darrande röst.

Han spratt till, stannade och såg på henne.

»Maria!»

De räckte hvarandra händerna och tysta tryckte de dem.

»Jag visste, att du var fri, Per,» hviskade hon, »men jag och mor ha väntat dig förgäfves dag ut och dag in. Hvarför har du ej kommit till oss?»

»Ack, det borde du förstå, Maria,» suckade Per.

Ja, hon förstod honom och bannade honom därför. Hur kunde han draga sig från de enda vänner, han ägde i världen? Huru skulle någon skam falla öfver dem, då han var oskyldig? Och så vackra, tröstande ord hon talade till honom! De värmde hans hjärta och trängde djupt in i hans själ.

»Maria,» tårarne stego honom i ögonen, »du är en ängel, alldeles för god att lefva i denna världen!»

Och så talade han om allt hvad han hade lidit och huru fåfängt det var för honom att få arbete till sitt uppehälle som hederlig människa.

Maria gick tyst vid hans sida. Hon deltog i hans sorg och led djupt af all den hårdhet och grymhet, som så oförskyldt kommit honom till del.

»Stackars Per, det blir väl bättre en gång ...»

»Nej, aldrig, hvad ska jag väl taga mig till?»

»Du ska bort härifrån ...»

»Ja, jag vill resa till världens ända, om det stode i min makt.»

»Nej, Per, inte får du resa, så länge du har mig,» höll hon på att tillägga, men rädd att förråda sin känsla, sade hon: »Så långt behöfver du väl inte fly. Du bör endast vara den första tiden borta från Stockholm.»

»Tror du då, att man någonsin ska glömma, att jag är en f. d. straffånge? Du känner inte människorna!»

»Men du ska söka dig arbete ute på landsbygden, Per. Hvad säger du, om jag föresloge, att du begaf dig till kyrkvaktaren i Veckholm?»

Per ryckte till och hans ansikte ljusnade. Maria lät honom komma på en tanke, som han förr aldrig haft. Den gamle kyrkvaktaren hade varit hans fars vän, och han och hans hustru hade ju visat Per så mycken godhet under hans besök i Veckholm. Det hade visst icke händt många gånger, att han varit där, och de hade kanske glömt honom, eller också ville de liksom alla andra icke längre veta af honom. Hvem visste?

»Åh, oroa dig inte Per,» sade Maria, som gissade sig till hans tankegång. »Försök åtminstone! Alla äro inte lika ... Det kan ju finnas undantag!»

»Jag tror, att det inte finns mer än två undantag: du Maria och din mor.»

»Hvem vet. Det där kyrkvaktarfolket lät ju så innerligt vänliga, efter hvad du sagt.»

»Ja, ja, men besinna, hvem jag är, en f. d. fästningsfånge!»

»Tyst, Per, låt mig slippa höra det ordet.»

Per suckade och kramade Marias hand. Han såg också på henne och fann henne så blek och tärd, att han glömde sitt eget lidande för hennes. Fattigdomen hade tryckt sin stämpel öfver hela hennes väsen, fattigdomen och umbärandet.

»Du har haft svårt, Maria?»

»Ja, ja, men jag har ju ingenting annat att vänta mig ...»

Och det är för min skull du lidit? Därför att du tog den olycklige fången i försvar?»

»Åh nej, säg inte det,» svarade Maria undvikande.

»Jo, tillstå det! Du förlorade dina kunder och mistade förtroendet?»

»Människorna tänka alltid illa.»

»Men jag vill inte, att du längre ska uppoffra dig för min skull. Jag kan aldrig återgälda det.»

»Sörj ej för mig! Jag har det rätt bra nu. Jag lider ju ingen nöd, hvarken jag eller min mor. Vi ha arbete, jag får sömnad från åtskilliga lärftskramhandlare, såsom arbetsskjortor och nattkappor och mera dylikt. Det inbringar visserligen mycket litet, men vi svälta ändå inte och vi kunna lägga af till hyreskvartalen. Så du ser, att jag reder mig.» Hon log till och med, då hon sade detta, men Per såg, att det var ett konstladt leende, som hon bemödade sig att framtvinga för att göra honom glad.

De hade nu kommit till det lilla oansenliga hus, där Maria bodde med sin mor. Det var en usel träkåk långt upp på Söder och vägen dit hade varit ganska lång.

»Vi äro framme nu,» sade Maria och öppnade den låga porten i planket. »Åh hvad mor ska bli öfverraskad!»

Hon slog upp dörren, som ledde till förstugan in i det låga rummet, så lågt att det endast var några tum mellan Pers hufvud och taket.

Därinne var mycket torftigt, men snyggt och propert i all fattigdom. Fru Lund satt med ryggen mot dörren och vände sig icke om, i den tron att Maria kom ensam.

»Mor!» ropade hon.

Fru Lund vände nu på hufvudet. Men då hon fick se Per, ryckte hon af sig glasögonen och störtade upp.

»Per!» Hon trodde icke sina egna ögon. »Per!» utbrast hon och stirrade på honom.

»Ja, det är verkligen jag, som kommer, hitförd af Maria.»

»Hvarför har du dröjt så länge, min käre gosse, med att komma hit?»

»Hade jag inte fått fatt på honom på gatan, så hade han väl aldrig kommit. Det var slumpen eller Gud, hvad jag nu ska tro, som förde mig i hans spår. Den dumme gossen tror, att han orsakar oss ledsamheter genom att komma hit. Det är därför, han inte låtit höra af sig.»

»Per, Per, jag har inte hjärta att banna dig, eljes borde du ha förebråelser därför att du gått med sådana tankar. Om vi få ledsamheter? Prat, vi ha mod och kraft till att bära dem.»

»Jag kan ej annat än beundra och tacka er.» I Pers ögon glimmade tårar. »Hur har jag väl gjort mig förtjänt af så mycken godhet?»

»Du har förtjänt medlidande mer än någon annan, Per, ty du har lidit oskyldigt. Säger hela världen, att du är en brottsling, så tror jag det inte. *Du är en redbar och hederlig människa*.»

»Tack för de orden! Ni ska aldrig bli besviken i er goda tanke om mig.»

»Men sätt dig, Per, sätt dig,» fru Lund gjorde en plats i ordning åt honom i den lilla tarfliga pinnsoffan. »Och nu Maria sätter du på kaffepannan och bjuder på hvad huset förmår.»

Ack det var icke mycket, men det blef för Per en högtidsmåltid.

De sutto alla tre tillsammans och Per berättade om alla sina orättvisa lidanden och motgångar. Han var utan arbete och utan tak öfver hufvudet.

»Var icke ledsen, Per, jag ska laga så, att du får bo hos grannens här bredvid oss. Han är en beskedlig människa, som icke ska neka det. Sedan bör du göra som Maria nyss nämnde: res till Veckholm!»

»Men vet ni då, om den gamle kyrkvaktaren lefver!»

»Nej, men du får väl höra åt. Res dit på ångbåten.»

»Jag kan också vandra dit.»

»Gör det då. Han ska kanske kunna skaffa dig arbete, ty i Stockholm går det nog inte.»

Den natten sof Per lugnt och godt, som han inte sofvit på länge. Han hade verkligen fått ett tillfälligt logis hos fru Lunds granne. Och han hade bestämdt sig för att vandra till Veckholm.

XI.
Ebba Brahes ring.

Det var på morgonen, som Per kom fram till Veckholm. Redan på afstånd såg han kyrkspiran glimra öfver kyrkogårdens lindar, ljusgröna liksom ängarnas och fältens jungfruliga gräs. På vägkanten spirade blommor och knopp upp ur den fuktiga mullen, och daggdroppar skimrade som om ett pärlregn nyss fallit i den arla morgonstunden. Solsken låg öfver näjden och fåglarne kvittrade i skog och i dälder.

Per stannade på den breda landsvägen med de stora, vidöppna åkrarne på ömse sidor. Rätt öfver hans hufvud gungade på sina vingar i den klara, friska, höga luften en sjungande lärka. Hur gladt den jublade och slog sin drill? Per lyssnade med hänförelse på den lille, glade sångaren och alla hans barndomsminnen väcktes till lif. Det var visst ingen glad och lycklig barndom att minnas. Hans lif bar inga ljusa stunder, åtminstone ytterst få. Men det var honom dock kärt, om ock smärtsamt att erinra sig föräldrarne, som han älskat så högt. Hur mången gång hade han icke följt dem ut i skog och mark under de stunder, de voro befriade från sitt arbete! Då hade de också, lyssnat till lärkans sång och fröjdat sig öfver naturens alla härligheter. Särdeles modern kom han i håg. Det var hennes veka sinne han hade i arf, hennes känsla för allt det sköna och ljufva, som fanns på jorden.

»Stackars mor,» suckade han, »du hade det inte för gladt, och likväl kunde du känna dig lycklig och glad i sådana stunder som denna. Jag minnes det så väl, så väl. Och hur kär du höll mig, så öfver all måtta kär! Väl att du hvilar och slipper höra mig klaga öfver att du födt mig till världen. Hvad hade jag väl här att göra?»

Det var väl en Guds pröfning allt hans oskyldiga lidande. Men till hvad ändamål hade Gud låtit sin hand så tungt falla just på *honom,* tänkte han. Det hade ju icke dragit hans hjärta till Gud, tvärtom hade det verkat motsatsen och snärjt hans själ i tvifvel på allt.

Men det gagnade till intet att grubbla längre, och därför slog Per bort alla dystra tankar. Han ville glömma allt. Han hade kastat bort den gamla människan och ville lefva ett nytt lif. Han funderade också på att byta

ut sitt namn mot ett annat. Men den tanken sved inom honom, att nödgas lägga bort sitt ärliga namn som blifvit oskyldigt fläckadt. Nej det ville han icke; gånge det hur som helst, skulle han bära sin faders namn, han skulle trotsa allt!

Han gick långsamt återstoden af vägen till Veckholms kyrka. Nu var han helt nära kyrkvaktarbostället. Den lilla rödstrukna byggningen var sig precis lik och träden och buskarne i trädgårdstäppan började på nytt att grönska. Han hörde en tupps galande och en kos råmande bort ifrån ladugården. Snart nog skulle väl en människa synas, som han kunde gå till mötes och fråga, om kyrkvaktareparet ännu lefde och fanns kvar på platsen. Tänk om de båda voro döda och lågo begrafna under någon af de gröna kullarne där inne på kyrkogården. Hvad hade han då här att göra? Han kände ingen i trakten och ingen skulle fråga det minsta efter honom. Han hade aldrig kommit hit, om ej Maria öfvertalat honom därtill. Han ville ju dölja sig för alla, som kände honom, för att ej dra skam öfver dem genom bekantskapen med f. d. straffången.

Det var för tidigt på morgonen att gå och klappa på dörren till kyrkvaktarbostället. Därför gick Per in på kyrkogården och satte sig att hvila på en liten bänk under en af lindarne. Det var en skön hvila, ty han var verkligen trött efter sin flere mil långa vandring. Han sträckte ut benen framför sig och stödde ryggen mot den gamla trädstammen med sin skrofliga grofva bark. Han såg ner på sina skodon, de voro mycket bristfälliga och det skulle icke dröja länge, innan de voro komplett odugliga. Byxor och rock var det både si och så med, och så sutto de så illa mot hvad de hade gjort innan han trädde inom fästningsporten, då han fick lämna dem i utbyte mot fångdräkten. Hvad han hade magrat sedan dess! Det syntes bäst på kläderna. Hu! han ryste till och skakade på hufvudet.

Han ville icke tänka på någonting alls, utan endast hvila, men det var omöjligt, ty så länge hjärnan uträttade sina funktioner föddes tanke på tanke. Endast döden kunde förlama den kraften. *Döden?* Han såg sig omkring öfver grafkullarne med korsen. Han hade ju dödens spår rundt omkring sig. Det låg intet hemskt och dystert däri, tvärtom var det lugnande och hugsvalande för hans pinade själ att tänka på den smärtbefriande döden. Då vore allt slut och glömdt. Och likväl ville han icke dö nu, icke självvilligt åtminstone. Lifskraften och självbevarelsedriften voro lika starka och begäret att lefva och vara till lika mäktigt hos honom som hos det lilla kryp, som just nu kilade undan i sanden vid hans fot.

Slutligen slöt Per ögonlocken. Han ville taga sig en liten slummer, det skulle göra honom så godt. Och han slumrade, med händerna knäppta i knäet.

Då han vaknade, stack solen honom rätt i ögonen. Han visste icke, hur länge han hade sofvit, men han antog, att nu voro nog alla vakna och uppstigna till dagsgöromålen. Alla hade hvar och en sitt arbete, alla utom *han*. Och han, som så gärna ville arbeta och som aldrig fördrifvit tiden lättjefullt!

Han steg upp och gick mot kyrkvaktarens stuga. Nog mindes han, när han första gången gått hit, då var han endast en liten gosse. Så likt sig här var, allt, till och med katten, en gråspräcklig en, som låg och solade sig på förstubron utanför dörren. Och innanför fönsterrutorna mindes han, att äfven då liksom nu blommade balsaminer i olika färger. Men innan han lade handen på dörren för att klappa på, drog han ett djupt, långt andedrag. Om de funnos där inne, dem han sökte, månne de skulle känna igen honom och bjuda honom att sitta ner under deras tak? Eller skulle de icke med afsky och rädsla vända sig från f. d. fästningsfången och visa honom bort från sin tröskel? De visste ju ingenting om hans oskuld – de måste tro honom brottslig, de, liksom alla, alla, utom Maria och hennes mor.

Nej, han ville icke klappa på. Han skulle gå direkt in – det var nog det bästa. Darrande lade han handen på dörrklinkan och öppnade. Han stod på tröskeln, med hufvudet snuddande ända vid den låga dörrkarmen. Han hade kommit så sakta, att ingen hade hört honom, och han stod därför stilla, väntande på att bli bemärkt.

Borta vid fönstret stodo de båda gamla och sysslade med något på bordet med ryggarna vända mot Per. Men ibland vände de sig mot sidan och då såg Per deras ansikten och kände igen dem, drag för drag. Det var verkligen det gamla kyrkvaktarfolket, som ännu lefde här i den lilla stugan under det låga taket. De hade åldrats mycket, sedan han sist såg dem; deras hår hade blifvit snöhvitt och deras kroppar djupt böjda. Hvad de talade sins emellan, gaf Per ej akt på. Han hörde endast ljudet af deras låga röster.

Plötsligt vände sig hustrun om. Hon såg genast främlingen på tröskeln, med dörren half öppnad bakom sig, hvarifrån solen kastade en bred stråle tvärs öfver golfvet. Hon stirrade på Per, då hon såg, att det inte var någon af grannfolket. Men Per rörde sig ej ur fläcken. Då gick hon närmare, allt närmare ända in på honom. Nej, hon kände icke igen detta bleka och sorgsna, men vackra ansikte som såg nästan bedjande ned på henne.

»Far,» sade hon slutligen och vände sig till mannen, »här är någon, som säkert söker dig.»

Kyrkvaktaren vände sig om och kom också fram till Per. Icke heller han kände igen sin aflidne väns son. Både hustru och man stirrade på honom, allt mer förvånade, då Per stod där fortfarande stum.

»Hvem söker ni?» frågade slutligen kyrkvaktaren. »Ni är säkert en främling, som kommit hit till trakten, ty jag känner inte igen er.»

»Ni har rätt, jag är verkligen en främling,» brast det ändtligen löst från Pers läppar.

»Men är det mig ni söker?» Kyrkvaktaren skuggade ögonen med handen, för att ännu bättre kunna se Pers ansikte.

»Ja, det är verkligen er ... er båda till och med.»

Per sade detta i en ton, som kom både hustru och man att spritta till. Det låg en vemodig klang i rösten som sakta skälfde.

»Men stig då fram och säg, hvem ni är!»

Per gick från tröskeln.

»Känner ni inte igen mig?»

»Nej,» de båda gamla skakade på hufvudet, »nej, det är oss alldeles omöjligt att göra det.»

»Ja, men se på mig noga! Finns det inte ett enda drag i mitt ansikte, som påminner er om någon som ni en gång varit mycket vänliga mot?»

De sågo på honom länge, och Per teg under deras betraktande.

»Ja, ja, det var länge se’n jag var här. Jag var då, sista gången, en yngling, som kom till er full af framtida hopp, men nu ... »

»Ah!» Kyrkvaktaren gick baklänges några steg och strök med handen det hvita håret ur pannan. »Jag anar nu, hvem ni är ... Ser du inte,» han stötte på hustrun, »de där ögonen ... de där ögonen ...»

»Nej,» gumman skakade på hufvudet, »jag kan inte erinra mig hvarken ögon eller ansikte.»

»Har du då glömt Per Knutsson?»

»Per Knutsson!? Åh, herre Jesses!» Hon knäppte ihop händerna och ryggade tillbaka.

»Jag ser, att ni förskräcks för mig, mor, och det kan inte förvåna mig. Jag var beredd därpå ... jag visste, att ni skulle bli skrämda af f. d. straffången», sade Per doft.

»Per Knutsson,» upprepade den gamla och sjönk ned i närmaste stol. »Per Knutsson ...»

»Förlåt att jag kom hit, jag borde kanske inte ha gjort det. Ni känna nog igenom tidningarna mitt sorgliga öde, och ni, liksom alla, döma mig brottslig. Och det kan inte förvåna mig ... efter hvad ni tro er veta, så är det ju helt naturligt. Men det intryck ni gifvit mig, den välvilja, ni bevisat mig, och på grund af den vänskap, ni ägnade min far, så vågade jag taga detta steg, då allt i världen tycktes mig hopplöst.»

»Men, Per,» kyrkvaktaren rördes af hans förtviflade utseende, »huru har du kunnat falla så djupt? *Du,* som jag ansåg för själfva hedern, och *du,* som tycktes kunna komma dig fram utan ...»

»För Guds skull, säg ingenting mera!» afbröt Per, häftigt bleknande. »Döm mig inte ... jag ber,» han knäppte ihop händerna och såg ångestfullt på det åldriga paret.

»Ja, ja, inte är jag någon hård människa och inte hustru min heller,» sade kyrkvaktaren rörd af hans fuktiga blick. »Men jag förstår inte ... Per, du har lidit nog för din förseelse ... jag vill inte lägga sten på börda och inte döma heller, men hvarför kom du hit till oss?»

»Därför att alla andra dörrar vore stängda för mig, och därför,» han höjde rösten, »att jag lidit oförskyldt; eljes skulle jag inte uppsökt er. Hade jag varit en brottsling, så stode jag inte här – jag hade då skytt er af skam och ånger, men nu – har jag intet att ångra, intet att blygas öfver. Jag är lika hederlig som i den stund, då jag stod första gången under ert tak.»

»Men Per,» kyrkvaktaren ämnade yttra något misstroende, men han teg och kände sig ovillkorligen berörd af den blick, som utgick från Pers ögon.

Så kunde ej en brottsling se ut; med denna säkerhet i ton och hela sitt väsen kunde ej en brottsling uppträda; det var omöjligt, tänkte kyrkvaktaren, men hans hustru var ännu tvehågsen. Det onda kunde ju uppenbara sig i så många slags former och själfva djäfvulen ikläda sig en ängels skepnad.

»Jag är oskyldig, säger jag och därför kom jag hit,» upprepade Per med allt fastare röst.

»Besynnerligt ...» mumlade kyrkvaktaren. »Per, jag blef verkligen öfverraskad, då den där sorgliga nyheten kom, och jag trodde i det längsta på din oskuld, men sedan ...»

»Sedan? Fortsätt, ni behöfver ju inte ha misskund med mig en straffad tjuf,» inföll Per bittert. »Ingen i världen tänker på, att det är någon synd med att såra mig ...»

Hans röst darrade af sinnesrörelse och tårar runno nu hejdlöst utför hans kinder.

»Per, Per,» kyrkvaktaren tog hans båda händer och ledde honom fram till en stol, där han tvang honom att sätta sig ned, »jag har ej hjärta till att döma dig hårdt. Skyldig eller oskyldig är du en människa, som lider och behöfver hjälp och tröst. Kan jag vara dig till något gagn, så har jag ingen rätt att undandraga mig det. Jag är en kristen, och det är således min plikt att bistå min olycklige nästa.»

»En kristen?» upprepade Per i skärande ton. »Hela samhället är ju kristet, det samhälle, hvari vi lefva, men gör väl detta samhälle något för de olyckliga? *Intet!»* Han skrattade bittert. »Förlåt,» sade han strax därpå, »jag har fått pröfva på så mycket, som helt och hållet gjort mig till en annan människa ...»

»Du säger, att du lidit oskyldigt, Per. Men hur kom det sig då, att man hittade penningarne i dina egna

gömmor? Du togs ju så godt som på bar gärning.»

»Om jag nu säger det, så kanske ingen af er ska tro mig, och det är nog antagligt, men eftersom jag kom hit, så måste jag tala om allt som rör den saken. Vill ni sedan visa mig bort från er dörr, så ska jag gå, utan att anklaga er för någon grymhet. Hvarför skulle jag tro er bättre än alla andra? Och hvarför skulle ni tro mig, då hela världen fördömer mig? Då lag och rätt förklarat mig brottslig och låtit mig lida straff därför? Ack, de bästa människor bli vilseledda, just de allra bästa döma lika mycket efter *skenet,* som alla öfriga ... det gifves intet undantag, intet, tro mig. Och om det vore annorlunda, om den oskyldige alltid finge sin rätt, vore det ej någon konst att lefva.»

»Men berätta, berätta,» sade kyrkvaktaren, allt mera rörd.

Och hans hustru, som hittills suttit tyst och hopkrupen, rätade nu upp sig och lyssnade med allt större uppmärksamhet. Om Per verkligen lidit oskyldigt? Nej, det kunde väl ändå inte vara möjligt, att rättvisan kunnat begå ett så groft misstag i den tid, som nu var, då undersökning och förhör ju vore så korrekta som möjligt. Per ljög helt visst, han, som alla andra brottslingar, tänkte hon och sjönk åter samman och satt där tyst utan något synligt tecken till deltagande.

Per hade börjat att berätta hela sin historia, utan att dölja något, från allra första stund han kommit i patron Everus' hus. Aldrig hade han talat om, hvad han lidit, icke ens för Maria, men nu manade honom en inre röst att göra sin ställning klar för sina forna vänner. Han talade om allt, utom sin dåraktiga kärlek till Camilla – talade om, att han misstänkte sin principals egen son för stölden. Han hade berättat allt så klart och redigt, att den gamle kyrkvaktaren fattade hela sanningen i hans historia.

»Per,» sade han, steg upp och lade sin hand tungt på dennes axel, »först visste jag ej, hvad jag skulle tro, du får ursäkta mig för det, men nu – nu är jag fullt och fast öfvertygad om, att *du* ej är brottslingen. Algot Everus är den skyldige, så sant Gud lefver? Jag känner till den uslingen och misstänker honom för hvad som helst. Hans bedrifter äro kända här i orten; men han är en rik mans son och nu till och med en gardeslöjtnant, så att han åtnjuter allt möjligt skydd. *Han* är tjufven, jag tror det, efter allt hvad jag vet om honom. Gud ske lof, att vi sluppit hela sällskapet, sedan patron Everus sålde sin villa. Per, stackars Per, att du skulle få lida så efter din trogna tjänst» ...

»Tyst, tyst! Jag har inte kommit hit för att klaga,» afbröt Per. »Jag har inte tänkt på att förskaffa mig någon upprättelse, ty sådan är omöjlig att vinna hos människor. Jag har endast kommit hit för att försöka få arbete. Maria Lund rådde mig därtill – landet är bättre än Stockholm, där alla snart nog skulle få veta, hvem jag är. Jag vill arbeta ärligt för mitt bröd, detta arbete må nu bli hur tungt som helst. Tror ni, att ni kan skaffa mig det? Därför kom jag.»

Den åldriga kvinnan hade icke ett ögonblick tagit sina ögon från Per. Misstanken hos henne försvann så småningom, ty inte kunde en förhärdad syndare se så ut – omöjligt. Mannen hade rätt – Per hade lidit oskyldigt. Hon rördes djupt öfver hans olycka, deltog så innerligt i den, att tårarne trängde fram i hennes ögon. Ack, så mycket elände det fanns till i världen!

»Stackars Per,» suckade hon, »hvad kunna vi väl gifva dig för arbete?»

»Jag menar inte hos er, utan om ni kunde skaffa mig det hos någon annan på orten.»

Kyrkvaktaren satt och funderade och skakade därunder emellanåt på hufvudet.

»Jag måste vara uppriktig mot dig, Per, så att du inte blir invaggad i något bedrägligt hopp,» yttrade han slutligen. »Du kan ej få något stadigvarande arbete i staden, säger du, emedan man alltid på ett eller annat

sätt får reda på, att du är en f. d. straffånge. Och därför får du lida orättvis smälek. Jag förstår det så väl, – jag känner människorna och världen tillräckligt för att fatta det. De allra bästa äro lika – alla vända dig ryggen. Ja, så är det beskaffadt. Men Per, då detta sker i en stor stad, jag menar, då du inte kan dölja ditt föregående *där,* hvad ska det då inte ske härute på landsbygden? Ingen ska taga dig i sitt arbete utan att först se ditt prästbetyg. Du förstår resten» ...

»Ja, det är sant.» Per torkade svetten ur pannan. »Det är sant ... öfver allt lika och här värre än annorstädes, menar ni?»

»Ja, just så. Men det är en skam, att du ska vara brännmärkt på ditt prästbetyg, det är en skam, säger jag, att på det sättet förstöra en människas hela lif. Hade du än varit skyldig till brottet, så har du genom ditt lidande i fängelset försonat din skuld, och du är ju en lika bra människa för det. Men nu ... ja, samhället är uselt och kan ej vara annat, då så mycken grymhet och hjärtlöshet äro rådande.»

Per försjönk i tankar, sorgsna, tryckande tankar. Plötsligt höjde han sitt bleka ansikte.

»Det vill säga, att ni tror, att jag omöjligt kan få något arbete här?»

»Ja det vore osannfärdigt, om jag sade annat.»

»Ingen ska således mottaga den frigifne fästningsfången?» Per sade detta med en röst, som trängde genom märg och ben.

»Sådana äro de, Per.»

»Jag borde ha vetat det och ej kommit hit för att besvära er. Men jag blef rådd därtill.»

»Ingenting att klandra, att du försökte ditt bästa, men jag kan ej göra något. Det är hårdt att nödgas tillstå det, mycket hårdt ...»

»Jag är tacksam för uppriktigheten, tro mig, jag är tacksam därför.»

Per steg upp och gjorde min af att gå.

»Men det är därför ej min mening: att visa dig på dörren».

Per studsade och såg på dem båda. De sågo visst inte ut för att mena ett ord och säga ett annat. De sågo tvärtom högst bedröfvade ut och räckte båda händerna mot Per.

»Stanna!» sade de på en gång. »Hvart ämnar du väl taga vägen?»

»Jag vet inte själf» ..., stammade Per, tacksamt berörd af deras välvilja. »Jag får väl gifva mig ut på villande stig», han försökte le för att därmed bevisa, att han ännu höll modet uppe.

»Det är väl inte så brådtom heller», sade hustrun och steg upp. »Du stannar hos oss, Per, som en kärkommen gäst».

»Men om ni få lida något obehag för min skull?»

»Åh nej, ingen behöfver veta, hvem du är. Hvem kommer ihåg Per Knutsson? Eller hvarför icke uppträda under ett annat namn? Per Knutsson kommer man allt ihåg ändå, då jag besinnar mig ... Hvem ska' inte minnas patron Everus' bokhållare»...

»Som bestal honom och lönade principalens välgärningar med ondt», inföll Per, med hån i rösten.

»Ja, ja, så är det nog, jag menar, att så ska' man säga».

»Vi ska' inte vidare tala om detta», sade Per, »det gör oss alla tre bittra – ser jag. Tack för er vänlighet mot mig, den ur världen utstötte. Tack!» Han tryckte deras händer varmt och innerligt.

»Stanna, Per, stanna!» Det var den gamla kvinnan, som sade detta, djupt skakad af den stora sorg, som Pers ansikte uttryckte.

»Ja, ja, efter ni så vill». Per sjönk ned i en stol.

»Min stackars gosse», kyrkvaktaren lade sina händer på Pers axlar, »jag beklagar dig, ack, jag kan inte annat».

Nu brast det löst hos Per: han föll i gråt som ett barn. Men ifrån den stunden förstodo de honom fullt, dessa båda åldriga makar; fattiga, tarfliga och enkla, stodo de högre än mången med all denna världens gods och guld.

»Gråt inte, Per, gråt inte, det blir väl bättre för dig», tröstade hustrun.

»Ja, så säger Maria också.»

»Och hon har rätt. Den flickan måste vara något allenastående bland alla», sade kyrkvaktaren.

»Hon har varit en syster för mig, och hennes mor har varit en mor för mig.»

»Gläd dig därför öfver att ha träffat på några, som äga hjärta i bröstet, de äro tyvärr inte många. Men nu, Per, ska' du äta med oss. Du har gått långt och är kanske både hungrig och trött. Mor, hvad har du att bjuda Per?»

Den gamla kvinnan dukade fram smör och bröd och satte kaffepannan på elden. Per måste äta med dem, fast han mera tvang sig därtill, ty sorgen förtog honom all aptit.

»Och nu gå vi ut, Per, och hämta litet frisk luft», sade kyrkvaktaren och tog sin mössa från spiken på väggen invid dörren.

Per kunde inte annat än följa med. Den friska, härliga luften och det varma solljuset försatte honom i en gladare sinnesstämning.

De gingo in på kyrkogården och förbi det mossbelupna korset, minnesmärket efter den mördade drängen, hvars historia Per hörde första gången han som liten gosse kom till Veckholm. Det var visst ingen glad stund, då det hände, men den var lycklig att minnas nu, denna stund, då han kom hit med patron Everus, Algot och Camilla. Han lefde den om i tankarne, hur han satt i kyrkan och lyssnade andäktigt på prästen och psalmsången och mindes, hur ledsen han blef, som inte fick vara med vid besöket i Ebba Brahes graf. *Ebba Brahes graf!* De stodo just utanför De la Gardieska grafkoret. Per stannade. Han skulle vilja gå in i grafkammaren. Han kom ihåg de granna kistorna och mindes särskildt den där kistan med de förgylda änglarne i alla fyra hörnen på locket.

»Jag minns, när jag var här första gången», sade Per. »Jag var då en liten gosse ... Aldrig kunde jag då tro, att jag skulle få upplefva så mycket» ...

»Nej, vi kunna inte se in i framtiden.»

»Här är sig likt, allting sig likt». Per såg sig omkring.

»Ja, ingenting är förändradt. Ingenting annat än jag».

De gingo några steg framåt på den breda sandgången.

»Du skulle resa, Per, resa ut, långt bort menar jag, för att komma ifrån alla dessa elaka människor» ...

»Ja, så säger Maria också. Men hvart ska' jag taga vägen med två tomma händer?»

»Hm ... ja, Per, hade jag, nog skulle jag hjälpa dig».

»Ack, det behöfs så litet, så ytterst litet, endast några hundra riksdaler.»

»Det är mycket det för en fattig stackare som jag».

»Jag har inte begärt, att ni ska' hjälpa mig, jag begär inte hjälp af någon». Per kväfde en suck. »De, som *vilja* hjälpa, ha intet, och de, som *kunna,* vilja inte».

»Ja, ja, så är det alltid.»

Per fick inte lämna det gamla kyrkvaktarfolket. De så godt som tvingade honom att stanna, ty Per ville icke först. Men den natten sof han godt i den lilla stugan och drömde om, att han var lycklig, ändtligen lycklig efter allt sitt lidande. På hvad sätt visste han inte – men han kände sig likafullt lycklig.

Kyrkvaktarhustrun gläntade på dörren för att se, omhan var vaken. Det var midt i middagsstunden och maten väntade på bordet. Men Per sof fortfarande och hon hade ej hjärta att väcka honom. Sömnen var säkert det ljufvaste i hans tillvaro, tänkte hon och stängde sakta dörren igen.

»Låt honom sofva i fred! Han kan ju få middag, när han vaknar», sade kyrkvaktaren och satte sig till bords.

»Stackars Per, hur ska' det väl bli för honom?» inföll hustrun. »Jag har gått och grubblat härpå hela förmiddagen.»

»Ja, jag ser ingen dager. Bäst vore, om han fick resa ur landet, resa till Amerika, där ingen känner honom».

»Nå, går det då inte för sig?»

»Det kunde det väl, men därtill fordras pengar. Hade jag bara medel, så skulle jag hjälpa honom därtill. Men tyst, du mor, nu har jag det», tillade han plötsligt efter en liten funderare, »nu har jag det», han knäppte med fingrarna.

»Hvad menar du?»

»Nej, jag säger ingenting, förrän gossen vaknar. Det ska' nog lyckas för honom med en liten smula djärfhet».

»Men, så säg då?»

»Nej, som sagdt, inte förrän Per kommer ut.»

Men Per vaknade icke förrän det lidit ett långt stycke på eftermiddagen. Han satte sig då upp och stirrade omkring i den lilla kammaren. I första ögonblicket yrvaken, visste han ej, hvar han befann sig, men så erinrade han sig det. Han var ju som gäst hos det gamla, ärevördiga kyrkvaktarfolket. Men hur länge kunde han taga denna gästfrihet i anspråk? Kanske att han måste begifva sig af i morgon dag, innan det blef bekant, att de hyste honom, f. d. straffången. Ja, icke skulle de få lida något obehag för hans skull – han

skulle gå självmant utan någon vink från deras sida, att han måste aflägsna sig.

Han steg upp och gick ut i stugukammaren. Där satt mor och stickade på en strumpa och far låg halflutad i en stol och rökte sin pipa. Per hade kommit så tyst, att de ej hört honom. Men så skrapade han med flit foten på den granrisade golftiljan för att göra dem uppmärksamma på honom. De sprutto båda till och sågo upp.

»Per! Åh, är du vaken nu? Du har sofvit länge ... sofvit bort middagsmålet» ...

»Åh, Lars, gör inte gossen förlägen! Jag har nog maten varm och har sparat med kaffetåren tills Per skulle vakna.»

»Nej, mor, gör er inte besvär», försökte Per att häjda henne.

Men den gamla kvinnan var redan vid spiseln och tog därifrån den öfvertäckta karotten och satte den fram på bordet, där duken låg kvar. Per måste sitta ned. Det halp icke med mindre. Han skulle äta, det gjorde mor förtret eljes, och därför åt han mer än han var i behof af. Och sedan han var mätt, så ryckte den gamla fram med hvad far hade att säga.

»Du visste ju råd, Lars, för Per ... Jag menar, på hvad sätt han bäst kunde komma bort från detta land?»

»Jag tror mig veta det.»

Per höjde på hufvudet och lyssnade nyfiket.

»För dig, Per, finns ingenting i ditt fädernesland. Gör därför såsom många andra: res härifrån!»

»Ack, hvem skulle önska det högre än jag», suckade Per. »Men penningar?»

»Har du bara aldrig så litet af djärfhet, så ska' du lyckas», far knackade tobaksaskan ur pipan. »Du går helt sonika till din förre principal, säger din misstanke rent ut och hotar med en undersökning rörande hans värde son, om ej han gifver dig en viss summa för att du ska' kunna företaga din utrikes resa.

»Nej, far», svarade Per», det går inte» ....

»Tror du då inte, att den rike patronen är rädd för skandal?»

»Nej. Han gör processen kort med mig. Jag har inga bevis för Algots brottslighet, *inga*... Han visar mig på dörren, och om jag inte går, så kallar han på polis» ...

»Låt honom göra det! Men han gör det *inte,* säger jag, ty han är rädd om sitt anseende för sonens skull och för dotterns» ...

»För *Camillas?»* undföll det Per, och hans kinder öfverdrogos af en mörk rodnad.

»Ja, numera grefvinnan Cronspetz.»

»Är Camilla gift? Ja, jag kunde just tro det». Per såg förvirrad ut, ehuru han bemödade sig om att synas helt likgiltig.

»Jojo, men, hon nappade en grefve, ty med mindre kunde det ej gå, förstås. Men en fattig sate var han, denne grefve, fullkomligt på dekadans och tog därför Camilla Everus» ...

»Men älskade hon då honom?» Per darrade på rösten.

»Hvilken flicka älskar ej en grefve? Det är nu fadern, patron Everus, som får hålla uppe hela härligheten.»

Per kände sig vemodigt stämd. Camilla grefvinna! Ja naturligtvis kunde han gissa sig till, att hon blifvit hustru åt någon förnäm man. Men då han hörde, att det var en fattig rumlare, som tagit henne för penningarnes skull, gjorde det honom djupt bedröfvad. Camilla var fåfäng, det var visserligen sant, men ändå önskade han henne verklig lycka. Och nu hade hon sålt sig, det vill säga, hon hade med sin fars penningar köpt en grefvekrona. Per blef allt mer och mer beklämd för Camillas skull. Hon var visserligen ej värd, att han tänkte på henne, hon, som behandlat honom med sådant högmod och köld. Men ändå ... ändå ängslades han för hennes lyckas skull. Han kunde ej rå för, att han älskade henne – den känslan måtte vara en sjukdom hos honom, men den behärskade honom helt och hållet.

»Min tro är», fortfor den gamle kyrkvaktaren, »att patron Everus' rikedom kommer att smälta som smör i solsken. Grefve Cronspetz håller inte på penningen, inte heller hans grefvinna. De föra stor stat, har jag hört, och så har han sonen, Algot ... Åh, det kommer nog att bära utför för sällskapet. Emellertid bör du, Per, passa på och få så mycket, som du behöfver för din resa».

»Jag kan inte», pustade Per. »Och», han höjde stolt sin panna, »jag vill det ej heller. Jag vill ej komma mig upp i världen på patron Everus' pengar ... Nej, nej, bed mig inte därom. Jag skulle ändå komma i någon slags tacksamhetsskuld till den familjen! *Aldrig,* det må gå med mig hur som helst» ...

»Men om du inte vill vända dig direkt till patron själf så tala med grefvinnan Cronspetz! Kanske att hon ska' lyssna till dig, Per, och hjälpa dig.»

En mörk rodnad drog sig öfver Pers ansikte.

»Grefvinnan Cronspetz», mumlade han. »Nej, nej, allraminst hon. Skulle *jag* bedja om hennes hjälp ... nej, nej, jag kan det inte.»

Hans stämma lät så sorgsen och klagande, att de gjorde det gamla paret ondt.

»Ja, då vet jag inte, på hvad sätt jag skall kunna gifva dig något godt råd», inföll kyrkvaktaren bekymrad. »Du är allt för finkänslig i din belägenhet och du ska' därför aldrig komma fram här i världen.»

»Jag vet det, jag vet, att jag är för all tid förlorad.»

Då Per sade detta, krossade han en frambrytande tår. Men så trängde där en till upp i ögonvrån och ännu en och så flere andra tätt på hvarandra, så att det slutligen blef honom för svårt att dölja dem, utan han brast i häjdlös gråt. O, så han grät, grät länge och bittert, så att hans kropp skälfde därunder.

»Stackars, stackars Per», kyrkvaktarhustrun lade smeksamt sin hand på hans arm. »Trösta dig ... vår Herre hjälper nog de sina.»

Men det gaf icke Per mycken tröst. Han fortfor att gråta utan uppehåll. Och det var nog bäst, att han fick utgjuta sin smärta i tårar. Detta våldsamma utbrott lättade tyngden i hans bröst. Han satt där, med händerna för ögonen, som en liten gosse.

Kyrkvaktaren gaf hustrun en blick, hvaraf hon förstod, att hon skulle låta den bedröfvade ostördt få gråta ut. Då snyftningarna sedan blefvo allt svagare, mera dämpade och med allt längre uppehåll, lade han sin hand på Pers skuldra.

»Och nu gå vi ut, Per, och hämta litet frisk luft. Vädret är så härligt och det ska' bestämdt göra dig godt, i stället för att sitta härinne i den kvafva stugukammaren».

Per reste sig upp. Ja han ville ut, han kände på sig att det skulle vederkvicka honom.

»Du kan taga en tur utåt skogen eller gärdena, medan jag går in i De la Gardieska grafkoret. Jag hade resande där här om dagen och jag glömde då min käpp, som jag vill hämta nu.»

Per följde tyst med ut på kyrkogården. Men då kyrkvaktaren öppnade grafkoret, följde han med ditin.

Dagsljuset silade svagt in genom de små gluggarne i muren, men alldeles tillräckligt för att upplysa den murade grafkammaren med sina hvitmenade väggar och sitt tegelgolf.

Den där kistan, som Per aldrig kunde glömma, den där med de förgyllda änglarne på lockets fyra hörn, föll honom strax i ögonen. Och så de kistorna med de kupiga locken och de små barnkistorna där borta vid väggen, i hvilka Ebba Brahes döttrar förmultnade. Allt hade han så lifligt haft i sitt minne, sedan han sist var här för många år sedan.

»Kanske du vill kasta en blick på Ebba Brahes lik?» frågade kyrkvaktaren, som inte visste, på hvad sätt han skulle förströ Per.

»Ja hvarför inte», svarade Per, men utan någon ifver.

Det fanns ingenting, som numera intresserade honom. Men då locket sakta makades från den dyrbara kistan, föll diamantringen på den dödas vissnade hand honom strax i ögonen. Den ringen hade han länge tänkt på och tyckt, att det var en galenskap att ett sådant dyrbart smycke skulle ligga där värdelöst begrafvet. Hur mången stackars olycklig hade ej kunnat bli lycklig och hjälpt för hela sitt lif, om han ägt den ringen. Han själf till exempel. Ägde han detta smycke, då vore det ingen nöd, då vore han räddad. Han stirrade på diamanten ... Det var omöjligt för honom att slita sin blick från den. Där funnos visserligen äfven andra dyrbarheter, med hvilka fåfängan prydt den högvälborna damens stoft, men dem fäste han sig ej särdeles vid. Det var ringen med den stora diamanten, hvilken liksom förtrollade honom.

»Det är dåraktigt, brottsligt, att inte den efterlefvande släkten tar dessa dyrbarheter och säljer dem för att gifva bröd åt de hungriga. Det vore att värdigt hedra den dödas minne», – mumlade Per, liksom till sig själf.

»Nej, det vore ett helgerån», inföll kyrkvaktaren. »Det vore att skända grafvens helgedom och ingen har rätt därtill. Låt de döda behålla sitt ... Jag tror, att det ej heller skulle medföra någon välsignelse.»

»Åh, är ni så vidskeplig, far». Per kunde inte annat än le. »Jag tror tvärtom, att det skulle medföra mycken välsignelse. Om jag till exempel ägde denna ring, så vore jag ju räddad för hela lifvet. Då kunde jag ju tänka på en lycklig framtid, ja, hvad hade jag ej då för utsikter! Och kunde den döda höra min önskan, så gåfve hon mig säkert sin ring, jag är förvissad därom.»

»Ja, Per, du har nog rätt, men nu får den vara där den är», sade den gamle mannen och sköt tillbaka locket på kistan.

Per följde långsamt ut på kyrkogården. Han var mycket blek och tankfull. Han kunde ej låta bli att tänka på Ebba Brahes ring, det var alldeles omöjligt. Och då han gick till sängs på aftonen, låg han länge och tänkte på den.

»Tjuf kommer jag aldrig att bli, men sannerligen vore jag inte frestad att taga detta smycke från den döda. Någonstädes kunde jag väl få belåna den», han fördes i tankarne alltmera in på frestelsens stråt, »och sedan ... bort härifrån för att i ett annat land bryta mig en ny bana. Åh, att denna ring skulle kunna göra mig lycklig, skapa åt mig en framtid och förvandla mig till en ny människa.»

Och med tanken därpå somnade han in och drömde om diamanten i ringen, om Ebba Brahe och den murade grafkammaren.

Lika mycket tänkte kyrkvaktaren på ringen. Han förstod inte själf, att Pers ord kunnat göra ett sådant intryck på honom. Men Per hade rätt: hvad gagnade detta smycke den döda? Lika litet som Per ville han göra sig till en tjuf, men det var högst orätt, att hvad som kunde göra de lefvande nytta, skulle de döda besitta. Om han ägde bestämmelserätt öfver denna ring, skulle Per få den och i en framtid återlämna den åt Ebba Brahes stoft.

Hvarifrån kom denna tanke? Den gamla vände sig på sitt läger och sökte slå bort alltsammans som något riktigt fantastiskt, men det gick inte. Den tanken höll sig envist kvar i hans hjärna: Per kunde belåna ringen och lösa den sedan, när han kommit sig litet före. Han skulle akta sig för att taga för stor summa och kyrkvaktaren kunde ju bevaka, att smycket ej förlorades under vänttiden tills det blef inlöst. Per var att lita på, han skulle icke bedraga, bestämdt icke, var den gamle säker på. Och de, som besökte grafven, voro ju så få och visste icke om denna ring, då där fanns andra ringar på den dödas hand. Om han skulle våga hjälpa Per, mot ett heligt löfte att återlämna ringen, genom att taga den från den dödas hand? Det var ju inte något brott, det var ju i stället ett barmhärtighetsverk ...

Men huru kunde han tänka så galet? Han vredgades på sig själf och somnade slutligen tungt.

Men i drömmen blefvo dessa tankar som en verklighet. Han tyckte sig gå in i De la Gardieska grafkoret och han hade Per med sig. Och han öppnade Ebba Brahes kista och ämnade just taga ringen af den dödas finger, men häjdade sig. Samvetet inom honom ropade, att det var en synd, ett helgerån, och han skulle just skjuta tillbaka locket då Ebba Brahe reste sig i sin förmultnade svepning, som förvandlades i ett ögonblick till hvad den en gång varit, ny och praktfull. Och dödskallen, med sin förtorkade pergamentlika hud, fick kött och blod, och hela skelettet, ungdomens behag och friskhet, hvilket skalderna ju besjungit om den sköna Ebba Brahe, Gustaf Adolfs utkorade brud. Hennes sköna ögon strålade af en oförklarlig glans och på kinderna runno rosor upp och läpparne färgades af glödande purpur. Den hand, hon sträckte ut, var ej längre förvissnad, den var mjuk och hvit och fin som ett blomblad och diamantringen gnistrade.

»Du har ingenting att frukta», sade hon med en röst, som klang lik en harpoton, »ty jag vill Per Knutssons lycka. Tag ringen, jag gifver dig den,» och hon strök diamanten från sitt finger, »och en gång får jag den nog tillbaka. Tvifla icke på Per ... han skall lösa igen ringen för samma summa, han lånat på den. Det är Ebba Brahes hälsning till Per.»

Då den gamle mannen vaknade, satte han sig upp i bädden och gnuggade sina ögon. Det var ett surr-surr i hans hjärna efter nattens dröm, en icke vanlig dröm, tänkte han vidskepligt. Och ju mer. han grubblade därpå, dess mera öfvertygade han sig själf om, att han haft en uppenbarelse. Själfva bibeln talade ju om, att sådana också skedde i drömmen. Det var Ebba Brahe, som andligt hade kommit till honom, fastän i sin fordna kroppsliga skepelse – detta var så säkert och visst, att det var verklig sanning.

Men hvilken mening hade den döda då haft med sitt besök i hans dröm? För något bestämdt ändamål hade hon helt visst uppenbarat sig, det var icke att tvifla på. Hon ville att den dyrbara ring, som satt på hennes förmultnade hand, skulle användas för Pers räkning. Och hon hade ju själf förordnat, på hvad sätt denna dyrbarhet skulle användas för att vara Per till nytta och hjälp. Per skulle lösa igen ringen för samma summa som blifvit lånad på den.

Allt detta var ju mycket märkvärdigt, men hade nog en betydelse; det var kyrkvaktaren viss på. Men nog hade det varit bäst, om den döda grefvinnan också lämnat honom ringen under sömnen. Det hade varit ett underverk, förstås, men den tid, som nu var, var ju inte längre underverkens, och det var väl därför, som det inte skedde.

»Jag tyckte dock så säkert, att jag höll ringen i min hand», tänkte han, och öppnade sin tomma näfve, »jag kände så tydligt, hur den kalla diamanten kylde mig.» Han öppnade litet på täcket och letade, om ändå inte

ringen fanns? Så lifligt hade drömmen gjort sitt intryck på honom. »Åh, nej», mumlade han sakta, för att inte väcka den sofvande hustrun, »det var nog hennes mening, att jag själf skulle taga den af hennes hand.»

Det var så tidigt på morgonen, att han lade sig ned igen. Men somna om, kunde han icke. Och då det blef tid att stiga upp, skyndade han ur bädden och klädde sig. Men han yttrade icke ett ord om sin underbara dröm för hustrun. Något inom honom sade, att han endast för sig själf skulle ha denna hemlighet, hvilken han höll för helig. Det var nog ej meningen, att den skulle delgifvas åt någon annan – det var ju ensamt han, som haft uppenbarelsen.

Hans tankfullhet bemärktes dock af hustrun, som frågade honom, hvarför han var så tyst och såg så fundersam ut.

»Hm», svarade han, »jag tänker så mycket på Per, på hvad sätt jag skulle kunna hjälpa honom.» Han talade mycket sakta, så att icke Per skulle höra något i kammaren bredvid.

»Ja, ja, stackars Per, hur ska' det gå med honom?» suckade hustrun. »Men Gud hjälper honom nog, vill jag tro, och det har jag bedt om.»

»Vi få se, vi få se» ...

Då Per vaknade, kände han sig styrkt af sin långa, orubbade nattsömn. Han skrattade åt sin dröm, ty också han hade tyckt sig äga Ebba Brahes ring. Den förfärliga frestelse, som kommit öfver honom, då han sett den dyrbara klenoden på likets hand, hade helt och hållet öfvergifvit honom.

»Hur olycklig jag än är, men tjuf blir jag aldrig», tänkte han med djup afsky. »Må det gå hur som helst för mig i världen, men dö skall Per Knutsson som en hederlig människa.»

Då han klädt sig, gick han ut i den stora stugukammaren, där kaffebordet var dukadt. Man tog mycket vänligt emot honom, så vänligt, att det gjorde Per godt och uppfriskade hans tunga sinne. Här satt han nu väl bemött af det hedervärda folket, alla andra vände honom ryggen. Ack, sådana dagar, som han nu ägde, skulle bestämdt inte bli så många till, om ens några. Men det tjänade till ingenting att grubbla därpå, utan han borde endast njuta af stundens lycka. Och till det gamla folkets stora förvåning började han att språka om alla möjliga saker och ting, hvilka voro långt skilda från hans sorger och olycker. De sågo honom till och med le, och förvånades ännu mer, då de hörde honom skämta.

»Det gör du rätt i, Per», kunde inte hustrun underlåta att säga, »som håller kuraget uppe.»

»Ja, ja, jag vill försöka», nickade Per.

»Och du gör dig inte så brådtom med att lämna oss», inföll gubben och klappade honom på axeln.

»Om ni inte ha något obehag af er gästfrihet, så är jag oändligt tacksam ...»

»Du behöfver inte komma i någon beröring med grannarne – ingen behöfver veta, hvem du är».

»Det är grymt att nödgas sky människor, när man inte behöfver dölja sig för någon i världen och är lika hederlig ...»

»Ja, ja», afbröt kyrkvaktaren och slog honom lätt på skuldran, »det där tjänar ju ingenting till att harma sig öfver. Det är nu så olyckligt en gång och du har väl hunnit att vänja dig därvid, Per».

»Ja, jag borde det, men jag tror, att det aldrig går.»

Sedan, då den gamle mannen gick till sina göromål och hustrun till sina husliga sysslor, blef Per

öfverlämnad åt sig själf. Han gick då ut i skog och mark och njöt outsägligt af den fria, härliga naturen. Han fröjdade sig åt det allra minsta, som mången annan icke ens gaf akt på. Men så hade han ju också bakom fängelsets murar och galler varit utestängd från hela världen. Det var därför allting nu var nytt för honom, gjorde honom glädje och fröjdade hans känsliga sinne. Intet strå var så litet och obetydligt, att han ej fann skönhet däri, och alla dessa vårblommor, med hvilka marken var öfversållad, där han gick fram i skogsdungen, tjusade hans ögon. Icke en enda skulle han vilja trampa på och han väjde försiktigt sina steg, för att icke göra det. Han plockade en stor knippa blåsippor, ett helt fång, och satte sig ned på en tufva, för att binda dem samman till en bukett eller flere. Han satt där så barnalikt, alldeles som en liten flicka, och ordnade blomstren. Framför honom låg solljuset nedanför på det vidöppna fältet, och där ofvan sjöng lärkan, sjöng oupphörligt i den klara, blåa luften. Han lyssnade till hennes drillar, som till den härligaste musik, och ibland lyssnade han till bäcken, som porlade i skogen, på vindens sus i träden och insekternas surr, som flögo förbi. Allt upptog hans sinnen – ingenting undgick honom.

»De där blommorna skulle jag vilja strö för Camillas fötter», han bredde ut blåsipporna på tufvan bredvid sig, »jag skulle vilja se henne trampa på dem, ty endast hennes små fötter tilläte jag göra det, endast hennes, ingen annans ... Ack, jag minns henne som en liten flicka, visserligen en liten stygg flicka, men det var väl inte så farligt heller,» urskuldade han hennes barndom, – »det var bara odygd, liflighet eller hvad det nu var. Men nog var hennes lilla hjärta rent och oskuldsfullt, och det skulle nog alltid ha förblifvit det, om inte brodern hade fördärfvat hennes sinne. Det var *han*, som förledde henne, bestämdt han, den falske.» – Pers panna lade sig i djupa dystra veck. Men så ljusnade den igen, så att han kunde minnas Camilla som ett litet vackert barn, med de mörka lockarne fladdrande omkring axlarne och de stora, strålande ögonen, hvilka tindrade som tvenne klara, blinkande stjärnor. – »Och jag bar henne på mina armar, jag minns det så väl, som om det hade varit i går. Och jag minns, hur hon höll sig fast i min famn med sina små armar omkring min hals. Jag minns, hur hon drog mig i håret också, hur hon slog och bet mig, så att blodet rann. Men jag klagade aldrig, aldrig, emedan jag omedvetet älskade henne redan då. Den lilla förtjusande ängeln! Hon skulle ha fått taga mitt lif – och jag hade dött lycklig. Så kan kärleken göra en människa galen!»

Han hade bundit ihop två buketter af blåsipporna. En, den vackraste, var för Camilla, fastän hon aldrig skulle få den eller veta af, att en ensam, olycklig ung man satt långt från hennes hem i skogen och ägnade henne denna hyllning. Den andra buketten var för Maria, som var honom kär som en syster. Men innan han kunde få träffa henne, så vore nog blommorna vissna, men hon skulle få den ändå, så att hon såg, att han hade tänkt på henne.

Efter middagsmålet tog kyrkvaktaren Per afsides. De sutto i den lilla trädgårdstäppan midt i solljuset.

»Tror du på drömmar, Per?» frågade den gamle mannen.

»Nej,» svarade Per och skakade på hufvudet, »inte det minsta. Drömmar komma från magen,» han log.

»Säg inte det, Per,» blef svaret, så högtidligt, att det leende, som spelade på Pers läppar, dog bort. »Säg inte det ...»

»Hvad vi gått och tänkt på under dagens lopp, har rotat sig så fast i vår hjärna, att då kroppen är utan verksamhet, jag menar, då vi inte arbeta, träder det fram i bilder under vårt sofvande tillstånd. Och så drömma vi det mest fantastiska ...»

»Vi ska' inte gå så djupsinnigt in i detta ämne, Per, det bara leder till tvister. Jag hade likvisst en underbar dröm i natt – jag drömde om Ebba Brahes ring.»

»Det gjorde jag också. Men inte förvånar det mig, då denna klenod fäste min tanke så mycket vid sig.»

»Och hvad drömde då du, Per?» inföll kyrkvaktaren mycket ifrigt.

»Sannerligen jag kommer ihåg det nu. Det var bara nonsens ...»

»Men jag drömde, att jag såg Ebba Brahe lifslefvande. Hon var skön som en dag, strålande skön.»

»Naturligtvis såg ni henne sådan, då ni fått den föreställningen om henne genom de historier och dikter ni läst.»

»Hon kom till mig så vänligt. Jag tycker mig se hennes ögon, ännu klara och vackra som två blinkande stjärnor. Jag ska' aldrig glömma hennes blick, den gick rakt in i hjärtat på mig. Och vet du, Per, hvad hon sade? Jo, att jag skulle ta' diamantringen af hennes hand och skaffa pengar på den, för att hjälpa dig. Du skulle sedan återlämna denna ring åt hennes stoft.»

»Hur skulle detta kunna gå till, eftersom ni tror så blindt på det?» skrattade Per.

»Det kan väl ej ske mer än på ett sätt. Jag tar ringen af hennes hand och vi försöka att skaffa penningar på den, och sedan löser du i en framtid igen ringen, i en snar framtid, ty nog förtjänar du snart så mycket pengar, att detta går med lätthet, då vi inte ska taga summan så stor.» »Talar ni verkligen allvar?» Per såg förvånad på honom.

»Tror du, att jag skulle sitta och gyckla. Åh, Per, hur kan du tro det?»

»Men huru ska allt detta gå till? Hvilken person skulle vilja låna mig pengar på ringen, utan att själf ha någon fördel däraf?»

»Den personen får ju lika stor fördel däraf, som han har af ett vanligt penninglån. Han får ju sin ränta och har ringen som säker pant för sina pengar.»

»Och ni har tagit denna dröm som en verklighet och kanske ...»

»Ja, Per,» kyrkvaktaren grep hans hand och tryckte den hårdt, »den drömmen var inte för ro skull. Omöjligt ... man drömmer då inte på det sättet.»

»Nej, jag skulle ej vilja begagna mig af något sådant tillfälle, komme jag än i aldrig så stor frestelse! Det är ju detsamma som en stöld, ett grafskändande, som ni själf yttrade i går. Jag anser, att det visserligen är orätt att låta så mycken rikedom ligga i grafvarne, men inte vill jag därför bli tjuf.»

»Det är ingen stöld Per?»

»Jo, det är så godt som en stöld och jag går aldrig in därpå. Skulle ni kanske vilja göra er olycklig för min skull och för en dröm? Om det blefve upptäckt, har ni då tänkt på, hvad som kommer att drabba er?»

»Det kommer inte att bli upptäckt. De främlingar, hvilka komma hit, veta inte af denna ring, och det sker dessutom så sällan, att någon resande kommer hit åt dessa trakter. Den gamle kyrkoherden och hans familj gå aldrig ned i Ebba Brahes graf. De ha för länge sedan tröttnat att betrakta den aflidnas stoft. Om det kommer några till prästgården, som vilja gå ned i grafven, visas de alltid till mig.»

»Må vara, detta är dock ingen säkerhet. Slumpen kan göra att stölden blir upptäckt.»

»Kalla det inte för stöld, ty inte skulle jag väl vilja besudla mig med ett brott.»

»Nå, så gif det hvilket namn som helst, men några af Ebba Brahes efterlefvande ätt kunna ju upptäcka, att ringen är försvunnen? Nog ha de reda på, hvilka smycken som pryda hennes stoft.»

»Under hela min tid här har aldrig någon af hennes eller De la Gardies efterlefvande varit här, aldrig.»

»Men det skulle ju kunna hända, att någon kom ...»

»Nej, denna dröm måste ha sin betydelse.»

»Ni må gärna tro det, men efter min uppfattning af den drömmen, så handlade jag ju orätt, om jag begagnade mig af er vidskeplighet. Jag kan det inte – jag ska i det allra sista förbli en hederlig människa. Må jag då förr svälta ihjäl eller på annat sätt gå under. Mitt lif är ändå så litet värdt,» tillade han tröstlöst.

»Så får du ej tala, Per, det är mycket, mycket värdt. Du är ung och din framtid lång.»

»Jag är trött på att lefva.»

»Nej, nej, det är just nu du ska börja lefva, lefva ett nytt lif och bli en annan människa. Du reser härifrån – världen är stor ...»

»Tala ej om omöjligheter! Och inled mig inte i frestelse, ni, en man vid er ålder. Ni skulle bittert få ångra det, och jag vore en usling, om jag sökte begagna mig af er enfald ... Nej, nej, slå bort dessa galenskaper!»

»Per, Per, bevare mig väl, att jag ville göra något orätt.»

»Då talar ni ej mer om den här saken,» svarade Per bestämdt, »aldrig mer.»

»Men drömmen, drömmen.»

»Var bara en dröm, en fantasi, som inte *kan,* inte får bli någon verklighet. Tack för er goda välmening att vilja hjälpa mig? Jag förstår så väl ert medlidsamma hjärta, och det är ju också en gåfva i min hopplösa belägenhet.»

Per stod upp från bänken och strök håret ur sin panna. De, som kunde hjälpa honom, ville icke; de åter hvilkas hjärtan rördes af hans olycka, ägde ingen makt att hjälpa honom. Denne gamle man och Maria skulle vilja försöka allt för att rycka honom ur hans elände och bekymmer, men kunde ingenting göra. Ack, hur få medel den gode har för sina rättfärdiga gärningar! Och hur stor makt alltid det onda är i besittning af att utöfva *sina* gärningar!

»Inte ett ord, Per, inte ett ord för någon människa om min dröm.»

Per vände sig om och fäste en lång blick på den grånade mannen.

»Tror ni, att jag skulle belöna er på sådant sätt? Jag vore då mycket, mycket otacksam för er välvilja och i själfva välviljan ligger ju en gåfva.»

»Jag menar, att du ingenting säger åt min hustru ...»

»Inte ens för henne.»

Och icke ett ord blef heller nämndt om drömmen. Kyrkvaktaren talade ej själf därom med Per. Men trodde Per, att denne slagit bort tanken därpå, bedrog han sig. Han kunde det inte, den gamle, vidskeplige mannen, han gick hela dagen och grubblade på sin dröm.

»Per må tro, hvad han vill, men en uppenbarelse var det från Gud, som vill hjälpa honom.»

Då han allt mer och mer var förvissad om detta, tänkte han, att han ej hade rättighet att sätta sig upp mot

försynens vilja. Pers räddning var besluten af himlen, det kunde aldrig betviflas.

Tankfull och drömmande gick den gamle mannen hela dagen. Ibland stannade han midt i sina göromål och stirrade framför sig, som om han såge en syn.

»Ja, det *ska,* det *måste* ske,» mumlade han för sig själf, ty så är det beslutadt. Per ska inte själf få veta det ...»

Strax efter kvällsvarden yttrade han, att han hade ett ärende bort till en af granngårdarne och kanske inte komme hem förrän sent på natten. Mor skulle därför inte sitta uppe och vänta på honom, inte heller Per, bad han.

Det hände så sällan, att far gick bort och dröjde så länge, som han nu sade sig ämna, att mor blef helt förvånad.

»Ja, jag träffar inte Eriksson förr och vill inte komma och hindra honom i hans brådaste arbete,» svarade kyrkvaktaren lugnt, utan att låtsas lägga märke till hennes förundran.

Så hittade han på ett ärende och tänkte verkligen gå dit, han sagt, för att kunna uppehålla sig till den tid, han utsett som säkrast för sitt förehafvande. Hvarken hustrun eller Per hade gifvit akt på, att han hade stoppat nyckeln till grafkoret på sig.

Den granngård, han skulle gå till, låg längst bort. Och då han kom dit, blef han mottagen och trakterad på allra bästa vis, ty han var både omtyckt och aktad, och det var en sällsynthet att han gjorde en påhälsning. Man ville därför inte släppa honom så lätt och den gamle var ej heller svår att öfvertala att stanna. Han var så ovanligt språksam och munter denna kväll.

»Men klockan är ju redan elfva slagen,» sade han plötsligt och steg upp. »Jag har ju alldeles glömt mig, käre vän, det är tid på att jag bryter upp. Du ska tidigttill ditt arbete, Eriksson, och jag har tagit ett godt stycke af din hvila från dig.»

»Åh, det betyder ingenting,» sade hans värd och skakade kyrkvaktarens hand till afsked, det var så roligt att få se fader kyrkvaktare ... Jag ska väl följa er ett stycke på väg.»

»Behöfs inte,» sökte denne att afvärja, »behöfs inte.»

Men Eriksson följde honom till kyrkogårdsgrinden, där kyrkvaktaren låtsades fortsätta sin väg öfver kyrkogården till hemmet. Men så stannade han hastigt och lyssnade. Det var så tyst omkring honom. Icke en vindpust förnams i de halfutspruckna löfven – allt sof i hela naturen. Han drog ett långt djupt andedrag, liksom han kände sig beklämd. Och han var orolig, ängslig, ty Pers ord trädde fram i hans minne, Per ville det inte – han betraktade ju saken som en stöld.

»Per ... ja, Per har ingenting med detta att skaffa. Det är *jag,* som gör det, *jag*, som blifvit utsedd därtill. Behöfver jag då vara orolig? Åh, nej ...»

Han gick fram till grafkoret, såg sig omkring och lyssnade ännu en gång. Nej, han hvarken såg eller hörde någon lefvande varelse, som kunde bevittna hans företag. Klockan var säkert närmare tolf på natten och vid den tiden lågo alla i sin djupaste sömn. Försiktigt, om också med darrande hand, stack han den stora nyckeln i det gamla låset på grafdörren, som med ett knarrande ljud gled upp på sina rostiga gångjärn.

Väggarnes kyla slog emot honom, den unkna luften från förmultnade kistor och lik svepte omkring honom, och detta mer än någonsin i denna stund, tyckte han. Han hade aldrig känt sig rädd härinne i grafven bland de döda, som sofvit sin hundraårs sömn. Men nu kom en slags fasa öfver honom och han skälfde sakta, där

han stod midt på tegelstensgolfvet. Vårnattens ljus trängde in genom de små sidogluggarne och föll i breda strimmor öfver de dammiga kistlocken. Han hade dragit till dörren. Om den smällde igen i sitt lås, så vore han instängd här, tänkte han, ty den kunde inte låsas upp inifrån. Men hvarför var han så barnslig och trodde, att sådant kunde ske? Gud var ju med honom, Gud och den dödes ande, som uppenbarat sig för honom i drömmen.

Han sträckte på sig och slog bort all ängslan. Med van hand sköt han locket åt sidan på Ebba Brahes kista. Diamanten i ringen lyste som en klar stjärna mot honom, tyckte han. Aldrig hade den haft en sådan glans, aldrig, inbillade han sig. Hade det inte sin betydelse? Helt visst.

Han tog varsamt i den förmultnade handen och strök ringen mycket lätt af likets finger. Det var nu gjordt. Och han lindade in den i ett fint papper och gömde den i sin västficka.

»Tack, tack, du sköna Ebba Brahe! Jag ska uppfylla din önskan och du ska få tillbaka din ring. Gud bevare mitt lif till den stunden – jag känner, att jag kommer att fullgöra min plikt, innan jag själf går in i den heliga hvilan.»

Med sakta, ljudlösa steg, så varsamt som om han fruktat för att väcka de döda, gick han ur grafkoret och stängde dörren.

»Nu, Per, nu ska du mottaga gåfvan, utan att du har en aning om, hvarifrån den kom,» jublade han.

Både Per och hustrun sofvo så djupt, att ingendera af dem hörde, då han öppnade förstudörren och gick in i stugukammaren. Där hängde han nyckeln till grafkoret på sin vanliga plats. Sedan tog han fram ringen, betraktade den noga och lade in den i en liten rund ask, hvilken han ställde i en af de små lådorna innanför klaffen i hans byrå. Och nu kunde han sofva lugnt i medvetande af att ha uppfyllt en plikt. Men den natten hade han inga drömmar.

På morgonen, då han vaknade, sade han åt hustrun, att han legat och tänkt, på hvad sätt han skulle kunna hjälpa Per. Det var kanske inte så alldeles omöjligt ...

»Det fordras väl många hundra riksdaler till en så’n där Amerikaresa?» inföll hustrun. »Och hvarifrån skulle du ta’ dem, hur mycket jag än vill hjälpa Per?»

»Jag känner *en,* som har pengar på kistbotten, en gammal bekant sedan ungdomsåren och som bor i Stockholm. Om jag skulle uppsöka honom och lägga mig ut för Per?»

»Ja, ja, inte missunnar jag Per någon hjälp, om den kan anskaffas, men tänk först för dig, far, ty det är väl fråga om borgen, kan jag förstå?»

»Naturligtvis ginge jag i borgen för honom, begriper du väl. Och jag tror, att jag lugnt kan göra det, ty kommer bara Per till Amerika, så nog ska han skaffa sig arbete och snart betala sin skuld. Per är att lita på ... »

»Jag tror så med, men om Per skulle sjukna och dö? ...»

»Åh kors! Förutsatte man alltid en olycka, så skulle man ju aldrig kunna röra sig här i lifvet. Du pratar, mor. Per förblir nog frisk, unga, raska karlen, härdad af lidanden, så att han inte ger sig vid första motgången. Hur mången har inte rest till Amerika lika fattig som Per och kommit hem som en mäkta rik man? Det kan hända sammaledes med Per. För resten får han nog arbete och kommer att med det första betala sin skuld, så nog vågar jag gå i borgen för honom.»

»Gör det då, och lyckas du, så har du välsignelse af din goda gärning.»

»Jag ska lyckas, ty Gud är med mig. Men inte ett ord till Per, inte ett ord förrän pengarne ligga framför honom. Jag reser till sta'n i dag och är hemma i morgon kväll.»

Hustrun ville icke motsätta sig hans goda förehafvande. Men hon lade honom på hjärtat att betänka sig väl, ty den lilla summa, de själfva sparat och hade insatt på banken, var knapp nog för deras återstående dagar.

»Per ska inte bedraga oss, han ska löna oss dubbelt, var förvissad därom.»

Kyrkvaktaren kom icke hem påföljande dag, som han hade sagt. Icke förr än på tredje dagens afton återvände han. Han var då så uppsluppet munter och glad, att han inte på åratal befunnit sig i en så upprymd sinnesstämning. Han tog mor i famn och klappade om henne i glädjen.

»Men, far, jag tror du har fått dig för mycket till bästa,» sade hon och sökte så godt hon kunde värja sig från hans omfamning.

»Jag? Åh, så du pratar! Har du nå'nsin sett mig drucken?»

»Aldrig, hvad jag kan minnas. Men hvad kommer åt dig då?»

»Jag är så öfvermåttan glad för Pers skull,» hviskade han. »Jag har lyckats skaffa honom pengar.»

»Med din borgen?»

»Naturligtvis gick jag i god för honom som för mig själf. Hör du, Per,» sade han åt denne, som kom i detsamma, »nu har jag ändå glada nyheter. Det är ej värdt att gå och hänga hufvudet längre, gosse, och se framtiden i svart. Allt det framfarna kan du nu glömma och slå bort som en elak dröm. Res till Amerika och arbeta dig fram! Så har mången gjort före dig och mången kommer att så göra och finna lyckan.»

»Om jag bara hade utsikt därtill, har jag ju sagt,» svarade Per, »men hvarifrån få medel därtill?»

»Jag sade ju, att jag hade en glad nyhet att förkunna. Därmed menade jag, att jag kan lägga en reskassa i din hand, Per. Jag har en gammal, god vän i Stockholm, som har litet pengar, som han kan vara af med. Jag lånade dem för din räkning och har satt mitt namn i borgen. Se här,» han tog fram sin gamla plånbok och tog därur fyra stora sedlar, hvilka han lade efter hvarann på bordet framför Per. »En, två tre, fyra,» räknade han. »Fyra hundra riksdaler – räcker det?»

Per stod mållös af öfverraskning och häpnad öfver den godhet, som så oväntadt kom öfver honom. Han trodde icke, att det var sant, att denne gamle man hade gått i borgen för hans skull, trott på hans heder och besvärat sig med att anskaffa dessa pengar. Han trodde, att alltsammans var en dröm, en villa blott, och for därför med handen öfver pannan, för att öfvertyga sig, om han var vaken.

»Jag förstår inte, jag förstår inte det här,» sade han och skakade på hufvudet.

»Nå, men Per, stå då inte och dröm heller,» kyrkvaktaren ruskade honom i armen. »Här äro pengarne! Tag dem och bege dig af så fort som möjligt.»

»Men hur har ni kunnat göra detta för mig?» frågade Per, som öfvertygat sig om, att det verkligen var en sanning, att han ägde de penningar, som räcktes honom. »Trodde ni mig om så godt, att ni vågade gå i borgen för mig, som är afskydd och förföljd af alla, ja, af hela världen? Och på hur lång tid har ni lånat ...»

»På fyra år, Per,» afbröt den gamle, »fyra år äro väl en tillräcklig tid för att återbetala din skuld ...»

»Jag hoppas att förr kunna göra det,» inföll Per. »Och då har ni pengarne tillbaka med ränta. Det fanns

således ett hjärta för min nöd, och det var ert, far, och ert, mor,» han räckte händerna mot det äkta paret och tårar stego upp i hans ögon. »Tack! Jag kan ju ej gifva mer än detta enkla, lilla tack! Men en dag kommer kanske, då jag kan göra något för er, hvilket ska' bli min högsta sträfvan som en kär och helig plikt, ja, den dagen *måste* komma – jag känner det på mig.»

Och så talade han med dem om allt hvad han kände och om allt hvad han hade lidit. Det var bittra, sorgfulla ord, som kommo dem att gråta.

»Jag tackar er ännu en gång,» tillade han efter en stunds tystnad, »Ni ha gjort en god gärning, som ska' ha välsignelsens frukt med sig. Så fort jag lämnar detta land, blir jag en ny människa. Per Knutsson är då död och jag hoppas omsider glömd. Tack för att ni trodde mig om godt och satte er lit till min heder! Detta ska bli en tröst i min olycka.»

Dagen därpå reste Per, utan någon aning om på hvad sätt kyrkvaktaren anskaffat dessa penningar, en hemlighet, som denne behöll ensam för sig själf, i den öfvertygelsen, att han handlat fullkomligt rätt. Den döda Ebba Brahe hade ju befallt honom därtill, och han hade lydt den maning, hon gifvit honom i drömmen. Han hade sagt sant för hustrun, då han omnämnde, att han hade en gammal bekant i Stockholm, som nog skulle gifva Per ett penninglån, men han nämnde icke, att därtill fordrades mera säkerhet, än blott och bart hans egen borgen. Den gamle bekante var ingenting annat än en sniken procentare, som tillika hade ett lånekontor, där han mottog hvad slags saker som helst i pant för sina penningar, såsom husgeråd, kläder, silfver och guld och alla möjliga slags artiklar. Då han fick se den antika ringen med den ovanligt stora diamanten, misstänkte han icke ett ögonblick den gamle kyrkvaktaren för att på något otillåtligt sätt ha kommit öfver den. Därtill var kyrkvaktaren för hederlig och välkänd. Men hvarifrån hade han fått denna klenod?

»Ja, det ser konstigt ut, att jag innehar en dylik dyrbarhet, men det är en hemlighet förknippad därmed, som jag ej äger rätt att förråda. Någon, som är i behof af penningar, har vändt sig till mig och bedt mig skaffa ett lån på denna ring. Behöfver ni veta mer?»

Nej, det behöfde han inte. Han granskade ringen mycket noga och förstod dess höga värde. Och han önskade ingenting högre, än att låntagaren icke skulle lösa den på den bestämda tiden, ty därmed gjorde han en enorm vinst men han sade icke ett ord om denna sin dolda tanke.

»Hur mycket begär då denna person att få låna på ringen?»

»Hur mycket tror ni er kunna gifva? Det allra högsta naturligtvis ...»

»Hm, fyra hundra riksdaler ...»

»Fyra hundra!» skrek kyrkvaktaren till, öfverraskad, häpen, ty han förstod sig ej på klenodens värde. »Fyra hundra!»

»Ja, är det för litet?»

»Åh nej, det får gå med det,» svarade kyrkvaktaren försiktigt, för att icke röja sin förvåning och på det sättet kanske få summan afslagen till mycket mindre. »Låntagaren får väl vara nöjd. Men så mycket kan jag säga, att fyra år dra om, innan ringen kan lösas.»

»Fyra år ... ja, får gå då,» men inom sig tänkte procentaren, att då fanns det godt hopp om, att ringen ändå blefve hans, ty under denna tid kunde ju mycket inträffa. Fyra år kunde ju ringen ligga i hans förvar ... fyra år voro ingen evighet heller.

Men denna affär blef inte uppgjord på dagen. Kyrkvaktaren skulle komma igen dagen därpå och mottaga penningarne, som procentaren sade sig för ögonblicket inte ha inne i kassan.

Hvad han fröjdades, den gamle mannen, när han hade de fyra hundra riksdalerssedlarne i sin hand? Icke en enda gång kände han någon förebråelse öfver att ha begått en oärlighet, en grafstöld, så säkert trodde han på uppenbarelsen i sin dröm. Han hade endast lydt den dödas vilja, och ingenting i hela världen skulle kunna öfvertyga honom om något annat.

Var kyrkvaktaren glad att ha uppfyllt sitt värf, så var Per det ännu mera. Med djup rörelse hade han tagit afsked af det gamla folket och vände kosan åt Stockholm.

XII.
Ett sista farväl!

Det var i en skymningsstund, som Maria hade satt sig vid det lilla fönstret åt gatan. Dagen var visserligen slut, men räckte längre vid denna årstid. Hon var så trött efter sitt trägna arbete och satt alldeles ensam, emedan modern var ute i staden. Hon tänkte på Per som vanligt. Icke en stund hade han varit ur hennes tankar, sedan han begifvit sig af till Veckholm. Hon undrade, om han fått arbete där ute på landsbygden och när han skulle skrifva till henne, som han hade lofvat. Stackars Per, det gjorde henne så ondt om honom! Att han aldrig skulle ha någon framtid här, förstod hon alltför väl. Men hon hoppades, att han skulle kunna arbeta ihop en så pass stor summa, att han kunde lämna fäderneslandet och bryta sig en ny bana i ett främmande land. Hon trodde så visst på, att det då skulle komma att gå honom väl och lyckligt – det hoppet öfvergaf henne ej. Men skulle Per då minnas henne? Eller var han lik alla andra människor, som, då de funnit lyckan, glömma de forna, gamla, fattiga vännerna?

Som hon så satt och tänkte, såg hon någon skymta förbi fönstret. Var det icke Per? Hon sprang upp och skyndade mot dörren, öppnade den och lyssnade. Hon tyckte precis, att det var han? Eller kunde hon misstaga sig? Nej, det var inte möjligt.

Hennes hjärta klappade fort och hårdt, då hon hörde steg ute i den mörka förstugan. I nästa ögonblick stod Per framför henne.

»Jag tyckte väl det!» ropade hon gladt mot honom, men tillade strax därpå i sorgsen ton: »Har du äfven drifvits bort därfrån? Finns då ingen plats för ditt ärliga arbete?»

»Maria, Maria!» Han tog hennes båda händer, kramade dem hårdt och utbrast med af rörelse skälfvande stämma: »Jag kommer för att säga dig ett *sista farväl!»*

Och detta kunde han säga så gladt! Ty om ock hans röst hade en vemodig klang, så lyste något i hans ögon, som tydde på allt annat än sorg. Maria kände ett hugg i hjärtat och drog omedvetet sina händer ur hans. Hon kunde ej dölja sin smärta, den lade sig likt en mörk sky öfver hennes ansikte. Per såg det och skyndade att tillägga:

»Det är en glad nyhet, jag har att förkunna, Maria.» Han tänkte endast på sig själf och hade ännu ingen aning om, att det var mer än systerkärlek, hon ägnade honom. »Tack för ditt råd! Hade jag ej vändt mig till det gamla kyrkvaktarefolket, så hade jag nu stått alldeles hjälplös ... och slutet hade nog inte varit långt borta, ett sorgligt slut ... Maria, du sade ju, som jag också själf gick och tänkte på att min lycka, i fall någon lycka kunde finnas för mig, bestode i att jag reste härifrån, långt bort till en annan världsdel, till Amerika, jag som andra olyckliga. Nu har jag medel därtill. Den gamle kyrkvaktaren har skaffat mig ett lån på fyra hundra riksdaler. Det är tillräckligt för mig att börja med.»

Maria hade satt sig i soffan, medan han sade detta, och Per följde henne dit och slog sig ned bredvid hennes sida.

»Är du inte glad, Maria?»

»Jo, mycket,» svarade hon, »mycket, Per.» Hon talade med ansträngning. »Då förstår jag ditt *sista farväl!»* Hon ville icke säga något mer, ty då skulle hon förråda sig, och den hemlighet, hon bar på, ville hon ha för sig själf. Men tårarne trängde fram i hennes ögon, och det var med möda hon kunde undertrycka en ohejdad gråt.

Där de sutto i soffhörnet var skymningen så tät, att Per knappast urskilde hennes anletsdrag. Han talade om sin framtid och sin starka förhoppning, att allt skulle gå väl för honom i det främmande landet. Han trodde sig inom fyra år kunna återgälda sin skuld.

»Maria, du ska få höra af mig och mot dig ska jag vara uppriktig, kära vän. Då jag gick där ute i skogsdungarne, så tänkte jag på dig ...»

»Gjorde du?» Maria lade tonvikt på orden och de uttalades med en sådan förvåning, att Per fattade att hon tviflade på honom.

»Skulle jag inte det, Maria, då du varit så trofast mot mig? Hvem har varit som du och din mor mot den olycklige fången? Ingen – ingen i hela vida världen skulle ha gjort något sådant för mig. Och därtill har du fått lida för min skull. Men du, Maria, du ska få det bättre en gång, om det går mig väl. Tror du jag skulle kunna glömma dig? Jag står ju i en stor tacksamhetsskuld till dig och till din mor. Det blir min plikt att tänka på er, bara jag först hunnit betala min skuld till kyrkvaktaren. Och om det går mig väl i händer, så hvem vet, om jag ej kan bereda er ett hem i det främmande landet. Skulle du vilja det, Maria?»

»Lofva inte för mycket, Per!»

»Jag säger ju, *om* lyckan blir mig huld.»

»Tack, tack, Per, för din välmening!»

»Och se här, Maria, hvad jag har åt dig.» Han tog ur bröstfickan de vissnade blåsipporna och lade dem i Marias knä. »Det är några blommor, som jag plockade för din räkning, så att du skulle få bevis på att jag tänkte på dig.»

Maria tog de vissnade blommorna och låtsade, som om hon luktade på dem, men hon kysste dem i stället, en lång, lång kyss, fastän han ej anade det.

»De dofta ännu Per,» sade hon. »Tack, tack, du gör mig verkligen mycket glad.» Och så sutto de tysta en lång stund. Han visste ej, hvad som rörde sig i Marias hjärta: den största sorg och förtviflan öfver att han skulle lämna henne. Om hon hade vågat, skulle hon ha kastat sig i hans famn och bedt honom stanna eller taga henne med sig. Men om hon vore så uppriktig, att hon bekände huru kär han var henne, så hvad vunne hon väl därmed? Endast ett beklagande, då han ej kunde besvara denna känsla, så uppfylldt som hans hjärta var af en annans bild. Och därtill skulle hon blygas öfver sig och sin svaghet att blotta sig. Nej, nej – Per skulle aldrig få veta något om hennes kärlek, den skulle oförstådd lefva och dö med henne.

Plötsligt hördes steg ute i förstugan och dörren öppnades för fru Lund.

»Mamma, Per har kommit för att säga oss farväl, sitt sista afsked som han säger. Och hvem vet om vi någonsin få se honom mera i lifvet,» hon talade med undertryckt stämma.

»Per,» fru Lund kom emot honom och sträckte sina båda händer emot den unge mannen, »hör jag rätt, är det möjligt? Har du verkligen lyckats att få pengar till din resa? Åh, jag lyckönskar dig, kära gosse! Det var den mest glädjande nyhet, du kunnat ge mig.»

»Ja, moster, jag är själf så glad, så glad ... Och hade jag inte pengarne här,» han klappade med handen på bröstfickan, »så skulle jag tro, att jag drömde alltsammans. Men det *är* en lycklig verklighet och därför har jag att tacka den gamle kyrkvaktaren i Veckholm, näst Maria, ty hade hon ej rådt mig till att vända mig till honom, så hade jag aldrig gjort det. Från Maria har allt godt kommit, jag ska aldrig glömma det och jag lofvar att tänka på henne och dig, moster ... Får jag endast betala min skuld – jag har fått fyra år på mig, så .... Ja, går det mig väl, så ska jag ej glömma bort er. – Det är min plikt och skyldighet ...»

»Käre gosse, tänk inte därpå! Vi ha endast handlat som vårt hjärta bjudit oss.»

»Och det skall ständigt lefva i mitt minne.» Något fuktigt glänste i Pers ögon, en tår af den innerligaste tacksamhet.

Per satt kvar hos dem till långt in på natten. De tänkte ej på hur fort timmarne ilade bort. Sedan gick han till hvila i den lilla skrubb innanför köket, där fru Lund hade redt honom en bädd. Om morgonen därpå gick han ut i staden, för att höra efter första ångbåtslägenhet till Göteborg, och uträttade åtskilliga bestyr för sin tillämnade långa resa. Han hade icke råd att skaffa sig någon fullständig ekipering, ty han måste se på hvarje riksdaler, så att han ej kom alldeles tomhändt till den nya värld, där han skulle börja ett nytt lif. Hos en klädmäklare kom han öfver för billigt pris en snygg kostym, som han med detsamma iklädde sig. Han var snygg och fin från topp till tå och ingenting fanns att anmärka mot hans klädsel.

Så gick han på måfå gata upp och gata ned för att fördrifva några timmar. Därunder kommo så många tankar öfver honom. Hela hans förflutna lif drog förbi i hans minne, ända från hans barndomstid. Det var ju han, som både far och mor hade spått en så vacker framtid – han, som en gång skulle slå ett slag för de förtrycktes rätt som hans far så många gånger sagt och som var det sista han sade åt honom på sin dödsbädd. Hur väl Per erinrade sig den stunden! Fadern hade lagt sin hand på hans hjässa: »Du ska göra't Per,» ljödo hans ord ännu efter så många år för sonens öron.

Skulle han icke ännu en gång återse detta hem, där han hade bott och där fadern dött? Ett sista farväl skulle han väl gifva åt allt hvad som var honom så dyrbart och kärt i lifvet. Han ställde därför sina steg åt denna trakt af staden, som var honom så väl bekant.

Då han kom fram till det gamla huset, stannade han där utanför. Allt var sig likt, ingenting förändradt. Porten stod öppen, genom hvilken han gått så många steg, och han kastade en blick upp till den lilla vindskupan. Så många gånger han suttit där, uppkrupen på fönsterkarmen! Särskildt mindes han en julafton, då han i barnslig glädje och undran skådat ned till den rike grannens uppdukade julbord och den tända granen med alla sina strålande ljus och grannlåter. En liten gosse och flicka hade sprungit i det stora rummet, Algot och Camilla, hvilka båda så sorgligt hade ingripit i hans öde. En mörk skugga lade sig öfver hans ansikte och han suckade tungt.

»Om *han* inte hade funnits till, bara *hon,* då hade nog allt varit annorlunda. Kanske att *hon* då varit god, ty det var brodern som satte upp henne mot mig redan i barndomen. Jag minnes det alltför väl. Hon hade dåliga exempel ...»

Han lät sin blick glida öfver den rike patron Everus' hus. Där syntes också allt vara sig likt som i förra dagar, åtminstone till det yttre. Hur det var *inom* detta hem, därom visste han intet annat, än att Camilla icke längre var där, utan lämnat det som grefve Cronspetz' brud.

Med tunga steg gick han uppför de långa trapporna i det hus, där han bott med sina föräldrar. Nästan smygande, för att ej göra något buller, gick han fram till dörren och klappade sakta på. Ett litet barn öppnade – en flicka med bleka, sjukliga drag. Hon var icke ensam, där funnos äfven fyra andra småttingar, några äldre, andra yngre. Föräldrarna syntes ej till, de små voro öfverlämnade åt sig själfva, som brukligt är i fattigmans hem.

»Får jag komma in ett ögonblick?» frågade Per.

»Vi törs inte för mamma,» svarade den lilla flickan och höll hårdt i dörrlåset.

»Men jag vill inte göra er något ondt, kära barn, jag vill endast titta omkring litet...»

»Mamma säger att det finns så många elaka människor och tjufvar, som stryka omkring.»

Tjufvar! Det ordet stack som en knif i Pers bröst. Han var ju själf anklagad för tjufnad och hade lidit sitt straff därför. Om någon skulle komma och kanske känna igen honom, f. d. straffången?

»Men jag är ingen elak människa och inte heller är jag någon tjuf. Låt mig därför komma in,» bad Per. »Jag ska stanna på tröskeln om ni äro rädda för mig.»

Hans stämma lät så bedjande och mild, att den rörde barnet. Nej, icke kunde han vara någon tjuf eller komma i stygga afsikter, som såg så god ut, tänkte den lilla flickan och betraktade honom närmare. Hennes hand släppte låsvredet och Per ställde sig på tröskeln. Han kastade en lång, lång blick öfver rummet, med dess smutsiga fönster och trasiga tapeter. Så såg det icke ut under hans mors tid eller den tid, han varit fru Lunds hyresgäst. Då var där fint och rent i all sin tarflighet. Men det var ändock kärt för honom att stå under detta tak, både kärt och smärtsamt, ty här hade han ju icke allenast upplefvat lyckliga barndomstimmar, utan äfven den sorgligaste stunden i hela sitt lif, då polismannen fann de stulna penningarne och gjorde honom till fånge.

Tårar trillade utför hans kinder, men intet ljud kom öfver hans läppar.

»Se här,» han sträckte en tolfskilling åt barnen, som stodo undrande omkring honom, »tag detta till litet nam- nam!»

Flickan tog emot slanten, glad och öfverraskad. Ett tack kom öfver hennes läppar. Hon skulle köpa bröd åt sig och syskonen, ty de voro alla så hungriga och det dröjde ännu länge innan mor komme hem.

Per hörde icke på, hvad hon talade. Han stod försjunken i tankar. Plötsligt ryckte han till, suckade och drog sig ut genom dörren. Därpå försvann han med snabba steg.

Per hade kommit ned på gatan igen. Där stod han stilla en stund och såg upp mot patron Everus' fönster.

Ingen af de andra ville jag återse, men henne, Camilla, önskade jag få se en skymt af, innan jag skiljes härifrån. Åt allt hvad jag har kärt vill jag säga ett sista farväl. Jag skulle aldrig ha kunnat vädja till hennes barmhärtighet och bedt om någon slags hjälp, såsom kyrkvaktaren rådde mig, dock att taga afsked af henne, det vore jag mäktig till.

Och en oemotståndlig längtan grep honom att få återse Camilla. Han måste se henne blott en enda gång, den sista, innan han skildes från sitt fosterland. Han ville taga farväl af henne, ingenting annat skulle han säga, ty några bevis för broderns brottslighet hade han ju icke och kunde således ej anklaga honom. Och när han kom endast för att taga farväl, så kunde hon väl ändock ej neka det – det var omöjligt. Ingen människa skulle handla så obarmhärtigt, trodde han.

Men hvar bodde hon? Med snabba steg gick han till närmaste butik och bad att få se i adresskalendern.

»Malmtorgsgatan n:r 3,» läste han.

Därpå skyndade han ut och hastade till denna gata. Men innan han öppnade porten, såg han uppåt husets våningar. I hvilken bodde hon? Han drog ett djupt andedrag. Det kändes så underligt beklämdt inom honom och hans hjärta bultade våldsamt. Det var, som om han stode i begrepp att göra något ondt, något orättfärdigt, hvilket han på förhand kände ångest för.

»Gå icke!» ropade en varnande röst inom honom. *»Gå!»* hviskade hjärtat, »gå till henne, så får du ett ljuft minne på färden.»

Och den rösten lydde han, ty det var den mäktigaste och oemotståndligaste. I första våningen bodde icke grefve Cronspetz, men i den andra, ty där stod namnet att läsa på den blanka mässingsplåten på dörren. Med darrande hand fattade Per klocksträngen. Han drog till – klockans klang ljöd hög och stark. En betjänt kom och öppnade.

»Träffas grefvinnan Cronspetz?» frågade han med en säkerhet i rösten, som han lyckades behärska.

Betjänten såg på honom en smula förnämt granskande. Hvad ville han? Troligen begära någon hjälp af grefvinnan. Men hon lät alltid afskeda sådana, som kommo i det ärendet, och därför nämnde den livréklädde tjänaren några ord om, att grefvinnan icke tog emot.

»Får jag då aldrig träffa henne?» frågade Per, som visste att dylika herrar betjänter alltid pläga uppträda på ett sådant där afsnäsande sätt å sitt herrskaps vägnar.

»Jo, men det beror alldeles på, af hvad anledning ni kommer?» Pers enkla, ehuru snygga klädsel antydde ju, att det ärendet, han var stadd i, sannolikt ej var sådant som betjänten först föreställt sig: en bön om något penningebidrag. Ni behöfver troligtvis ...» Betjänten häjdade sig, ty uttrycket i Pers ansikte tystade hans mun. Det var ett allvarligt, bestämdt uttryck, något öfverlägset, som ovillkorligen imponerade. Per föreföll, som om han hade något budskap att frambringa, något sorgligt kanske. »Är ni skickad från någon?» frågade betjänten nyfiken.

»Nej, jag går i mitt eget ärende, men det är af stor vikt att jag får träffa grefvinnan. Ni kan således underrätta henne, så får jag bestämdt veta, om hon tager emot mig eller ej.»

»Men edert namn ...»

»Det kan ju göra er alldeles detsamma. Inte fäster hon sig vid, om jag säger mitt namn, kan jag väl förstå.»

»Däri har ni rätt,» log betjänten. »Men grefvinnan har förbjudit mig att släppa in någon, som begär ...»

»Var lugn,» inföll Per med stolt förakt, jag är ingen tiggare ...»

»Nå, då kan hon väl låta tala med sig.»

Grefvinnan Cronspetz satt i sitt kabinett, ett litet förtjusande rum i gul tapetsering. Hon hade ingenting annat för sig än lek med sin favorithund, en hvit silkespudel af minsta race. Då hon blef störd af betjänten, som nästan ljudlöst inträdde, rynkade hon sina fina, penslade, mörka ögonbryn och fäste på honom en missnöjd blick.

»Hvad vill du, Johan?»

»Fru grefvinna, jag skulle ej ha vågat störa, om jag inte vore nödtvungen därtill. En karl ... en herre kanske, ber att ovillkorligen få träffa grefvinnan.»

»En karl? En herre kanske, säger du? Ser han då så besynnerlig ut, att du ej vet hvilketdera han är,» svarade Camilla ännu mera missnöjd, då hon hörde hvarom frågan var.

»Nej, sannerligen jag det kan. Kläderna äro mycket enkla men fullkomligt oklanderliga. Han kan kallas herre kanske ... Det är åtminstone ingen vanlig, fattig man ... Han ber så enträget att få träffa grefvinnan, och han ska inte gå, om jag än visar bort honom. För resten sade han, att han inte har kommit för att tigga.»

»Det säger han bara för att slippa in hos mig.»

»Jag tror inte, att den mannen ljuger,» svarade betjänten, som allt för väl mindes Pers öppna, klara blick.

»Han måste riktigt ha slagit an på dig, Johan.» Camilla kunde ej annat än le åt betjäntens bestämda uppfattning af den okände. Nå ja, för den här gången, så får jag väl göra ett undantag. Släpp in honom i salen. Jag kommer strax.»

Men Camilla gjorde sig alls icke brådtom. Hon fortfor en längre stund att leka med sin lilla hund, som rullade på den broderade mattan. När hon tröttnade därpå, då först föll det henne in att gå ut i salen till den besökande.

Camilla kunde aldrig gå förbi en spegel, utan att kasta en blick däri på sin sköna bild. Och aldrig tog hon emot något besök med mindre än hon först ordnade sina lockar, hvilka alltid hade den benägenheten att falla ned i pannan. Men nu brydde hon sig alls icke om att göra sig detta besvär. Det betydde ju så litet, hur hon tog sig ut inför den där okände mannen i den tarfliga klädedräkten, men hon kunde ej förstå i hvad för ett ärende han kom, då Johan bestämdt påstått, att det icke var för att tigga? Hvad kunde han då vilja henne? Det var nog ingenting annat än ett angrepp på hennes kassa, hon kände till det där, hon, fastän den främmande mannen lurat tjänaren.

Med hastiga små steg kom Camilla ut i salen och stannade midt på golfvet. Dagern ifrån fönstren föll rätt på Pers ansikte, blek och med lidande drag. Hon kände ej igen honom strax, ty Per var så olik mot förr. Hans ståtliga gestalt var nu något böjd, och friskheten i hans vackra anletsdrag var försvunnen. Han var så olik den Per, Camilla mindes, att det icke var underligt, att hon i första ögonblicket ej kunde känna igen honom. Han stod vid dörren och hon kallade icke fram honom.

»Hvad vill ni?» sade hon stolt och kort.

»Känner grefvinnan inte igen mig?» Per skälfde på målet, ty nu var han ej längre sig själf mäktig, då han fick se henne, som han älskade så högt och varmt. Hon stod där så strålande vacker framför honom i sin lilasfärgade klädning med de mörka lockarne i ett rikt svall kring hals och skuldror. Men hennes kalla röst orsakade honom smärta, en förfärlig smärta.

»Skulle jag känna igen er? Hvem är ni då?» frågade hon och ämnade tillägga något, men hejdade sig.

Hans röst lät så klagade och erinrade henne om något bekant i sin sorgsna klang. Hon gick några steg närmare honom och betraktade honom länge forskande. Då kände hon slutligen igen honom, blef häpen, nästan förskräckt och drog sig baklänges.

»Per ... Per Knutsson,» mumlade hon och stödde sig med handen mot skifvan på det stora bordet midt på golfvet.

»Är grefvinnan rädd för mig? Ja, ja, jag förstår, f. d. fästningsfången skrämmer er. Ni tror kanske, fru

grefvinna, att jag kommit för att göra er något ondt?» – tårar glänste i hans ögon och rullade långsamt utför hans kinder. »Ack, det är så naturligt, att ni ska tro något sådant. Den, som har varit straffad som en brottsling, af *den* kan man ju vänta *allt,* menar ni och alla med er? Fängelset gör en syndare förhärdad, och då man en gång är förlorad för världen, så kan man ju våga allt för att lefva.

Pers ord hade icke gjort den verkan på Camilla, som han hoppades. Hon stod där lika stolt, stel och kall. Det var ett stenhjärta, som icke i första taget kunde uppmjukas, icke af *andras* lidande väckas till någon varmare känsla; måhända det *egna* lidandet skulle göra det en dag. Hon såg ej ens på honom, utan hade vändt bort sitt ansikte och stirrade på väggen midt emot.

»Jag vet, hvad ni tänker, fru grefvinna,» återtog Per, »ni tänker detsamma som alla andra. Och jag förlåter er därför – ty så har ni blifvit inlärd och alla dessa galna begrepp har ni nedärft led för led, ni, som alla andra. Men – ja, fru grefvinna, inte var det för att säga er detta, som jag kom – jag kom för att taga afsked af er, innan jag för alltid lämnar mitt fäderneslands torfva.»

»Ja, jag kunde väl tro att ert ärende var för att bedja mig om någon hjälp för er resa,» inföll nu Camilla isande kallt. »Jag misstog mig således inte.»

Pers ansikte blef blossande rödt och han kom af sig. Men i nästa sekund höjde han stolt sin panna.

»Nej, ni har misstagit er ändå, fru grefvinna. Jag behöfver ej er hjälp, jag har ej kommit hit som en tiggare. Och gåfve ni mig än tusental, så skulle jag inte mottaga det ...»

Ett spotskt, hånfullt leende krusade Camillas läppar. Det kunde han gärna säga, tänkte hon, då han hörde, att han ingenting hade att vänta. Hon trodde icke på hans ord.

»Jag kom, som jag sade, för att ännu en gång få se er, den sista i mitt lif, ty jag vänder aldrig igen. Ni har varit mig kär sedan min barndoms dagar. Förlåt att jag säger det, men jag vill, att ni ska veta det. Jag bar er på mina armar ... jag förlät er all er elakhet mot mig, därför att jag älskade er.»

Camilla ryckte till. Det var för mycket att höra från denne uslings mun. Hon tänkte ringa på betjänten för att visa Per på dörren, men han hejdade henne.

»Gör det inte, Camilla!» varnade Per och tog ett steg framåt.

Camilla! Han vågade kalla henne vid namn. Hon bleknade och rodnade om hvart annat och vände honom ryggen.

»Ni har trott mig vara brottslig, men jag är oskyldig, jag var icke saker till den stöld, man anklagade mig för. Det var er *egen* bror, som var tjufven ...»

Det gick för långt, hans oförskämdhet steg ju öfver alla gränser.

»Hur vågar ni anklaga min bror?» sade hon och vände sig häftigt om. Pengarne funnos ju i edra egna gömmor ... »

»Ja, men er bror kan bäst förklara hur de kommo dit.»

»Ni är en större usling än jag trodde! Min bror en tjuf, säger ni? Åh, om han varit saker till stölden, så hade ni ju kunnat säga det medan tid var ...»

»Jag hade inga *bevis,* och därför teg jag.»

»Då borde ni fortfarande ha tegat.»

»Ni har rätt: jag kunde ha tegat. Jag ville ej orsaka er någon sorg ...»

»Var fullkomligt lugn, era ord betyda ingenting för mig. Ni har missbrukat min fars förtroende och visat er otacksam ...»

»Fru grefvinna, ja, det tjänar till ingenting, att jag yttrar något mera, ni ska aldrig tro mig, aldrig!»

»Däri har ni rätt, Per Knutsson. Adjö nu!»

»Jag fick ändock *se er,* det var endast det jag ville.»

Camilla gick långsamt ur rummet, stel och rak, utan att vara det minsta berörd af hans olyckliga öde. Han stod kvar, huru länge, visste han ej själf. Slutligen kom betjänten och ryckte honom ur hans djupa tankar. Per gick – skulle han någonsin återse Camilla? Och komme den stunden, så undrade han, om hon ej då vore annorlunda? ...

Då han kom till Maria såg hon genast hans dystra och upprörda sinnesstämning. Hon fick en aning som smärtade henne.

»Hur är det fatt, Per?» sade hon och lutade sig ned öfver honom, där han slagit sig ned på en stol.

»Åh, ingenting, ingenting, Maria,» han strök långsamt med handen öfver pannan. »Det känns bara så besynnerligt att lämna *allt*...»

»Du kan vara glad däråt,» tröstade hon.

»Ja, ja, det är ingen annan råd. Men tänk, Maria, om jag hade dig med på resan, dig och din mor,» han såg trofast upp mot henne. »Ni äro de enda ... enda i världen, som jag kan lita på, som hållit ut i er vänskap och aldrig, aldrig svikit, då alla andra sveko. Ni tro på mig ...»

»Ja, ja, käre Per! Marias röst skälfde af tårar.

»Du är mig en kär syster, och jag ska aldrig glömma dig.»

»Tack, tack, Per för det löftet ... du har belönat oss nog.»

»Du är nöjd med så litet, dyra vän, men jag har intet annat att gifva; men kan jag en gång gifva mer än ord, så kom i håg, att jag gör det! Går det mig väl, Maria, så ska du och din mor ha välsignelse däraf; men går det mig illa, så rår jag ej därför, ty skulden därtill blir aldrig min. Förstår du mig?»

»Så väl, så väl, Per.» Hon tryckte sig intill honom.

Han kramade hennes händer, han kysste dem, men allt med en broders uppriktigaste känslor. Och då stunden kom att skiljas, då kastade sig Maria i hans famn, icke längre mäktig sig själf och kysste honom på munnen. Men då hon gjort det, rodnade hon och drog sig tillbaka. Hade hon förrådt sina känslor? Nej, Per förstod ej annat än att det var en systers kyss. Han var starrblind, och hade icke den minsta aning om, hur det förhöll sig i hennes hjärta.

Maria och fru Lund följde honom till ångbåten. Det var ett rörande afsked – en stund som de skulle minnas alla tre, huru länge de lefde. Så länge Per såg en skymt af dem på skeppsbrokajen, viftade han med sin näsduk ett farväl. Och han fortfor att vifta, fastän han ej längre kunde urskilja deras anletsdrag, hvilka smälte samman med människomassan, som stod där.

Med tunga steg följde Maria modern hem.

»Jag känner precis, som om jag aldrig finge återse Per,» suckade hon.

»Hvem vet ändå, Maria ...»

XIII.
Bror och syster.

Camilla hade visserligen lugn till det yttre lämnat Per. Men hon var det icke inom sig. En förfärlig oro och ängslan hade gripit henne mot hennes vilja. Hon ville vara kall och likgiltig för hvad Per hade sagt, men hon kunde det icke.

Då hon kommit in i sitt kabinett igen, stannade hon midt på golfvet och tryckte händerna hårdt mot sitt bröst.

»Jag känner mig så upprörd.» Hon andades djupt. Men plötsligt kastade hon hufvudet stolt tillbaka. Så enfaldig jag är, som ett ögonblick kan låta oroa mig af denne uslings ord. Hvad kan man vänta af en sådan annat än all möjlig oförskämdhet. Att våga säga mig, hur kär jag är och var honom! Det var ingenting annat än ett försök att locka af mig penningar. Och då han såg att det ej lyckades, trodde han, att han skulle skrämma mig genom att anklaga min egen bror för stölden. Han skulle ha lidit oskyldigt, gubevars! ... Han skulle ha lidit och tegat ... ingen människa skulle tro det. Men obehagligt var det i alla fall, mycket obehagligt, och den där påhälsningen kan ännu en gång upprepas. Jag ska förekomma det.»

Hon ringde på betjänten.

Denne inträdde och stannade vid dörren för att mottaga matmoderns befallning.

Känner du igen den karlen, som nyss var här, om han återkommer?»

»Ja mycket väl.»

»Visa då bort honom, och skulle han envisas, så begagna hvad medel som helst för att få honom att gå. Han var, som jag sade, en tiggare, och det är min princip att icke hjälpa sådana. De kunna arbeta ...»

Då Camilla åter blef ensam, tog hon upp på armen den lille hunden och sökte förströ sig med att leka med denne. Men hon kunde icke göra det med något slags intresse, ty Per satt fast i hennes tankar, envist fast. Det hjälpte icke, att hon ansträngde sig att förjaga hans bild. Den stod där tydlig och klar i hennes minne – det bleka lidande ansiktet med sina vackra drag och sina stora, melankoliska ögon. Kunde en förhärdad brottsling se så ut? Ja visst, genom öfning, trodde Camilla föraktligt.

Hon mindes Per Knutsson som liten gosse och, sedan han växt upp, som en ung man. Hela hans vandel hade varit redbar, oklanderlig, ända till den dagen, då han upptäcktes som tjuf. Det väckte den största bestörtning, ty ingen hade tviflat på den unge mannens heder. Han hade varit aktad och omtyckt af alla, och hennes far hade satt det största förtroende till honom. Några år till – och Per skulle ha fått öfvertaga hennes faders goda affär. Han hade således haft lyckan i sin egen hand och dock satt den så lättsinnigt och brottsligt på spel. Nej, hon kunde icke känna någon medömkan med Per, omöjligt, och ännu mindre nu, nu, då han vågat så djärft anklaga hennes egen bror, löjtnant Everus.

Camilla kände sig emellertid missbelåten hela dagen, ty Per gick icke en enda gång ur hennes tankar. Men hon yttrade ej ett enda ord därom åt sin man, grefven. Instinkten sade henne, att hon skulle akta sig därför.

Han skulle då alltid funnit ett tillfälle att tala om hennes simpla släkt, om följderna af att komma in i en handelsfamilj, där afskedade bokhållare vågade tränga in på visit och påminna om gamla förtroenden. Men han nämnde aldrig ett ord om, att de penningar, svärfadern förvärfvat, voro för simpla för honom att slösa bort; dem mottog han tigande, tusenden på tusenden. Han förde ett mycket slösaktigt lif, så slösaktigt, att den lyxälskande Camilla själf började känna sig orolig. Hennes far var rik, det var sant, men denna rikedom var icke bottenlös, det fanns en gräns, och kanske de stodo närmare den, än någon anade. Fadern hade ingenting sagt, ingenting nekat sin måg, ännu gick det. Men Camilla såg molnet på hans panna, den bekymrade minen, som visserligen äfven kunde gälla brodern, hvars lefnadssätt gick i sus och dus. Camilla hade också själf ingenting yttrat, ty hon bäfvade för att vidröra det ömtåliga ämnet.

Hon var ej lycklig, trots att hon fått det grefliga namnet och vapenskölden att ståta med. Den kostade henne mycket, all denna fåfänglighet, mer än faderns förmögenhet. Men världen trodde henne lycklig och afundades henne, ännu så länge. Hon älskade sin man, men han kallnade mycket snart för henne. Hennes strålande skönhet eggade honom icke längre, sedan han hade den dagligen för ögonen och sedan hon tillhörde honom. Det tröttade honom snart, detta kärlekssmek, blef enahanda, tråkigt i längden, och han längtade efter ombyte af föremål. I hemliga kärleksförbindelser låg något frestande och pikant, och sådana hade han fullt upp af. Camilla fick trösta sig med att vara värdinna vid hans bord, representera hans hus som grefvinna Cronspetz, åka i sitt eleganta ekipage med livréklädd betjäning – allt detta borde hon vara belåten med, tyckte grefven, som yfdes öfver sina anor.

Camilla låtsade sig inför världen vara den lyckligaste maka .. Hennes stolthet förbjöd henne att visa något annat, icke ens föräldrarne anade, hvad hon dolde.

Den dag, Per besökte henne, blef icke den gladaste, ty strax därpå kom hennes gamle far på visit. Han hade icke på länge varit i det grefliga huset, då han alltför väl såg, att han icke var särdeles välkommen af den grefliga mågen. Han hade, förstås, för plebejska fasoner och kunde icke röra sig med sådan säkerhet i den praktfulla våningen som grefven fordrade af sin svärfar. Och så var det ju alltid obehagligt för den förre att ständigt bli påmind om, att f. d. kryddkrämare Everus stod närmast honom i släktskap, näst hans egna föräldrar. Den grånade mannen kände sig därför mycket lätt om hjärtat, då betjänten nämnde, att grefvinnan endast var hemma. Då han blifvit anmäld, skyndade Camilla emot honom.

»Åh, pappa, så roligt att du kom!» utbrast hon och menade verkligt uppriktigt därmed. »Det var så länge sedan du var här.»

»Ja, ja, ju mera sällan jag kommer, dess bättre för min måg» ...

»Säg inte det, kära pappa! Carl är alltid glad, då du»...

»Tyst, barn, du talar mot din öfvertygelse. Jag är inte välkommen annat än då jag kommer med penningar. Den dag, jag stänger min kassa för din man, så är hans dörr också stängd för mig.»

»Pappa! Har du kommit för att göra mig bedröfvad?»

»Nej, Camilla», han fattade hennes händer och tryckte dem. »Gud gifve, att det stod i min makt att betrygga din lycka för all tid!»

»Har något ledsamt händt?» En sorglig aning sammansnörde Camillas hjärta.

»Jo, ser du, liten, jag kom hit för att tala förstånd med dig, innan det blir för sent. Ännu kan det gå, men blott med största försiktighet ... Jag menar, att din man gjort ett djupt hål i min förmögenhet. Hans lefnadsomkostnader bli mig för dyrbara i längden, och Algot, som också förslösar grundliga summor, gör mig lika stora bekymmer. En vacker dag är jag bankrutt, om inte här sker en inskränkning i utgifterna. Och

därvid ska du vara mig behjälplig, Camilla.»

»Om det bara stod i min förmåga ...»

»Det står alltid i en älskad hustrus förmåga».

Ja, i en älskad hustrus makt, men icke i den makas, som icke längre hålles kär! Camilla suckade tungt.

»Du ska' afstyra allt öfverdåd i ert lefnadssätt, Camilla, kom i håg det! Ni lefva ju som furstar, men på det sättet bringa ni mig till tiggarstafven och er själfva ...»

»Jag ska' tala med Carl», tröstade Camilla, som dock aldrig skulle våga tala med sin man om dylikt.

»Jo, jo, det kostar att ha en greflig måg, han gör mig tusen bekymmer, liksom att ha en son, som är gardesofficer. Vet du, hvad jag tänker på ibland, Camilla? Jo, jag hade varit lycklig, om du gift dig med en man af ditt eget stånd, och om Algot – blifvit rätt och slätt en handtverkare.»

Camilla ville icke gå in på det. Det stred alldeles mot hennes principer.

»Ja, du rynkar näsan, du, barn. Du tycker, att det hade varit för simpelt. Men ponera att Per Knutsson förblifvit hederlig karl och du gift dig med honom ...»

Camilla spratt till och drog sig föraktfullt från fadern. Hur kunde han tala så, tänka något sådant?

»Jag menar, om Per fortfarande hedrat sig, så hade han kunnat bli en rik man.»

»Pappa, förskona mig! Du glömmer, att du talar med grefvinnan Cronspetz.» Nu flammade högmodsandan upp hos Camilla.

»Ja, men du är väl och förblir min dotter ändå? Förlåt ... jag menar inte så illa. Ja, ja, det var dumt sagt af mig, jag medger det. Stackars Per, jag tycker ändå synd om honom. Han är nu fri igen – jag skulle vilja hjälpa honom, ty han är förlorad.»

»Det ska inte pappa tänka på, ty Per förtjänar det inte.»

»Men om han ångrar ...»

»En sann ånger visar sig ödmjuk ...»

»Vet du då, om Per icke har denna sanna ånger?»

»Ja, jag vet det. Jag har talat med honom just nyss.»

»Har Per varit här?» Den gamle patronen steg upp, öfverraskad. Han hade icke glömt Per, och det gjorde honom ondt, att dennes framtid var tillspillogiven, Per, som han haft så stora förhoppningar på.

»Ja, han hade nog hård panna till att komma hit och uppsöka mig – *mig!*» Hon lade stolt tonvikt på detta ord, betecknande hennes person.

»Jag medger, att det var besynnerligt af honom. Han ville naturligtvis bedja om hjälp?»

»Naturligtvis, men då han hörde, att jag ej var hågad därför, så slog han om och sade, att det inte var hans ärende. Han hade blott kommit hit för att taga afsked af mig. Så fräckt!»

»Men det var väl ingenting ondt däri, min flicka. Att Per var fästad vid oss, det må du inte förtänka honom.

Taga afsked, sade du, hvarthän ämnade han sig?»

»Till Amerika, alla förolyckades tillflyktsort.»

»Då hade du väl kunnat ge honom en liten skärf ...»

»Åt hvilken annan som helst, men inte åt Per, som så otacksamt lönat oss, och som kunde haft en lycklig framtid för sig, men förspillde den på ett så brottsligt sätt. Nej, pappa, då hade jag handlat emot mina principer.»

»Kära barn, så sträng får man ändå inte vara. Du skulle ha visat Per till mig ...»

»Inte efter hans uppförande, nej, du skulle säkert ha visat honom på dörren. Vet du, hvad han slungade mig i ansiktet?»

»Nej, jag kan ej gissa det.»

»Jo hvarken mer eller mindre, än att han lidit oskyldigt. Det påstod han, trots att han blifvit tagen så godt som på bar gärning.»

»Kunde han verkligen säga det?»

»Ja, och inte nog med det, han utpekade Algot som den rätte tjufven. Skulle du äfven nu, vara hågad att mottaga Per Knutsson och känna medlidande med honom?»

»Nej, jag måste erkänna det. Att anklaga min son ... åh, det var fräckt!»

»Där ser du, hur man belönas. Nej, det tjänar ingenting till att vara god och eftergifven – Per Knutsson har gifvit ett exempel därpå. Att våga kalla min bror tjuf! Algot skulle stjäla några tusen kronor, han som disponerade öfver sin fars kassa ...»

»Inte alldeles riktigt. Jag hade verkligen vid samma tid nekat Algot penningar. Ju mer han fick sådana, dess mer runno de bort för honom. Men så usel var väl inte Algot, att han stal pengarne och lät en oskyldig lida. Algot hade ju då kunnat säga mig sanna förhållandet, om han verkligen inte motstått den frestelsen; men det är omöjligt ...»

»Fängelset har ej förbättrat Per, det har förhärdat honom, och nu vill han skylla sitt fel ifrån sig, men att kasta det på min bror, löjtnant Algot Everus, son till den rike grosshandlar Everus! Det fattas endast, att han sprider ut detta rykte.

»Det betyder ingenting, hvad han säger bland sina gelikar. De ska' till och med skratta ut honom.»

Camilla ville så gärna bedja sin far stanna öfver middagen, som på förnämt sätt afåts mycket sent. Hon sade också något därom, men icke så hjärtligt, som uppriktigheten kräfde. Och han, fadern, visste mycket väl, att mågen ogärna såg honom vid sitt bord, fastän allt tillhörde honom, allt, ända intill silfvergaffeln, de åto med. Men han var för simpel och kunde inte föra sig med den elegans, som magen fordrade. Kryddkrämaren stack allt för mycket fram hos svärfadern, hade han flere gånger låtit påskina. Camilla var visserligen mycket stolt öfver det namn, hon bar, och höll strängt på etiketten, men sin gamle far höll hon dock af. Det sårade henne, då mannen såg honom öfver axeln eller då fadern utsattes för hemligt spe af grefvens värda stallbröder. Och det var alltid mycket osäkert, om ej denne hade med sig hem till middagen en och annan vän.

Till middagen kom också grefven hem med några kamrater. Champagnen flödade som vanligt och

stämningen var alltid densamma glada och uppsluppna.

»Har du suttit inne hela dagen, Camilla?» frågade han vid ett tillfälle, då de voro för några ögonblick skilda från sina gäster, som gått in i hans rökrum för att njuta af de äkta havanna, betjänten satte fram tillika med åtskilliga fina likörer.

»Ja, pappa kom och hindrade mig, eljes hade jag väl tagit min vanliga promenad.»

»Såå, har farsgubben varit här? I hvad ärende? Han klagade på mig, förstår jag, att jag förstör så mycket pengar. Han kan aldrig lära sig begripa att en greflig måg är dyrbar. Ja, ja, det där få vi ytterligare tala om sedan, då vi bli ensamma. Jag har just ämnat att bedja dig, Camilla, stöta på honom för en viss affärs skull ...»

Innan Camilla hann att svara, var han redan ur rummet. Strax därpå kom brodern. Han gick direkt in till systern och dröjde med att uppsöka svågern och dennes gäster.

»Här sitter du så ensam, Camilla,» sade han och hälsade vänligt på henne. »Och du ser sannerligen bekymrad ut. Hvad har du att grubbla öfver? Ingenting skulle jag tro.»

»Du har rätt, Algot, jag har ingenting att grubbla öfver och ännu mindre att se bekymrad ut», hon försökte att le, men det var ett trumpet, konstladt leende. »Men man blir ju alltid melankolisk, då man sitter så här ensam.»

»Hvarför har du då intet sällskap? Bjud hit några väninnor ...»

»Inte i dag, det är redan för sent. Pappa har varit här ...»

»Jag har inte träffat pappa i dag, och jag hade något af vikt att tala med honom om. Men gubben har blifvit så svår och knarrig på sista tiden. Förr kunde han titta till mig i min ungkarlsvåning, men numera aldrig, åtminstone mycket sällan. Nå, nå, föräldrarna börja bli gamla ...»

»De tycka sig främmande i vår krets, Algot.»

»Jag undrar inte på det. De ha haft andra vanor än vi ...»

»Men de få ju betala kalaset – eller hur, Algot?»

»Det är ju en ära för dem, Camilla, att kunna underhålla sina barn på ett så magnifikt sätt.»

»Men vi få inte öfverskrida gränsen. Jag älskar lyx, det är sant, men jag vill inte se mina gamla föräldrar ruinerade. Det blefve en stor skam för oss.»

»Det där tar du inte af dig själf, Camilla. Pappa har varit här och satt i ditt lilla vackra hufvud åtskilligt. Men du ska inte lägga så stor vikt vid hans ord. Det där är bara ett talesätt af gamla människor och allra helst af dem, som själfva arbetat sig till hvar styfver. De se alltid på slanten, innan de gifva ut den, tumma och vända på den ...»

»Men pappa tycks inte ha gjort så med oss, Algot, han har varit allt för generös, tror jag, och låtit oss få slösaktiga vanor.»

»Hvad du talar förståndigt, precis som en gammal dam. Jag tror, att du ärft något af pappas affärsgeni. Nå, det skadar ju inte ...»

»Jag är rädd för fattigdomen, Algot. Hur skulle vi reda oss, om vi gjorde slut på allt? Jag ryser, då jag tänker

därpå, och skammen – ty det är en skam att sjunka ...»

»Prat, du sitter här och inbillar dig allt möjligt tok. Farsgubben är tät, det har jag bättre reda på än du, min kära syster.»

»Men hvarför gör du då inte ett godt parti, Algot? Du är en vacker karl och fruntimren svärma för dig.»

»Jag vill inte gifta mig än, jag vill ha min frihet än så länge ...»

»Se på min man! Har inte han sin frihet, fastän han är gift? Ni män låta minsann inte binda er af äktenskapets boja ...»

»Visserligen, men en hustru är ändå något, som ger en att tänka på mer än för en, sin egen person, menar jag. Nej, ännu så vill jag lefva mitt friluftslif. Vet du, hvarför jag i dag kom hit till dig? Jo, jag ville, att du skulle lägga ett godt ord för mig hos farsgubben. Han måste lossa på pungen och ge mig fyra tusen riksdaler.»

»Men, Algot ...»

»Fyra tusen är ju bara en bagatell, och han får draga af summan på mitt arf.» Han skrattade lättsinnigt och snodde sina vaxade mustacher.

»Du gör bestämdt af med mycket, mycket pengar?»

»Har pappa klagat?»

»Visst inte, men jag har upptäckt, att han ser mycket bekymrad ut på den allra sista tiden. Och hvad skulle det vara för, om ej för dina affärer?»

»Såå, hvad tror du då, att din egen man kostar honom? Betydligt mer än jag.»

»Jag ämnar också föreslå Carl att draga in på staten litet.»

»Såå, det skulle just se vackert ut och väcka misstankar hos alla våra björnar. Och du själf, Camilla kan *du* försaka?»

»Här är inte fråga om någon egentlig försakelse, utan blott att ordna för sig med litet mera beräkning än hittills.

»Säger du det? Åh, det har inte kommit i säck, förrän det varit i påse. Nå, vill du tala med pappa för min räkning?»

»Nej», svarade Camilla bestämdt.

»Inte!» Han såg på henne med förvåning. »Åh, sannerligen jag känner igen dig. Hvad kommer åt dig, Camilla?»

Camilla böjde ned sitt hufvud och såg nedslagen ut.

»Jag fruktar fattigdomen, Algot, och jag tror, att vi en dag bli ruinerade, om det fortgår på det här sättet. Du *spelar,* Algot, du kan omöjligt eljes göra af med så mycket pengar?»

»Hvem har sagt, att jag spelar?» Algot blef mörkröd af vrede, men behärskade sig för att ej förgå sig inför systern.

»Ingen ... jag gissar det blott.»

»Du har då fått alla möjliga dåliga tankar om mig, Camilla, men det kommer sig af att din man själf inte är alldeles så renhårig. *Han,* men icke *jag,* är en spelare!»

»Algot!» Camilla störtade upp. »Är det möjligt att Carl är en spelare? Åh, då förstår jag, hvarför han oupphörligt behöfver pengar!» Hon sjönk ned i soffan. »Jag hörde en gång någon säga, att inte ens en guldgrufva skulle förslå för en spelare.»

»Säg nu ingenting åt min grefliga svåger eller ange mig som sagesmannen.»

»Var lugn ... jag sätter inte de mina i sticket,» svarade hon, som aktade sig för att reta upp sm man mot sin egen släkt. »Men lofva mig en sak, Algot», hon räckte honom handen, »tänk på hvad jag sagt!»

»Du ska' inte oroa dig, kära syster. Det är bara onödiga bekymmer, du gör dig för *min* skull, du har *en närmare* att tänka på ...»

»Tyst, tyst, Algot!» Hon såg ångestfullt mot dörren.

»Han kan komma ...»

»Det tycks, som om du vore rädd för din herr man, Camilla.» Algot skrattade. »Och jag som trodde att ni lefde som turturdufvor.»

»Jag är inte rädd,» – hon kastade hufvudet stolt tillbaka, – »men det är för din egen skull, Algot, som jag inte vill, att han ska' höra något af hvad vi säga ...»

»Vi tala inte om den saken vidare. Gör nu hvad jag ber dig om, kära syster. Tala med pappa ...»

»Jag kan inte, Algot ...»

»Därför att han varit här och beklagat sig och skrämt upp dig?»

»Nå ja, för att få slut på detta, så erkänner jag det. Våra föräldrar kunna bli fattiga, om detta slöseri fortgår ...»

»Sade han det?»

»Ja.»

»Och du låter inbilla dig det?»

»Jag tror inte, att vår far kom med någon osanning.»

»Men jag säger, att *om* jag inte får penningarne innan veckans slut, så kan jag taga mig till hvad som helst ...»

Hans ansiktsuttryck i detta ögonblick skrämde Camilla. Han såg väl inte ut för att kunna gripa till revolvern, nej, men han gaf intryck af att kunna begagna hvilka medel som helst för att skaffa sig penningar. Åtminstone fick Camilla den hemska aningen och hon tänkte på Per Knutssons anklagelse mot brodern.

»Algot!» Hon gömde ansiktet i sina händer. »Jag som har hållit af dig så mycket ... hur kan du tala så? Du skrämmer lifvet ur mig.»

Han stannade midt på golfvet, där han gick af och an, svängde sig om på klacken och skrattade högt.

»Ja, så kan det gå!»

»Har du någonsin förr gjort något sådant?» frampressade Camilla ångestfullt.

»Hvad menar du?» Han skiftade färg.

»Jag menar ingenting, men ...»

»Åh, sjung ut!»

»Nej, jag kan inte tro det, jag vill inte ... O, det är förfärligt att inte rå öfver sina tankar!»

»Hvad menar du?» Algot böjde sig ned öfver henne och kramade hårdt hennes hand. »Hvad menar du?»

»Mins du Per Knutsson? Mins du stölden ur penningskrinet?»

Algot släppte hastigt hennes hand. Han var ytterst förvirrad och kunde icke behärska sig.

»Per Knutsson,» upprepade han med en sakta skälfning i rösten. »Hvad hör hans historia hit?»

»Han påstår sig ha lidit oskyldigt – han anklagar *dig* för stölden.»

»Camilla, kan *du* tro det?»

»Nej, jag vill det inte, men då du talar så som nyss ...»

»Så tänker du, att jag gjort mig skyldig till detta? Fy Camilla, att tro så fult om din egen bror!»

»Du själf väckte misstanken ...»

»Kan Per Knutsson vara nog fräck och kasta skulden på mig, *mig,* löjtnant Everus? Af hvem har du hört det?»

»Af honom själf.»

»Har han gjort dig besök?»

Camilla talade nu om allt, hvad som förefallit mellan Per och henne.

»Den skurken skulle du ha låtit kasta på dörren! Att *våga* komma hit till grefvinnan Cronspetz ...»

»Jag medger, att det var fräckt af honom.»

»Vore det inte för att undvika skandal, så sannerligen skulle han inte få stå till svars för sina ord, men jag vill inte, att vårt namn ska' dragas ned i smutsen genom att skyldra i en rättegång. Jag lämnar Per åt mitt förakt. En straffad brottsling ... åh, att *våga* komma hit! Men du tycks tro hans ord, Camilla? Tro *honom* och inte *mig!»*

»Nej, jag gör det inte nu. Jag kan ej misstänka dig för en sådan låghet. Dessutom hittades ju pengarne i Pers egna gömmor? Men akta dig, Algot, akta dig för sådana tankar som du nyss uttalade, ty det kan ge anledning till ...»

»Prat! Jag menade inte allvar med mina ord. Men du *måste* tala med pappa och mamma! Jag är olycklig, om

jag ej får de fyra tusen riksdalerna!»

»Nå, jag ska försöka ...»

I samma stund inträdde grefven. Han blef öfverraskad af att se svågern hos sin hustru och äfven öfverraskad af deras upprörda utseende.

»Är du här, Algot?» Och inte tittat in till mig? Hvad tala ni så viktigt om?»

»Ingenting viktigt,» ljögo de båda.

»Hm ... kom nu in till mina gäster, Algot! Det är roligt att du är här!»

Algot följde svågern och Camilla blef ensam. Hon brast då i gråt. Hon kände sig upprörd, uppskakad af aningen om någon stundande olycka. Algots ord hade nedsatt honom ohjälpligt i hennes ögon. Om de också ej voro allvarligt menade, så var det ett lättsinne utan like att yttra sig på sådant sätt. Hon var visserligen hård, kall stolt och högmodig, men hon kunde dock inte gilla broderns lumpna tänkesätt.

»Tänk ändå, om Algot tog de där pengarne, som Per fick skulden för att ha stulit? Nej, nej, bort med denna förfärliga misstanke! Per hade ju pengarne i sin byrålåda. Och ändå, ändå ... åh, hvad människan är lätt mottaglig för dåliga intryck! ... Hvad hade Per Knutsson här att göra? Den uslingen! ...»

Hon stod upp, gick fram till spegeln, slog eau de cologne på sin spetsnäsduk och for med den sedan lätt öfver ögonen. Det fick inte synas, att hon hade gråtit. Sedan ordnade hon sin klädsel och gick in till sin man.

Nu var hon den charmanta grefvinnan Cronspetz. Ingen kunde misstänka, att hennes lycka var alltigenom falsk och att skenet var bedrägligt. Men Camilla fick dyrt gälda tillfredsställandet af sin fåfänga – och detta var ändock endast början ...

Då gästerna gått och det grefliga paret var allena, sade Camilla god natt och ämnade sig in i sin sängkammare, men hejdades af sin man.

»Jag har något att säga dig, innan vi skiljas,» sade han och lade sin hand på hennes arm.

Hon stannade och såg honom kallt i ögonen. Kärleken var länge sedan jagad på flykten – förakt och leda hade däremot inkräktat platsen. Hon kunde således mycket väl förstå, att här gällde nu ingenting annat än blott och bart en affär, en penningutpressning. Det var en obehaglig dag, hon hade upplefvat: först Per Knutssons besök, sedan faderns, som lät henne förstå, att om detta penningslöseri fortfor, så kunde hon vänta en ruin, och så brodern samt nu sist mannen. Hon ryste lätt till och sjönk ned i stolen, till hvilken han ledde henne fram.

»Du hörde, att jag önskade du skulle lägga ett godt ord för mig hos svärfar. Jag behöfver nämligen inte mer eller mindre än kontanta tio tusen riksdaler.»

»Åh, Carl!» Hon häpnade öfver hans djärfhet, då hon visste, att han för icke så länge sedan fått en lika stor summa. »Tio tusen ... Men, Carl, vi kunna ju dröja med att tala om allt detta tills i morgon? Jag är så trött ...»

»Jag har ju sagt, hvad jag ville, så att något vidare inte är att tillägga. Du gör visit i morgon hos dina föräldrar ...»

»Men, Carl, jag vet ej, om jag kan begära af pappa dessa pengar. Vore det inte bättre, att du gjorde det själf?»

»Nej, det är så tråkigt. Du gör det så bra och gör upp affären med detsamma.»

»Nej, Carl, dina affärer får du sköta själf,» sade hon bestämdt ifrån och reste sig i stolen.

»Hvad betyder denna opposition?»

»Den betyder» – Camilla fattade mod och talade rent ut, hvad hon hade på hjärtat, – »att jag ej vill ha någon del i ditt slöseri. Pappa har lämnat oss så rikligt årligt underhåll, att vi borde vara nöjda, och hur många gånger har du ej fått bredvid den ena summan efter den andra?»

»Såå,» den stolte grefven såg på henne en smula förvånad, men hånlog på samma gång, »du tycker verkligen, att jag fått nog betalt för mitt grefliga namn, som du bär? Nej Camilla, för en sådan sak räcker inte din fars kassakista till. Tror du, att det är så angenämt att göra en mesallians?»

»Carl», Camilla rodnade och bleknade, »du har sagt mig detsamma så många gånger förut.» Hon satte sig ned igen. »Men hvarför lät du mig tro, att det var af idel kärlek du gifte dig med mig?»

»Åh, så’nt där nonsens, man pladdrar, hör till pjäsen. Du kunde väl förstå, att det var först och främst därför att du var en rik flicka ...»

»Carl, du är så hänsynslös, men jag har blifvit van därvid», suckade hon.

»Nå, så sätt dig inte då emot mina önskningar! Gör, som jag säger, och du ska’ inte alls få höra ett ondt ord af mig. Är du snäll, Camilla, så håller jag af dig. Du är sannerligen vacker och jag kan ej neka, att du för dig oklanderligt charmant som grefvinna Cronspetz.» Han smekte med sin hand hennes mörklockiga hjässa, men hon drog sig hastigt tillbaka.

Hon kände icke minsta kärlek numera för denne man. Det var främst hans grefliga namn, som hade lockat henne i äktenskapets snara, liksom han endast tänkt på de penningar, hon förde med sig i boet, fattig och ruinerad som han var i grund och botten. Båda hade bedragit hvarandra och skulle få erfara det rättvisa straffet därför, hvar och en på sitt vis.

»Du tror, att pappa är rikare, än han verkligen är. Hans kassaskåp har en botten ...»

»Den botten ville jag se,» skrattade han lättsinnigt. »Du kommer nog snart att få göra det, om du håller på, såsom du hittills gjort ...»

»När kom du på den förnuftiga tanken att hålla inne med utgifterna? Du har sannerligen inte fäst dig därvid, då det gällde din toalett och dina nöjen.»

»Däri har du rätt, Carl, men jag ångrar det bittert och hädanefter ska jag bli mera sparsam. Min bror är också den, som hjälper till att ruinera pappa, så vi borde först börja att ...»

»Se så, se så, slå bort den där sparsamhetsifvern, som så plötsligt kommit på dig! Men det ligger i blodet hos dig att tänka så där ...»

»Jag borde ha tänkt på det långt förut. Men, Carl, jag är så rädd att vi en gång ska bli fattiga. Fattigdomen måste vara något förfärande med alla sina bekymmer och försakelser. Jag fruktar mycket för den och vill gärna så mycket som möjligt inskränka all lyx för att undgå den.»

»Du kan vara lugn ... du blir inte fattig, det drar nog din far försorg om. Det där är bara onödiga bekymmer. Se så, Camilla, låt oss inte resonera vidare om den här saken. Du beger dig till svärfar i morgon och så kommer du tillbaka med den där bagatellen, jag behöfver. Inte några om och men, det skulle du få ångra,» –

hans panna lade sig i ett djupt veck mellan ögonen, som gjorde hans uppsyn allt annat än mild och behaglig.

»Han tänker hota mig,» var Camillas tanke, men hon uttalade den icke. »Godnatt, Carl, jag ska först sofva på saken.»

»Som du behagar, min vän.»

De togo hvarandra kallt i handen och försvunno hvar och en på sitt håll. Då hon gick förbi sin toalett, vände hon sig och betraktade sin bild i den höga, ovala spegeln. Hennes skönhet var visserligen lika strålande som förr, men friskheten och det glädtiga behaget voro försvunna. Hennes kinder voro bleka, och ett drag hade bildat sig omkring munnen, som en uppmärksam betraktare skulle funnit smärtsamt.

Dagen därpå träffade hon sin man vid frukostbordet. Han var ytterst förekommande mot henne och kysste gång på gång hennes hand.

»Naturligtvis uträttar du ditt lilla uppdrag hos din far?»

»Jag ska försöka,» svarade Camilla, som ville undvika alla uppträden.

Hon klädde sig i visitdräkt och befallde fram sin vagn. Hon ville icke visa föräldrarne annat än ett gladt ansikte; de, liksom hela världen, skulle tro henne vara lycklig. Men i dag hade hon svårt för att få sitt ansikte att påtaga den vanliga masken. Ett drag af sorg kastade sin skugga öfver hennes panna, och någonting låg i hennes ögon, som icke kunde döljas för det skarpa modersögat.

»Camilla, du är inte riktigt glad i dag?» sade fru Everus och klappade henne på handen.

»Är jag inte?» En svag rodnad flög öfver Camillas kind. »Jo, mamma, visst är jag glad, men jag har inte sofvit godt i natt, det är det som gör det ...»

»Det är nog tröttande att vara grefvinna, tänker jag,» inföll patron Everus. »Ja, ja, förstå mig rätt, Camilla, en grefvinna har så mycket att iakttaga, som en vanlig borgarfru inte har en aning om. Det kostar, minsann, på krafterna all denna etikett ... och den kostar min kassa också,» tillade han efter en liten paus.

»Jag kom just hit, pappa lilla, för att tala om din kassa och för att göra ett angrepp på den.» Camilla försökte att skratta, men det kom krystadt och ansträngdt fram.

»Såå, du har således redan glömt, hvarom vi talade i går.» Fadern blef hastigt allvarsam.

»Jag har inte glömt det, och jag har hållit en moralpredikan för både min man och min herr bror. De ha lofvat bättring, om du bara endast en gång till ville öppna på pungen.»

»Så där låter det alltid, men nu är det slut! Jag har inte en skilling mer att gifva de där herrarne. Efter min och min hustrus död få de se, hvad som finns kvar i kassakistan. Jag tror inte, att det ska bli många tusen ...»

»Åh, nu skrämmer du mig bara, pappa lilla.» Camilla smekte honom. »För min del, så behöfver jag ingenting och ska nog tänka mig för härefter, innan jag gör någon utgift, ty jag är rädd för att bli fattig, förskräckligt rädd. En ruinerad grefvinna är sorgligare än hvilken annan som helst.»

»Det har du rätt i, mitt barn. Och väl, att du kommit på förståndigare tankar. Jag hoppas, att din man rättar sig efter ditt exempel.»

»Ja, det kommer nog Carl att göra, om du nu endast ville gifva honom tio tusen riksdaler.»

»Tio tusen, säger du! Det kommer så lätt fram, som om det vore fråga om tio riksdaler.»

»Ja, men pappa, Carl har en affär att uppgöra ...»

»Hm, den affären rör inte mig. Och att inte komma själf, utan att skicka dig som förespråkerska ...»

»Emedan han tycker, att det är obehagligt, att åter igen nödgas bedja om penningar,» afbröt Camilla, som ingenting högre önskade, än att fadern inte skulle lämna en skilling åt mannen. »Jag ville inte neka Carl att försöka, utgången blir din ensak, pappa.»

»Ah, jag förstår ... du har likväl uträttat ditt ärende,» log patron Everus. »Du har rätt, utgången blir min ensak. Den här gången säger jag stopp åt både din bror, löjtnanten, och din man, grefven. Bed du dem komma hit! Ja, just herr grefven ska komma hit, jag gitter inte att gå till honom.»

Camilla svarade icke ett ord. Det var nog bäst att fadern gjorde upp den där affären med hennes man och bror. Hon ville icke vara någon mellanhand, då hon nu fått klart för sig, att ruin skulle bli en följd, om dessa penningutpressningar fortforo. Hon dröjde ännu en kort stund hos föräldrarne, men for därifrån direkt till sitt hem.

Då hon kom in i salongen, stannade hon plötsligt, träffad af sin kammarjungfrus skratt, hvari hennes egen broders röst blandade sig. Hon fattade ögonblickligt, hvarom frågan var: en lättsinnig kurtis. Men under hennes eget tak! Så mycket hon höll af sin bror, kände hon nu stor förtrytelse mot honom.

»Det ska inte dröja länge, Albertine, innan du får ditt eget lilla hem,» hörde hon brodern yttra. »Jag önskar lika mycket som du, att vi i trygghet få träffas och inte så här gå och stjäla oss till en liten smula lycka. Du ska snart få pengar, så att du kan börja ställa i ordning hvad som behöfs ... Fyra tusen riksdaler, min lilla vän, kommer man ett godt stycke med.»

»Åh, Algot, hvad du gör mig glad!» och så hördes ljudet af en kyss. Ingenting undgick Camilla, där hon stod och rodnade af skam och harm.

»Men jag törs inte stå här längre, grefvinnan kan komma ...»

»Visst inte. Hon dröjer nog borta i flere timmar.»

»Det är inte sagdt. Grefvinnan har på sista tiden hållit sig mycket hemma. Jag tycker, att hon har blifvit sig så olik.»

»Tycker du? På hvad sätt?»

»Jo, hon har blifvit allvarligare och så roar hon sig inte mera så mycket med sina toaletter. Förr kunde hon bara för sitt nöjes skull profva den ena granna klädningen efter den andra, och det var ett oupphörligt ändrande och sprättande, men nu ... Jag tror, att grefvinnan inte är riktigt lycklig.»

»Åh du pratar! Min syster har ju allt hvad hon kan önska sig af lycka i världen ...»

»Inte allt, inte sin mans kärlek, tror jag.»

»Albertine, hur vet du det?»

Camilla spratt till. Denna tjänarinna, som var så förtrolig med hennes bror, hade genomskådat hennes skenbara lycka.

»Hur jag vet det? Jo, jag har själf hört grefven både snäsa och gräla på grefvinnan.»

»Du lyssnar således?» inföll Algot.

»Hvem rår väl för att man blir en smula nyfiken, då husbondfolket ger en anledning därtill. Och ett grefligt herrskap till! Åh, det är så underligt att höra så’na människor vara precis likt annat simpelt folk.»

Camilla hade hört nog. Hon drog sig hastigt och ljudlöst tillbaka, vände åter genom rummen och salongen och gick in i en liten sidokammare. Där satte hon sig och funderade på hvad hon hade hört. Hon grät inte, detta förtjänade icke en tår. Hon kände endast en sjudande harm. Hennes egen bror kunde i hennes eget hem underhålla en opassande förbindelse med hennes tjänarinna! Och så att bedja henne lägga ett godt ord hos fadern, för att denne skulle lättare lämna honom de där fyra tusen riksdalerna! Åh det var en skam, en fräckhet, en förnedring utan like? Och detta kunde hennes egen bror göra sig skyldig till!

Hur länge hon satt där inne i det lilla rummet, visste hon ej, men då hon steg upp och gick ut, mötte hon brodern i salsdörren.

»Är du redan hemma, Camilla?» Han fattade artigt hennes hand och kysste den, men hon drog handen kallt tillbaka, obehagligt berörd af hans mustascher, hvilka nyss smekt kammarsnärtans kinder.

»Camilla!» Detta sätt var något alldeles nytt för honom. »Du ser så ovänlig ut. Mår du inte väl?»

»Nej sannerligen kan man känna sig sjuk,» hon skrattade ett litet kort, bittert skratt.

Det sjuka samvetet slog honom: visste Camilla något? Men hon gjorde icke en min af att äga någon vetskap om hans lilla hemlighet, hon såg så stolt ut, som om brodern varit en främling.

»Nå, Camilla, hvad sa’ pappa?» Algot erfor en obehaglig oro öfver systerns förändrade sätt.

»Han sade, att du får själf vända dig till honom angående den där affären.»

»Men du skulle inte ha släppt honom, Camilla, förrän du haft pengarne i din hand, som du gjort förut.»

»Förut, ja ...»

»Men hvarför inte mera nu?»

»Jag har sagt skälet.»

»Camilla, jag känner inte igen dig; du, min egen, älskade syster!»

»Hvad ämnar du ha de där fyra tusen riksdalerna till?» Camilla spände sina stora mörka ögon i brodern.

»Till att betala en trängande skuld. Jag måste ha dem, har jag sagt. Tror du, att jag kan gå till pappa nu genast?»

»Det går ju an att försöka ...»

»Men jag tycker inte om ditt sätt, Camilla, du gör mig verkligen ledsen ...»

»Detsamma är förhållandet med mig, Algot. Du gör mig mycket bekymmer ...»

»Adjö, Camilla! Du är så besynnerlig och nyckfull i dag, att jag sannerligen inte har lust att stanna hos dig. Adjö!»

»Adjö!» blef hennes enda svar.

Algot gick för att direkt besöka fadern med ett fast beslut att inte släppa denne så lätt.

Camilla fick icke länge sitta ostörd, förrän hennes man kom och uppsökte henne.

»Nå, Camilla, nu öfverraskar du mig med pengarne? Har du dem på dig kanske? Eller ...»

»Jag har inga pengar alls, Carl.»

»Men du har ju varit hos din far? ... Hur har du då uträttat ditt ärende?»

»Pappa svarade, att du får själf komma till honom, så ska han göra upp affären med dig.»

»Ska *jag* gå till honom, *jag*, grefve Cronspetz?»

»Ja, det lär väl inte hjälpas med mindre.»

»Ja, men sade du inte, att han finge gå till *mig?»*

»Nej, det gjorde jag inte. Det är nog bäst att du går till *honom,* Carl.»

»Att man ska så förnedra sig för litet lumpna pengar! Kunde han inte ha gifvit dem åt dig?»

»Tio tusen riksdaler äro ingen bagatell, Carl. Det är ju inte sagdt, att pappa har så mycket i sitt kassaskåp. En så stor summa tror jag ingen har liggande genast till hands.»

»En så stor summa, säger du. Ja, ja, det är sant, det ligger i blodet hos dig ... Men du har aldrig visat dig gnidig förr, Camilla, eller förstått pengars värde. Du har minsann inte själf varit så sparsam.»

»Nej, jag vet det, men härefter ska jag bli det.» »Men jag tillåter intet knussel! Vi måste representera namnet ...»

»Ja, om pappas pengar tillåta det.»

»Du hånar, tror jag. Men jag har inte tid att stå här och gnabbas med dig. Din far sa’ således, att jag ska gå till honom?»

»Ja.»

»Tror du då, att jag lyckas?»

»Det får du se. Men, Carl, inte ett sårande ord åt mina föräldrar, i fall pappa nekar dig ...»

»Det ska vi bli två om. Skulle han *våga* neka mig? Det skulle bara fattas det.»

Därpå gick han. Camilla reste sig i detsamma, men då hon kom fram till portiern, upptäckte hon där Albertine.

»Hvad ser jag! Står du här och lyssnar?» Camilla flammade upp af vrede. »Jag har länge misstänkt det, nu tog jag dig på bar gärning. Innan kvällen är du härifrån, begriper du.»

Albertine bleknade af skam. Skulle hon bli visad på dörren som en hund? Hon, som stoltserat inför kamraterna, att hon stod i särdeles bevågenhet hos sin matmor!

»Fru grefvinna, ni förhastar er bestämdt,» vågade hon tillägga.

»Tillrättavisar *du* mig?» Camilla rätade sig upp i hela sin längd. »Jag vet mer, än du vill, att jag ska veta ...»

Det klack till i kammarjungfruns bröst. Var hon upptäckt? På hvad sätt hade det skett?

»Jag vill inte ha några spioner i mitt hus,» fortfor Camilla strängt och kallt. »Gå!»

Men Albertine hämtade sig snart. Då hon så snöpligt blef afskedad, behöfde hon icke ödmjuka sig längre. Med en knyck på nacken, hånlog hon åt sin matmoder midt i ansiktet.

»Hm, jag ska rätta mig efter den nådiga befallningen. Jag har gudskelof ett starkt beskydd ... Bara ni inte får ångra er, fru grefvinna ...»

Det anstod icke Camilla att byta ord med sin näbbiga tjänarinna, men harmen purprade hennes kinder röda. Hon visste alltför väl, *hvilket* beskydd Albertine häntydde på, – hennes egen bror.

»Hvilken skam! Hvilken skam!» utbrast hon, då hon kommit in i sitt kabinett. »Och jag har en förkänsla af att allt detta endast är en början till något värre. Bedragen af min make, bedragen af min egen bror.» Hon brast i gråt.

Sent på natten kom grefven hem, halfrusig och gormande på betjänten, som vågat gå till hvila utan att först ha inväntat husbonden. Han befallde fram det ena och det andra, men ingenting var till lags, då betjänten sprang fram och tillbaka med brickan fylld af läckerheter. Nej, han ville hvarken ha mat eller frukter, det var inte det han menade, det var champagne han ville dricka. Den ena flaskan smällde efter den andra och tömdes. Sedan kastade han glaset i den stora trymån, så att denna splittrades i skärfvor. Han var vid ett mycket svårt lynne, grefve Carl Cronspetz, och bar sig åt som allt annat än ädling. Han var den råe knekten alltigenom och svor och dundrade, så att det gaf genljud i den stora våningen.

Camilla hade nyss slumrat in och vaknade vid sin makes röst. Den ljöd grof och plump utanför hennes sängkammare och straxt därpå bultade han på dörren.

»Nej tusan, jag behöfver ej bedja om tillåtelse att slippa in till min egen hustru? Hvar står det skrifvet i lagen?»

Med ett hopp var Camilla ur sängen och kastade på sig sin nattrock. I nästa ögonblick kom grefven in, raglande och blossande röd. Han sjönk ned på en stol, urståndsatt att vidare taga ett steg.

Camilla hade förr sett honom drucken, men icke så redlös som nu. Hon skälfde af fasa och drog sig baklänges, rädd för honom, som för ett vildt djur.

»Camilla, jag vill bara säga dig, att du inte hållit ditt löfte: du har inte lagt ett godt ord för mig hos din far,» sluddrade han fram. »Jag fick inte de där tio tusen riksdalerna. Gubben sa att jag får vänta på dem efter hans död, om det finns några pengar kvar i hans kassakista. Jag har gjort af med allt för mycket, sa han. Han har betalt mina skulder, satt upp mitt rika bo, gifvit mig hästar och ekipage och en viss rundlig summa om året. Allt detta sa han. Hvad har han gifvit mig? Det är ju *du,* som fått alltsammans och njuter däraf.»

»Carl, det vore allt bäst, att du ginge till hvila, så finge vi tala om det där i morgon,» försökte Camilla att med mildhet inlägga.

»Då är det för sent. Jag måste ha pengar, eljes rymmer jag land och rike. Min ära står på spel – kom ihåg, grefve Cronspetz ära! Jag kunde ha gift mig med en ädlings dotter, men jag förplumpade mig och tog en kryddkrämares dotter till äkta. Din far, puttelkrämaren, borde besinna, hvad detta betyder ...»

»Carl, bästa Carl!», bad Camilla med darrande stämma.

»Så mötte jag din bror i trappan hos svärfar – en skön svärfar! Han kom i samma ärende som jag, förstår

jag. Så inte ska din far skylla på mig, att jag är orsak till hans ruin, det är hans egen son, som länsar honom.»

Så satt han en lång stund och utgöt sin galla, tills han slutligen somnade. Fram emot morgonen vaknade han, steg upp och gick in i sin sängkammare, där han sof till fram emot middagen. På förmiddagen hade Camilla en scen med sin bror, som alldeles uttömde hennes krafter. Så nog hade hon omväxling i sin skenbara lycka.

»Hvarför har du afskedat Albertine?» var det första, Algot sade åt systern.

»Emedan hon lyssnar vid dörrarne och spionerar på mig. Dessutom behöfver jag ej stå till svars inför dig, Algot, hvarför jag afskedar mina tjänare.» Det var första gången hon begagnade en hård ton emot brodern.

»Men *jag* ska beskydda flickan ...»

»Det tror jag dig om och vet det också. Det är därför du behöfver de fyra tusen riksdalerna. Algot, Algot,» hon veknade af sorg och räckte honom handen, »du ska inte förnedra dig och mig ...»

»Prat jag sköter mina affärer själf.»

»Men bad du inte mig om ett godt ord hos vår far för sådant ändamål?»

»Camilla, jag vill ingenting höra mer om den saken,» han sköt systern från sig.

»Du har blifvit så förändrad, Algot, allt har blifvit så förändradt för mig ...»

»Därför att du själf blifvit så förändrad. Förr kunde du låta tala med dig, men nu ...»

»Nu har jag fått mina ögon öppnade, Algot. Vi skulle ju alla bringas till tiggarstafven. Jag är rädd för fattigdom och försakelse ...»

»Just därför inbillar du dig, att ruin står för dörren, men jag *ska'* ha de där fyra tusen, jag sagt, taga dem hvar som helst ... Jag har svurit därpå.»

Det låg en dyster stämning öfver hela huset. Grefvinnan tog ej mot några visiter, emedan hon ej kunde dölja sin sinnesoro för sina vänner. Hon höll sig inne i sina rum och föregaf illamående. Vid middagen träffade hon ej sin man, utan fick intaga sin måltid allena. Icke förrän följande dag träffades de, han mycket upprörd och förargad öfver att ha nödgats sälja sina vackra racehästar och tvinga Camilla att afstå några af sina dyrbara smycken för att förskaffa honom penningar. Undergifvet lydde hon, ty detta var bättre än en öppen skandal. Men det började att gå allt mera utför, anade hon, detta var endast en början ...

För att gifva ett slags bevis på, att han icke sålt sina favorithästar af nödtvång, hvilket skvallret genast började sätta i gång, tillställde grefve Cronspetz en lysande fest. Och Camilla var tvungen att hålla god min och visa sig på ett charmant sätt som värdinna. Men inom henne gnagde och tärde dolda kval, oron öfver att dylika festligheter som denna inte skulle bli många. Det kostade på att afstå från detta lysande lif, som berusade henne med sin lyx och sitt öfverdåd, men hon var viss på, att så komme det att hända.

Algot hade icke varit med bland gästerna, han hade sagt sig vara förhindrad att antaga svågerns och systerns inbjudning. Den kvällen smög han sig i stället utanför faderns hus och passade på, då han trodde sig obemärkt kunna på en bakväg komma upp till föräldrarnes våning. Det var sent och patron Everus hade gått till hvila.

Algot tog fram en nyckelknippa, trädde en nyckel i låset och vred varsamt om axet. Dörren gled ljudlöst upp, och han trodde sig därför obemärkt kunna smyga sig in i rummet, en obebodd kammare, som af fadern

begagnades till att förvara åtskilliga öfverflödiga möbler. Men där innanför fanns ett annat rum, där kassaskåpet stod. Det var dit Algot ville komma, ty han visste, hvar fadern förvarade nyckeln till kassaskåpet, nämligen i en lönnlåda i den gamla pulpeten framme vid fönstret.

Algot trodde sig ha valt en ypperlig tid, då de gamla gått till sängs och ingen kunde misstänka honom för den stöld, han ämnade begå. Han, sonen i huset, kunde väl ej bestjäla sina egna föräldrar heller! Den tanken hade han också haft, då han bestal fadern en gång förut och lät Per Knutsson oskyldigt lida för sin missgärning – och Algot hade då lyckats.

Men det var ju icke sagdt, att fadern hade så mycket pengar i kassaskåpet, som Algot behöfde. Visserligen brukade det aldrig befinnas tomt, ty patron Everus tyckte om att ha pengar ständigt inför sina ögon. Algot visste detta och byggde sitt hopp därpå. Och han trodde så säkert, att ingen sett, huru han smugit sig in denna bakväg till föräldrarnes våning; men han tog miste, ty han var upptäckt och bevakad af ett par misstänksamma ögon.

Det var hyresgästen på nedra botten, en ung bokhållare, som händelsevis satt tillsammans med en kamrat och pokulerade vid ett glas punsch. Han öppnade tillfälligtvis dörren till förstugan, då Algot smög förbi. Vid vårkvällens matta dager, som föll in genom fönsterrutan ofvanför dörren, såg han en hög gestalt skymta förbi och ett par epåletter blänka. Han förstod genast, att det var patron Everus’ son. Men hvarför kom denne så här sent och på en bakväg? Han bodde ju icke hos föräldrarne, utan hade sin egen magnifika våning i en annan stadsdel.

Den unge mannen fick en misstanke, att det icke stod rätt till med detta besök – han visste icke själf, hvarför han fick denna tanke. Väl var Algot illa känd af honom som en spelare och rucklare. Och så var det inte utan att han hyste en smula svartsjuka mot den unge löjtnanten för Albertines skull, hvilken bokhållaren själf hade ett godt öga till. Hon hade uppriktigt sagt honom, att Algot Everus var hennes tillbedjare, och då var ju en bokhållare för simpel för henne. Det hade grämt honom och sedan dess hade han icke kunnat tåla patron Everus’ son, utan att därför känna sig frestad till någon direkt hämnd. Men nu – han gick in till kamraten.

»Det förefaller mig besynnerligt att löjtnant Everus gjort ett besök hos sina föräldrar så här sent. Han smög sig nyss uppför trappan, ja, just smög ...»

»Nå, det var väl inte att lägga någon vikt vid. Sonen i huset ...»

»Han brukar aldrig gå denna väg. Jag rår ej för att jag tror, att han kommit i onda afsikter ...»

»Prat! Hos sina egna föräldrar ...» Du vill väl inte tro honom vara en tjuf heller?»

»Hvem vet ... Jag vet åtminstone, att fadern nekat honom penningar, och att han är illa däran ...»

»Men därför så ...»

»Tyst! Följ med – jag kan nu inte hjälpa, att jag vill ha ett öga på honom.

»Åh, fy!»

»En sådan ingifvelse, som jag fått, kommer bestämdt inte för ro skull. Jag hör till de människor, som gripas af aningar, och har alltid fått rätt. Kom med! Vi utsätta oss ju icke för någon risk.»

»Men vi kunna väl inte gå in efter honom i våningen?»

»Det är ej meningen. Jag vet, hvarifrån vi ha en ypperlig utsikt in i patron Everus’ rum.»

De bägge vännerna följdes åt. Två trappor upp fanns ett kontor, i hvilket den unge bokhållaren förvarade sin garderob. Där var ett litet fönster och från det såg man rätt ned i patrons rum, just det rum, där kassaskåpet förvarades. Säkert hade ingen tänkt på denna fönsterglugg, ty gardinerna voro aldrig nedsläppta på denna sida af patron Everus' våning, då intet fönster fanns på den stora muren midt emot. Äfven nu voro gardinerna uppdragna och de bägge vännerna sågo vid ljuset, som Algot hade tändt på pulpeten, hur han sökte i en af dess lådor och tog därur en nyckel, med hvilken han öppnade det stora järnbeslagna kassaskåpet.

»Hvad var det jag sa?» hviskade bokhållaren och stötte kamraten i sidan.

De sågo, huru Algot ryckte till sig en sedelbundt, räknade dess innehåll och stoppade hastigt på sig penningarne. Han var dock mycket blek, det var sant, det syntes tydligt i skenet, som föll från ljuset öfver hans ansikte. Han stängde igen kassaskåpet, lade nyckeln på sin plats och släckte ljuset. Sedan hörde de, huru dörren lästes till förstugan och hur han skyndade utför trappan.

Patron Everus hade haft en sömnlös natt. Han hade legat och tänkt på alla de svåra bekymmer, hvilka sonen och mågen åsamkade honom. Om det dock hade varit någon måtta med deras penningplockande, men tusental på tusental smälte bort mellan deras fingrar! Det kunde inte fortgå så i längden utan ovillkorlig ruin. Algot hade hotat att skjuta sig, om han ej genast finge de fyra tusen riksdalerna, som han sökte pocka sig till, och mågen hade hotat med all möjlig skandal, som skulle komma öfver Camilla, om han ej finge tio tusen riksdaler. Det var en ständig jämmer efter penningar.

»Algot ska' få sina fyra tusen riksdaler,» hade slutligen fadern tänkt i sin svaghet. »Men det blir sista gången, ska' jag uttryckligen säga honom, *sista gången*.»

Och han hade hämtat penningar från banken och lagt af denna summa för sonens räkning. Algot skulle få den dagen därpå. Så fort han klädt sig på morgonen, gick han till sitt kassaskåp för att taga fram penningarne. Han ämnade själf besöka Algot, för att gifva honom dem.

Men där funnos inga penningar i kassaskåpet! Han stod som förstenad. Hade han ej lagt in sedelbundten? Jo, det hade han, så dåligt minne hade han ej ännu.

»Bestulen!» mumlade han och slog sig för pannan. »Men af *hvem?* Af någon som vet, hvar jag har nyckeln förvarad. Och det är endast två personer – min egen son och min gamle bokhållare, som hjälper mig med mina affärer. Kan *Algot?* Nej, omöjligt ... så usel är han väl ändå inte ... Den gamle bokhållaren är fattig, har talrik familj och stora bekymmer. Månne *han* dukat under för frestelsen och besvikit mig? Åtminstone vill jag först förhöra honom ...»

Patron Everus bjöd till att vara lugn, men det var mycket svårt och hvilken som helst kunde se, att han var upprörd. Han skickade bud efter sin bokhållare, en grånad man, nedtryckt af fattigdom och näringsbekymmer.

»Werner,» sade patron och gick tätt in på honom, »jag har blifvit bestulen i natt. Man har ur mitt kassaskåp tagit fyra tusen riksdaler.»

Han spände ögonen i den gamle mannen, som dödligt bleknade.

»Hvarför darrar ni?»

»Patron må väl inte misstänka mig?»

»Bevare mig gud därifrån,» men ännu hade patron samma genomborrande blick. »Men ni ensam vet, hvar

jag har nyckeln gömd ...»

»Jag, *ensam?* Då har tjufven begagnat en falsk nyckel. Ni bör genast anmäla stölden i polisen.»

»Säger *ni* det? Föreslår *ni* detta?»

»Ja, visst.»

»Tänk er för, innan jag gör det?»

Patron hade glömt att stänga dörren efter sig och bokhållaren. I rummet bredvid stod en af tjänstflickorna och åhörde alltsammans. Hon blef först mycket förskräckt, men sprang sedan och förkunnade kamraterna, hvad som hade händt. De blefvo alla uppskrämda och hvar och en inbillade sig kunna bli misstänkt och undergå förhör af polisen. Snart visste hela huset om stölden hos patron Everus.

Det blef buller och spring i trapporna äfven i den del af huset, som låg åt gården. Bokhållaren, som var hemma, öppnade dörren och frågade, hvad som stod på. En tjänstflicka, som sprang förbi, svarade honom, att en tjuf hade brutit sig in hos patron i natt och stulit flere tusen riksdaler ur kassaskåpet.

»Åh hå, är det ingenting annat!»

»Och det säger herr Bleckert så lugnt?» Flickan hejdade sig och vände sig om.

»Ja visst, emedan tjufven inte är så långt borta.»

»Hur vet herrn det?» Hon drog sig misstänksamt baklänges.

»Jo, jag vet, *hvem* han är. Hälsa patron och säg det!» »Herre Jesus, är det möjligt? Vet herrn det? Skynda då! Jag menar, gå upp till patron och säg det, så slipper den stackars gubben Werner misstänkas. Patron håller just på att förhöra honom.»

Tjänstflickan sprang före uppför trappan och bokhållaren efter.

»Vi gå den här vägen, patron är inne på kontoret.»

Hon slog upp dörren på vid gafvel.

»Patron! Patron! Herr Bleckert vet, hvem tjufven är.»

Patron Everus vände sig hastigt om mot de inträdande.

»Gud ske tack och lof!» pustade den gamle Werner och torkade svettpärlorna ur pannan.

»Hur vet ni det?» Patron Everus mätte med sina förvånade blickar hyresgästen från topp till tå.

»Emedan jag sett honom med mina egna ögon. Det var sent i går kväll, klockan var slagen elfva. Jag hade en kamrat hos mig och vi sutto och drucko ett glas tillsammans. Jag tänkte följa honom på väg hem, om vädret var vackert. Jag ämnade därför gå ut på gården för att se efter, om det inte regnade, men just som jag öppnade min dörr till förstun, så slank en person förbi mig på ett så misstänksamt sätt, att jag anade oråd. Jag stötte på min vän och vi, han och jag, smögo efter uppför trappan. Men hit kunde vi inte komma in, ty dörren var stängd. Det var en person, som kände väl till lokalen och som hade nyckel till våningen. Men se där, patron,» han pekade på den lilla fönstergluggen i muren midt emot, »det där titthålet har ni visst aldrig tänkt på? Det tillhör ett kontor, som jag begagnar till garderob. Därifrån kan jag se rätt in hit och vi ställde oss där och sågo, hur tjufven öppnade en skrifpulpet, tog därur en nyckel och öppnade kassaskåpet samt stal

en sedelbundt, den han stoppade på sig. Han hade tändt ett af de där ljusen,» Bleckert visade på ljusstakarne, hvilka stodo på skrifpulpeten. »Vi sågo honom alltför väl och kände igen honom.»

»Kände ni igen honom?» patron drog efter andan.

Werner och tjänstflickan trängde nyfiket in på herr Bleckert, hvilken tycktes hemligt njuta af den effekt, hans vittnesmål gjorde. De stodo ju där alla tre framför honom med stirrande ögon och halföppen mun. De sågo precis ut, som om de mistat vettet.

»Nå, hvem var det då?» Patron drog åter efter andan.

En underlig beklämning hade lagt sig på hans bröst. En plågsam aning ... Han svettades och frös om hvartannat.

»Det var patrons egen son, *löjtnant Everus.*»

Den gamle fadern tumlade baklänges, som om han fått ett slag midt i ansiktet. Tjänstflickan skrek gällt till, men Werner böjde sig öfver sin principal, hvilken sjunkit ned i en stol.

»Ni borde ha sagt honom det på ett skonsamt sätt,» sade han och såg förebrående på Bleckert.

»Herr Bleckert,» patron Everus räckte sina båda händer mot hyresgästen, »tyst, jag ber er, tig för Guds barmhärtighets skull! Tänk på mina gråa hår, min stackars hustru och min dotter, grefvinnan Cronspetz! De ska' dö af sorg. Jag skänker er hälften af min förmögenhet, om ni tiger!»

»Det är nog redan för sent,» svarade Bleckert med en blick på tjänstflickan.

»Ah!» Patron Everus sjönk i hop, som träffad af slag. Tjänstflickan sprang förskräckt därifrån och försvann in i våningen.

I detsamma hördes buller i rummet utanför. Några polistjänstemän trädde in. Hvem kunde ha kallat hit dem? Någon i huset hade gjort det på eget bevåg, då ryktet spridde sig om stölden.

En blixt af skadeglädje lyste upp Bleckerts ansikte. Det gick precis, som han ville ha det.

»Hvem har bedt herrarne komma hit?» Patron Everus skakade i hela kroppen och rösten höll på att svika honom.

De uppgåfvo, hvem som hade gjort det. Nu var det endast fråga, om en stöld verkligen blifvit begången.

»Ja,» svarade Bleckert. »och jag är ett vittne och kan anskaffa ett till.»

»Men jag väcker ingen rättegång,» inföll patronen häftigt. »Ingen lag kan tvinga mig därtill. Dessutom var det ingen stöld. Jag misstänkte det först, men då jag nu hör, att herr Bleckert sett, hvem den så kallade tjufven var, så förstår jag sammanhanget. Min son har tillåtelse att taga penningar ur mitt kassaskåp, därför så ... »

En sådan vändning tog nu saken. Den gamle Werner drog en lättnadens suck öfver denna fintlighet hos principalen.

»Det var endast oförsiktighet af honom, min son, menar jag, att inte låta mig veta därom,» fortfor patron, allt mera lugn.

»Aha!» Bleckert drog sig åt dörren. »Ja, naturligtvis gör en fader allt för att rädda sin son,» mumlade han,

men tillräckligt högt, så att det uppsnappades af polistjänstemännen.

Därmed försvann Bleckert, mycket slagen i sin missräkning att få se den hatade rivalen råka i fällan.

»Herrarne kunna också gå,» sade patron Everus åt polismännen, hvilka bugande försvunno.

»Räddad!» Den olycklige fadern kastade sig i sin gamle bokhållares armar. *»Räddad!»*

»Ja, Gud vare lof, men ni skulle ha genast funnit er, så ...»

»Ja, ja, men jag blef ju helt och hållet slagen af förfäran. Emellertid skall saken repareras. Allt tjänstfolket ska’ samlas och de äro ju inte så många. I deras närvaro vill jag underrätta om, att min son har tillåtelse att komma och gå, när han vill, vore det så midt i natten, för att hämta pengar ur mitt kassaskåp. Sedan draga de nog försorg om, att alla i huset få veta det.»

Emellertid satt Algot i god ro hos sin älskarinna, Albertine, som tagit sin tillflykt till honom. Och han hade utan betänkande lämnat henne skydd i sina egna rum, sedan hon afskedats af hans syster. De hade druckit champagne under natten samt hunnit nätt och jämt sofva ruset af sig, då hans kalfaktor kom in med en biljett till löjtnant Algot Everus, såsom det stod på utanskriften med förvänd stil.

Det var Bleckert, som skickat denna biljett, hvilken innehöll dessa få rader:

»Stölden i natt hos er far är upptäckt. Två vittnen kunna med ed intyga, att de sett Eder vara tjufven.»

Algot sprang upp från soffan, blek och med håret på ända.

»Mina kläder!» befallde han och ref brefvet i små bitar. »Nej, inte min uniform, mina civila kläder!»

Sedan han rifvit sönder brefvet, klädde han sig med så nervös brådska, att kalfaktorn trodde, att det gällde lifvet. Men han vågade ej göra någon fråga.

»Adjö!» sade Algot och grep efter hatten.

Men innan han gick, hejdade han sig, vände om inåt våningen och klappade där på en stängd dörr.

»Albertine,» hviskade han, »låt mig säga dig några ord!»

»Nej, nej, jag är inte klädd ännu. Du får vänta Algot!»

»Skyll dig då själf, ty det torde allt dröja litet, innan jag kommer tillbaka ...»

»Såå ... hvarthän ämnar du dig då? Inte på någon långresa heller?» Hon skrattade högt.

»Se så, Albertine, du måste öppna.»

Dörren gick också upp och Albertine stod framför honom, helt lätt klädd.

»I Herrans namn, hvad har händt? Du är ju blek som döden.»

»Tyst!» Han drog igen dörren efter sig. »Du klär dig genast, förstår du, och går härifrån. Vänd inte hit tillbaka, förrän du får höra af mig!»

»Men, Algot ... Du lämnar väl mig de där pengarne att betala möblerna och allt annat? Fyra tusen riksdaler ...»

»Du ska’ få dem, då jag kommer tillbaka. Jag går till dig med dem.»

»Men dröj inte för länge.»

»Åh, nej. Adjö, Albertine!» Han var icke i en sådan sinnesstämning, att han kysste henne. Han endast kramade hennes hand helt flyktigt. Och så störtade han ut och begaf sig direkt till sin syster. Han sköt undan betjänten, som ville hindra honom att gå direkt in i hennes sängkammare.

»Jag vet inte, om grefvinnan ännu är uppstigen.»

»Det gör detsamma. Hon behöfver icke vara generad för mig. Camilla!» Han klappade på den stängda sängkammardörren. »Jag *måste* träffa dig genast!»

»Har någon olycka händt?» hördes Camillas röst.

»Ja ...»

»I Guds namn, säg *hvilken?*»

»Jag kan det inte här.»

»Pappa har väl inte sjuknat?»

»Nej, inte hvad jag vet.»

»Och inte mamma heller?»

»Nej, nej, det rör *mig*. Öppna, Camilla!»

»Tyst, Algot, du skriker ju så högt. Hvad ska’ man tänka och tro?»

»Öppna! Eller vill du, att jag ska’ sparka in dörrspegeln!»

»Algot!» Dörren öppnades och Camilla stod där uppskrämd i den hvita morgonrocken, som hon kastat på sig. »Hvad har händt? Tänk, om Carl har hört dig?»

»Det frågar jag inte efter. Du måste hjälpa mig ...»

»Med *pengar?* Allt, hvad jag har lär inte långt förslå åt dig.»

»Ge mig, hvad du äger, jag är nöjd med hur litet som helst.»

»Men hvad du är blek, Algot, och så kall om din hand. Säg mig, om det är någon verklig olycka för handen?»

»Ja, ja, Camilla, man kanske söker efter mig, för att ...»

»För att?»

»Åh, jag har stulit af min far ur hans kassaskåp de där fyra tusen riksdalerna!» sade han doft och sjönk ned på en stol.

»Du satte då din hotelse i verket? Algot, hur kunde du?»

»Tyst! tyst!»

»Men inte ska' vår far anklaga dig för stölden, om du går och bekänner den för honom.» Camilla skälfde som ett asplöf.

»Nej inte han, men andra. Det finnes vittnen ... *hvilka,* vet jag ej, men det finns, och det är nog för att störta mig.»

»Min Gud, min Gud!» Camilla vred händerna i förtviflan.

»Här finns ingen tid för jämmer och klagan. Jag skulle ha fått pengarne, så hade detta varit ogjordt.»

»Men hvad behöfde du pengarne till? Jag vet det,» hon kastade hufvudet stolt tillbaka, »jo, för att gifva dem åt den där flickslinkan Albertine.»

»Aha, du vet det! Nå ja, för att gifva henne dem. Men hon har aldrig fått dem, gud ske lof. De ligga här,» han slog med handen på sin bröstficka.

»Hvad ämnar du nu taga dig till?»

»Rymma, det är den enda räddningen.»

»Ja, Algot, res, så att ej vanäran dödar oss. Res!»

»Men jag behöfver så mycket pengar, jag kan få. Skynda! Nästa minut kan det vara för sent!»

Camilla gick mot dörren till sin boudoar, men stannade och vände sig om mot brodern.

»Algot,» hon hviskade fram orden, »du ska få hvad jag äger och därtill en del af mina smycken. Men då måste du vara uppriktig mot mig.»

»Hvad menar du?»

»Säg mig, Algot, var det *du,* som stal de där pengarne ur kassaskrinet, för hvilka Per Knutsson fick lida oskyldigt?»

»Nå ja, det är så godt att bekänna det, men endast för *dig,* min syster. Vi kanske aldrig återse hvarandra mera här i lifvet. *Ja, det var jag!*

»Algot!» Hon vacklade, men fick fatt i en stolskarm för att stödja sig.

»Fort, Camilla ... pengarne och juvelerna!»

Camilla kämpade efter andan och gick in med tunga släpande steg i boudoaren. Hon tog sin penningbörs och fyllde den med dukater, en gåfva af fadern. Ur juvelskrinet tog hon flere smycken och lade dem i en ask. Hennes händer och knän darrade, men hon förlorade icke ett ögonblick besinningen.

»Se här, Algot, allt hvad jag kan ge dig. Men res genast, det återstår icke annat för dig ...»

Han steg upp och tryckte Camillas händer. En tår darrade i hans ögon.

»Farväl, Camilla!»

»O, Algot, att vi skulle skiljas på detta sätt! *Min bror, en tjuf.*» Och nu bröt hon ut i snyftningar.

»Gör mig inte olyckligare, än hvad jag redan är, Camilla!» Han kysste hennes händer och vätte dem med sina tårar, »Förlåt mig, Camilla!»

»Och jag, som höll dig så kär!»

»Farväl!» Han slet sig från henne och störtade på dörren.

Ute i salen stötte han på svågern.

»Hvarthän? Så brådtom ...»

Men Algot lät inte hejda sig, utan sprang ut i tamburen och utför trapporna.

»Han flyr precis som en tjuf,» tänkte grefven och gick in i sängkammaren.

Han studsade. Camilla låg sanslös utsträckt på golfmattan. Några ögonblick därefter blef det stor uppståndelse bland tjänarne. Grefvinnan hjälptes i sängen, sedan man med stor möda återbringat henne till medvetande. Ingen visste, hvad som förefallit mellan henne och brodern.

»Camilla,» grefven satt vid sin hustrus hufvudgärd, »med hvilka nyheter kom Algot, som så kunnat uppskaka dig?»

»Fråga mig ingenting, Carl, jag kan ändå aldrig svara dig,» hviskade hon matt.

»Såå, det måste ha varit någonting förfärligt hemskt? Han måtte väl inte ha begått någon dumhet? ... Jag förstår, att det är han, som är orsaken till Albertines flyttning. Jag har tyckt mig märka litet hemlighetsmakeri dem emellan. Men inte ska du taga så illa vid dig, för sådana där småsaker ...»

Camilla svarade ingenting och slutligen blef hon lämnad åt sig själf. Fram på middagen kom hennes man tillbaka in till henne, men han satte sig inte ned, utan ställde sig bredvid sängfötterna. Han såg stolt och kall ut.

»Det är vackra nyheter, som äro i omlopp om *din bror* och *min svåger,* Camilla,» sade han hjärtlöst. »Jag vet nu *allt.* I sanning en snygg släkt jag kommit i förbindelse med!»

Camilla slöt ögonen, där hon låg och suckade tungt.

»Ja, sucka du,» fortfor han, »det tål det vid. Algot har burit sig dumt åt. Hvarför behöfde han bestjäla din far?»

»Du har rätt, Carl, han behöfde det inte.»

»Om du hade lagt ett godt ord för honom, så hade det inte skett. Nu är skandalen i hvars mans mun, och vi få nog läsa om den i tidningarna.»

»O, det är förfärligt!»

»Ja, Camilla, och skammen drabbar lika mycket oss. Din far är en gnidare. Fortfar han på det här sättet, så är också jag ruinerad. Jag har tvingats att sälja mina hästar för att skaffa mig pengar. Tror du inte att man gissar både hit och dit, och så komma mina björnar att ansätta mig. Jag måste ha de där tio tusen riksdalerna. Det behöfs verkligen stora summor för att kunna trösta mig för mångt och mycket.»

»Har min far pengar, så nekar han dig nog inte.»

»Af fruktan för att jag kanske eljes skulle bestjäla honom, tror du? Åh, nej så simpel blir jag inte som din bror. Det ligger inte i blodet hos mig – sådana där gärningar höra till plebejerne.»

Camilla lämnade icke sin bädd. Hon var sjuk, själssjuk, och undandrog sig bäst på detta sätt alla visiter genom att hålla sig instängd i sin sängkammare.

Fram mot kvällen kom fadern. Hans ångest var obeskriflig öfver att sonen ej påträffats i sitt hem och hans tjänare ej kunde gifva besked om hvar han fanns. Han skulle ha inställt sig till tjänstgöring, men äfven detta hade han försummat. Hvar uppehöll han sig? Måhända hans måg, grefven, visste det? Nej, denne kunde ej gifva annat besked, än att Algot varit hos sin syster, grefvinnan, på morgonen samt aflägsnat sig mycket upprörd.

»Då vet Camilla, hvar han är. Jag måste träffa henne.»

Grefven följde honom in i sängkammaren.

»Kära barn,» sade fadern och böjde sig ned öfver dottern, »tag dig inte så djupt af denna olycka. Algot kan ju aldrig bli tilltalad för stölden. Jag har ju arrangerat därom ... Men hvar är han?»

»Om han ej kan bli anklagad, så är han ju likafullt förlorad genom den skam, som kommit öfver honom.»

»Visst inte. Hvem vågar anklaga honom?»

»Det finns ju tvänne vittnen? ...»

»Det betyder ingenting. Har jag ej rätt att låta min son komma och gå vid hvilken tid, han bäst finner, och hemta pengar ur mitt kassaskåp?»

»Ja, visserligen. Men Algot själf trodde, att han var förlorad, och därför så ... »

»Fortsätt! Han har väl ej begått någon ännu större dumhet? »

»Jag fruktar det, pappa. Han har rymt eller rest – hvart vet jag icke.»

»Är han vansinnig? Det är ju att själf bekänna sig skyldig. Nu är han verkligt förlorad, ty nu skall ingen tro annat, än att saken är sjuk. O, min Gud, hvarför lämnade jag honom ej de där lumpna fyra tusen riksdalerna!»

»Ja, hvarför gjorde ej svärfar det?» inföll mågen hånande. »Ni ser nu följderna ... Min framtid är förstörd genom min hustrus släkt. Hade jag vetat detta, så ... »

»Men ingen kan väl tillskrifva dig någon skuld i Algots lättsinniga handling.»

»Nej, visserligen, men jag känner världen, jag. Som sagdt, jag lägger in om mitt afsked, och så få vi bosätta oss på mitt fideikommiss. Då får du din vilja fram, Camilla.»

»O, Carl, vi ska säkert bli mycket lyckligare hädanefter! Vi kunna lefva ett mera sparsamt lif ... »

Grefvens ansikte mörknade. Han sköt ut underläppen med ett uttryck af förakt och ett djupt veck lade sig mellan hans ögon.

»Jag skall draga försorg om att ingenting skall fattas er,» sade patron Everus, »och att du kan skilja dig med heder från dina skulder.»

Grefvens ansikte ljusnade. Han hade endast tagit den olyckliga händelsen med svågern som svepskäl för sitt afskedstagande från regementet. Han skulle ändå blifvit tvingad därtill, förr eller senare. Nu skulle svärfadern rädda honom, det visste han. Men från Stockholm måste han ändå, ty frestelserna voro för många

för honom för att han ej åter igen skulle komma i samma bryderi. Han hade verkligen begrundat Camillas råd som det bästa, att bosätta sig på sin landtegendom. Lifvet på landet behöfde därför ej blifva alltför trist, tröstade han sig.

»Vi ska lämna Camilla i ro,» yttrade han slutligen. »Jag skall följa er hem, svärfar ...»

»Ja, och gör då upp en tablå öfver dina skulder, så att du kan lämna detta Sodom, eftersom du säger, att du är tvungen att komma bort från Stockholm för denna skandals skull. Det är min plikt att hjälpa dig, då min son är orsaken till din olycka.»

Det löftet var så godt som att öppna kassakistan för honom. Och han skulle taga åt sig allt hvad han kunde, den käre, noble grefven. Han log i tysthet och prisade Algots dumma tilltag att rymma sin kos.

Med en utsökt artighet lät han svärfadern gå framför sig ut i våningen. Han var självfva vördnaden emot den gamle, som därigenom fick den tanken, att mågen ändå var i grund och botten hjärtegod och ädel. Allt hans lättsinne var förlåtet. Ack, denna adelsdryghet, han visat svärfadern, var ju ingenting att fästa sig vid; hädanefter skulle nog allt bli annorlunda. Och grefven förstod också att spela sina kort så väl, tills han fått så mycket pengar han ville ha i sin hand. Han tröstade också fru patronessan, som var öfver sig gifven i sin sorg öfver sonen.

»Algot skall komma igen, lita på det, och då är allt glömdt. Hvem vågar beskylla honom för en tjuf?» I den tonen talade grefven nu.

»Men hvarför skulle han rymma och gifva pratet stöd och ...»

»Han handlade obetänksamt, men varen lugna, det kommer nog att gå honom väl.»

När grefven fått svärföräldrarne mildt stämda mot sig, började han själf att tala om sin affärsställning. Det var stora summor, en hel förmögenhet, som kräfdes för att rädda honom från vanära.

Patron Everus häpnade öfver huru mycket penningar mågen förslösat. Men han yttrade icke ett förebråelsens ord, då det var hans egen son, som tvingade mågen att afbryta en lysande karriär, som denne själf sade sig ha framför sig.

»Ja, ja, det är min plikt att hjälpa dig,» svarade svärfadern endast.

Allt hvad han genom sparsamhet och flit arbetat ihop och förkofrat till rikedom smälte bort. Och mycket återstod icke hädanefter att taga – ett ringa kapital blef de gamla föräldrarnes lott. Men han knotade icke utan ansåg sig tvingad till underkastelse. Det kändes dock bittert och hårdt att betala sådana skulder som mågen presenterade.

»Vi få lefva därefter,» sade han sedan åt sin hustru. »Vi få flytta ur vårt hus, sälja det och hyra oss en enkel bostad. Det kostar att ha en greflig måg. Gud gifve, att han varit en enkel handtverkare i stället, och att vi uppfostrat Camilla för sitt stånd.»

»Skräm mig inte,» inföll hustrun ångestfullt. »Camilla kan väl ändå inte bli utfattig. Grefven har ju sitt fideikommiss? ...»

»Ja, det är den enda räddningen, gud ske lof! Hon skall aldrig behöfva lida någon nöd.»

»Och grefvinna Cronspetz är och förblir hon,» tillade modren i sin fåfänga.

XIV.
Högmod går för fall.

Camilla kände sig verkligen lycklig öfver att få lämna Stockholm, innan hon hunnit lida någon smälek så väl för broderns som för mannens skull. Hon skyndade att genast flytta ut till fideikommisset, medan grefven fick ensam bestyra om hushållets upplösning i hufvudstaden.

»Gud ske lof, att jag är borta från alltsammans!» tänkte hon, som anade, att hon undgått en verklig fara, liksom hon undsluppit vänners och bekantas medömkan.

Hon trodde så visst, att hon skulle få börja ett nytt lif där ute på landet. Hennes man skulle nog bli förståndigare och lefva mera beräknande, så att inkomster och utgifter gingo ihop. Här gick det ju mycket lättare för sig att undandraga sig både den ena och den andra kostnaden, innan det blef för sent. De försakade ju ingenting på det stora godset, där de regerade som ett furstepar, tyckte hon. Också såg det ganska förhoppningsfullt ut under den allra första tiden. Inkomsterna voro icke små, som jordbruket afkastade, och vackra hästar funnos på stallet, så att grefvinnan saknade hvarken promenader i vagn eller ridpartier. Man umgicks med de förnämsta grannarne och en och annan f. d. kamrat till grefven kom då och då som gäst och muntrade upp det grefliga paret i dess ensamhet.

Allt skulle också ha gått lyckligt, om blott grefven varit nöjd. Camilla hade blifvit mycket förståndig, emedan hon alltid tänkte på att bevara sig från verklig fattigdom. Men då hennes man såg, att de ingalunda behöfde lefva något försakande lif, att inkomsterna icke voro så ringa, så återkommo de gamla vanorna. Nya bekantskaper knötos och snart var sällskapslifvet i full gång och nöjena aflöste hvarandra. Camilla kunde icke undandraga sig värdinneskapet. Den ena festen följde på den andra och inga kostnader sparades för att få dem så angenäma som möjligt.

Långa tider kunde grefven vistas i hufvudstaden, medan hans gods sköttes af förvaltaren, som oupphörligt fick länsa kassan. Ingenting förslog för grefvens utgifter, som dagligen växte, så att bekymmer för jordbrukets skötsel började infinna sig. Än fattades ett och än ett annat, och förvaltaren måste göra föreställningar att allt slutligen skulle gå under, om icke besparingar gjordes, men grefven snäste honom endast ifrån sig.

Så kom en dag då de vackra hästarne måste säljas och den utmärkta boskapen utbytas mot en sämre race och alla möjliga förändringar och förluster gjordes. De gamla tjänarne afskedades och nya anställdes, lata, slarfviga och supiga. Det ena med det andra förstörde i grund det präktiga godset, hvars vanskötsel gjorde inkomsterna allt sämre. Och i denna vefva födde grefvinnan en son, fideikommissarien till allt detta elände. Under andra omständigheter skulle måhända grefven ha känt sig glad och stolt öfver faderskapet, men nu blef han nedstämd och anade, att framtiden för den grefliga telningen ingalunda skulle bli synnerligen storartad.

»Det hade varit lyckligast, om vi förblifvit barnlösa,» sade han åt sin hustru. »Man skall alltid komma att minnas moderns ofrälse börd. Det rinner intet rent blod i pojkens ådror – rasen är blandad ... »

»Åh, hvad detta tal gjorde Camilla ondt! Hon älskade sitt barn och högmodades just öfver hans grefliga börd. Hon blygdes öfver sin plebejska härkomst, och det sårade henne därför att höra någon anspelning därpå.

Emellertid förflöt tiden, och det grefliga herrskapet tvingades att lefva ett mycket indraget lif på sitt ståtliga fideikommiss. Det var egentligen Camilla, som detta gällde, ty grefven syntes sällan till. Han tillbringade sin mesta tid utom hemmet, och kom han dit, så var han allt annat än i gladt humör. Slutligen försummade han så totalt sina plikter både som make och husbonde, att Camilla måste varna honom för fortsättningen af

ett dylikt lefnadssätt.

»Carl,» sade hon en dag, då grefven kom efter flere dagars bortvaro, »jag kan ej åtaga mig att sköta ditt hus under din frånvaro.»

»Så låt bli det då!»

»Men ännu kunde allt bli bra igen, Carl, om du bara vore litet mera hemma och toge reda på saker och förhållanden. Tänk litet på din son, om du inte har något hjärta för mig. Jag skulle önska, att jag vore långt härifrån ...»

»Ja, vet du, Camilla, efter som du säger det själf, så har jag funderat därpå.

»Carl!»

»Du och jag passa inte för hvarandra.»

»Carl!» Hon gick alldeles inpå honom och blef blek som ett lik. »Hvad menar du?»

»Hvad kan jag mena annat, än hvad jag säger ...»

»Du vill således, att vi ska skiljas?»

»Ja visst, det är ju ingenting så märkvärdigt, att makar skiljas?»

»Carl ... Men *barnet?»*

»Stannar hos mig, eftersom det är min son.»

»Nej, Carl, detta kan inte vara din allvarliga mening? Efter att ha ruinerat mig vill du nu öfverge mig och beröfva mig mitt barn! Omöjligt! Du kan icke vara så utan hjärta och samvete.»

»Det är det enda förståndiga, som nu kan ske. Du flyttar hem till dina föräldrar ...»

»Aldrig!»

»Åh, du betänker dig nog, om jag är fullt uppriktig mot dig. Jag är utfattig och kan ej ha en fattig hustru att försörja. Om du och jag nu skiljas åt i godo, så vinna vi båda därpå. Det är en ren affär å ömse sidor, ty du kan få ditt vissa årliga underhåll, medan jag har all utsikt till att få en rik hustru i en ung änka, som därtill bär ett adligt namn.»

»Det är väl inte ditt allvar, Carl?» Hon drog efter andan.

»Inte mitt allvar? Tror du, att jag gycklar med sådant?»

»Nej, du borde inte det, men ... Skulle jag bli en frånskild hustru, *jag?* Hvad har jag då förbrutit, eftersom du vill draga denna skam öfver mig?»

»Du har ingenting förbrutit, det är en ren affär oss emellan, som ej rör världen.» Han skrattade lättsinnigt.

»Jag reser bort och du får lysa efter mig, så blir den så kallade skammen ensamt *min* och den bär jag lugnt.»

»Skall således vår äktenskapliga förbindelse behandlas som en *affär?»*

»Ja, då man har tillfälle därtill. Du får ditt årliga underhåll, säger jag, i stället för att sitta här på landet och

slutligen försaka allt.»

»Men om jag inte går in därpå.» Camilla såg stolt på honom. »Jag ämnar inte låta behandla mig efter ditt godtycke och allra minst som en saluvara den man tager och så gör sig af med, då man finner någon pekuniär vinst förknippad därmed. Aldrig, Carl, aldrig går jag, för mitt barns skull, in på någon skilsmässa. Jag skulle inte kunna lefva utan min lille gosse. O, Carl, hur kan du begära det af en mor?» Hon började att bittert gråta.

»Nå, då må du skylla dig själf för följderna. Vi få väl se, hvem som vinner af oss två.»

»Carl,» hon sjönk ned på knä vid hans fötter, »är då ditt hjärta alldeles slutet för mig? Jag älskade dig en gång ...»

»Åh, inte mera än hvad jag älskade dig, förmodar jag. Jag ville ha dina penningar och du mitt grefliga namn, det var det, som drog oss båda till hvarandra.»

»Och vi ha blifvit straffade därför!» Camilla sprang upp, skakade sitt mörka hår ur pannan och försökte att tillkämpa sig lugn och köld. »Jag vill inte förnedra mig till att tigga om din kärlek.»

»Däri gör du rätt, ty det skulle aldrig gå. Tänk du endast på, hvad jag föreslagit; en skilsmässa med ett anständigt underhåll till din död.»

»Aldrig, det är mitt sista ord!»

»Åh nej, det blir nog inte ditt sista. Jag lämnar dig betänketid tills i morgon.» Han vände henne kallt ryggen och gick sin väg.

Först stod Camilla alldeles bedöfvad, men sedan skyndade hon in i barnkammaren, där hennes lille gosse låg slumrande i vaggan. Hon stannade ett ögonblick och såg sig omkring i rummet. Jo, hon var allena med barnet, amman hade nyss gått ut.

Camilla sjönk på knä vid den lilles bädd, tryckte sina läppar sakta mot gossens rosiga kind och knäppte sina händer varsamt öfver hans hufvud.

»Arma barn!» suckade hon. »Hvad skulle blifva af dig, om jag flydde härifrån? Du skulle öfverlämnas i en främmande kvinnas vård? Aldrig! Hellre ville jag se dig död, min älskling?» En tår droppade ned på gossens kind och väckte honom.

Han öppnade sina stora mörka ögon och stirrade på moderns sorgsna ansikte. Men han var för späd att fatta dess smärtsamma uttryck och på något sätt kunna taga del i hennes lidande. Han endast fortfor att stirra med undran i sin blick. Slutligen sträckte han på sig och började sakta gråta.

Camilla hann icke mera än taga upp honom på sina armar, förrän amman kom in.

»Han sof så godt, så jag tyckte, att jag kunde våga gå ut en stund,» sökte hon urskulda sig.

»Ja, han gjorde det, men kanske att jag väckte honom,» svarade Camilla mildt.

Hon hade blifvit så annorlunda i sitt sätt, den stolta, bortskämda Camilla. Förr hade hon knappast talat med en tjänare, åtminstone hade detta skett på ett vis, som alltid lät dem känna deras underordnade ställning. Men nu hade hon en annan ton i sin röst och hennes eget lidande hade gjort henne känslig för andras bekymmer och sorger. Numera hade hon alltid ett vänligt ord på sina läppar och öfversåg med mycket, som hon förr aldrig skulle ha gjort. Hon kände att hon var olyckligare än alla, och nu då hennes make ville visa

bort henne som en vanlig, aflönad tjänarinna, den man afskedar, sedan man tröttnat på henne, var hennes högmod helt och hållet krossadt. Med en kyss lämnade hon barnet åt ammans omsorger och lämnade rummet.

Grefven hade i vredesmod rest bort, sedan Camilla åter igen bestämt vägrat att ingå på skilsmässan, och hade nu varit borta i flere dagar. Men en afton väcktes Camilla af hästtramp och vagnsbuller utifrån den stenlagda borggården, Hon låg i sin djupa sömn, ty klockan var redan elfva på kvällen. Hon reste sig upp yrvaken, sprang upp i blotta linnet och försökte att se ut i mörkret. Hon såg i det dallrande ljuset från lyktorna, som betjäningen lyste med, flere gestalter och i en af dem igenkände hon sin man. Han var således hemkommen och förde med sig sällskap. Detta var icke något så ovanligt, att Camilla särskildt borde fästa sig därvid, men hon greps ändå af nyfikenhet att se, hvilka hans gäster voro. Något omotståndligt dref henne att taga reda därpå. Hon klädde sig skyndsamt, kastade på sig sin nattrock och trädde fötterna i ett par mjuka skor, så att hennes steg blefvo så tysta som möjligt. Men ännu dröjde hon. Hon ville gifva dem tid att i god ro slå sig ned och göra sig hemmastadda. En hel timme dröjde hon.

Försiktigt gick hon sedan ut i den mörka korridoren och letade sig fram till sin mans enskilda rum. Hon lyssnade utanför, innan hon öppnade dörren. Därinne var tyst. Varsamt låste hon upp dörren och smög sig in i det mörka rummet, gick genom det in i grefvens sängkammare och kabinett och ut i en slags sal, som skilde denna del af våningen från praktrummen. Plötsligt stannade hon vid ljudet af muntra röster och vid ljusskenet, som framträngde genom springorna på dörren, hvilken hon hade midt emot sig och som förde till den stora salongen, som endast begagnades vid storståtliga fester på slottet.

Hon lyssnade. Kvinnoröster blandade sig i det uppsluppna skämtet och skrattet. Han förde således främmande kvinnor med sig i hemmet. Hvilka kunde dessa gäster vara, som kommit, utan att hon haft minsta aning därom, och som kunde muntra sig utan värdinnans närvaro och vid en sådan tid?

Hastigt gick hon fram mot dörren med ljudlösa steg, böjde sig ned och såg in genom nyckelhålet. Men hon drog sig häftigt tillbaka och kände, huru hennes kinder brände af skammens rodnad. Ja, hon blygdes öfver hvad hon sett ... Det var alldeles tillräckligt för att upplysa henne om, *hvilka* dessa damer voro.

Då hon kommit in i sin sängkammare, kastade hon sig ej på sängen och brast i tårar och förtviflan. Nej, hon hade inga tårar i sin vrede och sårade stolthet. Skyndsamt tände hon ljuset på toaletten och började att kläda sig som till en resa. Hon hade nämligen ögonblickligt fattat sitt beslut: hon ville lämna detta hem, där hon så djupt blifvit kränkt som maka och moder. Hennes hem var skändadt, vanäradt, och hon skulle inte längre kunna lefva där och inandas dess förpestade luft.

Hon satte sig ned och skref följande rader till sin make:

»Jag går in på din anhållan om skilsmässa. Men vår son tager jag med mig och lämnar honom icke i dina händer utan att därtill bli tvingad genom lagens makt.

Camilla.»

Hon förseglade den lilla biljetten med sitt sigill och lade den så, att den genast skulle falla grefven i ögonen. Därpå gick hon in i barnkammaren, väckte amman och tillsade denna att skyndsamt packa in sina och barnets kläder.

»Jag litar ju på dig, Anna?» sade hon och lade sin hand vänligt på ammans axel.

»Ja, fru grefvinna, men jag förstår inte ...»

»Du behöfver ingenting förstå annat än att göra, hvad jag beder dig om. Du vill ju inte öfverge min lille

gosse?»

»Nej, nej, bevare mig Gud!»

»Vi resa då härifrån, så fort du hunnit göra dig och barnet i ordning.»

»Midt i natten ...

»Ja, det kan ej hjälpas. Det bör ske så tyst som möjligt. Jag skall själf säga till åt kusken, att han spänner för hästarne ...»

»Nej, nej, jag ska göra det. Ingen ska få veta, att vi bege oss af, och Johansson är att lita på, jag vet det.»

»Nå väl, jag öfverlämnar åt dig, att be honom i största hemlighet göra i ordning resvagnen. Jag vill vara härifrån med barnet, innan morgonen randas.»

Det var en mörk och kall oktobernatt, med hård, frusen mark, och vinden började blåsa upp, så att det prasslade i de vissnade löfven och träden i den långa allén till slottet. Anna tyckte, att det var hemskt, och frös gjorde hon, så att hon skälfde.

»Nu är allt klart, grefvinnan,» sade hon, när hon åter kom in till matmodern.

Camilla syntes blek och sorgsen, så att det gjorde tjänarinnan mycket ondt om henne. Men här var icke tid till några beklaganden, utan att bara skynda sig.

Det dröjde icke länge förrän Camilla var i ordning. Men det tog tid för amman att få barnet klädt och både sina och gossens kläder inpackade. Under tiden satt Camilla i sin sängkammare.

Aldrig hade hon väl tänkt eller haft minsta aning om, att hon en dag skulle lämna sin make på sådant sätt och midt i natten. Hon, som var så glad och lycklig, så stolt och högmodig! Men hon var icke samma kvinna nu, utan en olycklig, lidande varelse. Och hon tänkte om sig själf:

»*Högmod går för fall.*»

XV.
En förrymd maka.

Så länge grefvens gäster stannade på slottet, uppsökte han icke Camilla eller tog någon notis om henne. Det var ju mycket bra, att hon höll sig undan, och det var mycket klokt af henne, tyckte han. Men så fort hans främmande efter ett par dagar hade dragit sina färde, gick han till grefvinnans rum. Där låg hennes bref till honom. Han ryckte det häftigt till sig och läste dess innehåll.

Han lämnade hastigt rummet och gick ut i salen, där han ringde på betjänten.

»När reste, grefvinnan?» frågade han endast.

»För två dagar sedan, samma natt, som grefven kom med sina gäster.»

»Hm!» Han ville så gärna fråga mer, men ville icke heller blottställa sig genom att göra en mängd nyfikna frågor.

Han tystnade därför och ingen enda af tjänarne sökte han utforska eller gaf dem snubbor för att de icke

underrättat honom om hvad som händt.

I första vredesutbrottet tänkte han resa efter Camilla och helt enkelt befalla henne att lämna barnet ifrån sig. Men vid närmare betänkande afstod han därifrån. Han kände sig för feg att uppträda hos svärföräldrarne, som uppoffrat den sista återstoden af sin förmögenhet på honom. Han skulle i stället skrifva till Camilla. Och hvad barnet beträffade, så var ju gossen så liten, att det betydde ingenting nu. När han blef större och kom till den ålder, att han började få själfmedvetenhet, så skulle han taga honom till sig. Det var nog bäst för honom att vara ifrån allt besvär och ansvar för ett litet barn.

Han satte sig ned och skref till Camilla ett långt bref, fullt af förolämpningar och förebråelser. Deras skilsmässa hade kunnat ske på »ett mindre skandalöst sätt,» ty nu komme hennes flykt från hemmet midt i natten vida omkring och allt möjligt tal blefve naturligtvis däraf följden.

»Men,» tillade han, »han kunde inte vänta bättre af en simpel krämardotter.» Hade hon varit af ädelt blod, så skulle hon ha handlat därefter, med mera dylikt nonsens, hvilket han trodde skulle djupt förkrossa Camilla. Nu finge hon själf stå för hvad hon gjort och resa utomlands tills året var ute för en laglig skilsmässa. Den skammen kunde hon ha blifvit besparad, om hon följt hans råd, ty då hade han rest, men nu hade hon ju lämnat sin man och så godt som rymt från honom.

Camilla hade emellertid kommit hem till sina föräldrar, hvilka mottogo henne i den öfvertygelsen, att hon endast kom för att hälsa på dem och visa sin lille gosse. Och hon lät dem lefva i den tron flere dagar och hade förbjudit amman att yttra ett enda ord om på hvad sätt hennes resa skett. Ända tills grefvens bref anlände, hade föräldrarne ingen aning om, att deras dotter var en förrymd maka.

Det var då, som Camilla öppnade sitt hjärta för dem. Hon talade om allt hvad hon lidit under sitt olyckliga äktenskap, hur hon blifvit kränkt som maka och moder.

»Vi ha fått plikta dyrt för vår fåfänga,» sade de båda gamla.

»Jag icke minst,» inföll Camilla.

»Felet är vårt, barn, då vi gifvit dig en alldeles oriktig uppfostran. Vi höllo ju dig som en prinsessa,» det kunde inte bli annat än hvad det blef. Men vi ska nu inte utgjuta oss i några onödiga förebråelser, utan taga saken som den är, och så lugnt som möjligt.» Det var fadern, som talade. »Du skall icke bli den af er båda, som rymmer, för att få laglig skilsmässa. Den skammen skall besparas dig, det lofvar jag.»

Den gamle mannen darrade som ett asplöf, men han sökte att behärska sig.

»Låt mig sköta om saken,» tillade han och satte sig ned att skrifva till sin måg.

Det var en lång skrifvelse – ett förkrossadt fadershjärtas utgjutelse i enkla, men sanna ordalag. Det var ingen bön om förskoning från vidare vanheder genom att tvinga dottern till en skymflig resa, utan en befallning om, att han, *mågen,* själf skulle taga detta afgörande steg, så vida han ej ville bli kräfd för skuld af sin egen svärfar. Dottern skulle stanna hos dem med sitt lilla barn, och satte han sig däremot, så utlämnades reverserna; i annat fall fick han dem tillbaka. Det var således ett slags köp, som gjordes, och som säkert skulle inverka på grefven.

Det visade sig också, att patron Everus icke tagit miste, ty svar kom strax från mågen, som gick in på förslaget. Att komma ur sin skuld till svärföräldrarne var ju hvad han högst önskade, ty han hade verkligen fruktat den hämnden från deras sida, att då han en gång var skild från deras dotter, de skulle komma att kräfva honom på den enorma summa, han som lån mottagit af dem. Det gjorde ju honom alldeles detsamma, om han reste eller icke; *hans* heder blef inte det minsta rubbad för den sakens skull, menade han. Och så

skedde det, och Camilla fick offentligt efterlysa honom.

Men hvart hade Camillas alla vänner tagit vägen? Och alla de, som gästat hennes hem och visat grefvinnan Cronspetz en odelad beundran? Hvar funnos de? De voro liksom bortblåsta – ingen gjorde någon visit hos Camilla. Det var icke obekant att hon vistades hos sina gamla föräldrar, och likväl uppsökte icke en enda henne. Hon var glömd, förbisedd och häcklad af alla. Det fanns ingen, som upplät sin mun till hennes försvar, men många, som öfvergingo på grefvens sida.

Camilla var nu likväl fri och borta från allt, som förr plågade och gjorde henne smärta. I sin stora sorg och förödmjukelse kände hon likväl ett slags lugn. Hon fick nu helt ägna sig åt sitt barn, för hvilket hon blef en öm moder.

Så fort det bestämda året förflutit, då skilsmässan fick laga kraft, ingick grefve Cronspetz nytt äktenskap med den adliga, rika änka, han uppgifvit för Camilla. Han var ådömd att gifva Camilla och sin son ett visst årligt underhåll, men aldrig fick hon se en skilling däraf. Han visste mycket väl, att hon aldrig skulle utkräfva sin rätt, och därför lät han allt bero och lefde i sus och dus på sitt gods, förslösande den rikedom, hans andra hustru hade skänkt honom. Men det blef ej den svåraste pröfningen för Camilla, ty hon saknade ännu ej något i sitt dagliga behof. Det stundade värre dagar, och dessa inträffade mycket snart.

Först sjuknade hennes mor mycket svårt och dog efter flere veckors långsamma plågor, och därefter kom döden och tog mycket hastigt bort hennes far. Nu stod hon ensam utan något stöd med sin lille son. Och vid boets utredning fanns inte så mycket kvar, att hon bekymmerfritt kunde lefva. Hon var fattig, ensam och öfvergifven. Och ovan som hon var att inrätta sig praktiskt, gick det snart utför med de små tillgångar hon disponerade öfver. Hon nödgades att sälja det ena bohaget efter det andra för att kunna lefva. Och slutligen återstod det ingenting annat för henne än några möbler till ett enda rum. Hon hyrde då en enkel lägenhet på en bakgata långt upp på Södermalm. För sitt uppehälles skull nödgades hon söka arbete. Hon kunde icke åtaga sig annat än finare handarbete och lyckades få sådant i en tapisseriaffär mot en mycket ringa betalning. Natt och dag broderade hon på den finaste stramalj med pärlor och silke, sydde så, att hennes ögon värkte, och förtjänade ändock knappt brödkakan. Det var svåra, bittra dagar för Camilla, som varit van vid öfverflöd och aldrig känt, hvad hunger ville säga.

Om hon endast icke haft sin lille gosse! Men att se honom försaka både det ena och andra, gjorde lidandet än bittrare. Dock skulle hon icke vilja förlora honom – han var ju hennes enda tröst och glädje i hennes sorgfyllda lif. Och det var ett litet älskligt barn, så olikt både far och mor till sitt sinnelag; ty Camilla hade icke varit sådan vid hans ålder, och hennes uppfostran hade varit helt olika. Det var öfverflödet, som tidigt hade skämt bort henne, och det skadar alltid den bästa natur.

Hvem skulle ha igenkänt den stolta grefvinnan Cronspetz i den tarfliga fru Everus, som Camilla nu kallade sig? Ingen. Hon bodde i en liten låg kammare i en träkåk på en bakgata, som liknade mera en landsväg, med ogräs växande mellan de knaggliga gatstenarne. Hon försökte väl att hålla sin lilla bostad så proper som möjligt, men det var med svårighet, ty hon var ej van vid att skura, feja och putsa, och att leja någon hjälphustru för dylika göromål tillät icke hennes magra kassa. Hon försökte att tvätta af sitt golf, men hur illa det blef! Hon gned sina fönster klara, tvättade sin gardin, ack! hur dåligt allt blef verkställdt. Hennes fina händer blefvo grofva och hårda, och hennes yppiga gestalt magrade och böjdes. Hon led mera, ja, tusen gånger mera än fattiga kvinnor i allmänhet, ty hon var ej det minsta härdad i fattigdomens skola. Mången gång kunde hon släppa allt hvad hon hade för händer och sjunka förtviflad ned och brista i gråt. O, hvad hon grät! Hennes kropp skakade under de konvulsiviska snyftningarne, och ingen, ingen hade hon, för hvilken hon kunde utgjuta sin smärta!

Hade hon således icke någon mänsklig varelse, som tröstade sig! Jo, ett litet barnahjärta klappade så varmt

för henne, ett litet älskande hjärta, hvars kärlek öfverträffade allt annat i världen: hennes lille son. Det var han, som smög intill hennes bröst, lindade sina små armar kring hennes hals och kysste bort hennes rinnande tårar.

»Hvarför gråter mamma? Inte gråta, Carl blir då så ledsen.»

Och hon upphörde att snyfta och lät sig tröstas. Så började hon arbeta igen, men sommartiden var det mycket litet beställningar i tapisseriaffären, så att hon nödgades söka arbete i lärftskramhandelsbodarne. Hur hon gick dag ut och dag in för att lyckas få sådant – och hela skörden blef dock blott några dussin arbetsskjortor.

Så satt nu grefvinnan Cronspetz och sydde på grofva linneskjortor, som såldes åt simpla arbetare. Hade hon kunnat drömma därom i sin välmakts dagar? Och tårarne pärlade ned i sömmen. Därunder döko alla möjliga minnen upp, minnen från barndomens dagar, och Per Knutssons bild trädde fram i tydliga, klara drag. Hon mindes, hur han som liten gosse kom till hennes föräldrahem, hur hon och brodern ringaktade honom för hans fattigdoms skull, hur han fick göra de gröfsta och simplaste sysslorna och vara allas dräng. Vid hågkomsten däraf kunde hon häftigt rycka sin lille gosse till sig och trycka honom till sitt hjärta.

»Måtte du, min älskling, aldrig få gå genom samma lidande som Per,» sade hon. »Hvem vet, hvad som kan hända. Det finnes bestämdt en Nemesis, tror jag. O, Gud,» hon knäppte ihop sina händer, »måtte ditt straff träffa mig och ej honom, mitt oskyldiga barn!»

XVI.
Grannarne.

På flere veckor hade Camilla icke haft något arbete. Icke förrän till hösten hade man lofvat henne att få sådant. Hon hade förgäfves gått från ställe till ställe och sökt att få en liten förtjänst, men öfver allt misslyckats. Och det var långt till hösten. Till dess skulle hon svälta ihjäl ...

Det gjorde mig detsamma, tänkte hon, ty lifvet äger ju inte vidare värde för mig; men jag måste lefva för mitt barns skull. Jag kan ej se honom svälta ihjäl.

Ännu en gång ville hon göra ett försök för att få arbete. Hon *måste* ju det, och funnes det verkligen någon Gud, så kunde han väl ej öfvergifva henne i hennes stora nöd. Allt hvad hon kunde undvara hade hon sålt och förvandlat till bröd, och nu ägde hon ingenting mera att afyttra. Hon tänkte på sina juveler, hvilka hennes man varit nog grym att taga från henne. Om hon skulle skrifva och påminna honom om det årliga underhåll, som han hade blifvit dömd att gifva henne? Om hon skulle tala om för honom, att hon svalt, borde han väl bevekas till att skicka henne dessa penningar, af hvilka hon ännu icke bekommit ett öre. Nöden tvang henne därtill och hoppet om, att hon skulle lyckas, ingaf henne mod att göra det. Hade det gällt henne själf, skulle hon aldrig förmått sig därtill, men det var för hennes lille sons skull, deras son, den greflige fideikommissarien. Hon tiggde ju icke, det var ju hennes lagliga rätt att kräfva honom.

Det blef icke något långt bref och icke heller några klagovisor, utan hon skref det taktfullt och värdigt en sant bildad kvinna. Men hon fick aldrig något svar därpå och hon ville icke skrifva på nytt. Brefvet hade icke kunnat förkomma, då det var rekommenderadt och med tydlig adress. Hon förstod mycket väl, att han icke gitte svara därpå, men hvad hon ej visste var, att grefven, då han ögnat igenom skrifvelsen, virade ihop den och tände eld på den såsom fidibus till en ny cigarr. Och så var den saken glömd.

»Hvart skall du gå, mamma?» frågade lille Carl, då Camilla tog på sig sin hatt och slitna kappa.

»Jag skall gå ut för att försöka få arbete, Carl lilla.»

»Men Carl vill inte bli ensam.»

»Hur skall mamma annars kunna skaffa mat?»

»Gå då, mamma! Carl skall vara snäll och vänta. Men Carl är så hungrig.»

Camilla öppnade ett litet skåp och skar en skifva af den enda bulle, hon ägde. Utan smör och sofvel räckte hon gossen den. Då han begärligt fattade brödet med sina små händer, tänkte hon på sin egen flydda barndom. Hon skulle ha föraktat en sådan föda, hvaröfver hennes barn nu fröjdade sig. Tårarne stego henne i ögonen vid hågkomsten af det rika, öfverflödiga föräldrahemmet. Då dessa minnen trängde på henne, dök alltid Per Knutssons bild fram i bakgrunden. Han hade varit en fattig gosse, just en sådan liten stackare, som hennes eget barn nu var. Och hon hade hånat och begabbat honom många gånger just för denna hans fattigdoms skull. Skulle andra, lyckligt lottade barn göra detsamma med hennes son? Det var bittert att tänka därpå, men det var ett rättvist straff för hennes högmod. Hon led för sina synder, för sitt hårda hjärtas skull. Månne samma straff hade träffat hennes broder? Hvem kunde veta ...

Tyst gick hon ur rummet och stängde dörren. Med tunga steg gick hon vägen fram. Ur bod och i bod vandrade hon, men öfverallt samma bleklagda nej på hennes höfliga fråga, om något tillfälligt arbete fanns. Hon gick förbi de stora charkuteribodarne, där alla möjliga läckerheter lågo uppradade i fönstren. Allt hvad hon såg hade förut varit hvardagsmat för henne. Och nu önskade hon, att hon endast hade en enda liten bit af detta. Hon vände bort ögonen och ilade skyndsamt förbi. Hon gick öfver Munkbron, förbi stånden med sina öppnade fruktkorgar. Ack, att hon endast hade en knippa bär, endast ett kvarter af smultronen, som doftade så skönt! Hvad det skulle ha gladt lille Carl. Men hon ägde ej ett öre att köpa för.

Och detta var patron Everus' bortskämda, bortfjäsade dotter, denna sorgsna, bleka, magra kvinna, som skred fram som en hamn öfver de solvarma gatstenarne. Denna torftigt klädda kvinna var den forna, i siden och sammet utstyrda grefvinnan Cronspetz, som åkt med kusk och betjänt i livré.

Hon stannade ett ögonblick, hejdad af ett ekipage, som höll på att köra öfver henne. Hon såg tvenne förnäma damer, tillbakalutade mot de mjuka vagnsdynorna, och kände igen dem båda. De hade många gånger varit gäster i hennes hem och räknades då till hennes intima umgängeskrets. Kände de också igen henne? Kanhända, ty då de sågo hennes ansikte stirra mot sig, böjde de sig häftigt framåt.

Men så sjönko de tillbaka igen mot dynorna och tycktes helt likgiltiga. De trodde sig bestämdt ha tagit miste, och om så icke var fallet, så ville de icke vidare taga notis om grefve Cronspetz' frånskilda hustru.

Då Camilla mötte deras ögon, rusade blodet upp i hennes ansikte, men då vagnen rullade bort, blef hon dödsblek och kände sig kall ända in i hjärtrötterna. Hvad det kändes bittert att se sig så glömd och föraktad!

Med oförrättadt ärende vände hon slutligen hem igen. Det var långt lidet på eftermiddagen, då hon trädde in i sin lilla kammare. Hon var så trött och öfvergifven af sorg, att hon, så fort hon kom inom dörren, sjönk ned på en stol.

»Nå, mamma, hvar har du den goda maten, som du lofvade Carl?» Och gossen började känna efter, om hon ej hade något i sin klädningsficka.

»Stackars mamma har ingenting, min gosse. Kanske att jag lyckas bättre i morgon.»

»Men då får väl Carl mera bröd?»

Hon gaf honom en skifva af bullen, men hon ägde ej ens en droppe mjölk att låta honom läska sig med. Och

han började gråta.

Den smärta, Camilla erfor vid barnets tårar, kan ingen annan fatta, än en mor, som lidit detsamma som den olyckliga Camilla. Hon knäppte i hop sina händer så hårdt, att de hvitnade.

Så förflöt den dagen som alla de andra. Gossen somnade i sin lilla bädd, sedan Camilla läst med honom en liten aftonbön. Men själf gick hon icke till sängs, utan satt uppe långt in på natten och grubblade på, hur hon skulle kunna uppehålla sig till hösten.

Hon kom då att tänka på grannarne midt öfver gatan. Det var två ensamma kvinnor, en äldre och en yngre, säkert mor och dotter. Den äldre tyckte hon sig ha sett någon gång förut, men *hvar* kunde hon icke erinra sig. Det var dock som om detta åldriga ansikte icke var obekant för henne. De sågo mycket städade ut och de hvita, renstärkta gardinerna vittnade om ordentlighet. Den yngre af dem var mycket blond, men såg blek och lidande ut, som om hon led af något kroppsligt ondt. Camilla hörde henne ständigt hosta, då hennes och deras fönster stodo öppna. Gatan var ej bredare, än att de hade kunnat tala med hvarandra, om Camilla hade känt dem. Men Camilla tog aldrig notis om någon och talade icke ett ord med den enkla befolkningen, som bodde i samma hus som hon eller däromkring. De voro allesammans arbetare och arbeterskor, fabriksflickor, hjälphustrur eller sömmerskor, liksom dessa midt emot.

Men nu kom Camilla ändå att tänka allt lifligare på sina grannar. De syntes aldrig sakna arbete, åtminstone den yngre, som ständigt var sysselsatt med linnesömnad. Om Camilla skulle göra dem ett besök för att fråga, om de visste, hvart hon skulle vända sig för att få någon slags sömnad. Kanske de kunde gifva henne besked därom. De sågo så vänliga ut, i synnerhet den unga, om hvilken Camilla observerat, att hon brukade betrakta henne i smyg.

Dagen därpå satte Camilla också detta beslut i verkställighet.

»Hvart skall du gå, mamma?»

»Ett litet ärende.»

»Får inte Carl följa med?»

»Jo, om du är snäll, min gosse.»

Och med barnet vid handen gick hon tvärs öfver gatan. Grannarne hade märkt henne och undrade, hvem hennes besök kunde gälla.

Camilla sköt upp porten och gick in i den låga förstugan. Hvilken dörr skulle hon väl klappa på, ty där funnos flere sådana? Då fick hon se en hvit lapp på den mellersta dörren och läste det skrifna namnet:

Maria Lund.

Linnesömmerska.

Hon klappade på och hörde strax en stol skjutas och lätta steg, som gingo öfver golfvet. I nästa sekund öppnades dörren af den yngre arbeterskan, som Camilla hade sett ständigt sitta med sin sömnad vid fönstret. En djup rodnad for öfver Marias ansikte, då hon fann, att besöket gällde dem. Hon visste, hvem Camilla var, och hade genast känt igen henne, då hon flyttade in i huset midt emot.

»Var god och stig in,» sade Maria höfligt, men hur hennes hjärta bultade kunde icke Camilla ana.

Aldrig hade Maria tänkt, att hon skulle få mottaga besök af Camilla och under dylika förändrade

omständigheter. Hon kände hennes historia och, trots sin svartsjuka, hade hon hyst medlidande med henne. Många gånger hade hon känt sig frestad att ropa till sig Camillas lille gosse för att traktera honom med en godbit, men hon vågade icke. Camilla kunde ju vara lika stolt i sin fattigdom, som i sin rikedom, och såras af denna vänlighet. Hon lät därför gossen vara och följde hans lek ute på gatan, då det icke fanns någon annan lekplats och Camilla icke kunde stänga honom inne under de solheta sommardagarne.

Och nu stod hon här i Marias hem, denna kvinna, som Per Knutsson så lidelsefullt hade älskat och hvars minne han kanske ännu bar på. Så underligt kan ödet vända sig.

»Var god och sitt ned,» bad Maria och tog undan några linneskjortor på en stol.

»Mitt namn är fru Everus», presenterade Camilla sig.

»Jag vet det.»

»Vi äro grannar, mamsell Lund. Jag har kommit hit för att höra, om ni möjligen kunde vara mig behjälplig att skaffa mig något arbete. Jag har sysselsatt mig med broderier till åtskilliga tapisserihandlare, men under denna tid finns intet mera sådant att få. Vi befinna oss midt uppe i den döda säsongen. Jag har sett, att ni, mamsell Lund, aldrig är utan arbete. Jag tror, att jag kan åtaga mig linnesömnad ...»

»Jag har Gud ske lof aldrig varit utan arbete, men man får mycket litet betaldt, och därför får man träget sitta vid, om man ej skall svälta,» svarade Maria. »Min mor hjälper till med sömnaden, men hennes ögon börja på att bli klena, så att hon inte står ut längre, men hon reder sig dock, så länge hon kan gå i hjälphus.»

Maria afbröts af en häftig hosta, som skakade hennes kropp.

»Ni har klent bröst, mamsell Lund?»

Camillas röst lät så deltagande och mild, att Maria, som aldrig kunnat tänka sig, att hennes hjärta kunde rymma några känslor af medlidande, på det högsta förvånades.

»Ja, jag har länge varit skral, och doktorn säger, att jag har lungsot. Man kan inte bli frisk genom att sitta böjd som jag dag ut och dag in, så att jag har inte annat hopp än döden,» tillade hon undergifvet.

»Vi fattiga få lida», suckade Camilla.

»Om fru Everus vill ha arbete, så kan jag skaffa sådant.»

»Tack, mamsell Lund, jag skall bli er evigt tacksam.»

»Vill ni hjälpa mig att sy några broderier på ett dussin linnen, hvilka jag måste ha färdiga innan onsdagen? Men jag hinner själf icke med det, och min mor är också upptagen. Sedan kan jag rekommendera några kunder, som jag just står i beredskap att afsäga mig. Man har lyckligtvis varit nöjd med mitt arbete, så att den ena kunden rekommenderat mig hos nya kunder.

»Tack, mamsell Lund, jag skall försöka att göra mitt bästa, så att ni blir belåten.»

Maria tog fram de i fråga varande linnena och broderierna. Camilla betraktade det fina handbroderiet och tänkte på, att dylikt hade hon alltid begagnat på sitt linne.

Camilla hade under sina välmaktsdagar varit mycket road af handarbeten och drifvit upp denna konst ganska högt. Detta kom nu henne till gagn; men aldrig hade hon kunnat drömma om, att det en gång skulle bli hennes lefvebröd!

»Ni bör själf göra ett besök hos min kund för att rekommendera er. Den förnäma damen träffas under denna tid endast en gång i veckan hemma i sin våning vid Drottninggatan. Hon vistas nu på sin landtegendom några mil från Stockholm.»

Camilla tackade Maria Lund på nytt och hoppades, att hon måtte kunna göra henne någon återtjänst.

»Får jag bjuda er lille gosse på en karamell?» frågade Maria och räckte en karamellpåse åt Carl, som hela tiden haft ögonen på den.

»Tack, ni är mycket god, mamsell Lund!»

»Men Carl vill också ha mjölk och mat, och mamma har ingenting att ge mig,» sade gossen med sin ålders uppriktighet.

Camilla rodnade och tog gossen vid handen. Då hon kommit till dörren, vände hon sig om.

»Mamsell Lund, ni skulle väl inte kunna betro mig med att gifva mig ett litet förskott på mitt arbete?» Hennes röst darrade af blygsel och Maria såg, hur hon kämpade för att få fram orden. »Jag begär endast tjugofyra skilling.»

»Åh, om jag kan stå till tjänst med så litet, är jag riktigt glad att kunna göra det.»

Hon räckte litet generad slanten åt fru Everus, som tackade och gick.

Fru Lund, som genom den halföppna köksdörren sett och hört allt, kom nu in.

»Jag medger, att det gör mig ondt om henne, men hon lider för sina synder.»

»Ack, mor, hon svälter visst. Om vi kunde hjälpa henne! Hon såg så tärd och lidande ut. Hvem kunde ana, att det skulle bli ett sådant slut för henne? Jag kan ej längre känna bitterhet mot en olycklig människa, det är omöjligt.»

»Ja, ja, nog är det synd om henne, och vi få väl söka hjälpa henne så godt vi kunna.»

»Du får aldrig begära något af främmande, Carl lilla,» varnade Camilla mildt sin lille gråtande son. »Det är detsamma som att tigga, och tigga är mycket fult. Du ska nu få mjölk.»

Och själf måste Camilla gå och köpa mjölken, men hon var redan van därvid, så att hon ej kände, som i början, rent af blygsel.

Då broderierna voro satta på linnena, gick Camilla med dem till Maria Lund. Hon fick genast pengar, och så gaf Maria henne adressen på den dam, hon skulle besöka för att visa några prof på sin konst som brodös. Camilla läste den ej, förrän hon kom hem.

»Friherrinnan Laura Stjernvinge.»

Hon ryckte till. Det var ju en af hennes bekanta, en af hennes forna allra intimaste väninnor, då hon var grefvinna Cronspetz. Hon hade mycket undrat på att denna aldrig hörts af i hennes olycka, ty friherrinnan Stjernvinge hade rykte om sig att vara hjälpsam och de fattigas vän. Hon hörde till flere välgörande sällskap och satt i åtskilliga komittéer, hvilka hade till uppgift att lindra nöden. Hennes namn prunkade alltid främst på listor och offentliga upprop för insamlande till barmhärtiga ändamål.

Camillas första tanke var, att hon icke ville själf uppsöka henne, utan skulle bedja Maria att göra henne denna tjänst. Men så begrundade hon saken närmare och beslöt sig för att gå till sin förra väninna. Denna

hade nog ej velat uppsöka henne af grannlagenhet. Om Camilla skulle förtro sig åt henne? Hon skulle säkert på ett finkänsligt sätt hjälpa henne till någon inkomst, så att hon sluppe att svälta. Hennes svåra belägenhet tvingade henne att taga detta steg. Det kostade på, men friherrinnan skulle nog mottaga henne som sin vän. Hon kunde ju icke annat med sitt goda hjärta, trodde Camilla så säkert.

XVII.
Vänskap.

Med klappande hjärta gick Camilla uppför trappan till friherrinnan Stjernvinges våning i ett af de stora husen vid Drottninggatan. Ibland stannade hon och drog efter andan, som om dessa steg öfverskredo hennes krafter. Aldrig kunde hon tänka sig i sin välmakts dagar, att hon en gång skulle komma hit i ett sådant ärende som detta: att söka arbete hos sin vän. Hon kände sig så godt som en tiggerska. Hon gömde ansiktet i sin näsduk och grät bittert. Skulle hon vända om? Nej, ingen förödmjukelse var stor nog för hennes stackars barns skull. Slutligen stod hon utanför tamburdörren och ryckte svagt i klocksträngen. En betjänt öppnade. Camilla frågade skyggt, om friherrinnan tog emot. Medan hon väntade på betjäntens återkomst, som gick för att anmäla henne hos sin förnäma matmoder, undrade hon, om hon vore igenkänd af tjänstfolket. Men det var nog icke troligt i den enkla dräkt, hon nu bar, och med sitt förändrade utseende.

»Fru Everus?» upprepade friherrinnan för sig själf betjäntens anmälan. »Det måtte väl inte vara Camilla heller?»

Men hon låtsade ej om sin nyfikenhet, då Camilla insläpptes. Hon såg inte ens åt dörren, där Camilla stod utan en vänlig inbjudan att sitta ned, utan hon fortfor att dricka sitt choklad och lät icke störa sig. Så satte hon ändtligen koppen ifrån sig, men steg icke upp från sin plats, utan lutade sig bakåt mot stolskarmen och intog en mycket bekväm ställning.

»Hvad vill ni?» sade hon och vinkade åt Camilla att komma närmare.

Med sviktande steg nalkades Camilla sin förra väninna. Därunder mindes hon, huru hon själf i tiden på samma stolta sätt hade mottagit dem, som gjort henne ett dylikt besök, som hon nu själf gjorde.

Men aldrig hade hon bemött någon vän på det sättet, aldrig. Kanske att friherrinnan icke kände igen henne? Det var nog troligt, tänkte Camilla. Men hon bedrog sig. Den förnäma damen kände mycket väl igen grefve Cronspetz' frånskilda maka, men hon låtsade ej om det och förstod att dölja sin öfverraskning öfver Camillas förändrade utseende.

»Mamsell Lund har skickat mig hit.» Camillas röst darrade och hon slog icke upp sina ögon, utan höll dem envist sänkta.

»Jaså, min linnesömmerska?»

»Ja, hon nämnde, att om ni ville antaga mig som brodös ... jag menar,» stammade Camilla, alltmer förvirrad, »att jag önskade få brodera det linne, mamsell Lund sytt åt er. Jag kan visa prof på, att jag vågar åtaga mig detta arbete.»

Hon skälfde på handen, då hon ur den väska, som hon bar på armen, tog fram profven. Friherrinnan märkte mycket väl hennes förlägenhet, men hon tog helt likgiltigt profven och granskade dem noga.

»Det är ju mycket snällt gjordt. Och *ni* har broderat dessa initialer?»

»Ja.» Camilla kände sig sårad, ty lät icke denna fråga som ett tvifvel på hennes sanningsenlighet? Hon hade

ett bittert svar på läpparne, men hejdade sig. Ville hon ha arbete, fick hon också förödmjuka sig och tåla både det ena och andra, hon som alla fattiga.

»Då kan jag också betro er detta arbete.»

Sedan öfverenskom man om priset, efter det friherrinnan icke hållit sig för god att pruta litet. Camilla kände sig djupt sårad och häpen öfver denna småaktighet hos en dam, som hade ett sådant rykte om sig för välgörenhet.

»Ser ni, min lilla vän,» inföll friherrinnan nedlåtande, »det finnes så många, som med glädje skulle vilja åtaga sig detta arbete för den betalning, jag erbjudit. Jag hoppas därför, att ni är belåten?»

»Ja,» kom det sakta från Camillas läppar, »jag är det.»

Camilla gjorde min af att gå, men friherrinnan kunde icke motstå begäret att lära känna hennes öden, sedan lyckan svikit henne. Då Camilla därför hunnit till dörren, sade hon plötsligt:

»Hvad var ert namn?»

»Everus,» sade Camilla, som vändt sig om.

»Everus? Det är precis, som om jag hört det namnet förr.» Hon låtsades ha glömt det.

Men då brast Camilla i gråt och häftiga snyftningar skakade hennes kropp.

»Min Gud, hvad kommer åt er, min bästa fru?» Friherrinnan föll icke ur sin roll, fastän hon öfverrumplades af sin förra väninnas häftiga smärta.

Då höjde Camilla sitt tårdränkta ansikte emot henne och med bruten röst frågade hon:

»Är det möjligt, att jag är så oigenkännlig? O, Aurore, jag är ju din förra väninna, grefvinnan Cronspetz.»

Friherrinnan tog ett steg baklänges och med väl spelad förvåning granskade hon Camilla från topp till tå.

»Är ni Camilla Cronspetz? Ja, jag tror väl, att jag känner igen er! Det var sant, ert familjenamn var ju Everus, nu minns jag det.»

Er och *ni* – denna främmande benämning träffade Camilla som dolkstygn. Och så denna kalla röst – allt sade henne tydligt och klart, hvilket afstånd det nu fanns mellan dem.

»Förlåt, jag borde ej ha gifvit mig tillkänna,» sade Camilla hastigt och torkade bort sina tårar. »Jag borde ha gissat till utgången af mitt besök.»

»Fru Everus,» alltid samma främmande benämning, »jag har väl ej sårat er? Så var inte min mening. Men det förvånar mig, att ni behöfver söka arbete för ert uppehälle. Får ni då ej ert lagliga årliga underhåll af grefve Cronspetz?»

Camilla funderade ett ögonblick på, om hon skulle gitta att svara på denna fråga. Men så vek stoltheten tillbaka vid tanken på hennes barn och hon svarade:

»Nej, jag har ej fått ett öre.»

»Men barnet, hans son, den lille fideikommissarien?»

»Har han glömt för den son, han har med sin andra hustru.»

»Men detta är ju en skandal utan like,» utbrast friherrinnan. »Det kanske kommer af er tredska att ej vilja lämna gossen ifrån er?»

»Jag öfvergifver aldrig mitt barn,» svarade Camilla bestämdt.

»Men har ni icke betänkt, att er son är fideikommissarie och grefve Cronspetz' förstfödde?»

»Jo, tyvärr, men jag lämnar inte gossen ifrån mig. Han kan ju försöka taga honom med våld.» Camillas mörka ögon glänste hotande.

»Men besinnar ni inte, fru Everus, att gossens lycka beror därpå?»

»Jo, det är just det jag har besinnat. Skulle denna kvinna, med hvilken Carl Cronspetz förenat sig, få min son om händer, så fruktar jag det värsta. Jag har alla skäl till det, ty han står ju i vägen för hennes egen son. Doge min gosse, så öfverginge fideikommissrätten på hennes barn. Åh ...»

»Ni har väl inte rätt att tro så ondt om nu varande grefvinnan Cronspetz!»

»Jo, af hvad jag erfarit, så misstror jag allt ...»

»Jag beklagar er mycket, min fru, och jag ska försöka hjälpa er på något sätt.»

»O, tack! Det var därför jag kom hit. Ni, som är så god, friherrinnan Stjernvinge, kan icke låta mig gå bort tröstlös och förtviflad.»

Så ödmjukade sig den fordom så stolta Camilla, men det var moderskärleken, som hade böjt hennes hårda sinne.

»Jag skall skrifva till er man, att han, för undvikande af skandal, måste utbetala ert underhåll samt tänka på sin son.»

»Och säg honom också, att ingenting skall förmå mig, att lämna gossen ifrån mig. Då han blir fullväxt en gång, då må han välja mellan mig och fadern, men till dess behåller jag honom för att beskydda honom mot allt ondt. Han skall nog en gång förstå att taga vara på sina rättigheter som den laglige fideikommissarien.»

»Men den här skandalen får ej fortfara längre,» inföll friherrinnan. »Det är ju en skam för all adel. Jag skall försöka reda allt till det bästa för er, fru Everus. Då ni kommer hit med ert arbete, så skall ni få veta utgången. Ni har gjort klokt i att inte kalla er för grefvinna Cronspetz, jag högaktar er därför.»

Då Camilla gått, satte sig friherrinnan genast ned för att skrifva till grefve Cronspetz. Hon varnade honom för skandal, ty om det blefve bekant, att hans f. d. hustru lede nöd, så droge han en ohjälplig skam öfver sig. Och för sin lille son, fideikommissarien, måste han ordna på ett sätt, som vore värdigt en greflig arfvinge. Kunde han ej förmå Camilla att med godo lämna gossen ifrån sig, så borde hon öfvertalas till att låta honom bli uppfostrad i något aktningsvärdt hus, ty Camillas envishet bestod endast däri att hon ej ville, att barnet skulle komma i den nya grefvinnans vård. Detta borde ej förnekas henne som mor.

Det var ett allvarligt, strängt bref, hvilket friherrinnan trodde skulle göra sin verkan.

Camilla gick emellertid hem, visserligen något lugnad, men bedröfvad öfver att ha fått pröfva, hvad *vänskap* betydde – oftast ett tomt, klingande ord.

XVIII.

Moderskärlek.

Grefve Cronspetz hade genom sitt andra gifte erhållit en betydande förmögenhet, hvilken han nu med sin hustrus tillhjälp höll på att göra slut på, liksom han en gång hade förslösat Camillas och hennes föräldrars rikedom. Den nuvarande grefvinnan Cronspetz hade liksom Camilla låtit mera locka sig af grefvinnetiteln, än af kärlek, till att förena sitt öde med denne lättsinnige man. Men då Camilla slutligen vaknade till förnuft och insåg, att det öfverdådiga lefnadssättet skulle sluta med en ovillkorlig ruin, så var den nu varande grefvinnan däremot totalt blind för hvad framtiden kunde komma att innebära, utan hängaf sig lidelsefullt åt sin mans slöseri.

Då hennes son kom till världen, kände hennes afund inga gränser mot Camillas barn, den laglige fideikommissarien. Hon grubblade natt och dag, på hvad sätt hennes egen son skulle kunna få öfvertaga dennes rättigheter, men fann ingen utväg därtill. Ingenting annat än döden kunde gifva honom denna rättighet, d. v. s. lille Carls död. I första ögonblicket hade hon på det bestämdaste satt sig emot sin makes förslag, att taga hem gossen. Hon skulle inte kunna lida åsynen af Camillas barn, och grefven lät det därvid bero. Men nu hade hon börjat att betrakta saken på ett annat sätt; hade hon blott gossen i sina händer kunde ju möjligen ett lämpligt tillfälle gifvas att få honom ur vägen. Något så ohyggligt som på ett mord tänkte hon väl inte, men hon tänkte på alla dessa oundvikliga barnsjukdomar, hvilka så lätt kunna ha döden till följd. Hade hon honom bara under sin vård, så ...

Så kom friherrinnan Stjernvinges bref. Om hon icke hade varit närvarande, då postväskan öppnades, skulle grefven helt visst icke låtit henne få en aning därom. Men nu kunde han icke undvika att svara på hennes fråga, hvem denna skrifvelse var ifrån, som han läste om tvänne gånger.

»Friherrinnan Stjernvinge har tagit sig friheten att blanda sig i en mycket ömtålig affär, som är helt och hållet min.» Han kastade brefvet ifrån sig.

»Tillåter du mig att läsa hvad hon skrifvit?»

»Gärna om du har något intresse däraf, Cecilia.»

Cecilia ryckte brefvet till sig och läste ifrigt och nyfiket de med små prudentliga bokstäfver skrifna raderna. Hennes ansikte undergick en märkbar förändring, först blef det mörkt af en djup skugga, sedan purpurrödt af harm och sist ljusnade det upp.

»Hon tycks då vara utan all skam, den där Camilla, som uppenbart går och tigger och beklagar sig för främmande människor. Om du ej skickat henne sitt understöd, så hade hon ju kunnat vända sig till dig. Detta är en riktig skandal! Och hvad nu gossen beträffar, så är det nog bäst att du tager honom hem till dig, Carl. Friherrinnan Stjernvinge har rätt, då hon säger, att det är opassande att den blifvande fideikommissarien uppfostras i nöd och försakelse. Detta kan bli bekant och komma mycket ondt åstad.»

»Jag föreslog ju dig detta, Cecilia, men *då* var du ju emot, att så skulle ske.»

»Jag har nu ändrat mening. Din son måste stå under sin fars beskydd.

»Men Camilla skall aldrig släppa honom ifrån sig. Hon skall tvinga mig att gå lagligt tillväga, och det vill jag inte. Jag vill inte ha någon skandal och stå och skyldra i tidningarna.»

»Nej, bevare oss väl! Men då Camilla är så fattig och

utblottad, att hon nödgas arbeta för sitt bröd skall hon helt visst gifva med sig för gossens skull. Hellre än att barnet svälter, skall hon tvingas att lämna gossen åt dig.»

»Tror du det? Camilla är mycket bestämd ...»

»Fattigdomen har böjt stoltare sinne än hennes. Du ska få se, att jag har rätt – hon kan inte vilja hindra sitt barns lycka. Du kan skicka något pålitligt ombud, bäst vore den unge häradshöfding Unger. Han skall läsa lagen för henne.»

»Du har rätt,» nickade grefven och tände en cigarr.

Och så skickades bud efter den unge häradshöfdingen, som bodde en mil bort ifrån det gamla godset. Han var en mycket gärna sedd gäst hos det grefliga paret; munter och lefnadsglad som han var, förströdde han dem mången gång i deras landtliga ensamhet, då man icke var särskildt upptagen af några festligheter. Till honom förtrodde man sig nu, och Cecilia förstod att lägga sina ord så väl, att han uteslutande fick det intrycket, att det endast var af välvilja för det stackars barnet, hon ville att han skulle förmå Camilla att lämna det ifrån sig.

»Ni måste uppbjuda allt för att öfvertala henne, herr häradshöfding. Hjälpa inte goda föreställningar, så får ni taga till hot. Betänk, att det gäller fideikommissarien till Cronspetzska godset, min mans son! Och därtill mitt barns egen bror! Hvilken uppfostran kan väl fru Everus gifva honom – en frånskild hustru?»

»Jag skall bjuda till att lyckas ...»

Dagen därpå reste häradshöfdingen till Stockholm. Af friherrinnan Stjernvinge fick han veta Camillas adress. Han blef sorgligt öfverraskad af att se den bostad, i hvilken den förra grefvinnan Cronspetz träffades. Han trodde knappt sina ögon, då han stod framför henne. Var denna bleka, aftärda varelse, så torftigt klädd, den förra sköna grefvinnan i sina lysande, uppseendeväckande toaletter? Och detta barn, som satt där böjdt öfver en mjölkskål, var det den lille fideikommissarien? Och i denna kammare dväljdes de båda, under detta låga tak, med sina lappade tapeter och sin tarfliga möblering.

»Är det verkligen fru Everus?» frågade han.

»Ja,» svarade Camilla lugnt och klart. »Ni känner inte igen mig, men jag känner igen er, häradshöfding Unger. Sitt ned,» bjöd hon vänligt. »Har ni något ärende till mig?»

»Ja.» Han torkade med näsduken svetten ur pannan och såg mycket förlägen ut.

»Har min man skickat er? Är det på hans vägnar ni kommer?»

»Ja, jag har ett uppdrag från honom, som rör er son. Under era nuvarande omständigheter kan ni ej uppfostra honom så, som det tillkommer hans börd.»

»Jo, om barnet får hvad som tillkommer det. Har min förre man sagt, att han ej lämnar något åt gossen? Hvad mig själf beträffar, så vill jag ej tala därom.»

»Grefven vill inte lämna er några pengar, emedan han tror, att ni ej kan uppfostra gossen.»

»Såå, hvad är då hans mening?» Camillas röst blef skarp.

»Han vill, att ni skall lämna gossen ifrån er.»

»Till *hvem?»* Nu glödde Camillas ögon som lysande kol.

»Han ville ha gossen hem till sig.»

»I sin hustrus vård? *Hon* skulle således kunna bättre uppfostra mitt barn än dess egen mor? Härunder ligger

något ...»

»För all del tro inte det, min bästa fru!»

»Jo, jag inte allenast *tror* det, jag *vet* det. Sådant har man förut hört talas om. Min son står i vägen för hennes eget barn till fideikommissrätten och därför ...»

»Därför?»

»Vill hon ha honom, för att kanske låta honom hastigt och lätt försvinna.»

»Men det är ju en ryslig anklagelse ni gör, fru Everus.»

»Jag skulle upprepa detsamma, om denna kvinna stode här framför mig. Hvem är väl hon, som kunnat gifta sig med en frånskild man och *en sådan man* som grefve Cronspetz?»

»Er moderskärlek bör bringa detta offer. Jag förstår mycket väl, att det skall kosta er mycken smärta att skilja er från gossen.» Han såg bort till barnet, som slutat att äta och lagt skeden ifrån sig på bordet.

»Det vore detsamma som döden för mig.» Camilla reste sig från sin plats. »Ni talade om moderskärlek, herr Unger. Ja, det är just min moderskärlek, som nekar mig att lämna min son ifrån mig; i saknad af den skulle jag kanske vara frestad att göra det, men nu – *aldrig*. Jag skall nog arbeta för honom till den dag, då han blir så pass gammal, att han själf kan göra sina rättigheter gällande.

»Ni är således alldeles omedgörlig?» Den unge häradshöfdingen steg nu också upp från sin plats. »Då återstår ingenting annat för grefven än hans lagliga rätt. Ni vet väl, fru Everus, att han ensam äger rätt bestämma öfver sitt barn?»

»Talar ni i denna ton? Åh, herr Unger, det fattas bara, att man skulle vilja begagna våld mot mig.» All hennes forna stolthet vaknade till lif och hon stod där rak och hög som i flydda, lyckliga dagar. »Nåja,» hon kastade det mörklockiga hufvudet tillbaka, »herr grefven kan försöka. Drag mig inför domstol, börja en rättegång, och jag skall nog blotta honom, fadern till mitt barn, hur han uppfyller sina plikter och på hvad sätt han ruinerat mig och mina föräldrar. Jag skyr ingenting, hör ni, då det gäller att försvara mina moderliga rättigheter.»

Den unge mannen insåg allt för väl, att han här icke hade något vidare att uträtta. Han tog sin hatt, gjorde en lätt, kall bugning och gick.

Då Camilla blifvit ensam, sprang hon fram till sitt barn, tog det i famn, strök de mörka lockarne ur gossens panna och kysste honom lidelsefullt.

»Åh, det fattas bara, att man skulle taga dig ifrån mig!»

»Mamma!» Gossen slog sina armar kring moderns hals och tryckte sig, skrämd af hennes häftighet, intill henne. »Ville den där herrn taga bort mig?»

»Ja, ja, min käre gosse.»

»Men då hade Carl rifvit honom och Carl skulle ha bitits!»

»Ja, ja, den gången skulle mamma inte ha bannat dig.»

XVIIII.
Förtroende.

Så fort Camilla fått friherrinnan Stjernvinges linnen färdiga, infann hon sig hos henne. Hon hade visserligen tänkt att icke gå dit mera, men hon var ju redan så förödmjukad, att det numera betydde ingenting. Och så ville hon höra, hvad hennes f. d. man, grefve Cronspetz, gifvit friherrinnan för svar. Om också hennes förra väninna, friherrinnan, låtit Camilla på det mest otvetydliga sätt förstå, att mellan dem nu fanns en oöfverstiglig klyfta, så hoppades dock Camilla, att hon skulle bli vänligt mottagen. Men i stället fick hon vänta längre, än hon var beredd på, innan betjänten släppte henne in till hans högförnäma matmoder.

»Skall jag vänta längre?» frågade Camilla otåligt, då betjänten gick liknöjdt förbi henne i tamburen.

»Ja, tills friherrinnan behagar ringa.»

»Men vet hon, att det är fru Everus som väntar?»

»Ja, jag sade henne det.»

»Hur olika mot förr», tänkte Camilla, »då jag var grefvinnan Cronspetz! Jag behöfde minsann inte vänta, utan blef genast välkomnad med öppna armar.»

Slutligen hördes en klocka ringa från det inre af våningen. Betjänten kom och gaf Camilla en vink att följa sig. Hon passerade en fil af rum, dekorerade i den mest praktfulla lyx.

Friherrinnan steg icke upp, då Camilla inträdde. Hon gaf henne endast en vink med handen att komma närmare.

»Låt oss först uppgöra vår lilla affär,» sade hon med förnäm köld, »så skola vi sedan tala om det andra.»

Camilla tog sitt arbete, med hvilket friherrinnan ovillkorligen måste finna sig belåten. Räkningen betalades och Camilla stoppade pengarne på sig, utan att räkna dem. Dessa penningar ägde dubbelt värde för henne, emedan de voro själfförvärfvade och hon kunde köpa bröd för dem åt sitt barn.

»Jag har skrifvit till grefven och fått svar. Han vill taga sin son till sig ...»

»Men det kommer aldrig att ske,» afbröt Camilla häftigt.

»Då har jag ingenting vidare att säga er, fru Everus.»

»Och ni kan gilla det? Gilla, att jag släpper mitt barn ifrån mig?»

»Ja, visst. Hur skulle eljes gossen kunna få en uppfostran värdig hans stånd? Lämna honom åt grefven ... och sedan får ni nog ert underhåll utan prut.»

»Aldrig!» utbrast Camilla stolt och med förakt. »Man skulle mörda mitt barn, förstår ni inte det? Min son står i vägen för en annan ...»

»Åh, fy!» Friherrinnan sträckte ut handen med ett uttryck af afsky. »En sådan anklagelse är mer än straffvärd. Ni är af en mycket låg börd, jag vet det, men jag trodde inte, att jag skulle få ett så eklatant bevis därpå.» Friherrinnan sträckte ut sin hand efter ringklockan bredvid sig och ringde. »Jag kan ingenting vidare göra för er. Visa vägen för detta fruntimmer,» sade hon åt betjänten, då denne inträdde.

Camilla kände sig djupt sårad, och vreden fick för ett ögonblick öfverhand hos henne.

»Friherrinnan Stjernvinge, jag hade trott bättre om er! Minns ni, då ni lofvade mig vänskap, en vänskap, som skulle bestå under hela lifvet? Och ni, som har rykte, om er att vara så god och ädel, ni ... skulle ni vilja öfverlämna ert barn åt en kvinna, som tagit alla edra rättigheter från er?»

»Här är inte fråga om *mig,* fru Everus, här är endast fråga om er,» svarade friherrinnan isande kallt. »Adjö!»

Betjänten gick före och Camilla efter. Det var en förnedring, hvilken Camilla kände så djupt, att hon, då hon hörde tamburdörren stängas efter sig, sjönk ned på trappan och brast i gråt.

Då hon hunnit att behärska sig, skyndade hon till sitt torftiga hem. Hon fann sin lille gosse insomnad och satte sig i en vrå och fortfor att gråta. Hon hörde icke i sin sorg, att det klappade på dörren, som slutligen öppnades.

Det var Maria Lund, som kom in. Då hon såg Camillas hejdlösa smärta, försökte hon draga sig tillbaka och obemärkt aflägsna sig. Men Camilla hade redan observerat henne och torkade hastigt bort tårarne.

»Ni hörde inte, att jag bultade, fru Everus, och därför steg jag på,» ursäktade sig Maria.

»Nej, nej, jag hörde inte det.» Camilla bemödade sig om att synas lugn, men rösten skälfde af sinnesrörelse.

»Jag kommer olägligt, fruktar jag. Kanske att jag borde gå? Jag kan ju komma igen i morgon.»

»Nej, nej, mamsell Lund. Var så god och sitt ned.» Camilla bjöd henne en stol.

»Jag vill rekommendera åt er en ny kund, en ung, rik brukspatronsdotter, som skall stå brud i höst. Jag har fått åtskilligt af hennes utstyrsel på min lott och åtog mig äfven att bestyra om broderiet af monogramen. Ni behöfver inte alls göra något besök hos den unga damen, utan betalningen kan ske genom mig. Jag tänkte, att det vore bättre för er, fru Everus, att slippa gå till främmande människor.»

»Mamsell Lund,» Camilla sträckte vänligt ut sin hand mot henne, »ni är den finkänsligaste människa jag haft att göra med. Ack, de äro så grymma och hårda alla, alla,» och nu kunde hon ej hålla inne sina tårar, utan böjde ansiktet i sina händer och fortsatte att gråta.

»Fru Everus, trösta er!» Maria kände det djupaste medlidande och tog sig uppriktigt af hennes sorg. »Det blir väl bättre för er, fastän det står hårdt på nu.»

»Mamsell Lund, ni är så god emot mig, och om jag inte hade er, så kanske jag finge svälta ihjäl ...»

»Åh, säg inte det, fru Everus, ni öfverdrifver bestämdt det lilla, jag kunde göra för er,» svarade Maria blygt.

»Visst inte. Men då ni är så god mot mig, så kan jag också gifva er mitt fulla förtroende. Jag heter visserligen Everus, men det är mitt familjenamn. Ingen vet att jag är någonting annat, och jag vill inte heller, att någon skall ha en aning därom.»

Camilla trodde så säkert, att de fattiga grannarne rundt omkring henne icke hade någon reda på hennes lefnadsomständigheter. Men då ägde hon bra liten människokännedom, om hon inbillade sig det, tänkte Maria, ty hela kvarteret visste, att den stackars bleka, tysta frun var grefve Cronspetz' frånskilda hustru. Hur det hade blifvit bekant, visste dock icke Maria, som aldrig låtsade om för någon, att hon visste mer om Camilla, än alla andra.

»Ser ni, min goda mamsell Lund, jag har sett lyckligare dagar och aldrig haft en aning om, hvad fattigdom betydde. Därför kännas de hårdare och grufligare, alla dessa försakelser, men icke för min skull, utan för mitt lilla barns. Stackars barn,» suckade hon och såg bort på den lille slumrande gossen; »men jag ska

försöka härda ut och hålla mod och krafter uppe för din skull,» tillade hon mera för sig själf än för Maria. »Jag är skild från min man. Det är en sorglig historia, mamsell Lund.»

»Fru Everus, ni bör icke väcka upp några smärtsamma minnen. Jag är inte nyfiken, så ...»

»Det är vackert af er, men det känns så godt att få tala med någon, som förstår en, och jag tror, att ni gör det.»

»Kanske ... Men, fru Everus, om ni varit gift med en rik man, så bör väl han underhålla ert barn. Är det inte så?»

»Jo visst, men han vill inte uppfylla denna sin plikt, och att söka få barnets rättigheter bekräftade på laglig väg, förstår ni väl är motbjudande. Vet ni, hvem min lille gosse är? Jo, inte mer och mindre än en liten *grefve*. Jag säger inte detta därför att jag högmodas däröfver ...»

»Det skulle inte heller inverka något på mig,» svarade Maria och lyfte upp sin panna mot Camilla. »Jag afskyr denna s. k. klasskillnad och min mor ännu mer. Vi se i alla människor våra jämlikar.» Det låg något stolt och högburet i Marias sätt att uttrycka sig.

»Ah,» afbröt Camilla hastigt, med en hög rodnad på sina kinder, »jag förstår! Och när allt kommer omkring, ger jag edra åsikter rätt, sedan jag själf fått blicka in i det lysande eländet. Får jag berätta er min historia?»

»Om det kan lätta er sorg, gärna, och jag skall inte svika ert förtroende.»

»Tack, mamsell Lund, ni visar er mera ädel och god, än friherrinnan Stjernvinge, som en gång var min väninna och förtrogna.»

Camilla trodde, att Maria skulle bli öfverraskad af denna nyhet, men icke en min röjde något sådant i Marias ansikte. Därpå började Camilla tala om sitt lifs historia från början intill nuvarande stund. Det enda hon uteslöt, var allt hvad som rörde brodern och Per Knutsson. Det var ju något, som inte tillkom henne att förråda, då det ju endast var om sig själf hon berättade.

»Skulle ni, mamsell Lund, om ni vore i mitt ställe, lämna ert barn ifrån er under dylika förhållanden?»

»Nej, jag skulle handla precis som ni – jag lämnade inte gossen ifrån mig.»

»Tack, mamsell Lund, jag hör, att ni förstår mig! Tack, tack! Gud välsigne er! Jag är lycklig, som funnit en vän i er.»

Aldrig hade Maria kunnat drömma om att få höra dessa ord från Camillas läppar. Hon mindes så väl den där aftonen, då Per var bjuden på patron Everus' fest, hur hon hjälpte honom att knyta den hvita halsduksrosetten och hörde, huru glad han var öfver att ha hopp om att få dansa med Camilla. Och hur hon, Maria, sedan legat hela natten i fönstret och sett ned till den rike patronens upplysta våning för att få se en skymt af Per. Hon hade också fått se en skymt af Per. Hon hade också fått se honom och hur han dansade bort med Camilla, som var klädd i skärt flor och var så bedårande vacker, att det gjorde ondt i Marias hjärta. Och hon mindes äfven den där handsken, som Per bevarade och som hon kommit öfver i hans rum, en liten fin handske, som naturligtvis var Camillas och som han bevarade som en relik. Vid alla dessa minnen blef hon helt blek, och det såg Camilla.

»Mår ni illa, mamsell Lund?»

»Nej,» svarade denna och steg upp, »inte precis, men ja ... ja,» hon tryckte handen mot sitt bröst, »jag känner ibland något smärtsamt här. Jag har lungsot, obotlig lungsot, och min tid blir nog icke så lång.»

»Stackars mamsell Lund!»

»Åh, beklaga mig inte? Det vore värre, om jag hade ett långt lif att vänta.» Maria strök undan en test af sitt blonda hår, som fallit ned i pannan. »Kan jag vara er till någon nytta, fru Everus, så lita på mig! Jag tror ej att ni ska komma att sakna arbete, bara ni kan hålla ut.»

»Jag måste.»

»Och så skall ni inte behöfva gå till kunderna, jag skall bespara er den förödmjukelsen.»

»Mamsell Lund, hvad skall jag kunna göra för er, för att visa min tacksamhet?»

»Ingenting annat än att ni, då ni känner er allt för sorgsen och öfvergifven, kommer till mig och min mor. Vi äro visserligen tarfligt, obildadt folk, men det kan ju ändå bli någon förströelse i er ensamhet.»

»Tack, tack, ni är alltför god,» svarade Camilla och klappade Maria på handen. »Jag skall komma med verkligt nöje.»

»Tag er lille gosse med, fru Everus!»

Camilla lofvade det. Och då Maria kom in till modern, berättade hon, att hon bjudit främmande till kvällen.

»Kunde vi ana, då vi voro grannar med patron Everus, att den stolta Camilla skulle bli vår gäst,» tillade hon.

»Jo, jo, det går underligt till här i världen ibland,» nickade fru Lund. Den rika damen skulle minsann inte velat låta sin kjol snudda vid oss.»

»Var inte så bitter, mor! Har hon felat, så har hon försonat allt, och då är det ej rätt att håna henne i sin olycka!»

»Jag rår inte för, att det kännes en smula skönt, då så’nt där folk blir litet kväst. Det sitter en så upprorisk ande i mitt bröst, som ej låter så lätt tysta sig. Då jag tänker på Per, hur han kunnat ha det, om ej *hennes* bror ...»

»Tyst,» afbröt Maria upprörd, »hvad kan hon rå därför? Vi ska ej vara orättvisa. Och om hon nu kommer i afton, mor, så visa henne en smula vänlighet. Jag kan inte annat ...»

»Jag ska försöka, men det är svårt, jag rår ej för det. Per hade aldrig behöft resa, om *hon* varit litet mera god.»

»Men Per *måste* ju resa under då varande förhållanden.»

»Ja, du har nog rätt. Men det är besynnerligt, att han ej skrifvit mer än ett enda bref, sedan han kom till Amerika. Ett enda bref på fyra år, hvad betyder det?»

»Det betyder ingenting annat än att han håller sitt ord. Han sade ju åt mig: går det mig illa, så hörs jag inte af, eller då är jag död ...»

»Alltså har det gått honom illa, tror du, Maria?»

»Hvem vet?» suckade den unga flickan.

»Om han skulle vara död?»

»Nej, mor, det är han inte, det känner jag på mig. Han lefver, så visst och sant, som vi göra det, och det är

den trösten som uppehåller mitt mod.»

På aftonen kom Camilla med sin lille gosse, som genast sprang fram till Maria och slog sina armar kring hennes hals.

»Åh, hvad jag tycker du är snäll!» utbrast han. »Jag håller så mycket af dig.»

Maria smekte honom och strök de små ostyriga lockarne ur hans panna.

»Barn ha alltid god instinkt,» sade Camilla. »Han känner, att ni är en god människa, mamsell Lund.»

Maria hade dukat ett litet nätt tébord med blommor i vaser och fina småbröd i nätta brödkorgar.

»Ni ha så trefligt härinne,» sade Camilla och såg sig omkring i det propra rummet med sin enkla möblering.

Och detta tyckte *hon,* som varit van vid sådan lyx och öfverflöd! Fru Lund stirrade på henne alldeles handfallen. Hade icke Camilla sett så uppriktig ut, skulle hon ha misstänkt, att det var blott en vanlig artighet, men nu kunde hon ej tvifla på uppriktigheten af hennes ord. Hon hade tagit Camilla i hand, då denna hälsat henne, en hand, som förr varit så fin, hvit och mjuk, men nu var hård af groft arbete. Och då hon såg hennes bleka, sorgsna ansikte, gjorde det henne verkligt ondt om Camilla.

Bäst man drack téet, bultade någon på dörren. Det var brefbäraren, som stack in ett bref med många poststämplar. Det klack till i Marias bröst, då modern räckte henne brefvet och sade:

»Det är från Amerika.»

Maria gaf henne ett ögonkast, som hon alltför väl förstod.

»Från Amerika?» inföll Camilla, som mycket väl märkte Marias rodnad. »Från en kär vän, förstår jag?»

»Ja, från en kär vän,» svarade Maria och lade brefvet ifrån sig, men hennes hand skälfde och hennes röst darrade, ty hon kände igen att det var Per Knutssons stil.

»Låt mig inte störa er, mamsell Lund. Läs ert bref!»

»Nej, nej, det är bäst jag spar därmed,» och så försökte Maria att tala om något annat, men hon kunde det icke, ty oupphörligt tystnade hon och hennes ögon drogos bort till brefvet, som om det haft en magnetisk kraft.

»Vet du, Maria,» sade slutligen fru Lund, »jag tycker, att det är dumt af oss att hemlighålla för fru Everus ...»

»Mor, mor!...»

»Men då fru Everus varit så uppriktig emot dig, hvarför ska vi då inte kunna vara det tillbaka? Jag tänker, att det vore bäst, om vi sade henne allt ...»

Maria satt häpen och stum inför Camilla, men betraktade dem båda nyfiken och förvånad.

»Kanske mor har rätt, men jag tänkte, att det kunde såra fru Everus.»

En aning grep Camilla. Visste de något om hennes bror? Nej, det var omöjligt. Det rörde förr Per Knutsson gissade hon.

»Förtroende emot förtroende, däri har ni rätt, fru Lund,» sade hon, något upprörd. »Kära mamsell Lund, jag

vet ej, hvad ni kan ha att säga, som kunde såra mig. Rör brefvet något sådant?»

»Ja, fru Everus, jag måste tillstå det.»

»Då kan det icke vara från någon annan än Per Knutsson?»

»Ni har gissat rätt. Vi äro nära bekanta med honom. Och, fru, Everus, förlåt att jag icke sade det genast; vi ha hela tiden, ni bott här, vetat, hvem ni är.» Och nu berättade Maria allt, men nämnde icke ett ord om den skuld, Camillas bror hade i Pers olycka.

Camilla satt tyst, med nedslagna ögon, och lyssnade. Då Maria slutat, suckade hon:

»Stackars Per, vi voro mycket stygga mot honom, och särskildt var jag. Jag har mycket att afbedja inför honom, om han någonsin kommer tillbaka. Läs nu brefvet, mamsell Lund, jag är särdeles nyfiken att få höra, huru det har gått för honom.»

Maria bröt brefvet och genomögnade de fyra långa sidorna. Sedan läste hon det högt, ty däri fanns ingenting, som ej kunde höras af hvem som helst. Han skref om ett mödosamt, bekymmerfullt lif, och att orsaken, hvarför han ej hörts af på så länge, var därför, att han ej haft något gladt att meddela. Han hade tänkt, att de gärna kunde taga honom för död, då det gått honom så illa, men så dref honom en oemotståndlig längtan att få höra något från de kära vännerna, fru Lund och Maria, att han ej kunnat annat än skrifva. Det var ingenting vidare; han talade ej ett ord om, hvad han försörjde sig med, eller nämnde något om, att han hade utsikt till att skaffa dem ett lefvebröd i Amerika. Det var en stor missräkning för Maria, och hon kunde ej behärska sig, utan brast i gråt.

»Mamsell Lund, hur är det fatt? Det är ju ingenting sorgligt,» utbrast Camilla, förskräckt af hennes smärta.

»Nej nej, det är det inte, jag borde vara glad, ty det hade ju kunnat gå värre för honom,» och som alltid, då hon blef upprörd, anfölls hon af en häftig hostattack. O, jag är en så’n stackare!» sade hon och sökte att kämpa emot, men Camilla såg blodfläckar på näsduken, hvilken hon höll tryckt emot munnen.

»Stackars flicka,» tänkte hon, »hon skall aldrig komma att lefva länge. Hon älskar Per, det är inte möjligt annat. Dess större skuld har min bror och äfven jag, som beröfvat henne en sådan vän.»

XX.
Efter fyra år.

Till följd af ett benbrott, hade den gamle kyrkvaktaren i Veckholm legat sjuk i öfver ett års tid. Genom dålig behandling hade det onda tilltagit i hög grad, och därtill kommo ålderdomsskröpligheterna, som gjorde det ytter värre och säkert skulle föra honom till grafven fortare, än om han lefvat under andra förhållanden. Men fattigman är inte i stånd att med alla möjliga bekvämligheter uppehålla sitt lif. Den gamle led visserligen ingen nöd, men nog var det mycket som fattades i den tarfliga stugan och skötsel och vård kunde ju inte bli desamma, som om han varit en rik man. Då läkaren hade något ärende i trakten, tittade han väl in till den sjuke, men det var så långt emellan hvarje besök, och så förordnade han litet medicin, hvilket inte hjälpte.

»Du ska resa in till Stockholm och lägga dig på lasarettet,» sade hustrun.

»Gud bevare mig för sådant!» blef mannens svar tvärt och bestämdt. »Så gärna kan jag då få dö här under eget tak, ty med lifvet skulle jag aldrig komma därifrån. Jag vet, hur de behandla en stackare på sjukhusen ... Och om mitt onda öfvergått till bulnad och sårnad, så ska de helt enkelt såga af mig benet – det är hvad de skulle göra med mig och jag skulle stryka med på kuppen. Nej, tack, då må jag få sluta här. Skicka du efter

kloka Lena, hon är så god som en doktor, hon.»

Kloka Lena var en mycket bekant personlighet i orten, som kunde bota både människor och fä. Hon hade aldrig varit och plåstrat om den gamle kyrkvaktaren i Veckholm, men många hade rådt honom att kalla på henne. Först hade han stretat emot och icke trott på hennes underkurer, men då en gammal vän försäkrade honom, att hennes läkekonst inte vore att förakta, så började han att fundera på saken.

»Skicka efter gamla Lena,» sade han. Och han gaf sig icke med mindre än att den kloka gumman kom till honom. Hon var en puckelryggig varelse, svart i synen som en zigenerska och med ett par mörka, nålhvassa ögon. Då hon kom inom dörren, satte hon sig ned på en stol och pustade ut, ty hon hade gått mer än en mil, efter att ha åkt den första, så att det ej var underligt, om hon var trött.

»Innan jag gör något, så måste jag styrka mig med en tår kaffe,» sade hon rent ut och bligade begärligt på kaffepannan, hvilken redan stod på elden.

»Det har inte varit meningen annat, mor Lena,» svarade hustrun och dukade kaffebordet. »Få se, hvad ni kan göra för min gubbe. Han har nu legat öfver ett år till sängs.»

Först dracks kaffet, som doftade starkt af cikoria, två à tre koppar, innan Lena behagade resa på sig.

»Hvar ha vi honom?”

Hustrun öppnade dörren till den inre kammaren, där hennes sjuke man låg.

»Är det Lena?” frågade kyrkvaktaren och höjde hufvudet från hufvudgärden.

»Jo, men är det så.»

»Välkommen då i Guds namn! Mitt ben har värkt så styggt och värker ännu, men det har liksom dött bort på nedre delen.»

»Har det?» Lena ryckte till. »Ni borde ha skickat efter mig förr, tänker jag.»

Lena drog täcket af honom och tog bort lindan och plåsterlapparne öfver såret.

»Tvi vale!» utbrast hon, sedan hon noga undersökt det onda. »Det här var styggt det! Så hade jag ej föreställt mig det ...»

»Hvad säger ni, Lena? Sjung ut! Är det obotligt kanske?» frågade kyrkvaktaren och bleknade litet smått.

»Det hade icke varit obotligt, om ni skickat efter mig i tid.»

»Ni menar då, att det är för sent nu? Finns ingen räddning?»

»Nej, det är säkert,» svarade Lena lugnt och kallt.

»Det vet väl ingen, inte ni heller,» inföll hustrun, som började gråta. »Om min gubbe reser in till lasarettet, så ...»

»Så kommer han aldrig därifrån med lifvet,» försäkrade Lena. »Låt honom försöka!»

»Nej, nej, jag stannar här och dör,» förklarade den sjuke och sjönk ned på hufvudkudden. »Jag känner själf, att jag ska dö, att det är inte långt kvar. Gråt inte, kära hustru, du kan väl inte själf ha så långt efter. Jag skulle dock önska att få lefva, inte för att jag finner det svårt att gå bort, utan för något annat ...»

»Har ni något, fader kyrkvaktare, att bestyra om, så gör det snart, ty era dagar äro räknade.»

»Tack för uppriktigheten!» sade den sjuke och låg sedan tyst och sade inte annat än farväl åt Lena, då hon gick.

»Men käre,» snyftade hustrun, »inte vet en så'n där okunnig en, som Lena, nå't ...»

»Tyst du, hon vet lika så mycket som alla doktorer i världen. Ser du, hon har blicken, har jag hört, och det studerar man sig ej till. Hon såg genast, att det var kallbrand, det vill säga detsamma som döden. Gråt inte, det tjänar rakt till ingenting, alla dessa tårar.»

»Det är förskräckligt att höra dig tala så där.»

»Vore det bättre, om jag jämrade och klagade? Nej, jag fruktar inte att skiljas hädan och mina synder äro inte svårare, tänker jag, än att Herren förlåter mig. Men ser du, jag ville lefva till dess att vi finge någon underrättelse från Per Knutsson. Ett enda bref på fyra år! Litade jag ej så säkert på honom, skulle jag förtvifla, men han kommer nog endera dagen och gör upp med mig en liten affär, som vi ha sinsemellan.»

»Det har du aldrig nämnt för mig.»

»Emedan det skulle vara en hemlighet mellan honom och mig. Jag tror, att Gud skall uppehålla mitt lif, tills han kommer eller gör klar en skuld, som han iklädt sig. Skulle jag dö dessförinnan, så ska du» – han tryckte hustruns hand, – »uppfylla min plikt. Per ska nog säga dig allt.»

»Men om Per aldrig kommer eller låter höra af sig?»

Den gamle reste sig på armbågen.

»Per skulle svika? Aldrig!»

»Men om han är död!»

»Han lefver! Ser du, det är något underbart med hemligheten mellan oss. Guds finger är med – ja, du vet ingenting, men ... Jag har inte rätt att förråda något ... kanske i min dödsstund, om ej Per kommer, förstås. Tyst, fråga ingenting!»

»Det är fråga om de där pengarne, förstår jag, som du skaffade honom. Har du gått i borgen för dem?»

»Det har jag gjort; men oroa dig inte, ty Per kommer ...»

»Men om han likväl skulle vara död, ty hvad betyder väl annars hans långa tystnad?»

»Jag kan ej förstå hans skäl att ej skrifva, men, som jag sagt, han lefver. Innan årets slut skulle skulden uppgöras. Således kommer han hvilken dag som helst. Men han vet ej, hvilken som lånat honom pengarne. Ligger jag i grafven, så ska du säga honom, hvart han ska gå. Det blir tids nog då, att yppa min hemlighet. Du ska ej se så bedröfvad ut, min gumma lilla. Vi ska ju alla bort härifrån på ett eller annat sätt och tiden är inne för mig. Det är godt att kunna lugnt skiljas hädan.»

Hustrun försökte dock att få doktorn hämtad till mannen, men det var omöjligt att öfvertala honom. Där låg han med sitt onda, som tilltog mycket snabbt.

»Jag känner mig så konstig i dag,» sade han en gång, »så underligt matt och virrig. Det stiger så besynnerligt upp till hjärnan. Kära» ropade han plötsligt och försökte resa sig till hälften i bädden, »det är så godt att jag låter dig veta min hemlighet nu, i morgon kan det vara för sent. Ser du, jag gick och grubblade

så mycket på, hur jag skulle kunna hjälpa den stackars Per. Jag fick då en uppenbarelse i drömmen.» Han tystnade hastigt.

Hustrun hade gifvit akt på att han sluddrade på målet, men nu, när han dödsblek segnade ned mot kuddarne, skyndade hon fram och böjde sig ned öfver honom. Han rörde sakta på läpparne och pressade otydligt fram:

»Du får ej för en lefvande själ förråda min hemlighet: jag tog ringen från Ebba Brahes hand, den med diamanten, och det var på den jag fick pengar för att hjälpa Per. Den döda kom själf till mig i drömmen och befallde mig göra det. Det var ju Ebba Brahes egen vilja.»

»O, hvad har du gjort! Det är ju så godt som stöld.»

»Nej, nej, ingen synd vidlåder mig. Per skall lösa igen ringen. Säg honom, på hvad sätt jag skaffade pengarne. Du känner ju min vän, pantlånaren i Stockholm ... Per visste inte af något, ty då skulle han ej ha mottagit pengarne. Han trodde, att min dröm endast var en fantasi, men det var den inte, jag vet, hvad den betydde. Hör du, hvad jag säger? Per skall lämna tillbaka ringen åt den döda.»

»Du yrar, far.»

»Nej, nej!» Därpå tystnade han hastigt, sedan han gjort några fåfänga försök att fortsätta.

Han låg där tyst och andades tungt.

»Hur är det fatt?»

Han skakade blott på hufvudet och slöt ögonen. Förskräckt skyndade hustrun till närmaste granne och styrde om att doktorn hämtades, det kunde inte hjälpas med mindre.

»Far, far!» hon ruskade sakta på honom, »svara, hör du mig?»

Men han låg där och andades endast med svårighet. Då doktorn kom, kunde han ingenting göra, annat än ordinera is på hjärnan. Då morgonens ljus strömmade in genom det lilla, låga fönstret, hade dödsarbetet redan börjat. Hon förstod det icke, men då andhämtningen aftog och uppehållet mellan den blef allt längre, då fattade hon, att det icke var långt kvar. Hon bidade slutet, utan att störa honom, och det var så tyst, så tyst i kammaren, endast en liten fågel på fönsterblecket utanför kvittrade och hördes in. Så stannade hjärtat, ett hjärta, som alltid klappat redligt och varmt.

Den stackars änkan steg upp ur sin knäböjande ställning, gick fram till vägguret och stannade pendeln, såsom är brukligt på landsbygden. Därpå gick hon ut på förstukvisten och satte sig. Allt föreföll henne så annorlunda efter denna stunden. Självfva solen lyste icke som förr, tyckte hon i sin sorg, fåglarnes kvitter var så olika, och skuggorna under buskarne i trädgårdstäppan sågo mörkare ut. Härefter skulle det bli tunga dagar för henne.

Den gamle kyrkvaktaren fick en hederlig begrafning med många gäster, och vid klockringning bars hans stoft den korta vägen till kyrkogården.

Till sent på kvällen satt änkan vid den igenkastade grafven. Hon försjönk i tankar, och hela hennes lif drog förbi hennes minne ända till de minsta händelser. Hon lefde om igen sin ungdom och sin lyckliga kärlekssaga, så enkel, men så dyrbar för henne med all dess glädje. Och så alla dessa år, hvarunder de båda makarne åldrats intill nuvarande stund, då hon var ensam och öfvergifven.

Så kom hon att tänka på det förtroende, hon hade fått af honom, angående Ebba Brahes ring. Om hon ej hade vetat, att ringen försvunnit på ett oförklarligt sätt från den dödas hand, så skulle hon trott, att mannen

talat i yrsel. Det smärtade henne, att han var den skyldige, som man förgäfves letat efter. Sedan dess visades icke Ebba Brahes lik och locket på kistan hade blifvit tillskrufvadt. Men han hade ju handlat efter en dröm, som han kallat uppenbarelse, och hvarför skulle hon då tvifla på den? Men nu skulle Per Knutsson skaffa ringen tillbaka och sätta den på Ebba Brahes hand. Förr än detta skett, skulle den efterlefvande makan icke finna någon ro. Men om Per icke kom tillbaka, så visste hon ju, hvar ringen fanns.

Hon måste skaffa tillbaka denna klenod, om hon ock skulle offra det lilla hon ägde. Att den aflidne mannen kunnat beröfva den döda sin ring, var ofattligt för henne. Att han varit besatt af någon fix idé, förstod hon mycket väl, efter hvad han förtrott henne om en uppenbarelse i drömmen. Men om detta blefve bekant, skulle ingen tro annat, än att den gamle kyrkvaktaren varit en simpel tjuf, och hans minne skulle bli brännmärkt.

Nej, det finge inte ske. Hon skulle tiga ända intill döden. Och kom ej Per Knutsson tillbaka och löste igen ringen, skulle hon göra det och gömma den, och först efter hennes död skulle den lämnas förseglad i kyrkoherdens händer, åtföljd af en skriftlig förklaring från henne, att den, som tagit ringen, lämnat den i hennes vård med bön om, att aldrig förråda honom. Hennes make skulle aldrig komma att misstänkas, det var hon öfvertygad om. Och så skulle denna hemlighet aldrig komma i dagen. Men ännu skulle hon vänta på Per, åtminstone året ut.

Denna sak gjorde henne emellertid ännu mera dyster och tungsint. Hon kände precis som om hon bar på en stor syndaskuld. Och ibland kunde en svår ångest komma öfver henne, som jagade henne ur hennes bädd midt i natten. Hon inbillade sig, att den döda Ebba Brahes ande oroade henne, att hon ropade i hennes öron att få tillbaka, hvad man röfvat från henne, och att hon aldrig skulle finna någon frid, förrän ringen satt på sin plats igen. Kyrkvaktarhustrun vågade därför aldrig gå förbi De la Gardieska grafkoret, utan tog en annan väg, då hon nödgades gå öfver kyrkogården.

XXI.
Ett möte.

Det är i Newyork och sent på kvällen, så sent, att natten är nära. Ett stridt regn, som utan uppehåll fallit hela dagen, hade något saktat af, men de tunga skyarne höllo ännu i hop och gjorde nattdunklet ännu mörkare och dystrare.

En smärt, reslig man skyndade framåt på en af de förnämsta gatorna. Han stannade utanför en af dess palatslika byggnader och skulle just springa uppför de breda trappstegen utanför porten, då han stötte foten mot ett föremål, som han inte genast gifvit akt på i mörkret. Han såg närmare efter hvad det var, som hindrade honom, och skenet från lyktan föll på en mänsklig varelse, som satt där alldeles ihopkrupen. Han tyckte, att det var en man, och frågade vänligt, hvarför han sökt denna plats.

»Emedan jag inte har någon annan,» svarade en röst på dålig engelska.

»Men här har ni ju inte minsta skydd för regnet.»

»Jag har det inte heller annorstädes.»

»Men ni ämnar väl inte sitta här hela natten?»

»Kanske. Bättre här, än om jag går på gatan. Trappan är bred och jag sitter inte illa.»

»Är ni då husvill?»

»Ja, tyvärr,» suckade den arme, »jag har inte tak öfver hufvudet. Och det finns ingen människa, som har nog barmhärtighet att gifva mig minsta skydd.»

»Säg inte det!»

»Hvem skulle då denna vara?» Han höjde sitt ansikte och försökte se på den, som så vänligt talade till honom.

»Jag till exempel, jag vill hjälpa er, om jag kan. Stig upp och följ med mig in, ty inte kan jag låta er sitta här ute i natten och regnet, medan jag själf ingenting saknar.»

»Gud välsigne er!» Han reste sig upp och försökte hålla sig upprätt, men det var svårt, ty hans ben darrade under honom. »Tro inte, att jag är drucken ... jag skälfver af mattighet, af svält ... Jag är ingenting annat än en stackars tiggare, som sällan har träffat på någon, som haft ömkan med mig.»

Den andre, lyckligt lottade, tog honom under armen och gaf honom på detta sätt ett säkert stöd. Han tryckte därefter på den elektriska knappen vid porten, och strax därpå öppnade den sig. De kommo in i en storartad vestibul, klart upplyst af en väldig lampa, som hängde ned ifrån taket.

Betjänten, som öppnat porten, syntes förbluffad öfver det sällskap, den unge elegante mannen medförde. Men denne sade endast, att han öfverlämnade en stackars, olycklig människa i tjänarens vård.

»Gif honom en varm bädd, Henry, och se till, att han får äta sig mätt.» Därpå försvann han uppför den mattbelagda, hvita marmortrappan.

»Hvem är denna hjärtegoda människa?» frågade tiggaren och kastade en blick efter honom. »Er husbonde?»

»Nej ... ja, det är så godt som herrn i huset. Det är ej första gången han för med sig hem sådana som ni. Men stå nu inte här, utan följ mig.»

Betjänten öppnade en dörr och förde in tiggaren i en lång, svagt upplyst korridor, där en annan dörr öppnades till ett enkelt möbleradt rum, där den olycklige härbärgerades. Sedan han fått sig ett godt mål, klädde han af sig de våta, trasiga klädespaltorna och lade sig till hvila i den inbjudande, varma bädden.

Det var så länge sedan han hade legat i en ordentlig bädd, att han erfor den behagligaste känsla. Han for med handen nästan smekande öfver det hvita lakanet och tryckte, så djupt han kunde, sitt hufvud ned i den mjuka kudden. Hur skönt att få hvila så här! Att få sofva i en sådan bädd, som han så mycket hade längtat efter! Och han rycktes bort af minnen, lyckliga minnen af ett rikt föräldrahem, där han uppväxt i vällefnad och det yttersta öfverflöd. Han mindes en älskad moder, en kär syster och en far, hvars kärlek han lönat så otacksamt genom att bestjäla honom och vanära hans familj. Sedan dess hade han aldrig haft frid, och lyckan hade svikit honom beständigt.

Hvad kunde han väl, för att taga sig ut i arbetets och mödans land? Ingenting. Han var oduglig för det simplaste arbete och hade varit tacksam, då han fått sopa gatorna. Men äfven dylikt arbete hade trutit, och han hade fått tigga sig fram för att uppehålla sin usla tillvaro, det vill säga detsamma som att svälta. Och han svalt, svalt så, att hans kropp blifvit ett skelett och han åldrats som en gammal gubbe. Och likväl var han ung och hade en gång varit ståtlig och vacker. Ack, de dagarne voro för evigt flydda! Den gamla goda tiden skulle helt visst aldrig komma igen.

»Om jag inte hade förspillt min lycka på detta sätt!» suckade han. »Om jag inte hade så mycket att förebrå mig! Arma föräldrar, hvad ni måtte hafva gråtit öfver mig! Jag liksom känner era tårar falla som smält bly på mitt hjärta. Och min stackars syster, du var ej nog olycklig förut i ditt äktenskap, utan jag skulle också

öka din sorg! Och jag, som var allas hopp och stolthet! Jag undrar inte på, att min syster ej besvarade mitt bref.»

Så låg han och tänkte i ånger och förebråelse. Men af alla minnen, som trängde sig på honom, var ett det allra bittraste: hans skuld till en människas olycka.

»Det är min svåraste synd,» suckade han. »Aldrig kan jag godtgöra hvad jag brutit – *aldrig!* Jag gjorde honom till tjuf, den stackars Per Knutsson, och lät honom lida straffat för en stöld, som jag begått. Hela hans lif är förloradt genom mig. Men kanske att det gått honom bättre än mig i detta främmande land. Gud gifve det! Och Gud gifve, att jag finge träffa honom och få hans förlåtelse, som han säkert skall gifva mig, ty hans goda hjärta förnekade sig aldrig. Jag tror åtminstone det, och visste jag blott, hvar han fanns, så skulle jag söka upp honom och kasta mig för hans fötter, ty nu har jag blifvit en annan människa, en ödmjuk, ångerfull syndare. Lidandet har varit mig nyttigt. Det var lyckan, medgången, som fördärfvade mig ända från barndomen.»

Därmed somnade han med tårar på kinden. Och i drömmen förflyttades han till det kära föräldrahemmet. Far och mor togo emot honom som den förlorade sonen. Och systern hade icke ett förebråelsens ord på sina läppar. Allt var glömdt, och en ny tid gick in, lyckliga, glada dagar skulle komma, som aldrig tillförene. Och midt i kretsen af föräldrar och syster dök en gestalt upp med Per Knutssons ansikte. Icke dystert, anklagande, utan ljust och gladt, och han hörde så tydligt ordet *förlåtelse* klinga mot sig som den härligaste musik.

Då han vaknade morgonen därpå, erinrade han sig icke i första ögonblicket, hvar han befann sig. Han satte sig upp i bädden och gnuggade de sömndruckna ögonen. Jo, nu mindes han, hvad som inträffat. Men hos hvilken var han, som hade förbarmat sig öfver honom? Det måtte icke vara någon vanlig människa, utan ett undantag. De voro ju så få, som hade en tanke för sin nästa.

Som icke någon klocka fanns i rummet, visste han ej, hvad tiden var. Han kände sig emellertid stärkt af den goda sömnen och den bekväma bädden. En ny dag hade börjat. Huru skulle den väl sluta? Han hade ju ingenting att hoppas. Det var ett tillfälligt skydd, han hade fått, för hvilket han endast hade att tacka och sedan gå. Men hvart? ... Detta lif var outhärdligt för honom och hade räckt i flere år. Nu kände han, att han icke längre skulle kunna hålla sig uppe, utan ovillkorligen gå under i kampen för sitt uppehälle. Han ville arbeta, men han var oduglig därtill, ty han kunde ju ingenting. Han önskade, att han varit kunnig i ett handtverk, om än det allra simplaste. Men han var en komplett stackare.

Då han skulle taga sina kläder, hvilka han bredt ut för att torka, ty de hade varit genomvåta af regnet, öfverraskades han af att de icke lågo i den ordning, han hade lagt dem. Där hängde rocken öfver stolskarmen jämte benkläderna, – men de voro ju icke hans, utan helt andra, splitter nya, visserligen enkla, men ordentliga plagg. Och i stället för hans gamla, snedgångna skor stodo ett par hela sådana, nyblankade. Där bredvid på en annan stol låg rent linne och allt hvad som tarfvades till en ordentlig kostym. Hvad betydde denna förvandling? Ett rent trolleri. Var det väl meningen, att han skulle ikläda sig denna dräkt? Ja visst, ty han förstod nu, att den okände välgöraren hade haft sin hand med i detta. Han gjorde skyndsamt sin toalett och stod nu färdig, då det knackade på dörren. Det var betjänten, som trädde in.

»Var det verkligen meningen, att jag skulle ikläda mig dessa kläder?» frågade han, litet förlägen.

»Ja visst, min husbonde stannar icke på halfva vägen. Så här gör han alltid. Ni är inte den förste, som han bevisar en dylik vänlighet.»

»Jag måtte ha råkat i händerna på den bästa människa i världen. Säg mig, hvem han är.»

»Han är rätt och slätt mr Harris, en rik arftagare,» svarade betjänten, som icke tycktes ha lust till något förhör om sin husbonde. »Om ni är en bra människa, så kan ni påräkna hans hjälp och skatta er lycklig, som träffat på honom.»

»Jag gör det ock. Kan jag få träffa mr Harris och tacka honom?»

»Sedan, sedan ...»

»Hvad är klockan?»

»Elfva.»

»Elfva? Jag har då försofvit mig, men jag är så trött, så trött ...»

»Om ni är hungrig, så finner ni här i rummet bredvid allt hvad som kan tillfredsställa er aptit.» Betjänten slog upp dörren till en inre kammare, där ett dukadt bord stod i ordning.

Den stackars främlingen, som så oförmodadt och af slumpen förts in i detta hus, blef ännu mera öfverraskad. Till hälften blyg, gick han emellertid och satte sig vid bordet, och som han blef alldeles ensam, kunde han obehindradt äta de enkla, men väl lagade rätterna. Det var märkvärdigt allt detta, tänkte han, det var som i en saga och inte som i verkligheten, där man gaf en tiggare en bit bröd vid dörren.

Då han hade ätit sig mätt, steg han upp från bordet. Hvart skulle han nu gå? Tårarne stego honom i ögonen. Det kändes så smärtsamt att veta, att i hela vida världen fanns det ingen vrå för honom. Men det var hans egen skull, och han led ett välförtjänt straff för sina synder.

Plötsligt hörde han dörren öppnas, som ledde ut till korridoren, och strax därpå trädde någon in i rummet utanför. Han vände sig hastigt om. På tröskeln stod en hög gestalt, manligt skön, med det mest ädla uttryck i sitt ansikte. Han förstod genast, att det var hans välgörare.

»Har ni sofvit godt?» frågade denne och räckte ut handen mot honom.

Med en känsla af ödmjukhet mottog han denna hand, som han knappast vågade beröra. Det var ju något så ovanligt, att en sådan fin herre räckte handen åt en tiggare, ty han var ju nu ingenting annat än en sådan, och icke visste denne man något om hans föregående, ingenting annat än att han var en af dessa olyckliga, som ej ägde bröd eller hem.

»Jag vet ej, huru jag skall kunna uttrycka min tacksamhet,» stammade han och drog sig litet åt sidan. »Jag har aldrig träffat på en sådan människa som ni, mr Harris. Och så räcker ni mig handen också,» han skälfde af rörelse på målet.

»Alla äro ju mina bröder och systrar, ingen enda undantagen.»

»Ja, visserligen har jag hört detta från predikstolarne, men aldrig sett, att det tillämpas i verkligheten. Ni är visst den ende, som följer det budet.»

»Säg inte det, det finns nog många, som tänka och handla lika med mig. Kan jag göra något för er, så måste jag höra er historia. Ni är inte född amerikanare, förstår jag och hör det på ert uttal?»

»Nej, jag är svensk och har emigrerat hit till Amerika.» Nu kom han riktigt att betrakta sin välgörare, hvilket han icke förr hade gjort, utan hållit ögonen skyggt nedslagna. Han studsade – detta ansikte kände han igen drag för drag, tyckte han, men det var vackrare, manligare, än hvad han mindes Per Knutsson. Och så detta tjocka, väl vårdade skägg var ju alldeles främmande för honom. Men så lik Per hade han aldrig trott att

någon människa kunde vara. Hade han träffat denne man i enklare kläder och under andra omständigheter, skulle han icke trott på något misstag, men nu, nu var ju denne ståtlige man mr Harris. Han bleknade och rodnade om hvartannat och han kunde ej få fram ett ord. Mr Harris tog detta för något helt annat.

»Ni behöfver ej berätta er historia, om ni inte själf vill göra det. Jag har ej rätt att tränga in i ert förflutna, jag vill endast veta, hur ni har slagit er fram här i Amerika och om ni har någon utsikt till att förtjäna ert uppehälle.»

»Jag blygs inte att blotta för er hela mitt förflutna lif, ty ni är en människovän, som inte skall alltför hårdt döma mig.» Han andades häftigt, då han sade detta, ty ansiktet framför honom blef allt mer och mer Per Knutssons. Till slut lade han handen öfver ögonen – han kunde ej uthärda att se dessa ögon, huru goda de än voro i sitt uttryck, men de påminde om en af hans största synder.

»Hur är det fatt?» frågade mr Harris, förskräckt öfver hans sinnesrörelse.

»Åh, det är ingenting,» stammade han.

»Sätt er, ni mår bestämdt inte väl?»

Han satte sig och med den ena handen ännu öfver ögonen mumlade han:

»Ni skall få höra min historia, mr Harris. Jag är en mycket dålig människa eller, rättare sagdt, jag har varit det. Jag är uppfostrad i ett rikt hus och har aldrig vetat, hvad försakelse ville säga. Jag ägde en älskad syster, men – alla, alla gjorde jag olyckliga och bedrog!» Här brast han i gråt. Sedan han lugnat sig, började han igen och berättade om sitt usla lif, men dolde ännu den gröfsta synden, att låta en oskyldig lida för sitt brott. »Och nu kanske ni inte känner något mera medlidande med mig, mr Harris?»

Mr Harris, som under hans berättelse blifvit ytterst blek, utan att främlingen gaf akt därpå, svarade:

»Jo, jag känner tvärtom ännu större medlidande med er. Men,» tillade han med undertryckt röst, »har ni verkligen sagt mig *allt?* Har ni ingenting ytterligare på ert samvete? Ännu en synd att afbedja?»

Den stackars olycklige mannen lät handen sjunka ned från sina ögon och stirrade på mr Harris. De sågo på hvarandra länge, tysta och forskande.

»Algot Everus!» utbrast slutligen mr Harris.

Algot sprang upp och strök håret ur sin panna. Hans ögon glänste, hans händer, hvilka han sträckte fram mot mr Harris, skälfde starkt.

»Känner ni mig? Hvem är ni?» han darrade på hvarje ord. »Ni är ju mr Harris? Men ni liknar någon, som jag gjort en stor oförrätt, som jag skulle vilja på mina knän bedja om förlåtelse.»

»Jag vet, hvem ni menar, Algot Everus, ni menar Per Knutsson, som ni gjorde till tjuf och fästningsfånge. Ja, mycket har ni att afbedja hos honom, men han förlåter er, fastän ni förstört hela hans lif. Per Knutsson finns inte mera till, han har blifvit en ny människa, skulle jag kunna säga, ty Per Knutsson är numera mr Harris.»

Algot stod slagen af den yttersta häpnad, och hvarje droppe blod försvann ur hans ansikte. Hans blekhet skrämde Per, så att han lade sin hand på hans axel och sade:

»Ja, jag undrar inte på, att denna nyhet öfverväldigar er, Algot Everus.»

»Per Knutsson,» mumlade Algot och fortfor att stirra på mr Harris. »Jag tyckte att ni var lik Per, men jag trodde, att det endast var en slump. Jag ser nu, att ni verkligen är Per Knutsson. Per, Per!» Algot kastade sig till hans fötter. »Förlåt, hvad jag brutit mot dig!»

»Jag förlåter, ty jag vet, att ni har fått gälda era synder.»

»Jag är ej värdig ditt förbarmande, Per. Förlåt att jag benämner er så förtroligt, men den gamla vanan sitter i mig.»

»Behåll era vanor! Jag skall också betrakta dig som en vän, en bror, Algot, om du blifvit en bättre människa, hvilket jag tror.»

»Ja, Per, jag är annorlunda – lidandet har kväst mitt högmod och ...» Han började snyfta som ett barn.

»Se så, se så, Algot, stig upp!» Per hjälpte honom ur hans knäböjande ställning och tvang honom att sätta sig. »Berätta mig nu hela din historia och hvad som föranledde, att du reste till Amerika.»

Algot berättade, utan att dölja något. Det var en ruskig skildring, så att Per ryckte till då och då af verklig afsky, men sökte att dölja det så mycket han förmådde.

»Jag skilde mig dock ej från min syster med mindre än att hon fick veta din oskuld, Per. Jag sade henne, att det var *jag,* som begått stölden och kastat skulden på dig.»

»Gud vare tack och lof!» utbrast Per med glädjestrålande ansikte. »Endast för detta, Algot, glömmer jag hela mitt lidande. Tro mig, då jag säger, att min största smärta var att veta mig misskänd af Camilla.»

»Jag förstår nog det – jag förstod länge, att du älskade henne.»

»Ja, och däröfver blyges jag ej, jag tillstår nu, att jag höll henne kärast af allt i världen. Det var för hennes skull jag led och teg, för att bespara henne från skammen att ha en brottslig broder. Jag ångrade det sedan, ty det offret borde jag ej ha gjort, då jag ej hade minsta tack därför. Camilla visade mig bort med förakt – hon trodde inte ett ord af hvad jag sade. Jag var icke allenast en brottsling i hennes ögon, utan äfven en lögnare.»

»Jag vet detta, Camilla berättade mig det. Förlåt henne, liksom du nu förlåter mig!»

»Jag har aldrig känt någon vrede mot henne, jag kan det inte, ty hon var och är mitt dyrbaraste minne.»

»Hur kan det vara möjligt? Camilla, som var så stygg mot dig, så kall och högmodig ...»

»Hennes förvända uppfostran var därtill orsaken.»

»Du har rätt, Per, det är uppfostran, som danar människan, åtminstone i de flesta fall, och vi fingo en dålig sådan för våra föräldrars svaghets skull. Ack, hvad jag många gånger har tänkt på, hur mycket bättre det hade varit, om Camilla och jag blifvit uppfostrade efter vårt stånd. Vi hade då säkert funnit den rätta lyckan; men rikedomen förvillade oss till dåraktigheter af alla slag. Vi ville också bli förnäma och komma adeln nära medels giftermål, och så gifte sig min syster med en grefve och jag skulle väl slutat med någon anboren fröken, om jag stannat och hållit mig i styr. Men detta ha vi dyrt fått plikta för. Camilla är djupt olycklig, och hennes make ringaktar henne för hennes låga börd. I hans ögon är hon ingenting annat än f. d. krämardottern, och hans släkt visar henne minsann afståndet mellan henne och sig.»

»Har hon skrifvit till dig, Algot?»

»Nej, hon har inte besvarat mitt bref, och det var orätt af mig, att jag vände mig till henne med begäran om pengar. Hon har nog själf ingenting, ty det kostar att vara gift med en grefve.»

»Tror du, att Camilla är fattig?»

»Jag fruktar för att den dag kommer, om den ej redan kommit, då hennes hem är ruineradt. Ack, Per,» Algot kramade hårdt Pers hand, »hur mycket bättre, om vi stannat på vår plats och inte sträfvat så högt efter en inbillad lycka. Du ser, Per, huru hårdt, men rättvist vi blifvit straffade.»

»Gråt inte, dina tårar martera mig. Säg mig, hur du har slagit dig fram här i Amerika?»

»Illa, mycket illa. Jag har arbetat som simpel handtlangare, sopat gatorna, kört sopkärror och allt det värsta, som kan falla på en människas lott. Men så blir det alltid för den som spelat herre och förnäm i det gamla Sverige, som varit lättjefull och föraktat ett hederligt arbete och ingenting velat lära och ingenting kan. Om jag kunnat ett handtverk, då hade jag nog slagit mig fram! Men den som ger sig hit till arbetets och mödans land, utan att duga till något, den får lida på tusen sätt, och detta är rättvist. Amerika böjer det högmodiga sinnet och luttrar från all fåfänga, allt öfvermod och gör den stolte spak. Så har händt med mig och händt och händer med många, så vida de ej alldeles gå under. Nu äger jag ingenting, inte en bit bröd att stilla min hunger med. Det har gått mig jämt emot ...»

»Sörj icke för det, Algot, det var en underbar slump som lät oss mötas, och du må väl inte tro, att jag öfverger dig? Nej, nej, lyckan har varit mig så huld och bevågen, att det är min plikt att dela med mig af mitt öfverflöd åt andra, åt olyckliga medmänniskor. Ser du, då jag reste till Amerika, hade jag inte heller så stora utsikter till att slå mig fram. Jag kunde ju inte heller något handtverk, utan hade ju hela mitt lif ägnat mig åt handeln, men jag var van att lida och försaka, och det hade härdat mig. Jag fick ett tarfligt arbete med liten betalning, så mycket att jag inte svalt, men jag var nöjd och tacksam. Mitt lif skiftade inte stort, utan allt höll sig lika, fastän jag bytt arbete på olika orter. Det var så mycket man måste försöka på. Men en kväll, då jag var på hemvägen till mitt logis och skulle passera järnvägspåret vid en af Newyorks förnämsta gator, fick jag se en gammal gentleman dumdristigt gå öfver gatan just som ett tåg var i annalkande. Jag ropade åt honom, men han hörde inte min röst, lika litet som lokomotivets frustande. Det var nästan mörkt och något dimmigt, så det tycktes, som om han ej såg, hvar han befann sig. Jag trodde det åtminstone och misstänkte, att han var döf. Slutligen var lokomotivet så nära, att det behöfdes endast några sekunder för att den gamle skulle ha blifvit krossad, om jag ej, med fara för mitt eget lif, störtat fram och med en väldig knuff stött honom från spåret. Men själf fastnade mina kläder i lokomotivet och jag drogs ett långt stycke med detta, tills slutligen föraren upptäckte min farliga belägenhet. Jag låg icke under, utan släpades med på sidan, men sargad och blödande och sanslös. Den gamle mannen, hvars lif jag hade räddat, lät mig föras hit till sin bostad och tillkallade de skickligaste läkare, som finnas här i staden. Jag var illa tilltygad, tvenne refben hade blifvit bräckta, men det var ingen fara för mitt lif. Denna händelse var ett riktigt underverk och stod att läsa i alla tidningar. Då jag sedan blef frisk, ville inte den gamle mannen, mr Harris, belöna mig endast med en riklig penninggåfva, utan äfven fästa mig vid sin person. Han var ogift och utan släkt och hade själf förvärfvat sin rikedom, som uppgår till några millioner. Jag blef hans handsekter och hans sällskap under den korta tid, han lefde. Efter hans död och vid testamentets öppnande befanns jag – till min stora öfverraskning, ty jag hade ej någon aning därom – insatt till hans enda arfvinge. Du ser, hur huld lyckan varit mot mig utan någon min förtjänst,» tillade Per.

»Men du var förtjänt däraf, Per, mer än någon annan.»

»Jag vet just inte det. Emellertid har denna rikedom vållat mig svåra bekymmer, ty jag anser mig inte berättigad att tillvälla mig en dylik rikedom. Tänk själf, Algot, är det rättvist, att några skola vältra sig i guld och öfverflöd och andra återigen, som äga lika mycken rätt att lefva som millionären, få lida brist på allt?»

»Ack, Per, vore alla människor som du, skulle världen se annorlunda ut. Hur usel jag känner mig inför dig.» Algot dolde ansiktet i händerna. »Hur har jag ej slösat penningar på dåliga nöjen, utan minsta tanke på, att likar funnos, som inte ägde en bit bröd för dagen. Men nu vet jag, hvad hunger vill säga, hvad fattigdom och elände är och förakt och ringaktning ...»

»Tänk ej mera härpå, Algot, du har lidit nog, men kan skatta dig lycklig, att detta lidande har varit till din förbättring. Hvad som skett kan ej göras ogjordt. Men du kan försona hvad du brutit.»

»Hur skall detta tillgå? Jag kan aldrig vända tillbaka till Sverige till de mina. Det vore ju att draga ytterligare skam öfver dem.»

»Jo, genom att du visar dig som en hederlig och bra man. Du kan väl alltid finna någon verksamhet. Jag vill hjälpa dig därtill.»

»Per, Per, kan jag mottaga så mycken godhet af dig?»

»Prat! Det är ju min mänskliga plikt att bistå dig,» svarade Per så enkelt, som det varit den naturligaste sak i världen. »Och så kan du bli ett stöd för din stackars syster, ifall hon behöfver dig ...»

»Ja, ja, Per, jag skall göra allt hvad du vill. Hädanefter är jag din lydige tjänare.»

»Inte tjänare, utan min trofaste vän.» Per slog sin hand i Algots och de skakade kraftigt hvarandras händer, ett handslag, som beseglade deras vänskapsförbund.

»Jag längtar till Sverige,» sade Per, »en hemlängtan, som tär mig beständigt och som jag måste tillfredsställa, om jag inte skall dö. Sedan vänder jag hit igen till mitt nya fädernesland. Jag har äfven vänner, som jag vill återse, vänner, till hvilka jag står i stor tacksamhetsskuld. De ha ingen aning om, att det gått mig så lyckligt och väl. Under min allra första tid här i Amerika, då jag slet ondt, lät jag inte höra af mig mer än en enda gång, emedan jag inte ville fara med osanning, att jag hade det bättre än det var, och hade jag sagt dem sanningen, så skulle jag därigenom endast orsakat dem lidande. Bättre därför att de ingenting visste. Jag väntade på ljusare dagar, och nu ha de kommit. Jag skall nu skrifva till mina vänner, som aldrig glömde mig i nödens stund, men de skola icke få en aning om, att jag nu är en rik man. Jag skall komma till dem och glädja dem med, att jag nu kan betala min skuld till dem, en skuld, som jag dock ej med alla världens skatter skulle kunna fullt gälda. Ty, Algot, det finns något som ej kan betalas med guld: den sanna och uppriktiga vänskapen. Då jag var som en brottsling utstött ur samhället, gåfvo de mig sitt beskydd och öppnade sitt hem för mig; då alla trodde mig om ondt, voro de de enda, som trodde mig om godt, de enda, hvilka voro öfvertygade om min oskuld. Tror du, att sådant någonsin kan återgäldas? Aldrig!» Per krossade en tår i sitt öga. »Jag skulle vilja gifva dem mitt lif, om det gällde.»

»Hvilka äro då dessa goda människor, om jag törs fråga?»

»Du känner dem inte, Algot, de voro den tiden så obetydliga för dig, att du säkert icke tog någon notis om dylikt folk. Det är en fattig hjälphustru med sin dotter, som är linnesömmerska. Fru Lund heter hon och flickan Maria. Jag tänker på dem som på en mor och syster, och mer kära kan jag ej hålla dem.

»Och du skall nu skrifva till dem, Per?»

»Ja, med allra första.»

»Vill du då fråga, om mina föräldrar lefva, och hur det står till med dem? Kanske att dina vänner kunna taga reda därpå.»

»Det är jag förvissad om. Fru Lund och Maria känna mycket väl till patron Everus, ty de voro grannar med

honom. Det var af dem jag hyrde mitt rum, se'n jag inte längre fick bostad i min principals hus. Men, Algot, om jag nu bevisar dig en tjänst, så skall du lofva mig, att aldrig för någon tala om, hvem jag är.»

»Aldrig, Per, aldrig, vid min salighet aldrig!» svarade Algot ärligt. »Och skulle någon komma och känna igen dig samt skrika ut, att du är en f. d. fästningsfånge från Sverige, då skall jag öppet förklara, att du lidit oskyldigt, och att det är *jag,* som är den brottslige.»

»Hm, Algot, jag tänkte verkligen inte på detta. Jag tänkte endast på att du ej skall skrifva till din syster och berätta, att Per Knutson är den rike mr Harris, ty jag vill återse henne, utan att hon har den minsta aning om, hvem jag är.»

»Åh, jag förstår, jag förstår! Ja, Per, jag skall inte skrifva och jag har heller inte tänkt att göra det. Det är bäst, att de mina tro mig vara död.»

Det var nu Per skref till Maria det bref, som anlände när Camilla var på besök hos henne. Och han fick svar, ett svar, som andades den varmaste längtan att få träffa honom snart. Men Maria talade ej om, hur klen hennes hälsa var, utan lät honom veta, att allt var godt med henne och att hon hade sin utkomst. På Pers fråga om patron Everus berättade hon, att med deras rikedom blef det snart slut och att de båda, patronen och hans fru, voro döda. Camilla hade också rönt svåra motgångar och Maria omtalade hennes skilsmässa från grefven, men lät ej Per veta, att hon själf och Camilla voro grannar och kommit i nära beröring med hvarandra.

Då detta Marias bref kom Per tillhanda, läste han upp det för Algot.

»Far och mor äro döda, utan att jag fått deras förlåtelse,» suckade Algot under uppriktiga tårar. »Det är icke mitt minsta straff för mina synder. Stackars Camilla du har dyrt fått plikta för din fåfänga.»

Per hade också blifvit mycket upprörd öfver Camillas sorgliga öde.

»Om jag kan vara din syster till någon hjälp, Algot, så var öfvertygad om, att jag icke skall undandraga mig det, så vida hon vill mottaga min hjälp.»

»Jag tänker, att hon liksom jag nu blifvit böjd. Åh, Per, hvad du är god, som så kan glömma! Camilla, som var så hård och kall mot dig ...»

»Tyst, tyst, Algot, tala icke vidare därom! Hvad som har händt är ju för evigt borta ur mitt minne. Jag vill nu endast lefva för det som *är* och glädja mig åt min ofantliga lycka. Allt mörker är försvunnet – efter natt har kommit morgon, en morgon med ljusa förhoppningar.»

»Per, Per,» utbrast Algot och fattade hans väns hand, »Camilla är nu fri! Tänk på det!»

Per rodnade häftigt och ryckte till.

»Hvad menar du, Algot? Du skulle väl inte kunna tänka ...?»

»Jo, jo,» nickade Algot, »så kan ändå slutet bli.»

»Aldrig!»

Per hade upplåtit sitt hem åt Algot och tänkte nu endast på att skaffa honom någon verksamhet i Newyork, hvilket ju inte kunde vara särdeles svårt i den ställning, hvari Per kommit som mr Harris' arftagare. Men först ville Per resa till Sverige, där han sade sig ha viktiga affärer att uppgöra. Sedan skulle han komma tillbaka, och till dess kunde ju Algot få bo i hans palats och vara i husbondens ställe för tjänarne. Detta

obegränsade förtroende fäste Algot än mer vid Per, som med så mycken godhet lönade allt det onda, han hade gjort denne.

»Per,» sade Algot i afskedsstunden, då Per begaf sig på den långa resan hem till Sverige, »hälsa Camilla och se här», han stack ett papper i Pers händer, »tag detta, det kan vara dig till nytta.»

Per förstod ej, hvad meningen var, men då han vecklade upp papperet, var det ett skriftligt erkännande af Algot, att *han* var den brottslige och att Per Knutsson fått oskyldigt lida sitt straff. Per kunde med detta papper befria sig från all den skam och vanära, som lådde vid hans namn.

»Tack, Algot, nu har du fullt försonat allt hvad du brutit!» sade Per och tryckte hårdt hans händer. »Tack! tack! Jag återkommer ej ensam, utan har Maria och hennes mor med mig, i fall de vilja följa mig. Det är för deras skull jag reser hem till Sverige,» tillade han, men han teg med, att det äfven var för att betala sin skuld, nu så obetydlig för honom, till den gamle kyrkvaktaren. Han hade visserligen kunnat skicka dessa penningar, men han ville hellre öfverraska de hederliga människorna med ett personligt besök. Han ville se de gamlas glädje, då han kunde gifva dem ett säkert bröd på deras ålderdom.

Och så reste Per Knutsson till Sverige.

XXII.
Ebba Brahes ring.

Den gamla kyrkvaktaränkan i Veckholm hade efter mannens död helt och hållet dragit sig från världen. Hon lefde nästan instängd i sin lilla stuga och undvek så mycket som möjligt att komma i beröring med grannarne. Man trodde, att detta ensamma lif härledde sig af sorgen efter den aflidne, men orsaken var en helt annan. Det var grämelsen öfver det helgerån, hennes man hade begått i lifstiden, då han tillägnat sig Ebba Brahes ring. Om det ock icke var en stöld, utan blott ett lån, som hennes man sagt, så var dock en stor synd begången, och det var denna synd, som tryckte henne och gjorde henne människoskygg. Hon inbillade sig nämligen, att alla kunde läsa hemligheten i hennes ansikte, och hon undvek därför alla, för att slippa höra talas om den försvunna ringen, ty hände det, så var hon rädd för att hon skulle förråda sin vetskap därom. Och då – hvad skulle då bli följden? Att den aflidne blef beskylld för tjufnad och hans minne, nu så aktadt, vanäradt för alla tider. Nej, nej, det kunde hon icke lida. Blotta tanken därpå kostade henne olidlig smärta.

»Om inte Per kommer och löser ringen,» suckade hon beständigt, »så får jag aldrig ro i min graf. Han trodde så säkert, min käre man, att Per inte skulle svika sitt löfte, och jag ville äfven själf så gärna hålla fast vid denna tro, ty Per var redlig, men ... det kan ju någon olycka ha händt honom, och han kan vara död eller ock så fattig, att han är urståndsatt att skaffa pengarne.»

Ju mer hon tänkte på saken, dess oroligare och ångestfullare blef hon, en ångest, som rent af gjorde henne sjuk.

Så satt hon en afton försjunken i samma ängsliga grubbel, då hon tyckte, att det klappade på farstudörren. Hon lyssnade. Jo, det klappade verkligen, icke hårdt och bullrande, utan sakta och försiktigt.

»Hvem kan det vara, som söker mig så här dags på kvällen?» tänkte hon, utan att röra sig från sin plats borta vid fönstret. »Jag vill inte ha något besök, och därför går jag inte heller och öppnar. Ja, stå ni där och bulta!»

Knackningarna upphörde, men i den dunkla sommarkvällen tyckte hon sig se en skugga utanför, en skugga, som kom närmare fönstret; men som de höga, blommande balsaminerna skymde för rutan, kunde hon icke se någonting tydligt. I detsamma for en hand sakta öfver rutan. Hon hoppade förskräckt upp från stolen.

»Herre Jesus, man vill väl mig inte något ondt heller!»

Handen klappade ännu ett slag på rutan. Nej, hon vågade icke öppna. Då hörde hon en röst utanför, en frimodig, glad röst, som nämnde hennes namn. Det var således någon, som kände henne, men hon kunde icke erinra sig, att denna manliga stämma var henne bekant. Dock var all hennes rädsla nu borta. Ville man henne något ondt, hade inte rösten varit så vänlig och glad.

Hon flyttade undan några balsaminkrukor för att komma åt att lyfta af fönsterhaken och öppna fönstret.

»God kväll,» sade han, som stod därutanför. »Förlåt, att jag kommer på en sådan här tid, men jag hann ej fram förr från Stockholm, hvarifrån jag åkt hela vägen.»

»Ah, hvem är ni?» frågade hon och betraktade den ståtlige, vackre, unge mannen, som stod där utanför med hatten artigt i handen. »Jag känner inte någon så fin herre.»

»Jo, jo, det gör ni visst, mor lilla, bara ni vill erinra er det.»

»Nej, nej,» hon stirrade häpen på det öppna, ärliga ansiktet med sitt väl vårdade skägg, »jag känner er inte. Ni är bestämdt bara en spektakelmakare! Men det är inte passande att drifva gäck med en fattig, gammal kvinna.»

»Mor!» sade den främmande med eftertryck och lade sin hand på hennes skrumpna fingrar, hvilka hon höll på fönsterblecket.

Det var något i den ton, med hvilken han talade till henne, som hon tyckte sig känna igen. Hvem var han? Hon funderade, men det blef endast ett virrvarr i hennes hjärna.

»Har ni glömt Per Knutsson?»

»Per, Per!» hon skälfde på målet och spärrade ögonen i honom, som om hon sett ett spöke; »är det verkligen Per?»

»Ja,» sade hon och drog efter andan, »jag ser nu, att det verkligen är Per. Men så förändrad, så totalt förändrad! Funnos inte de där ögonen, så kunde jag ej tro det, men den blicken kommer jag så väl ihåg. Min gubbe hade således rätt: Per Knutsson är ingen bedragare, sade han, han kommer igen, så visst och sant, som jag tror på gud. Men min gubbe får Per ej träffa mer – han har flyttat ut härifrån till kyrkogården.»

»Är kyrkvaktarfar död?»

»Ja, ni kom för sent ändå.»

Då Per kommit under det låga stugutaket, tog kyrkvaktarmor honom i närmare skärskådande. Och detta var således verkligen Per? Denne fine herre var samme olycklige unge man, som en gång lämnat detta enkla hem, så glad och tacksam för den hjälp, han fått.

»Men så Per har förändrat sig!» utbrast hon. »Ni ser ju finare och präktigare ut än själfva patron på Ekholmen. Då har det gått er mycket lyckligt i Amerika?»

»Ja, mor, det har det gjort utan all min förskyllan,» och nu berättade han hela sin historia.

Den åldriga kvinnan satt tyst och hörde på. Det lät, som om han berättade en saga, så underbart och ofattligt var det för henne.

»Åh, herre gud, det går rundt, rundt i mitt hufvud. Att kläder och rikedom kunna så skapa om en människa.

Så ledsamt att ni ej fick träffa far – jag tycker hvad han skulle blifvit glad. Ni vet icke, hvad han gjort för er skull, för att hjälpa er till er resa. Han har gjort sig skyldig till en stor synd ...»

»Hvad har han då gjort sig skyldig till?» frågade Per förvånad.

»Till ett helgerån.»

»Huru! Ah, jag anar ... han talade om en besynnerlig dröm, han haft om Ebba Brahe, att hon uppenbarat sig för honom och sagt, att han kunde få belåna den ring, hon hade på sin hand, den samma ring, som jag betraktade så noga vid mitt besök i De la Gardiska grafkoret. Han nämnde något åt mig om denna dröm, på hvilken han trodde som ett barn på en saga, men jag skrattade bara åt honom och afslog hans förslag som något mycket orätt.»

»Men ni vef inte, hur allvarligt han tog denna dröm, Per, så allvarligt, att han ansåg det för en plikt att taga ringen från Ebba Brahes hand och belåna den hos en pantlånare.»

»Ah, var det således på det sättet han skaffade pengarne?»

»Ja, och det kunde ju ha blifvit upptäckt, att han var tjufven, då det en dag befanns, att ringen blifvit bortstulen. Nu har kistan blifvit tillskrufvad och liket visas aldrig mer.»

»Nåväl, den döda skall ha igen sin ring. Han gjorde det i den öfvertygelsen, att han handlade rätt. Ni kan vara lugn, mor, ty det var en god gärning, han begick, och icke något brott.»

»Kanhända, men jag gillar det inte. Men nu är all sorg borta – ja, jag har sörjt mycket och min ångest har varit stor för den stulna ringen. Nu kan allt bli godt igen.» Den gråhåriga kvinnan knäppte ihop sina händer och grät af glädje.

Per satt långt in på natten och talade med den gamla, som icke kunde höra nog om allt hvad han upplefvat under den tid han varit borta från fosterjorden. Men morgonen därpå reste han igen med löfte att inte företaga något, förrän han löst Ebba Brahes ring och återlämnat den åt den döda. Och det var en verklig tur, att pantlånaren hade klenoden ännu i förvar.

»Hade ni dröjt några dagar till, så hade jag nog sålt den,» sade han åt Per, som knappast visste till sig af glädje öfver att ha den kostbara ringen i sin hand.

»Se här, mor,» sade Per åt kyrkvakterskan, då han vände tillbaka till Veckholm, »se här, – känner ni igen denna?» Han visade henne ringen.

»Ja, ja.» Hon darrade af glädje. »Men hur ska vi få den på den dödas hand igen?»

»Ingenting tyckes mig vara enklare. Ni försöker skaffa mig nyckeln till grafkoret och sent en natt smyger jag mig dit och öppnar kistan ...»

»Per, nyckeln har man låtit behålla sin gamla plats här hos mig. Se där hänger den,» hon pekade på spiken vid dörren.

»Då skall det ske redan i denna natt.»

Sedan sutto de båda och väntade in den lämpligaste tiden för att obemärkta gå ut på kyrkogården. De lyssnade, om, något ljud skulle höras, som vittnade om att grannfolket ännu icke hade gått till hvila. Icke förrän klockan slog tolf blef allt tyst och stilla. Kyrkvaktarmor gick då ut och ställde sig på förstugukvisten för att se, om verkligen alla hade gått till sängs. Ja, hon såg ingen. Då gick hon in igen, vinkade åt Per och

tog från spiken den stora nyckeln till grafkoret. Därpå skyndade båda in på kyrkogården, men stannade gång på gång för att se sig tillbaka, om ej någon bemärkt dem. Nej, de sågo icke en skugga af någon människa.

Per mottog nu nyckeln, som han försiktigt stack in i låset på grafkoret. Dörren knarrade sakta, då den gled upp på sina rostiga gångjärn. Med en vink åt gumman försvann han i grafven och sköt till dörren efter sig. Hon satt där utanför och höll vakt, om någon skulle komma, men hon satt så, att hon var skymd af den grofva, tjocka trädstammen, mot hvilken hon lutade sig.

Per hade fått en bit ljus med sig, ty sommarnattens halfdunkel föll sparsamt in genom grafkorets små gluggar, så att det var mörkt därinne. Per strök eld på en tändsticka, tände ljuset och satte det i den lilla stake, han också hade med sig. Så ställde han denna på en likkista, som stod bredvid Ebba Brahes: kistan med de fyra förgyllda änglarne i alla fyra hörnen på locket. Han hade verktyg med sig, så att det ej blef för honom någon svårighet att skrufva upp locket på Ebba Brahes kista. Hade han blifvit öfverraskad af någon, skulle han naturligtvis ha tagits för en tjuf, som ville plundra liket på dess dyrbarheter , och så skulle man funnit ringen bos honom, den saknade ringen. Ingen skulle tro på hans förklaringar. Då han tänkte därpå, kände han sig litet kuslig till mods och skyndade sig allt hvad han kunde. Han tyckte väl, att det var en smula hemskt, då han tog i den dödas hand, ett skrumpet, torkadt skinn öfver fingerknotorna. Men han satte dock ringen på handen; om det verkligen var dess rätta plats, visste han ej.

»Tack, tack,» mumlade han åt Ebba Brahes stoft, »du har gjort mig en ovärderlig tjänst.»

Kyrkvaktarmor satt emellertid därute på kyrkogården och väntade på, att Per skulle komma tillbaka. Hennes hjärta klappade oroligt af ångest öfver att någon möjligtvis kunde komma och upptäcka henne. Hvad skulle hon då uppgifva för orsak, att hon satt här? Och om man upptäckte ljusskenet, som föll genom den lilla gluggen på grafkoret? Hon såg sig allt oroligare omkring och tyckte, att Per dröjde bra länge. Nå, ändtligen kom han. Hon drog en lättnadens suck och steg upp.

»Är det riktigt gjordt, Per?» frågade hon och lade sin hand på hans arm.

»Ja, Ebba Brahe har fått igen sin ring.»

»Gud vare lof, nu kan jag dö nöjd. Tack, tack, Per! Du var hederlig, som kom och afbördade din skuld. Dig kommer det att gå väl på jorden och du förtjänar det mest af alla människor.»

XXIII.
För sen lycka.

Sedan Maria Lund skickat sitt bref till Per, sjuknade hon och bäddades ned i sin säng. Doktorn hade kommit och ordinerat litet medicin, men framför allt hvila från ansträngande arbete. Att dag ut och dag in och många gånger långt in på nätterna sitta böjd som Maria öfver sin söm hade förvärrat hennes sjuka bröst. Det fanns ingen bot för lungsoten, endast litet hjälp för plågorna, då de ansatte som värst.

Camilla turade troget om med modern att sitta vid Marias bädd. Hon tog sitt arbete med sig, ty hon hade icke råd att slösa bort en minut af sin tid. Hennes lille gosse lekte så tyst och varsamt, för att ej störa den sjuka.

Maria låg och betraktade Camilla, som icke märkt det, ty Maria höll sina ögon halfslutna, som i slummer. Hvad hon beundrade denna kvinna, som olyckan hade gjort sådan! Denna förvandling var ett underverk, men den bevisade också, att Camillas hjärta aldrig varit förhärdadt, fastän ej det rätta tillfället kommit i hennes lyckas dagar, så att hon kunnat få visa det. Hon hade säkert känt sig allra minst själf, tänkte Maria,

och hon tänkte också på Per hur öfverraskad han skulle bli, om han finge se Camilla.

»Månne han älskar henne ännu?» tänkte Maria vidare utan minsta känsla af svartsjuka, men med en svag rodnad, som rann upp på hennes kinder. »Ack, jag unnar honom så gärna denna lycka, men beklagar honom på samma gång, ty kärleken ...» hon tänkte inte ut sin tanke. »Fru Everus,» sade hon och gjorde en rörelse med handen, »minns ni Per Knutsson?»

»Skulle jag inte det, jag sade ju er, att jag minns honom allt för väl och hur stygg jag var mot honom. Jag skulle gärna vilja godtgöra honom allt hvad han lidit.»

»Tror ni, att han var brottslig?»

»Nej, mamsell Maria, jag tror det inte *nu,* emedan jag vet, att han var oskyldig.»

»Vet ni det?» Maria sökte att resa sig på armbågen. »Ni vet det, säger ni, och har ändå inte gjort något för att gifva honom upprättelse?»

»Jag vet det, att det är mycket orätt af mig, men jag har ej kunnat det och allra minst så länge mina föräldrar lefde. Det är en hemlighet.»

»Den hemligheten känner jag allt för väl,» inföll Maria lifligt. »Per sade mig den: det var er bror, fru Everus, som var den sannskyldige tjufven. Ja, ja, inte rår ni därför. Förlåt mig, om jag sårat er!»

»Nej, ni har inte sårat mig. Jag skulle gärna vilja yppa för hela världen, att min bror bekände sitt brott för mig och sade, att Per lidit oskyldigt, men jag kunde det icke för mina föräldrars skull. Pers lidande kunde ju inte göras om; hvad som hade skett, kunde ju inte förändras.»

»Visserligen, men det var grymt och orättvist mot Per!»

»Ja, jag har handlat mycket illa, jag vet det, men då jag fick denna bekännelse af min bror, så var ju Per redan fri och hade rest ... Komme han igen och vi träffades, så skulle jag göra allt för att försona hvad jag felat mot honom, men jag kan det nog inte.» Camilla skylde sitt ansikte med sina båda händer och grät sakta.

»Per skall aldrig komma tillbaka,» mumlade Maria. »Han skrifver ingenting därom i sitt bref. Och hvad skulle han också här att göra, då alla se i honom den straffade fästningsfången. Stackars Per, sådant utplånas inte så lätt.»

»Och jag är saker därtill,» klagade Camilla, »ty jag hade i min makt att rädda honom. Då min bror erkände sin skuld för mig, borde jag ha hållit honom kvar och tvingat honom att offentligt befria Per från den skam och vanära, som så oskyldigt drabbat denne. Men jag kunde inte, jag hade inte mod därtill, och så tänkte jag på mina stackars föräldrar.»

»Jag förstår er, fru Everus, och jag tror, att Per förlåter er. Han höll er så innerligt kär.»

Camilla rodnade, ty hon visste det allt för väl och mindes, huru hon hade känt sig sårad af den simple bokhållarens kärlek.

»Hur kunde han hålla af mig, som var så grym mot honom? Min bror och jag ha gjort Per Knutsson mycket ondt, gud förlåte oss!»

»Ert erkännande är nog för honom att utplåna er skuld ... Får jag skrifva till Per och omtala er ånger och att ni tänker vänligt på honom!»

»Så god ni är, mamsell Lund!» Camilla tryckte varmt hennes hand. »Ni är min bästa vän. Låtom oss härefter se i hvarandra ett par systrar. Ni vill ju det, Maria?»

»Ack, jag är alldeles för simpel mot er, fru grefvinna ...»

»Maria, jag är inte längre någon grefvinna och jag borde aldrig ha kommit ur mitt stånd, ty det har endast orsakat mig olycka. Du vill ju kalla mig rätt och slätt Camilla?» Camilla böjde sig ned öfver Maria, då hon sade detta, och tryckte en lätt kyss på hennes panna.

»Ja, efter som du vill det, så, Camilla ...»

Och mellan de båda kvinnorna blef ett varmt vänskapsförbund knutet. Camilla kände, att en sådan vän hade hon aldrig ägt, men så var också denna vänskap knuten i olyckans och sorgens stund och således sann och oegennyttig.

»Din vänskap för Per, Maria, har han bestämdt inte rätt uppskattat?» sade Camilla.

»Jo Camilla, han håller af mig som en syster, och min mor betraktade han som vore hon också hans mor. Hvad kan jag mer begära?» suckade hon med en lätt rodnad.

»Han borde ha hållit dig kär, jag menar som sin brud, ty då hade han blifvit lycklig,» slapp det ur Camilla.

»Det har jag aldrig tänkt,» hviskade Maria med en liten osanning. »Per är en sådan människa, att han ej kan älska mer än en gång, och hans kärlek var du, Camilla. Per är trofast, fastän han inte ägt något hopp och fastän han visste, hur dåraktig hans kärlek var.»

Camilla satt ännu länge kvar hos den sjuka flickan, ända tills modern kom hem. Fru Lund hade lärt sig att högakta Camilla och betrakta henne med blidare ögon. Maria hade talat så godt om henne och utplånat all bitterhet hos modern mot Camilla.

Den natten fick fru Lund vaka ända till morgonen, emedan Maria hade blifvit sämre. Doktorn, som kom fram på dagen, såg betänksam ut och mumlade något om, att »så fort trodde han inte, att det skulle gå».

Fru Lund mottog förgråten Camilla; ty doge hennes kära dotter, så ägde lifvet intet mera värde för henne. Camilla sökte att trösta den sörjande på alla sätt, och visade sig så god och uppoffrande under denna bekymrens tid, att fru Lunds motvilja för den f. d. »stolta damen» helt och hållet försvann. Camilla kom och gick som en tyst ande. Hennes blotta närvaro lindrade Marias plågor och den sjuka tycktes inte kunna undvara henne.

»Hur mycket har jag ej er att tacka för, fru Everus,» sade fru Lund. »Ni har blifvit allt för Maria. Hon håller så mycket af er, det hör ni själf.

»Jag tror mig knappt vara förtjänt af en sådan tillgifvenhet,» svarade Camilla. »Jag måste nu lämna Maria, ty jag skall gå till en kund med ett färdigt arbete. Får min lille gosse stanna här tills jag kommer igen?»

»Ja, fru Everus, och han är i godt förvar, lita på det.»

Camilla tog barnets hand och ledde honom fram till Maria.

»Stanna nu hos tant,» sade hon, »men var tyst och oroa henne inte.»

Då Camilla hade gått, tycktes Maria somna. Modern stod och betraktade hennes bleka ansikte och tårar rullade därunder öfver hennes kinder.

Lille Carls hand stacks i hennes, och hans späda röst afbröt hennes tankegång.

»Hon sofver,» hviskade han. »Jag tror, att hon sofver.»

»Ja, min gosse. Fru Lund ledde honom ut i köket. »Och nu ska vi vara tysta. Tror Carl, att Carl kan vara ensam en stund, om jag går bort?»

»Ja,» nickade gossen, »Carl kan det och Carl ska vara tyst.»

»Jag ska bara gå och köpa något åt Maria och åt lille Carl också.»

»Kakor?» frågade gossen glad.

»Ja, kakor.»

Fru Lund gick, men stängde ej dörren, ty här var ingen som kom. Hon skulle vara snart tillbaka.

Så fort fru Lund kommit ut på gatan och försvunnit bakom husknuten, kom en elegant, ung herre från det motsatta hörnet. Han tycktes känna till denna aflägsna gata och hitta dit han ämnade sig, ty han sökte ej efter något visst nummer. Han stannade utanför den lilla, låga träkåken, där Maria bodde. Han stod stilla en stund, innan han gick in genom den låga porten. Det var som om ett kärt minne dykt upp i hans själ, då han stod där, ty han betraktade huset med tindrande, glada ögon, och hans blickar hängde fast vid det lilla fönstret till det rum, där Maria fanns.

Slutligen gick han in och genom den lilla, låga förstugan fram till fru Lunds rum. Ja, där stod ju på dörren Marias namn skrifvet på ett kort, alldeles som förr, och under det *linnesömmerska*.

Han klappade ej på dörren, utan kände sakta efter, om den var läst. Försiktigt öppnade han den och steg in öfver tröskeln, men stannade strax där innanför, liksom fastnaglad vid golftiljan.

Hvad betydde den bäddade sängen där framme? Och hvems var hufvudet, som låg där så djupt nedsjunket i kudden? Säkert var det fru Lund, som låg sjuk, var hans första tanke. Men då han upptäckte en ljus hårfläta, ryckte han till. Det var Marias hår, det kände han nu igen. Men han kunde ej se anletsdragen härifrån, då hennes panna låg så djupt nedböjd. Med bäfvan i hjärtat gick han fram, men så tyst på tå, att ej minsta ljud kunde höras af hans steg.

Han stod en stund och betraktade den sjuka, böjde sig så ned, djupt ned, för att kunna riktigt se hennes anletsdrag. Hon sof tungt och vid hvarje andetag rosslade det i hennes bröst. Det var döden, som höll på med sitt arbete, det kunde inte vara något misstag. Var detta verkligen Maria?

Han sjönk ned på en stol bredvid Marias hufvudgärd, och där ämnade han sitta till dess att hon vaknade. Månne hon skulle känna igen honom? Att detta återseende, som hon säkert länge väntat, skulle bereda henne glädje, var han viss på. Men skulle icke öfverraskningen öfverväldiga henne till en så ytterlig grad, att den svaga lifsgnistan med ens skulle slockna? En enda stark pust kunde blåsa ut lågan.

I detsamma sköts köksdörren försiktigt upp och ett litet barnansikte tittade fram.

Per flög upp från stolen. Dessa stora, mörka, strålande ögon, som så undrande stirrade på honom, kände han igen – det var Camillas ögon, det var som om hon själf såg på honom, om ock uttrycket var ett barns.

Kunde det vara Camillas barn? Men det var ju icke möjligt, att hennes son skulle vara här under detta låga tak, om ock Camilla nu var fattig och öfvergifven i världen. Ty huru skulle barnet ha kommit hit? Nej, nej, det var inte möjligt, men denna likhet var så förvillande, att han blef alldeles förvirrad. Han strök med

handen långsamt öfver sin egen panna, för att öfvertyga sig om, att han verkligen var vaken.

»Hva har du här att göra?» frågade slutligen barnet och kom ända fram till honom. »Gå din väg!» och han försökte med alla sina krafter att skjuta bort honom.

»Hvem är du, lille parfvel?» Den främmande fattade mildt om gossens späda handled.

I samma ögonblick gjorde Maria en rörelse och slog upp ögonen.

Hvem var denne vackre, ståtlige unge man? Hur hade han kommit hit och hvad ville han? Maria såg, huru barnet försökte skuffa undan honom från hennes säng.

»Carl, Carl!» ansträngde hon sig att ropa och sträckte ut sina afmagrade armar. »Herrn har säkert gått vilse?» sade hon sakta.

»Nej, jag är hitsänd af en vän till er, en trofast vän, som ni säkert inte glömt.»

Öfver Marias ansikte flög ett svagt purpurskimmer. Han talade om en vän? Hon hade blott en enda sådan, och det var Per Knutsson. Främlingens röst hade en vacker, välljudande klang, och den träffade Marias öron som en ljuf, vemodig klockton. Var det inte något bekant i den stämman, ett igenkännande som satte hennes hjärta i häftig rörelse? Hon fäste sin blick forskande på hans ansikte med det väl vårdade skägget och sina ädla drag. Plötsligt reste hon sig på armbågen och såg ännu fastare på honom. Nej, det var inte möjligt och ändå ... ändå ...

»Per Knutsson!» skrek hon gällt till och föll häftigt tillbaka i bädden.

»Glädjen har dödat henne!» utbrast Per och böjde sig ned öfver hennes dödsbleka ansikte.

Men hon slog åter upp ögonen, som strålade af en sällsam glans, rosor runno upp på hennes kinder och förlänade henne ett utseende af ny lifskraft.

»Per, Per,» skälfde hennes stämma, »kom du då ändtligen!» Tårarne runno öfver hennes kinder.

Med sin näsduk torkade Per bort de glindrande dropparne och kysste hennes panna. Då öfverväldigade lyckan Maria, så att hon glömde sig själf och slog armarne kring hans hals.

»Välkommen, Per, välkommen! – Men jag känner inte igen dig,» fortfor hon. »Du är ingen fattig arbetare, Per? Har det gått så lyckligt för dig i Amerika? Och så fort?»

»Ja, Maria.» Per satte sig och höll hennes händer i sina. »Det är sant, det har gått mycket fort. Slumpen har bringat mig en sällsynt, oförtjänt lycka.»

»Oförtjänt? Nej, Per, ingen i världen förtjänar mera att bli lycklig än du, som lidit så oskyldigt.»

»Det förflutna ligger som en dröm bakom mig, Maria. Jag har glömt och förlåtit allt, och jag har försonat mig med den, som vållat mig så stor sorg.»

»Med Algot Everus, menar du?»

»Ja, han är nu under mitt beskydd. Jag skall försöka att göra honom lycklig och upprätta honom, så att han blir en ny, bättre människa.»

»Åh, Per, hvad jag beundrar dig! Berätta, hur det gått för dig, berätta,» bad Maria, strålande glad.

Och Per berättade allt hvad han upplefvat i det främmande landet, från den första dagen, då han satte sin fot

på Amerikas jord, och intill den stunden, då han öfverraskades af att finna sig insatt som arfvinge till sin gamle välgörares millioner.

Maria låg mållös af häpnad öfver allt hvad hon hörde. Det var ju som en underbar saga, en dikt, som man roar barn med. Det lät inte alls, som om det var verklighet, den rena, rama verkligheten. Och likväl måste det vara sant, ty inte kunde väl Per sitta här och tala osanning för att glädja henne?

Maria låg länge tyst, som om hon begrundade något. Slutligen yttrade hon:

»Den största lyckan är dock att äga ett obefläckadt namn och sina medmänniskors aktning, tänker jag. Men *det* skall också bli dig beskärdt, Per, det har jag föresatt mig. Din oskuld skall ropas ut inför världen. Åh, Per,» hon drog en djup, tung suck, »jag skulle inte kunna dö eljes med lugn.»

»Du skall lefva, Maria. Om lyckan kan gifva dig hälsan åter, så var öfvertygad om, att jag inte skall spara något, så vidt rikedomen kan skänka lycka. Du skall slippa arbeta och träla för ditt bröd, min älskade syster. Din tid har nu kommit, då du också skall få smaka på lifvets fröjder, sedan du fått smaka all dess bitterhet.»

»Tack, Per, tack för din välmening.» Maria tryckte hans hand. »Men det blir för sen lycka, fruktar jag. Jag får aldrig min hälsa igen, aldrig. Jag lider af lungsot, jag vet det.»

»Men du skall resa till ett varmare klimat, Maria, resa som en furstinna, om det gäller. Och jag skall följa och vårda dig så ömt, som en älskande broder kan göra. O, Maria, med hela min rikedom kan jag inte afbörda den stora skuld, i hvilken jag står till dig.» Han böjde sig ned och kysste varmt Marias hand.

»Per, du gör mig så lycklig,» hviskade Maria. »Men ser du, Per, jag vill se din egen lycka fullkomnad. Ditt hederliga namn är fläckadt, denna fläck måste aftvås.»

Då tog Per fram ett hopviket papper ur sin bröstficka.

»Läs, Maria, läs, och det skall göra dig än ytterligare glad och fullkomligt nöjd.»

»Nej, läs för mig, du, så lyssnar jag i stället.»

Och Per läste med klar och tydlig röst upp Algots bekännelse af den stöld, han skjutit ifrån sig på Pers skuldror.

»Detta skall offentliggöras,» sade Maria bestämdt, »hvad båtar det eljes till!»

Per svarade ingenting, han endast vek ihop det viktiga dokumentet och stoppade det tillbaka i sin rockficka. Då föllo hans ögon på den lille gossen, som hade ställt sig vid sängfötterna och förvånad lyssnat på Per och Maria, utan att kunna fatta hvad de yttrade. Men han förstod dock, att den främmande mannen ej var obekant för Maria. Slutligen gick han fram till Per, lockad af hans vänliga blickar, och lade sin hand på dennes knä.

»Hvems är detta barn, Maria?» frågade Per och drog gossen intill sig.

»Se på honom riktigt, Per, och du skall nog finna en likhet med någon, du håller af.» Maria log svagt.

»Åh, Maria, jag vet, hvem du menar, jag öfverraskades genast af gossens ögon. Det är ju Camilla upp i dagen, men det kan väl inte vara möjligt ...»

»Jo, Per, det är Camillas son. Jag ville ej nämna något om, att hon är min granne, och att vi blifvit mycket goda vänner.»

»Maria,» Per strök de mörka lockarne ur gossens panna och betraktade honom länge, »det är underliga saker, som ha inträffat både för mig och dig.»

»Ja, mycket underliga. Hvem af oss, Per, hade tänkt, att Camilla Everus en gång skulle bli min bästa vän ...»

Maria berättade nu, på hvad sätt Camilla kommit i hennes väg, och allt hvad som rörde hennes olycka. En tår smög sig utför Pers kind.

»Stackars Camilla,» suckade han. »Finge jag hjälpa henne, vore jag lycklig, men hon skall nog inte vilja mottaga något af mig.»

»Camilla är inte densamma som förr. Olyckan och sorgerna ha helt och hållet gjort henne till en annan människa, den nyttan ha de likväl haft med sig.»

»Kan jag besöka henne?» frågade Per efter en stunds tystnad.

»Visst skall du göra det. Du har ju ett ypperligt tillfälle därtill, då du bör visa henne broderns skriftliga erkännande af sitt brott. Hon har talat om dig, Per, med mig,» fortsatte Maria.

»Har hon talat om mig?» Pers ansikte purprades af oförställd glädje.

»Ja, och hon ångrade, att hon inte gaf dig upprättelse, så att du sluppit gå i landsflykt.»

Steg hördes nu utanför och fru Lund inträdde. Hon stannade häpen i dörren. Hvem var denne främmande besökare? Troligen en kund, tänkte hon. Men han satt så förtroligt vid sängen och höll Marias hand i sin. Hade doktorn skickat någon annan ämbetsbroder i sitt ställe?

»Mor, kära mor,» sade Maria och vinkade henne till sig. »Känner inte mor igen denne herre?»

Fru Lund gick fram förlägen och förvånad, men tänkte inte på, att det kunde vara Per Knutsson.

»Nå, mor, känner du inte igen vårt främmande?»

Fru Lund såg närmare på Per, mycket nära, djupt in i hans ansikte och ögon. Plötsligt slog hon armarne omkring honom och utbrast i glädje:

»Per Knutsson! Det är ju Per Knutsson?»

»Ja, moster, det är verkligen jag.»

De stodo en stund tysta och stirrade på hvarandra.

»Tack för allt!» sade Per slutligen. »Jag har inte glömt, hvad ni gjort för mig, och att ni säkert fått lida, för att ni togo brottslingen i förvar. Jag har nu kommit för att belöna er båda, trogna vänner, ty nu kan jag det.»

Och Per berättade sin historia för fru Lund. Maria var glad öfver att få höra den än en gång.

»Och nu, mina kära,» slutade Per och räckte hvar sin hand åt mor och dotter, »nu följa ni mig till den nya världen för att börja ett nytt lif och dela min lycka. Jag lofvade ju det. Maria skall nog bli frisk igen, bara hon får den vård, hon behöfver. Jag skall följa henne till ett varmare luftstreck, och jag skall omhulda henne på allra bästa sätt. De utmärktaste läkare, som finnas i världen, ska vi uppleta. Ingen kostnad skall sparas ...»

»Per, Per, du gör mig så glad och lycklig. Då ska väl Maria åter bli frisk, det är inte möjligt annat,» utbrast fru Lund i öfvermåttet af sin glädje.

Men Maria skakade endast på hufvudet och log ett matt leende. Hon kände bäst själf, att detta var en omöjlighet. Pers rikedom hade inte den makten att förskaffa henne hälsan åter, att skapa nya lungor i hennes bröst i stället för de borttärda.

»Och nu lämnar jag er för en stund för att besöka fru Everus,» sade Per.

Innan Per klappade på dörren hos Camilla, stod han en stund därutanför. Han kämpade en inre strid med sig själf för att kunna visa sig lugn inför henne, som han älskade lika varmt som i forna dagar. Hans hjärta bultade hårdt och hans hand darrade, då han sakta klappade på. Camilla hade visst icke hört honom, ty dörren öppnades icke. Han hörde röster därinne, hennes och barnets, och han lyssnade.

»Du säger att det var en främmande herre hos tant Maria, Carl?»

»Ja, mamma,» gossen talade mycket högt, »en snäll herre, som höll tant i hand ...»

»Det var nog doktorn ...»

Per klappade nu hårdare, och det blef med ens tyst därinne. Camilla gick för att öppna. Hon och Per stodo midt framför hvarandra, ansikte mot ansikte. Men äfven hon kände icke i första ögonblicket igen honom, utan bad honom artigt stiga in. Hon blef mycket förvånad, då hennes lille gosse sprang emot honom.

»God dag,» sade han och gaf Per sin hand. »Kommer du hit också? Mamma och jag talade om dig.»

Per hade kommit in i det tarfliga rummet och dragit dörren igen efter sig. Med ett enda flyktigt ögonkast såg han all den brist, i hvilken Camilla lefde. Så fäste han sina ögon på henne. Var detta Camilla? Denna bleka, afmagrade kvinna, var hon den fordom sköna och strålande Camilla? Hon var så förändrad, så till oigenkännlighet förändrad vid första påseendet. Men så betraktade han närmare hennes ansikte och kände igen drag för drag, och de stora, mörka ögonen, som bedårat honom, voro ju desamma, ehuru de nu blickade på honom icke med öfvermod och stolthet, utan sorgset forskande och undrande.

Icke ett ord kom öfver Pers läppar. Han stod stum inför henne och de stirrade båda hvarandra i ansiktet.

Plötsligt tog Camilla ett steg framåt närmare honom. Detta ansikte påminde henne om *någon*...

»Nej, det kan inte vara möjligt,» sade hon och drog sig åter tillbaka. »Jag förmodar, att ni är någon af Maria Lunds kunder?» sade hon och drog tungt efter andan.

»Nej, en vän till henne,» svarade Per. »Mitt namn är Harris, och jag har nyss kommit från Amerika.»

»En vän?» upprepade hon. »Jag vet inte, att Maria har mer än en vän därute i det främmande landet.»

»Och om *jag* är den vännen?»

»Ni!?» Hon slog häftigt upp sina ögon. »Ni ... är ni Per Knutsson?»

»Ja, fru Everus, och nog känner ni igen mig ... Visst kan lyckan, liksom olyckan, förvandla en människa, men nog bör jag ändå vara igenkänd? Det är väl ej en evighet heller sedan vi sist sågo hvarandra.»

»Per,» Camilla drog efter andan, »är det Per Knutsson?»

»Ja, och numera mr Harris.»

»Nå, mr Harris,» hon räckte honom sina båda händer, »var då välkommen, hjärtligt välkommen!»

»Fru Everus ...»

»Nej, låt det vara *Camilla* och låt oss inte vara främlingar för hvarandra! O, jag har så mycket att afbedja hos er; jag var på sätt och vis vållande till att ni måste gå i landsflykt, ty jag visste, att ni var oskyldig ... jag fick veta det af min bror, som bekände sitt brott för mig.» Hon gled ned vid hans fötter och omfamnade hans knän, innan han hann att hindra det. »Förlåt mig, Per, allt hvad jag har brutit mot er! Jag har längtat så mycket efter den stunden att vid era fötter få bedja er om förlåtelse.»

»Camilla,» han böjde sig ned öfver henne, djupt rörd, »inte vill jag se er så ödmjuka er. Har ni brutit något, så har ni försonat det fullkomligt. Jag har en hälsning från er bror, Camilla.»

Camilla reste sig.

»Från Algot? Ni har då sett honom? Kanske träffat honom? »

»Ja, slumpen förde honom i min väg. Jag fann honom en afton utanför min port i Newyork, utsvulten och utblottad på allt. Han har slitit mycket ondt, men nu är det godt och väl igen. Han är under mitt beskydd, och vill han återvända till Sverige, så skall jag förhjälpa honom därtill.»

»Per,» Camillas ögon vidgades af förvåning, »det är, som om jag drömmer, att ni sitter här och talar så om honom. Under ert beskydd? O, jag tänkte, att ni skulle ha visat bort honom! Han, som gjort er allt det onda, ni fått lida ... Under ert beskydd, säger ni? Ni är kanske en rik och lycklig man?»

»Ja, och det har jag blifvit alldeles oförtjänt,» och så berättade han för Camilla hela sin historia.

Därunder strålade Camillas ögon af den mest uppriktiga glädje.

»Det var en gång, då vi voro rika och fråssade i öfverflöd och ni fattig och lidande, Per,» sade hon, då han slutat. »Vi ha fått vårt straff, det är nu er tur att njuta af lyckan ... O, jag minns, huru stygga vi voro mot er, Per, jag och Algot! Och ni förlåter Algot och söker att upprätta honom? »

»Det är blott en mänsklig plikt, jag söker att uppfylla, och ingenting att berömma mig af.»

»Per!» Camilla tryckte hans hand länge och hårdt. »Men,» sade hon efter en stund, »Algot måste komma hit och lida sitt straff, på det att ni, Per, må få upprättelse.»

»Ack, hvad skulle det tjäna till? Det som är skedt, kan inte ändras. Jag ämnar inte stanna kvar i Sverige, hur kärt det än är för mig, och ingen känner Per Knutsson, f. d. fästningsfången, i Amerika, där jag endast är mr Harris.»

»Och ni tror, att det alltid skall bli obekant, att ni straffats för stöld? Ack, Per, världen är ej så stor, att ej ryktet letar sig fram i dess aflägsnaste vrå! Nej, nej, ni får inte resa härifrån, förr än ni fått ordentlig upprättelse, och det skall jag ställa om, ni må vilja eller inte, ty ni kan ej hindra mig därifrån. Jag har lofvat Maria det, och lofvat mitt eget samvete det!»

»Camilla,» Per tog fram Algots skriftliga bekännelse, »se här, jag är nöjd därmed.»

Camilla tog papperet ur hans hand och läste dess innehåll.

»Så mycket bättre för er, Per, ni kan ju visa detta papper för vederbörande.»

»Men betänk, att det gäller er bror och nära anförvandt till ert barn.»

»Det betyder ingenting,» svarade Camilla bestämdt. »Ingen skam kan komma öfver oss, då vi äro

oskyldiga, mitt barn och jag.»

»Jag skall närmare tänka på denna sak. Jag skulle vilja hålla fjärran all sorg från er, Camilla,» tillade han med darrande stämma, ty han älskade denna kvinna ännu, kanske ännu mera, just därför att hon var så olycklig och öfvergifven. »Låt mig bli ert stöd ... åtminstone ett stöd för er lille gosse.»

»Tack, Per, tack! Jag kan ej undandraga mig er godhet. Hjälp mig endast att komma härifrån, långt bort till ett främmande land, där ingen känner mig och där jag ärligt kan förtjäna mitt dagliga bröd.»

Då ljusnade Pers ansikte och en glädjeblixt lyste i hans ögon. Camilla uppfattade dock icke, hvad uttrycket i hans ansikte innebar: den varmaste, hängifnaste kärlek till henne.

De sutto tysta båda två. Han var öfverväldigad af sin känsla, och hon af beundran och tacksamhet mot denne man, som ville henne så väl, fastän hon icke orsakat honom annat än smärta. Det fanns således en god människa i världen, annars så sällsynt att träffa på.

Hennes ögon fäste sig på honom. Hans yttre hade undergått en märkvärdig förändring. Han hade visst alltid haft ett fint och nobelt yttre, men ingen jämförelse mot nu. Per var verkligen vacker, där han satt, och gjorde på henne det angenämaste intryck.

»Camilla,» sade han slutligen, »skulle ni verkligen vilja följa mig till Amerika?»

»Ja, det vill jag. Jag är beredd att gå i landsflykt. Här är min roll utspelad ... jag vill börja ett nytt lif. Men Per, hon lade sin hand häftigt öfver hans, »jag fruktar att grefve Cronspetz tager min lille gosse från mig.» Och nu berättade Camilla, huru man försökt att taga gossen ifrån henne.

»Jag skall understödja er, Camilla. Gossen skall stanna i er vård, och jag lofvar att bekosta hans uppfostran, så att han en dag värdigt kan öfvertaga sin rätt till det gamla fideikommisset. Ni skall inte tro, att det är därför att jag finner något utomordentligt i att han är en adelsman. Nej, det är därför att han skall bli en god husbonde för sina underhafvande och en föresyn för alla husbönder. Naturligtvis med er tillåtelse, Camilla.»

»Per, jag öfverlämnar gossens uppfostran åt er och önskar, att ni måtte kunna göra honom till en lika ädel man som ni.»

Det var ju det största bevis på förtroende, han kunde önska sig, att Camilla ville öfverlämna sitt barn åt hans vård.

»Ni håller mycket af Maria Lund?» sade Camilla, plötsligt tänkande på den stackars sjuka flickan.

»Ja, hur skulle jag kunna göra annat? Jag dyrkar henne som en god och ädel kvinna och håller henne kär, som om hon vore min egen syster.»

»Inte mer än en syster?» Camilla såg på honom förvånad. »Jag tänkte ... jag trodde ...»

»Ni misstar er fullkomligt, någon annan kärlek hyser jag inte för Maria,» inföll han allvarligt.

»Och jag som tänkte det och gladde mig däråt! Det skulle göra den stackars Maria så lycklig. Hon älskar er, Per, älskar er med hela sitt varma hjärta.»

»Ah!» Per for tankfull med handen öfver pannan. »Är ni säker därpå? Har hon sagt det åt er?»

»Nej, men jag vet det ändå.»

»Och jag som inte haft minsta aning därom,» utbrast Per efter en stunds grubblande tystnad.» Men jag vet,

att man kan vara blind för sådant,» mumlade han för sig själf. »Stackars Maria.»

»Vet ni, hvad jag tänker, Per?»

»Nej,» han höjde sitt ansikte och såg henne rakt i ögonen.

»Jo, att ni borde göra Maria lycklig. Ni har själf sagt, i hvilken stor tacksamhetsskuld ni står till henne, ni kan inlösa denna skuld, bara ni vill ...»

»Ni menar väl inte, Camilla, att jag ...»

»Att ni skall gifta er med Maria? Jo, det är min mening.»

»Jag skulle således hyckla känslor, som jag inte äger? Nej, Camilla, det ligger inte för mig att vara falsk, och på det sättet skulle inte heller Maria bli lycklig. Hon förtjänar inte att bedragas.»

»Per,» Camilla lutade sig mycket nära honom, »Maria har icke långt kvar, alla tecken tyda därhän, och läkaren har beredt modern därpå. Maria skall dö kanske förr än vi äro beredda på. Om hon då finge somna in som er brud, Per ... förstår ni inte, hvilken lycka det vore för henne? Ni behöfver ju inte ljuga, inte tala om era känslor, inte ingå i någon djupare förklaring, ni endast frågar henne, om hon vill bli er maka – förstår ni?»

»O, jag förstår er mycket väl, Camilla ...»

Han hade häftigt rest sig från sin plats och gick af och an i det lilla rummet. Han sade inte ett ord, men Camilla såg, huru upprörd han var. Hon var mycket öfverraskad af hans förklaring, att han ej älskade Maria Lund, då hon så säkert varit öfvertygad därom. Hon beklagade i tysthet Maria.

Plötsligt grep Per sin hatt och vände sig om mot Camilla, som äfven stigit upp.

»Förlåt mig ... men jag blef så häpen, så öfverväldigad af hvad ni uppenbarat för mig, att jag glömde mig och uteslutande tänkte på mig själf. Jag har visst burit mig mycket obelefvadt åt, som gått här och trampat af och an, liksom jag varit hemma hos mig själf i min ensamhet ... Jag måste gå nu. Jag känner mig djupt bedröfvad öfver att förlora Maria. Jag skall själf tala med läkaren. O, jag vill ej mista Maria, innan jag fått göra henne så lycklig, som hon förtjänar,» tillade han med darrande stämma.

Han gick gatan fram i djupa tankar, fortsatte att taga vägen ända ned till staden utan att låta hindra sig af något, tills han hunnit till det hotell, där han bodde. Han sprang uppför trappan och in på sitt rum, där han kastade hatten från sig och sjönk ned i ena soffhörnet. Han betäckte ögonen med sina händer och suckade djupt.

»Min Gud, min Gud, *hon* vill det ... Hon älskar mig inte det minsta! Nå, hur kunde en sådan inbillning komma öfver mig? Allt har jag vunnit, men inte det dyrbaraste, för hvilket jag gärna skulle vilja offra hela min rikedom – Camillas kärlek.»

Han satt länge i djupt begrundande. Slutligen strök han håret ur pannan, hans beslut var fattadt.

»Camilla hade rätt: Maria förtjänar att bli lycklig. Det är min plikt och skyldighet att först tänka på henne.»

Men det skedde inte den dagen, utan dagen därpå. Dock ville han först höra, hvad läkaren sade om Marias sjukdom, om det verkligen inte fanns något hopp, utan döden var så nära, som Camilla hade sagt. Han klappade åter på hos Camilla.

»Åh, Per, hvad ni ser upprörd ut! Har något händt?» frågade Camilla.

»Jag har tänkt på hvad ni sade, Camilla, och jag är redo att göra det af tacksamhet och den djupaste erkänsla.»

»Det gläder mig, Per, det gläder mig mycket.» Camilla kramade hårdt hans händer och hela hennes ansikte upplystes af den största tillfredsställelse.

Det gjorde henne således verkligen glädje. Det kostade på Per att se det – det gjorde ondt djupt, djupt in i hjärtat.

»Låt mig få veta doktorns namn och adress, som sköter Maria.»

Camilla sade det och han antecknade adressen i sin notisbok.

»Men, Per, kan ni låta viga er under falskt namn? Hvad behöfver ni det? Låt mig få se min brors skriftliga erkännande.»

Utan att göra någon invändning räckte han Camilla papperet. Hon öppnade det, läste åter igen hvad Algot hade skrifvit, läste länge och begrundande.

»Per,» sade hon slutligen, »jag behåller detta och gör med det hvad jag vill. Jag har ju er tillåtelse?»

»Ja, tag det, Camilla, jag behöfver det inte vidare. Bränn upp det!»

Men Camilla endast log och gömde det i sin byrålåda.

Då han gått, skyndade Camilla att kläda sig. Hon hade ett viktigt ärende att uträtta, men det skulle ske genast. Ingen tidsspillan, inte en enda minut skulle hon dröja.

Då Per kom till läkaren och presenterade sig, förklarade han, att han var en god vän till Maria Lund, som önskade göra allt för att få henne frisk, men på hvad sätt skulle detta ske? Det var det doktorn skulle gifva besked om.

»Mr Harris, det är ingenting att hoppas och jag endast förvånar mig öfver att det inte blifvit slut för länge sen ...»

»Det är då verkligen sanning? Jag trodde att man endast skrämt upp mig ...»

»Nej, mamsell Lunds dagar äro räknade ...»

»Ack, jag har då kommit för sent?» afbröt Per häftigt.

»Jag skulle ha låtit henne resa till ett varmare luftstreck och ...»

»Det är för sent,» inföll doktorn.

»Och ingenting är vidare att göra?»

»Nej, ingenting.»

Per gick och ställde sina steg direkt till Maria. Han kände sig så djupt gripen af den visshet, han fått af doktorn öfver hennes tillstånd, att han ej kunde tillbakahålla en tår, som trängde fram i hans ögon.

Men då han stod utanför hennes dörr, drog han ett djupt andetag och sökte behärska sig, för att ej förråda sin

smärta. Han brydde sig ej om att klappa på, utan öppnade dörren och steg in.

Maria låg med öppna ögon och modern gick omkring i rummet och bestyrde med ett och annat. Hon blef så glad öfver att Per kom och hviskade åt honom, då de först hälsat hvarandra:

»Maria har längtat så mycket efter dig, Per! Hon trodde, att du aldrig skulle komma.»

»Maria, nu är jag här,» sade Per och satte sig på stolen bredvid sängen.

»Åh, att du ändå kom, Per,» hon sträckte ut sin tunna, magra hand, som syntes så skör, att Per knappt tordes taga den.

Han ryste, då han betraktade den bräckliga, aftärda gestalten. Var det Maria? Visste han inte det, skulle han ha tviflat därpå, en sådan förändring hade hon undergått. Doktorn hade nog rätt: hennes dagar voro räknade, och det kunde ske när som helst, tyckte Per.

»Maria, jag har tänkt så mycket på dig.»

»Tack, tack, Per? Jag hörde att du träffat Camilla.»

»Vi ska nu inte tala om Camilla, Maria, vi ska endast sysselsätta oss med dig,» hans hand for vänligt öfver hennes panna. »Jag håller dig så kär, Maria, det vet du,» tillade han och böjde sitt ansikte nära hennes. »Du ska bli frisk igen, Maria.»

»Ack, Per, det tror du inte själf,» svarade Maria och såg honom allvarligt i ögonen.

Då brast Per i gråt och grät så häftigt, att hans kropp skakade.

»Du skall då sörja mig, Per?» Öfver hennes ansikte for ett ljust skimmer.

»Om jag skall sörja dig, Maria! Ack, jag hade tänkt och gladt mig åt att få göra dig riktigt lycklig!»

»Men nu kan du ingenting göra, Per, annat än för stackars mor.»

»Var lugn, Maria hon skall hädanefter ingenting sakna!»

»Tack, Per, tack!»

»Maria,» han höll hennes hand sluten i sin och förde den långsamt till sina läppar samt tryckte en kyss på den. »Håller du af mig, Maria, jag menar så mycket, att du vill bli min hustru?»

»Per! Marias ögon vidgades och hennes läppar skälfde, då hon reste sitt hufvud från kudden. »Det är för sen lycka!»

»Men, Per,» hennes hand darrade i hans, »när kom du på denna tanke? Jag trodde, att du älskade Camilla.»

Per slog ned ögonen, han hade icke mod att möta Marias forskande, genomträngande blick.

»Tala inte om Camilla! Tänk på allt som varit, som om du mindes en dröm ...»

»Per,» Maria ägde icke kraft att längre hålla sig upprätt, utan sjönk ned igen på hufvudkudden, »Per, du håller då verkligen af mig litet?»

»Vet du inte af det förut, Maria? Min uppgift är att göra dig lycklig.»

»Ack, men det är för sent, för sent,» mumlade hon, medan ögonen strålade af fröjd.

Fru Lund, som stum hade åhört deras samtal, kom nu fram till Per, tryckte hans händer och tackade honom för hvad han ville göra för hennes stackars lidande dotter.

»Om jag dör, Per, och jag har nog inte långt kvar ...»

Så skall jag sörja dig som min hustru. Du får inte neka mig det, Maria – jag menar, att vi vigas som äkta makar så fort det är möjligt.»

Maria slöt ögonen och låg länge försjunken som i en lycklig dröm. Plötsligt slog hon upp blicken, klar och skarp, och fäste den på Per.

»O, om jag fick lefva, Per!»

»Kunde jag gifva hälften af mitt lif, så gjorde jag det!» utbrast han och sjönk på knä.

»Per, Per, kunde jag väl tro detta – aldrig! Du blef ändå slutligen min, om ock vid grafvens rand. Allt hvad jag lidit i detta lif är nu utplånadt. Jag har fått min belöning i din kärlek.»

Det skar Per djupt i hjärtat att höra detta, ty han visste ju, att han ändå bedrog henne. Den kärlek, hon trodde att han skänkte henne, fanns ej hos honom; men då tron därpå utgjorde hennes tröst och lycka, ville han ej beröfva henne den, utan blef för första gången i sitt lif osann.

»Älskade,» sade han och kysste hennes hand, »jag skall aldrig glömma dig,» och det var ärligt sagdt, ty en sådan vän, som Maria varit för honom, var omöjligt annat än att för alltid minnas.

Han dröjde hela dagen hos henne. Mot aftonen kom Camilla och fick del af att Maria var Pers trolofvade. Hon lyckönskade dem och tryckte Pers hand varmt och länge. Hon visste, hvilken uppoffring han gjort, utan att ana, att den kärlek, han sade sig ägna Maria, ensamt var hennes.

»Marias sjukdom gör, att lysningen till ert äktenskap kan försiggå alla tre gångerna på en söndag. Har ni era papper klara, Per?» frågade Camilla och såg litet hemlighetsfull ut. »Jag vet ej, om ni kan gifta er under ert antagna namn.»

»Maria,» Per böjde sig djupt ned öfver den unga flickan, »har du mod att bli hustru åt f. d. fästningsfången? Kan du dö med ett vanäradt namn, jag menar som min hustru, ty att jag är densamme Per Knutsson, som häktades och dömdes för stölden hos patron Everus, blir snart bekant.»

»Per,» Maria såg honom djupt in i ögonen, »jag vet ju din oskuld och ditt oförskylda lidande. Hvad frågar jag efter hvad världen tänker.»

Per var mycket blek, då han höjde sitt ansikte mot Camilla, som han tyckte sade något.

»Per,» Camilla lade sin hand på hans axel, »då min olycklige bror gaf er sitt skriftliga erkännande om sin brottslighet, låg det väl någon mening däri. Hans vilja var onekligen den, att ni med detta bevis skulle kunna vinna upprättelse inför hela världen.»

»Men jag vill det inte för er skull, Camilla, jag kan det ej. Ni har haft nog af skam och sorg.»

»Per, ni har inte några plikter mot mig, utan mot Maria, och er fars namn äger ni inte rätt att längre låta vara besudladt. Dessutom har jag redan styrt om den saken: i morgon, Per, får ni läsa i tidningarna, att man från säkert håll fått upplysning om, att ni lidit fullkomligt oskyldigt och att ni, som hemkommit från Amerika, har skriftligt bevis därpå af den rätte brottslingen.»

»Nej, det är inte möjligt? Har ni gjort detta? Har ni inte tänkt på ert eget väl? Skall man också utsätta er broders namn?»

»Ja, Per, ty eljes kan man tro, att alltsammans är en dikt.»

»Men Camilla ...!»

»Det är för sent att återtaga något. Mitt samvete förbjöd mig att tiga – ni skall ha full upprättelse, och världen, som så hårdt och skoningslöst dömt er, skall nu tala om er med beundran; det har jag styrt om, jag, den rätte brottslingens egen syster.»

»Camilla, Camilla,» ropade Maria och öppnade sin famn, »så skulle jag också ha handlat. Du har gjort din plikt och nu blir Per först lycklig.»

Men Per stod tyst en lång stund, öfverväldigad af de känslor, som stormade inom honom. Då böjde han sig ned, fattade Camillas hand och tryckte en lång, lång kyss på den.

»Jag beundrar er, Camilla. Det är så sällsynt, detta mod, ni ådagalagt. Så göra inte människor i allmänhet, utan söka alltid att rädda sig på andras bekostnad. Camilla, jag vördar er!»

Följande dag stod verkligen i en af Stockholms förnämsta tidningar hela historien om Pers oskyldiga lidande och Algot Everus' brottslighet. Bevis funnos af den skyldiges egen hand att han var tjufven och ej faderns fattige bokhållare. Och ej allenast detta omtalades, utan äfven huru Per hade hämnats sin oförrätt med att taga i sitt beskydd denne usling, som han händelsevis träffat på i Amerika. Han hade förlåtit och glömt samt lönade ondt med godt. Och nu var Per Knutsson åter tillbaka till fosterlandet, en förmögen och oberoende man, arfvinge efter en rik amerikansk medborgare.

Det var en rörande, väl skildrad historia, som väckte den största uppmärksamhet och sensation. Alla tidningar återgåfvo den och den gick omkring hela Sverige och hittade nog utom dess gränser. Nu hade Per Knutsson fått full upprättelse.

Då Per läste detta, darrade hans händer, som höllo i tidningen, och han kunde slutligen ej skönja ett ord, så fulla af tårar voro hans ögon.

»Detta skulle aldrig ha skett genom mig själf. Jag har Camilla att tacka därför.»

Nu var inte Per längre glömd, föraktad och utskjuten af samhället, som öppnade sina portar på vid gafvel för honom. Nu saknade han ej tak öfver hufvudet, nu hade han kunnat få sofva i ett palats, om han velat välja, ingens dörr var stängd för honom och ingens famn var sluten. Hvarifrån kommo alla dessa vänner, som nu uppsökte honom? Och alla dessa, som trängde sig på honom för att »få äran» att göra hans bekantskap, försatte honom i det största bryderi. Man gaf fester för hans skull, middagar – alla ville rå om honom, personer, hvilkas namn han aldrig hört och som innehade en aktad samhällsställning. Alla ville rå om honom, den mannen, som hade lidit så oskyldigt och hämnats så ädelmodigt.

Per drog sig undan så mycket han kunde, men det var omöjligt.

»Om denna upprättelse kommit mig till del som en fattig man, månne man äfven då visat mig samma uppmärksamhet?» kunde Per ej afhålla sig från att tänka. »Nu är jag rik, millionär ...»

Han kände människorna.

Det skedde, som Camilla förutsagt – det lyste för Per och Maria alla tre gångerna på en söndag. Det var under hans rätta namn, som lysningen förkunnades, men af tacksamhet och såsom ett minne af sin välgörare

kallade han sig Knutsson Harris.

Samma söndagsafton blefvo han och Maria vigda såsom äkta makar. Hon hade försökt att sitta upprätt i sängen, ombäddad af kuddar, men hon förmådde icke att längre hålla sig uppe, utan sjönk ned, med hufvudet mot bröstet.

Lyckan och glädjen hade gripit henne till det yttersta, så att de krafter, som först så skenbart flammade upp, sjönko med förfärande hastighet. Hon ville tala, hon ville tacka sin mor, Camilla och sist Per, som kommit för sent med en sådan öfverväldigande lycka, men hon förmådde icke. Hon ville gifva dem sin hand, men hon orkade ej lyfta den från täcket. Endast en tår glimmade i hennes öga, en stor, svällande tår, som rann långsamt ned öfver hennes bleka, insjunkna kind.

Per böjde sig ned och kysste bort denna tår.

Hela natten vakade han och de andra hos Maria, hvars mattighet tilltog och hvars andnöd blef allt svårare. Men så inträdde ett lugn, liknande en fridfull sömn. Det led mot morgonen och ännu låg hon lika orörligt stilla och andades helt tyst, med långa uppehåll. Det var så tyst, så tyst i rummet, liksom i en graf. Och där sutto de väntande, bidande på hvad som skulle komma. De voro beredda ...

Plötsligt slog Maria upp ögonen fullt och klart, en klarhet, som lyste till lik en eldslåga. Hennes blick gled öfver till Per och stannade på honom, tills att den brast.

Per hade sjunkit på knä och höll hennes hand sluten i sin.

»Det är slut,» sade han efter en stund och såg upp på modern och Camilla. »Frid öfver hennes minne!»

XXIV.
Frid och lycka.

Ett år hade förflutit.

Camilla hade för länge sedan lämnat Sverige. Hon hade först underrättat grefve Cronspetz om sin resa och att hon ämnade taga sin son med sig. Då han vore kommen till myndig ålder, ville hon icke hindra honom att återvända till Sverige, om han själf vore hågad därtill. Men till dess släppte hon honom icke från sig, åtminstone inte utan våld och skandal. På detta bref hade hon aldrig fått något svar, men genom fru Lund, som icke ville skilja sig från sin dotters graf och bosätta sig i Newyork, där Per lofvat att bereda ett hem åt henne, fick hon underrättelse om, att grefve Cronspetz’ lille arfvinge i hans andra äktenskap hade aflidit i en af dessa barnsjukdomar, som kräfva så många offer. Grefven och hans gemål fortsatte med sitt öfverdådiga lefnadssätt och det hviskades om, att han stod nära sin andra ruin.

Per hade all möjlig möda att kämpa mot de känslor, som stormade inom honom. Han hade velat böja knä för Camilla och öppna hela sitt hjärta, bekänna sin kärlek, som följt honom troget under hela hans lif, som gjort honom så mild och förlåtande mot henne, som vägledt honom som en stjärna i öknen för vandraren och som bestått i alla pröfningar och vedermödor. Men han vågade icke, ty han hade ej klart för sig, om Camillas hjärta ännu hade vändt sig till honom. Ibland anade han, att hon höll honom kärare än en bror och vän, ty han hade öfverraskat henne i obevakade ögonblick, då hennes kind häftigt rodnat, när han oförberedt kom. Men kanske att det blott och bart var en inbillning af honom, då han så gärna ville invagga sig i detta ljufva hopp? Och han erinrade sig, att hon en gång under ett samtal bestämdt yttrat, att hon aldrig ämnade ingå ett nytt äktenskap, om sådant erbjödes henne. Han hade då frågat, hvarför hon beslutat detta.

»Inte så länge grefven lefver, ty han skulle då hämnas genom att taga från mig min käre lille gosse.»

»Men han kan ju nu betrakta er som död, Camilla, och det gör han nog. Hvad skulle det komma honom vid, om ni gifte er med en hederlig man?»

»Ni känner honom inte, Per. Han skulle helt visst aldrig tillåta, att arfvingen till hans gods finge styffar, medan han själf lefde. Förstår ni mig, Per? Och dessutom är allt detta ett onödigt prat, ty *hvem* skulle väl kunna älska mig?»

Per höll inne med sitt svar. Rätta stunden var icke nu ... han skulle vänta.

Camilla bodde icke i själfva Newyork, utan i en villa strax utom staden, en anspråkslös boning, som Per hade ordnat åt henne, med villkor från hennes sida, att hennes son en gång finge återgälda alla hans kostnader för dem. En liten trädgård omgaf hennes hus och där så väl som inom hemmets väggar var allt hållet i så svensk stil som möjligt.

Algot och Camilla hade träffat hvarandra. Det var ett gripande ögonblick för dem båda. Per hade lämnat dem allena, för att de skulle utan vittnen få mötas.

»Vi skola inte tala om det förflutna, käre broder,» sade Camilla. »Allt är glömdt och förlåtet, *allt!* Vi ha blifvit andra människor, du och jag äro liksom pånyttfödda ... eller hur?»

»Ja, ja, kära syster, men hvem har jag att tacka därför, om inte Per Knutsson! Hade han ei varit, hvem vet, hvilket uselt slut mitt lif hade tagit. Ack, Camilla, du vet ej allt hvad han gjort för mig, som en gång handlat så illa mot honom. Man skulle tvifla på, att en sådan godhet fanns till i världen, men vi kunna ju vittna därom.»

»Per är enastående bland mänskligheten. Jag beundrar honom», inföll Camilla med värme.

»Har jag upprättat honom med bekännelsen om min brottslighet, som han så oskyldigt fått lida för, så har han ock upprättat mig i mitt fall. Han har förskaffat mig arbete, en hederlig sysselsättning, och jag är tacksam därför, ty jag vill ej ligga honom till last. Och själf kommer han aldrig, såsom de flesta rika människor, att lefva ett onyttigt lif, fråssande af sin rikedom. Du kan ej tro, hvilka planer han har, Camilla, storartade planer för sina medmänniskors väl och nytta, och han släpper inte ett företag, utan att låta det bli verklighet. Det storartade arf, han fått, har kommit i rätta händer och skall bära välsignelse.»

»Ack, jag kan ej låta bli att tänka tillbaka,» suckade Camilla. »Jag minns Per så väl som liten gosse och som yngling.»

»Och huru stygga vi voro mot honom! Du, Camilla, sårade honom mer än en gång.»

»Tyst, tyst, Algot! Du vet ej, hur jag blygs däröfver.»

»Och han var ändå lika förälskad i dig, Camilla. O, jag minns, hur han svärmade för dig, men alltid i tysthet, obemärkt och förtrampad af oss i vårt högmod. Tror du, att han har glömt den dyrkan, han ägnat dig, syster? Nej, han älskar dig alltjämt. Jag vore blind, om jag ej såge det.»

Camilla rodnade djupt. Hon hade nog märkt på sistone att hon fortfarande ägde Pers hela hjärta. Men hon skrattade ej längre däråt eller hånade denna trofasta kärlek, som hade bestått under så många hårda pröfningar. Hon förstod, att Per hörde till dessa sällsynta, ovanliga män, som älska blott en gång och bli sin kärlek trogna intill döden. Hon tänkte icke längre på honom med likgiltighet utan med verklig värme, ty hon hade nu lärt sig att älska honom. Hon kunde icke annat, och hvilken kvinna skulle ej ha blifvit hänförd af en

sådan bergfast kärlek? Men hon vågade ej gifva sina känslor tillkänna, icke det minsta uppmuntra honom, så länge hennes förre make fanns i lifvet. Det skulle kosta henne hennes barn, trodde hon, och det offret förmådde hon ändå icke gifva. Hellre då försaka sin egen lycka, föresatte hon sig i sin starka moderskänsla.

En dag kom ett nytt bref från fru Lund, så strax efter ett annat, att det genast väckte Camillas misstanke, att det innehölle viktiga underrättelser. Algot och Per voro närvarande, då hon bröt sigillet och läste den långa skrifvelsen, som var åtföljd af en urklippt tidningsnotis. De märkte mycket väl, att hon bleknade och att hennes händer skälfde, men de störde henne icke med några onödiga frågor.

»Min Gud,» mumlade hon, »skulle det ändå sluta med hvad jag förutspått, en förfärlig olycka! Läs!» Hon lämnade från sig brefvet.

Det innehöll en utförlig skildring af grefve Cronspetz’ öfverdådiga lefnadssätt, som verkligen hade framkallat en ohjälplig ruin. Han var fattig, utarmad, med ett vanskött fideikommiss, som efter hans död skulle tillfalla hans son. Och denna död hade inträffat förr, än någon väntat, en död genom ett nesligt själfmord, den enda räddningen från att stå till svars för bedrägliga affärer. Men hvilket dödssätt för en militär – det blef snaran, och icke en pistolkula, som ändade hans lif. Hans hustru var den, som först träffade på hans lik i sin egen sängkammare. Han hängde stel, kall, i kakelugnssnöret. Tidningsnotisen spred ut denna ohyggliga händelse öfver land och rike.

Camilla fällde bittra tårar, ty denne man hade dock varit hennes barns far. Den dagen sade Per ingenting, inte heller de följande. Men en afton, då han och Camilla voro allena, tog han mod till sig, ty han kunde ej härda ut längre i ovissheten om sitt öde.

»Camilla,» han såg henne rätt in i ögonen, »ni är nu fullkomligt fri och har ingenting att frukta af er sons far. Ämnar ni er därför tillbaka till Sverige och bosätta er på gossens fideikomiss? Om ni vill det, så är jag redo att hjälpa er på alla sätt, för att få egendomen i ordentligt skick igen?»

»Nej, Per, det har aldrig varit min tanke och längtan. Jag stannar här och uppfostrar gossen till hans myndighetsålder. Hjälp mig att få honom till en god och ädel man!»

»Vill ni det, Camilla?» Hans röst darrade af undertryckt glädje.

»Jag inte allenast vill, jag ber er därom af varmaste hjärta.» Hennes ansikte uttryckte i detta ögonblick den mest hängifna kärlek.

»Camilla, förstår jag er rätt?... Kanske misstager jag mig? O, att jag vågade ...» Han gled ned och knäböjde vid hennes fötter. »Men det är inte möjligt, att ni skulle kunna älska den ringe Per Knutsson.»

»Per», hon lade sina armar kring hans hals och tryckte sina läppar på hans panna, »du är för god för mig! Jag älskar dig outsägligt, det må du nu få veta, och jag har älskat dig länge, min första och enda kärlek, ty ingen man har jag ägnat en sådan dyrkan.»

»Camilla! Camilla!»

Sedan sutto de båda och talade om sin framtid, sitt blifvande hem och sin verksamhet, ty ingen af dem ämnade tillbringa sitt lif onyttigt och i lättja. Camilla hade tillräckligt fått pröfva, att i lyx och vällefnad låg ingen verklig lycka. Att vara sina medmänniskor till gagn och att bli en värdig medlem i samhället, det skulle de båda eftersträfva och understödja hvarandra i sitt arbete. De visste, hvad lidande och försakelse ville säga, och just därför kunde de så mycket mer uppfylla sin mänskliga plikt mot nästan.

Och så talade de om Camillas son, för hvilken Per nu öfvertog en fars alla rättigheter. Han skulle icke få

inplantade de förvända begreppen om att hans adelskap gåfvo honom några särskilda privilegier på att vara för mer än andra människor.

»Med din hjälp, Per, skall min son bli min stolthet och ära samt göra dig heder.»

* * *

Många år därefter gick ett ståtligt, vackert par arm i arm på Veckholms kyrkogård. Tätt bakom dem följde en yngling, smärt, högväxt och med ett intagande ansikte. Detta par var Per och Camilla, för länge sedan äkta makar, och ynglingen hennes son. De hade kommit till Sverige i all anspråkslöshet, utan att väcka det minsta uppseende, och sonen uppträdde icke ens med sin rätte faders namn, utan kallade sig efter sin älskade styffader Knutsson-Harris.

Sitt fideikommiss hade han lämnat att förvaltas af en hederlig man och inkomsten däraf skulle uteslutande användas till dess skötsel och förbättrande. Per Knutsson måste dock lägga stora summor till, på det att godsets arbetare ingenting skulle sakna, utan erhålla sådana förmåner, att de kunde motse en sorgfri ålderdom, då deras krafter voro förbrukade och utslitna.

Innan de lämnade Sverige, – ty här ville ingen af dem stanna, hur kärt än Per och Camilla höllo sitt fosterland, men minnena voro allt för sorgliga, – hade de beslutat att göra ett kort besök i Veckholm. De lade några blommor på det gamla kyrkvaktarparets grafkulle. Äfven hustrun hade skattat åt förgängelsen, sedan hon åtnjutit allt godt af den tacksamme Per.

Per hade alltigenom varit minnesgod mot dem, som räckt honom en hjälpsam hand i hans sorgedagar. Och det blef också en högtidsstund för fru Lund, då han öfverraskade henne i det lilla hem, hon så bekvämt inredt åt sig på Pers bekostnad.

Per och Camilla stannade nu vid De la Gardiska grafkoret. Han talade om för styfsonen historien om Ebba Brahes ring, kyrkvaktarens underliga dröm, framsprungen ur hans upphettade fantasi att vilja hjälpa Per, och hur Per ensam i natten gaf den döda tillbaka sin klenod.

Solen göt, där de stodo utanför grafkorets dörr, sitt gyllene sken öfver deras hufvuden. Och vinden hviskade i träden omkring dem liksom en fridshälsning och alla små blommor på grafkullarne instämde nickande däri. Aldrig skulle Per Knutsson komma hit mera, aldrig! Hans ben skulle ej hvila under svensk torfva. Det var ett främmande land, som skulle gömma hans aska, dock ej längre främmande för honom, då han där blifvit en hedrande och hedrad medborgare och där han och Camilla funnit hela sitt lifs frid och lycka.

»Men aldrig hade jag kommit dit», sade Per, »om jag inte därför haft att tacka den gamle kyrkvaktaren och hans dröm om *Ebba Brahes ring*.»

Noter

1)

Ur Salvius' Beskrifning öfver Uppland.

Digitaliserad av Litteraturbanken.

Konverterad av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/littbank-OdmannJM_EbbaBrahesRing.

Filen skapad 2018-12-13 18:58:20.014848